

Üsküp "Kiril ve Metodiy" Ünivesitesi
Dram Sanatları Fakültesi
Oyunculuk bölümü

Prof. Mr. Atila Klinçe

**DİKSİYON
DERS KİTABI**

Üsküp, 2024

Yayımcı:

Üsküp "Kiril ve Metodiy" Üniversitesi
„Gotse Delçev" Bul. no. 9, 1000 Üsküp
www.ukim@ukim.edu.mk

UKİM'in yayın faaliyeti editörü :

Prof Dr. Bilyana Angelova, rektör

Yayın editörü:

Prof. Mr. Atila Klinçe, Üsküp Dram Sanatları Fakültesi

İnceleyenler:

1. Prof. Dr. Nazim İbrahim
2. Prof. Dr. Osman Emin

Teknik işlem:

Hakan Daci

Lektör:

Güleser Klinçe

Kapak tasarımı:

Mert Rasim

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

808:792(075.8)

811.512.161'271(075.8)

KLINÇE, Atila

Diksiyon Ders Kitabı [Електронски извор] / Atila Klinçe. - Üsküp :

"Kiril ve Metodiy" Üniversitesi , Dram Sanatları Fakültesi, 2024

Начин на пристапување (URL):

https://www.ukim.edu.mk/e-izdaniija/FDU/Uchebnik_za_dikcija.pdf. - Текст во PDF формат, содржи 143 стр. - Наслов преземен од екранот. - Опис на изворот на ден 12.03.2024. - Библиографија: стр. 140

ISBN 978-9989-43-512-6

а) Креативно изразување -- Дикција -- Учебници, високошколски б) Турски јазик -- Учебници, високошколски

COBISS.MK-ID 63225605

İÇİNDEKİLER

Ö N S Ö Z	9
DİL.....	10
KONUŞMA.....	10
İyi bir konuşmacının özellikleri şöyle sıralanabilir:	11
TÜRKÇENİN ÖZELLİKLERİ	12
TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN SES ÖZELLİKLERİ.....	13
Konu Uygulaması:	13
TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN SESLERİ.....	14
Ünlüler	14
Ünsüzler	14
Türkçenin Ünlüler	14
DİKSİYON	15
SOLUNUM.....	15
➤ Alıştırmalar:.....	15
ARTİKÜLASYON – BOĞUMLANMA	18
Boğumlanmayı gerçekleştiren organlar iki gruba ayrılır:.....	19
➤ Alıştırmalar:.....	19
SES	19
SES TELLERİ	20
SES ORGANLARI	20
DİL.....	20
➤ Alıştırma:	21
DİLİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI.....	21
Çene	21
➤ Alıştırma:	22
ÇENE ÇALIŞMASI.....	22
YANAK HAREKETLERİ ALIŞTIRMALARI	22
Dudak.....	22
➤ Alıştırma:	23
AĞIZ-DUDAK ÇALIŞMASI.....	23
ULAMA	23

Türkçede Ulamanın Özellikleri.....	23
➤ Alıştırma 1.....	24
➤ Alıştırma 2.....	24
ULAMA DIŞINDA TÜRKÇEDE SÖYLEYİŞ ÖZELLİKLERİ (SES OLAYLARI).....	25
Geniş ünlülerin daralması.....	25
VURGU	26
Sözcük vurgusu	26
SON HECEYE AYKIRI DURUMLAR.....	26
CÜMLE VURGUSU	29
1. Alıştırma.....	29
2. Alıştırma.....	29
TON VE TONLAMA	30
➤ Alıştırmalar ve uygulamalar	30
TONLAMA VURGULAMA ÇALIŞMALARI	32
Sesbilim ve Sesbilimsel Değişimler.....	34
Türkçe Söyleyişte Bazı Özellikler.....	35
SÖYLEYİŞ YANLIŞLARI TABLOSU.....	36
Tablolardaki Simgelerin Anlamı	36
Ünlülerin Doğru Sesletimi	36
A: DÜZ, GENİŞ, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR.	36
E: DÜZ, GENİŞ, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.....	38
E Ünlüsünün Ğ ile Birlikte Kullanımı	39
I: DÜZ; DAR; ORTA DİL ÜNLÜSÜDÜR.....	39
I ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLEMİ	40
İ: DÜZ, DAR, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.	40
İ ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ	40
O: YUVARLAK, GENİŞ, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR	41
O: ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ.....	41
Ö: YUVARLAK, DAR, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.....	42
U: YUVARLAK, DAR, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR.....	42
U: ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ	43
Ü: YUVARLAK; DAR; ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.....	43
Ü ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ.....	43
ÜNLÜLERE İLİŞKİN ALIŞTIRMA TÜMCELERİ.....	44

ÜNSÜZLERİN DOĞRU SESLETİMİ	45
Ünsüzlerin çıkış biçimleri	45
➤ Alıştırmalar:	58
Sözcük tonlaması: EVET	58
Sözcük tonlaması: HAYIR	58
➤ Alıştırmalar:	65
Tekerlemeler	65
➤ Alıştırmalar:	73
MEVLANA CELALETTİN – RUMİ	73
Mesnevi’den Hikayeler	73
Haylaz çocuklar ve kuruntulu öğretmen	73
Hayvanların dilini öğrenen adam	74
NASRETTİN HOCA MASALLARI	76
Ağaçtan öte yol var	76
Allah’ın işine bak	76
Benim öleceğimi de bil	76
Ne çektiğimi görün	77
EZOP MASALLARI	77
Aslan, tilki ve eşşek masalı	77
Şahin ile güvercinler masalı	77
Tilkiyle oduncu masalı	78
LA FONTAİNE MASALLARI	78
Cırcır böceği ile karınca	78
Kurtla kuzu	79
Başlarına kral isteyen kurbağalar	79
ANDERSEN MASALLARI	80
Kibritçi kız masalı	80
ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY	81
Küçük Prens (uyarlama)	81
ANTON ÇEHOV MASALLARI	84
Yolunu şaşırانlar	84
Şarkıcı Kız	87
DİNO BUZATTİ MASALLARI	90
Büyücü	90

Tanrı Görmüş Köpek	92
1	92
2	93
3	93
4	93
5	94
6	94
7	96
8	96
9	96
10	97
MAKEDONYA TÜRK YAZARLARINDAN HİKAYELERİ	98
SUAT ENGÜLLÜ	98
Gelin Zambaklar	98
MUSTAFA YAŞAR	101
Düşten güzel	101
HASAN MERCAN	102
Mangal	102
NECATİ ZEKERİYA	105
Keman	105
MAKEDON YAZARLARINDAN HİKAYELER	107
BLAJE KONESKİ	107
Türkü	107
SLAVKO YANESKİ	109
Bir Öğle Sonrası	109
HOMEROS – İLYADA	111
Dokuzuncu Bölüm	111
TÜRK ŞAİRLERİNDEN ŞİİRLER	118
MEVLANA CELALETTİN RUMİ	118
Etme	118
Gitme İstemem	119
Ağıt	119
Ay İle Güneşim Geldi	120
YUNUS EMRE ŞİİRLERİ	121

Aşkın aldı benden beni.....	121
Biz dünyadan gider olduk	121
Sen burda garip mi geldin.....	122
Ben yürürem yana yana.....	123
YAHYA KEMAL BEYATLI ŞİİRLERİ	123
Kaybolan Şehir	123
Akıncı	124
Sessiz Gemi	124
NAZIM HİKMET ŞİİRLERİ.....	125
Tahirle Zühre Meselesi	125
Vatan Haini.....	125
Mavi Gözlü Dev, Minnacık Kadın Ve Hanımelleri.....	126
Bir Ayrılış Hikayesi.....	126
CAN YÜCEL ŞİİRLERİ	127
Erkek Dediğin	127
Kadın Dediğin	129
Bağlanmayacaksın.....	132
Seninle Olmanın En Güzel Yanı.....	133
CAN DÜNDAR ŞİİRLER	134
Sonsuz Bir Karanlığın İçinden Doğdum.....	134
ATAOL BEHRAMOĞLU.....	135
Öğrendim Ki... ..	135
MUARREM ÖZTÜRK ŞİİRLERİ.....	138
Sol Yanım Acıyor Anne	138
MAKEDON ŞAİRLERİNDEN ŞİİRLER	140
ATSO ŞOPOV.....	140
Eskiler Alıyorum.....	140
BLAJE KONESKİ.....	141
Göl Kıyısında Uyuyan Çocuk	141
Dinlenme	142
WİLLİAM SHAKESPEARE - SONELER	142
13. Sone	142
30. Sone	142
50. Sone	143

63. Sone	143
99. Sone	144
154. Sone.....	144
KAYNAKÇA	145

Ö N S Ö Z

Sevgili öğrencilerim,

Sanat, bir fırça darbesinden, bir notadan ya da bir kelimenin dokunuşundan doğar. Siz de bu büyülü dünyanın bir parçası olmak için adım atın. Unutmayın ki, her sanatçı kendi yolunu kendisi yaratır ve bu yolculukta kılavuzunuz olacak tek kişi yine sizsiniz.

Dram Sanatları Fakültesi öğrencileri için hazırladığım bu Diksiyon ders kitabını sizlere sanat dolu bir yolculuğa çıkmak için adım atmaya davet ediyorum. Bu kitabı hazırlarken, fakültemizin müfredatına uygun olarak hazırladım.

Diksiyon, tiyatro ve sahne sanatlarının temel taşlarından biridir. Bir oyuncu, tiyatro sanatçısı olarak, sözlerin gücünü ve etkisini en iyi şekilde kullanabilmesi için diksiyonun önemi büyüktür. Sözcüklerin seslendirilişindeki incelikler, duyguların en net şekilde ifade edilmesini sağlar ve izleyicilerle derin bir bağ kurmanıza olanak tanır.

Tiyatro, sanatın en büyülü formlarından biridir ve sahnede aktarılan her hikaye, izleyicilerin ruhuna dokunur. Sahnenin sihirli dünyasında dolaşırken, dikkatinizi, duygularınızı ve sesinizin gücünü yönlendirme yeteneğiniz, sahnedeki varlığınızın ne kadar etkileyici olduğunu belirler. Sesinizi doğru bir şekilde kullanma, vurgu ve tonlama becerilerinizi geliştirme ve metinleri daha anlamlı bir şekilde sunma konusunda bu kitap size rehberlik edecektir.

Unutmayın, sanat, içten gelen bir tutku ve sürekli öğrenme sürecidir. Sahne sanatlarında ilerlemek için özveri, çalışma ve kararlılık gerektirir. Bu kitap size bu yolculukta eşlik etmek ve sanatınızı her seferinde bir adım ileri taşımanız için bir kılavuz olacaktır.

Bol alıştırımların olduğu bu Diksiyon ders kitabı, eğitim süresi zarfında diksiyon becerilerinizi geliştirmekle kalmayacak, aynı zamanda tiyatro ve sanat dünyasının derinliklerine doğru bir keşfe çıkacaksınız. Sahnenin büyülü atmosferine adım atarken, yaratıcılığınızın sınırlarını zorlamak için cesaret bulacaksınız.

Benim, Dram Sanatları Fakültesi öğrencilerinin sanat dolu yolculuğunda rehberlik etmek amacıyla hazırladığım bu eser, eminim ki sizlerin sanatsal hedeflerine ulaşmanızda destekçiniz olacaktır.

Bu Diksiyon ders kitabı, sahne ışıklarının altında unutulmaz anlar yaşamınıza ve sanatınızı milyonlara ulaştırmanıza vesile olacaktır.

İçinizdeki sanatçıyı keşfetmek ve onunla birlikte büyümek dileğiyle...

Sevgi ve sanatla kalın,

Prof. Mr. Atilla Klinçe

DİL

Evrende düşünen, öğrenen, eğitilebilen ve konuşan tek varlık insandır. Bu özelliği onu diğer varlıklardan üstün kılar ve bu üstünlük onlara hükmetme çabasında olmuştur. Barajlar, uzay istasyonları, uzay araçları vb. bu çabanın somut örnekleridir. Ama insanoğlu bütün bunları yapmakla yetinmeyip bu değerleri sonraki kuşaklara da iletmek istemiştir. Çünkü kendini ölümsüzleştirme isteğini ancak böyle gerçekleştirebilir. Kendini ölümsüzleştirmek de ancak yazı dili ile mümkün olur. Binlerce yıl önce yaşamış insanların değerlerini yazılı eserlerden öğreniyoruz. Bu yönüyle düşüncelerini yazarak ifade etmesi insanın en değerli varlığıdır. Dil, bir yandan "düşünce" sonucu meydana gelirken bir yandan da kendisi dünyayı oluşturmaktadır. Dilsiz düşünce hayalden öteye gidemez. Dilin oluşumu hakkında çok farklı teoriler vardır. Dilin, kimi yansıma seslerden, kimi gereksinimden, kimisi de taklitten ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Zaman içinde oluşan dil, yaşayan bir varlık gibi sürekli değişim göstermektedir. "ağaç > ıgaç > il > il" gibi. Bütün değişimlere rağmen toplumlar oturup anlaşma yapmış gibi sözcükleri ortak biçimde kullanmıştır. Örneğin "dağ, taş, yol..." sözcüklerini aynı biçimde kullanma ortaklığı oluşmuştur

KONUŞMA

Konuşma en kestirme tanımı ile; duygu, düşünce ve isteklerimizi görsel, işitsel elemanlar vasıtası ile karşımızdakine aktarmaktır, açıklamaktır, açığa vurmaktır.

Konuşma, hem varlığımızın şartı hem de kişiliğinizi meydana getiren baş etkenlerden biridir. Aile etrafında, okul, iş ve uğraş faaliyetlerinde kısaca bireysel ve toplumsal ilişkilerin her ortamında "konuşan" veya "dinleyen" hallerin içerisinde bulunmaktasınız.

Konuşma, yalnızca birtakım kelimeleri ses aracılığı ile başkalarının kulaklarına aktarma olmadığı gibi dinlenme de yalnızca işitmek anlamına gelmemektedir. Gerçekte tüm kişiliğimizle konuşmakta, kulağımızla duyarak zihnimize dinlemeyi gerçekleştirmekteyiz. İşte bu sebeplerdir ki bugün kimi yabancı ülkede sadece konuşma değil, dinlemekte bilimsel bir eğitim konusu ve uygulaması haline gelmiştir.

Hicbir şey, konuşma yolu ile konuşmadan dinleyene hiçbir zaman tam anlamıyla kusursuz olarak iletilemez. Konuşmayı bir kişinin duygu ve düşüncelerini kelimelerini kalıba aktararak başkasının zihnine transferi süreci olarak anlamak çok yanlıştır. He ne kadar böyle bir iletişim tamlığı oldukça istenen bir şeyse de gerçekleşmesi bütünüyle imkansızdır. Konuşma, konuşanın ve dinleyenin zihninde tecrübelerini anımsamasına yardımcı olarak anlamlar, duygu ve düşünceler uyandırma maksadıyla bir uyarım şeklidir. Hiç kimse, bir başka birine bir hikayeyi olduğu gibi bütün gerçekliği ile anlatamaz. En usta hikaye anlatıcısı, anlatmak istediği hikayeyle dinleyicisinin kendi kendine anlatmasına imkan verecek yolda uyarılmasını sağlamaktan öteye geçmez. Konuşmacı olarak yapabilecek en doğru şey, dinleyicilerin zihinlerinde kendi tecrübelerine dair bir takım övgüleri uyandırıp harekete geçirebilecek resim - işitsel simgeler kullanmaktır. Bu sebeple iyi bir konuşmacı olmak özen gerektirir.

İyi bir konuşmacının özellikleri şöyle sıralanabilir:

- İyi bir konuşmacı gözlem gücünü geliştirmiştir (Etrafına duyarlı olması gerekir).
- Duyuları uyanık canlı ve gerçek dünya ile sıkı sıkıya ilişkili olduğu için konuşması anlam bakımından zengindir.
- İyi bir konuşmacı tercih ettiği konuşma alanlarında geniş bir bilgi birikiminin yardımından yararlanır.
- İyi bir konuşmacı maksadına doğru yönde ve mantıklı bir akış içinde düşünme kabiliyetini geliştirir. Alanına yönelik gerekli olan bilgi birikimine sahip olsa da bunu doğru bir şekilde karşı tarafa aktarmayı bilmeyen konuşmacı malesef etkin olamaz.
- İyi bir konuşmacı hem kendi kabiliyetini hem de karşısındaki kişinin yani dinleyicinin kabiliyetlerini ve ilgi alanlarını bilir. Bilhassa değişik düşüncelere sahipse bu görüşlerini yumuşatmak için "bana öyle geliyor ki, bana kalırsa, benim kanaatime göre" biçimde hitaplarda bulunabilir.
- İyi bir konuşmacı dinleyicisini yakından tanır, neleri, nasıl ve ne ölçüde söylemesi gerektiğini bilir.
- İyi bir konuşmacı konuşmada kişiliğın önemini bilir. Konuşmacı ne derecede çekici bir kişiliğe sahipse düşüncelerini ve duygularını dinleyicileriyle paylaşma, onları bu doğrultuda etkileme gücü de o oranda artar.
- İyi bir konuşmacı konuşma eylemini oluşturan fiziksel elemanların önemini bilir. Sesin tonları ve dalgalanmaları, jestler, hareketler, duruşlar, yüz anlatımları konuşma eylemini oluşturan elemanlardır. Dinleyicileri etkilemek için bu elemanların ustaca kullanılması gerekir.
- İyi bir konuşmacı kendisinin hassas bir eleştiricisidir. Konuşmacı kendi konuşmasını inceliyerek etkin ve başarısız bulduğu yönleri belirler. Buların sebeplerini araştırıp neleri yapması veya yapmaması gerektiğini saptayarak işinde daha etkin bir yoka gidebilir.
- İyi bir konuşmacı, ahlaksal sorumluluklarının olduğunu hatırlamaktan çıkarılmaz. İnsani etkinliğin aşağı yukarı her alanında benimsenen dürüstlük, doğruluk konusu ile ilgili kuralları konuşma eylemi içinde aynı ölçüde geçerlidir.
- Konuşmacı kanaatlerini, duygularını ve birikimlerini karşı tarafa iletirken "üslup" adı verdiğimiz farklı yollar kullanmaktadır. Üç tür üslup bulunmaktadır. Bunlar:

- Sade üslup: Konuşmacının doğal ve açık anlatım biçimini kullanmasıdır. Bu üslupta basit ve anlaşılır bir tarz esastır. Pratik ve kolay öğretmek, eyletmek bu üslubun özellikleri arasında bulunmaktadır.

- Yüksek üslup: Konuşmacının düşünce ve duygularını karşı tarafa iletirken çok yüksek, sanatlı ve muhteşem bir üslup kullanmasıdır. Bu üslupta sözcükler saçkin ve parlaktır. İmajlara ve söz sanatlarına dayalı ifadeler yer alır. Kültürlü insanlar bu tarz konuşmaları anlayabilir.

- Karışık üslup: Herkesin anlayacağı nitelikteki anlatım özelliğidir. Sade ve yüksek üslubun karışımı kullanılır. Bu üslubu her sınıftaki insan anlayabilir.

Genellikle ailelerde çocuğın konuşma eğitimi büyük ölçüde gelenek, görenek ve alışkanlıklar sınırı içerisinde süregelir. **"Ağzı var, dili yok."**, **"Söz gümüşse sükut altındır."**

"Büyüklerin yanında ufaklara söz düşmez." gibi yerleşmiş mantığımız bizi konuşmaya değil bilhassa ve ilk önce hep susmaya hazırlamıştır. Kişiliğimizin oturmasında, insanlaşmamızda konuşmanın ne derece önemli olduğunun bilincinden uzak kalmamıza yol açmıştır. Ailede yer almayan konuşma eğitimi ilköğretimde, ortaöğretimde ve yükseköğretimde de yeteri kadar bulunmamaktadır. Bu kusur toplumsal ilişkilerimizde ve iş yaşamımızda bize ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Sesinizi iyi bir biçimde kullanamamanızın nedenlerinden biri çocukluktan kalma bir alışkanlık olabilir. Pek çok aile çocuklarının konuşma becerilerinin gelişmesi konusunda gerekli özeni göstermez. Çoğu zaman da "Çocuklar fazla konuşmaz" anlayışı içinde ya onların konuşmalarına izin vermez ya da onları yeteri kadar dinlemez. Oysa, bir insanın hayal gücünün en taze olduğu dönem çocukluk dönemidir. Kişinin erişkin çağındaki yaratıcılığının temelleri, çocukluk döneminin hayal gücüyle atılır. Konuşmak demek, düşünceyi seslendirmek, dolayısı ile düşünceye hayat vermek demektir. Bu nedenle de çocuğun konuşmasını engellemek ya da ona ilgi göstermemek, bir ölçüde onun yaratıcılığını zedeler.

Oysa doğru olan çocuğun konuşmasını engellemek yerine, konuşmasını, çocuğun hayal gücünü zedelemekten doğru bir biçimde yönlendirebilmektir. Konuşması engellenen ya da ciddiye alınmayan çocuk, sesini de yeterli bir biçimde kullanamaz. Çünkü konuşma demek, ses kullanımı demektir. Sesi kullanamamanın bir başka nedeni de eğitimle ilgilidir. Ezberciliğe dayanan eğitimde, bilgileri özümlemek önemli değildir. Yani bilginin, kişinin kendi malı haline gelip hazmedilmesi için özel bir çaba sarf edilmez. Herhangi bir bilgi ezberlenip söylendiğinde kullanılan ses tekdüze ve yapaydır. Ezbere konuşan bir kişi, ne sesini düşünür ne de gerekli tonlama ve vurgulamaları yapabilir. Onun tek düşündüğü şey, ezberlemiş olduğu metnin sözcüklerini doğru ve eksiksiz söylemektir. Bu nedenle, hazırlanma evresinde, tiyatro oyuncularının metindeki sözleri söylerken, ezberden kurtularak, o sözcükleri kendi sözcükleri haline getirip yaşatmaları istenir. Kötü oyunculuk, metni ezberleyip kendinden bir şey katmadan papağan gibi sözcükleri tekrarlayan oyunculuktur. Sesi yeterli bir biçimde kullanamamanın bir nedeni de psikolojiktir. Sıkılgan, utangaç, içine kapanık kişiler, seslerini yeteri kadar çıkaramazlar. Ağızlarının içinde konuşurlar. Bu nedenle de sesleri duyulmaz. Sesleri güzel de olsa seslerini yeteri kadar duyamadıkları için bu ayrıcalığın farkında değildirler.

TÜRKÇENİN ÖZELLİKLERİ

Prof. Dr. Osman Nedim Tuna, Türkçenin yaşını 11.000 yıl olarak düşünmektedir. En az 8.500 yıl önce de bağımsız olarak gelişmeye başladığını belirtmektedir. Genel kanı ise, dilimizin en az 7.000 yıllık bir geçmişe sahip olduğudur. Şu an kullandığımız "yedi, bir, yıl, yaşamak, anlamak..." gibi sözcükler binlerce yıldır kullanılmaktadır. Bu sözcüklerin büyük bir kısmı "Orhun Bengü Taşları"nda yazılı olduğu için bu kadar kesin sonuçlar çıkarmaktayız. Türk dilinin ilk yazılı belgeleri olan 7 Göktürk Bengü Taşları, Türk dilinin en görkemli yapıtlarıdır. "Bengü Taş" ifadesi abidelerdeki en özgün ifadelerden biridir. "Ebedi Taş" anlamına gelmektedir. Bu taşlar, Türkçenin geçmişinin bir göstergesidir. Bugün Anadolu'da kullanılan ağız özelliklerinin %90'ı Bengü Taşlar'da hâlâ yaşamaktadır. Dünyadaki her dilin kendine özgü bir yapısı ve biçimi vardır. Türkçenin Dünya Dilleri Arasında En Belirgin Özellikleri:

- Ural-Altay dil ailesinin Altay grubundandır. Açıklama: Hint-Avrupa, Hami-Sami gibi dil aileleri vardır.
- Yapı bakımından "sondan eklemeli" bir dildir. Açıklama: gör> görgü-süz-lük-ten-dir Arapça: k-t-p>kitap, kâtip, m-h-m> Mehmet, Mahmut, Muhammed • Ünlüler sistemine dayanır, her hecede bir ünlü bulunmak zorundadır. ka-bak-çı-lık-tan
- Sözcükler son ekler yoluyla türetilir, ön ek yoktur. Açıklama: Göz- lük -çü -lük
- Cümleler Özne + Tümlec + Yüklem biçimindedir. Açıklama: Ben / kursa / başladım.
- Genelde sıfatlar adlardan önce kullanılır. Açıklama: üç ev, kara talih...

- Sayı adlarından sonra çokluk ekinin genellikle kullanılmaması gerekir, fakat sayılar ve sayılarla kurulan sıfat takımları birer toplam, birer deyim, birer terim değerinde gelenekselleşmiş olunca –ler eki ile çoğullanır. (Üç Kızlar, Yedi Uyurlar, Kırk Haramiler, Yedi Cüceler, Üç Silahşörler ...)
- Büyük ve küçük ünlü uyumu vardır.
- “r, l, n, m, f, c, j, z, ğ” gibi ünsüzlerle Türkçe sözcükler başlayamaz. Bu kural, yansıma sözcükleri için geçerli değildir. Örnek: miyav, cik, fis... gibi.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN SES ÖZELLİKLERİ

“Türkiye Türkçesi” terimiyle anlatmak istediğimiz, bugün Türkiye Cumhuriyeti sınırlarında, KKTC’de, Balkanlar’da, Irak’ta, Suriye’de ve Avrupa’da konuşulan yazı dilidir. Standart bir yazımı, kuralları ve ölçümü vardır.

- ❖ Kalınlık- İncelik Uyumu: Türkçenin önemli bir konusudur. Kalın ünlüleri kalın, ince ünlüleri ise ince ünlüler izler. Örneğin “ak” sözcüğü Türkçe bir sözcüktür. “aklaştırmak” biçiminde bir türetme yaparsak ünlülerin hep kalın olduğunu görürüz. “ince” sözcüğüyle bir fiil çekimi yaparsak “inceleyeceğim” şeklinde bir fiil çıkar karşımıza. Yabancı sözcükler çoğunlukla bu kurala uymaz. “hasta”, Farsçadan gelip ünlü uyumuna girmiştir.
- ❖ Kalınlık- İncelik Aykırılığı: Türkçe olup da uyum dışı kalmış sözcükler de vardır: hangi, kardeş, anne, şişman, elma...
- ❖ “-yor, -ken, -leyin, -imtrak, -imsi, -ki, -daş” ekleri de uyuma aykırıdır.
- ❖ Düzlük- Yuvarlaklık Uyumu: a, e, ı, i >> a, e, ı, i o, ö, u, ü >> a, e, u, ü
- ❖ Yabancı sözcüklerde de bu kurallar aranmaz: Kâğıt kalın olması gerekirken “a”nın inceltici etkisinden dolayı “kâğıt” diye incelir. Rol kalın olması lazımken “l”nin inceltici etkisi “rol” diye okutur.
- ❖ Türkiye Türkçesinde “uzun ünlü” yoktur: “yarın, var olmak, bütün varımı alsın da Huda” gibi örnekler uzatarak okunmamalıdır. Uzun ünlü Arapçada görülmektedir. A ç ı k l a m a : Mavi, muaf, beraber, siyasi
- ❖ Türkiye Türkçesinde sözcüklerin kökünde iki ünlü yan yana gelmez: saat, şair, itaat, muayene, şair...
- ❖ Türkçede ayın ve hemze yoktur: meş’ale, neş’e, san’at... a’lar uzun ünlüye dönüşür. • Türkçede sözcük sonunda “b, c, d, g, ğ” olmaz: tac, katalog, diyalog...
- ❖ Türkçede sözcük başında iki ünsüz yan yana olmaz: blok, proje, tren, grev...
- ❖ Türkçede hece sonunda üç ünsüz yan yana bulunmaz: sfenks, kontr... Yabancı sözcükler alınıp Türkçeleştirilebilir. “serhoş” Farsçadan gelip “sarhoş” şeklinde uyarlanmıştır.
- ❖ Türkçede sözcük köklerinde aynı türden iki ünsüz yan yana olmaz: millet, madde...

Konu Uygulaması:

Aşağıdaki sözcükler Türkçe midir?

“mesela”

- Büyük ünlüye uymuyor.
- Ünlü- ünsüz uyumuna aykırı (ince l-a)
- Uzun a var.

“hususî”

- Uzun "u" ve uzun "i" vardır.
- Büyük ünlü uyumuna uymuyor.
- Küçük ünlü uyumuna aykırıdır.

"ceza"

- Büyük ünlü uyumuna aykırıdır.
- Uzun "a" vardır.

"rekor"

- "r" ile başlamıştır.
- Birinci heceden sonra "o" gelmiştir.
- Büyük ünlü uymuyor.
- Küçük ünlü uyumuna aykırıdır.

"lüks"

- "l" ile başlamıştır.
- Hece sonunda "ks" çift ünsüz vardır.

TÜRKİYE TÜRKÇESİNİN SESLERİ

Ünlüler

Ünlüler çıkarılırken hava ses yolunda herhangi bir engele çarpmadan çıkar. Dudak ve çenenin yardımıyla çıkarılır.

Ünsüzler

Havanın ses yolunda boğaz, damak, diş, dil gibi organlara çarpıp boğumlanması sonucunda oluşur.

Türkçenin Ünlüler

Dilin hareketine göre	Kalın	a, ı, o, u	ince	e, i, ö, ü,
Dudak hareketine göre	Düz	a, e, ı, i	yuvarlak	o, ö, u, ü
Çene hareketine göre	dar	ı, i, u,,ü	geniş	a, e, o,ö

Açıklama :

Türk abecesinde 29 harf olmasına rağmen dilimizde kullanılan 46 ses vardır. Türkçede 8 ünlü vardır. Ancak konuşmada olduğu halde sembolü bulunmayan bir ünlümüz de vardır: Kapalı **e (é)** ünlüsüdür.

Örnek:

gece, pencere...

DİKSİYON

Diksiyon, sözcük anlamı olarak Latince DİCTIO ve DİSTUS sözcüklerinden Fransızcaya DİCTION (diksiyon) olarak geçmiş, dilimize de Fransızcadan söylendiği gibi alınmıştır. *Latince Anlamı:* Konuşurken, söz söylerken sözcüklerin seçilip düzenlenmesi, düşüncelerin kolaylıkla anlatılması demektir.

Diksiyon, konuşma öncesi alınan nefesle (soluma), nefesin ve konuşmanın oluşumunu sağlayan ses organlarıyla, organlarımızın oluşturduğu seslerle, seslerin artiküle edilerek (ağızda şekillendirme) oluşturduğu sözcüklerle ilgilenir.

Güzel ve etkili konuşmada, seslerin doğru çıkarılması çok önemlidir. Sesle ilgili önemli konularımızdan biri de boğumlanma çalışmalarımızdır. Boğumlanma çalışmaları, konuşma organlarının boğazdan çıkan sese biçim vermek için topluca çalışmasıdır. Sese biçim ve estetik kazandırmak için.

SOLUNUM

İnsan yaşamı için en önemli gereksinimlerden biri olan hava ve dolayısıyla solunum. Canlıların yaşamını sürdürebilmeleri için oksijenli havayı akciğerlere çekme ve karbondioksiti verilen havayla dışarı çıkarma hareketidir. Solunumun asıl işlevi budur. İkinci işlevi, konuşmayı sağlamasıdır. Aslında bir dili doğru ve güzel konuşabilmenin de ön koşuludur solunum.

Türkçe, nefes verilirken konuşulan bir dildir. Konuşmanın etkili olabilmesi için konuşan kişilerin doğru solunum tekniklerini biliyor ve kullanıyor olması gerekir. Seslerin tınlamasını gerçekleştiren nefestir. Nefes olmadan sestem bahsetmemiz imkansızdır. İyi solunum olmadan iyi bir diksiyon mümkün değildir.

İyi bir solunum, soluk alırken akciğerlere yeterli ölçüde havayı alıp sonra geri vermektir. İyi bir solunum elde etmek için diyaframı kullanarak nefes almamız gerektirmektedir. Akciğerlerimiz kemikten bir kafes içinde bulunmaktadır. Ama bu kafesin aşağı tarafı diyaframla geniş bir perde gibi örtülmektedir. Bu perde esnek ve aşağı doğru gerilebilir. Doğru solunum yöntemi, akciğerlerimizin alt loplara oksijenle dolduracak şekilde nefes almaktır. Bu nefes alımı diyaframın çalıştırılmasıyla olur.

En doğru nefes alma yöntemi bebeklerinkidir. Somut örnek olarak bebekler nefes alırken karınları sürekli inip kalkar. Gürültüsüz, sakin, düzenli ve sık olarak nefes alırlar. Ama zamanla, büyüdükçe bu nefes göğüse çıkar. Tiyatrocular, şarkıcılar, sunucular dışında birçok kişi günlük yaşamda yanlış nefes alıp vermektedir. Yanlış nefes alıp vermek de günümüzde strese gibi hastalıklara yol açmaktadır.

➤ **Alıştırmalar:**

1. Burnumuzdan derin soluk alırız tutabildiğimiz kadar tutarız ve birden soluğumuzu ağızımızdan veririz.
2. Derin soluk alırız, ısıklı çalar gibi uzun bir şekilde diyaframımızı boşaltırız, bunu yaparken son nefese kadar üflediğimizi hissetmemiz gerekir.
3. •Diyaframdan soluk alın.

- Soluğu tutun.
- Sırayla, önce tek tek sonra hepsini bir solukta gırtlak kullanmadan karın kaslarıyla, temiz pes, içeriden güçlü bir sesle çıkarı:

- 1) a
- 2) e
- 3) ı
- 4) i
- 5) o
- 6) ö
- 7) u
- 8) ü

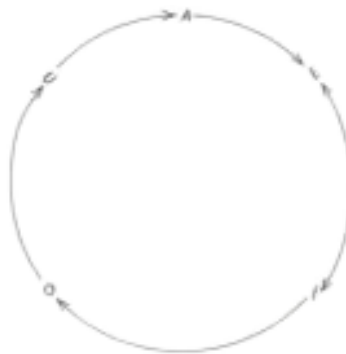
4. Derin soluk alırız, soluğumuzu mum söndürürcesine soluk veririz.
5. Derin soluk alırız "F" ünsüzünü kullanarak, ateş üfler gibi kesik kesik soluk veririz.
6. Diyaframdan derin bir soluk alın. Aldığınız soluğu "f" ile en uzun sürede ateşi üfler gibi dışarı verini.
7. "A" ünlüsü soluk verme alıştırmalarına çok uygun bir ünlüdür. Derin bir soluk alın, sonra yavaş yavaş bırakın, sesimizi titretmeye çalışarak "A" ünlüsünü söyleyeceğiz.
"AAAAAAAAAAAAAAAA"
8. Baştan sonuna kadar eşit şiddetle "A" ünlüsünü söyleyelim.
"AAAAAAAAAAAAAAAA"
9. Git gide artan bir şiddetle "A" ünlüsünü söyleyin.
"aaaaaAAAAAAAA"
10. Gitgide azanan bir şiddetle "A" ünlüsünü söyleyin.
"AAAAAAAAAaaaaaa"
11. Derin soluk alırız ve "AH" hecesini kesik kesik söyleriz.
"Ah-Ah-Ah-Ah-Ah-Ah"
12. Derin soluk alırız, uzun, düzenli ve güçlü söyleriz.
"Ahhhhhhhhh-Ahhhhhhhhh-Ahhhhhhhhh"
13. Önce kısık sonra yüksek sesle aşağıdakileri tekrarlayınız.
ah, oh, uh, ih, eh, oh, üh, ih. Hah, hoh, huh, hih, heh, hoh, ahah, ohoh, uhuh, ihih, eh eh, ühüh, ihih, hahhah, ohoh, huhuh
14. (s) ünsüzünün aşağıdaki gösterildiği gibi kesintisiz, zayıf, kuvvetli boşaltılması
 1. sssssssssssssssss
 2. s -s- s- s- s- s- s- s- s- s
 3. 3- sss- s- ssss- s
 4. s- S- S- S- S- S- s- s- s- s- S- S- S- sss- S- S
15. Derin bir soluk alırız ve aldığımız soluğu "S" ünsüzünü kullanarak bir defada kesintisiz boşaltın.
"SSSSSSSSSSSSSSSSSSSS"

16. ÇİROZNAME

Beyaz kocaman bir duvar-çıııplaaaak mı çıııplaaaak
(çıplak mı çıplak) Üzerinde bir merdiven-yüüükseeeek miiii yüüüükseeeek
(yüksek mi yüksek) Duvar dibinde bir çiroz-kuuuuuruuuu muuuu kuuuuuruuuu Bir herif
geldi elleri- kiiiiirliiiiii kiiiiirliii Tutmuş bir çekic bir çivi-siiiiivriiii miiii siiivriii Bir büyük yumak
da sicim-zooooorluuuu muuuu zooooorluuu Çıktı merdivene derken- yüüükseeeek miiiiii
yüüükseeeek Mıhladı sivri çivi- taaaak taaaak daaa taaaak taaaak Duvarın ta tepesine-
çıııplaaaak mum çımııiaaaaak Attı çekici elinden - düüüüş Allaaaaahmmm düüüüş Taktı
çiviye sicimi - uuuuuuuuuun muuuu uuuuuuuun Astı ucuna çirozu - kuuuuuruuuu muuuu 35
kuuuuuuruuuu İndi merdivenden - tımıkımır daaaaa tımkmır Sirtında çekic merdiven -
aaaaağımır mimi aaaaağımır Çekti gitti başka yere - uuuuzaaaaak mim uuuuzaaaaak O gün
bugündür çirozcuk - kuuuuuruuuu muuuu kuuuuuruuuu Mezkur sicimin ucunda - uuuuuuuun
muuuu uuuuuuuun Nazikçe sallanır durur - duuuuuuuur muuuu duuuuuuuur Kudursun
bazı adamlar - ciiiiiddiiii miiii ciiiiiddiiii Ve gülsün diye çocuklar -küüüüçüüük müüüü
küüüüçüüük

Charles Cross (Türkçesi: Orhan Veli KANIK)

- 17.** Bu çalışmada belki de ilk kez ses çıkarmak amacıyla sesimizi kullanacağız. Bu, sesi geliştirmek, canlandırmak için yapılan temel çalışmalardan biridir. Ağızınızdan nefes alın ve oklar yönünde sestem sese kayarak ve sesleri uzatarak söyleyin. Yani bir sesi söyledikten sonra durup sonraki sese geçmeyin. Sesten sese kayarak geçin demekteki amacımız bu. Bu çalışmayı yaparken, kendinize rahat çıkarabileceğiniz bir ses bulun. Sesinizi çıkarmaktan korkmayın. Sesiniz dolu dolu ve güçlü olsun. Bu yuvarlaktaki sesleri bir nefeste bitirin. Son sestem nefesiniz kalmışsa bu sesi biraz daha uzatarak bitirin. Sesleri uzatarak söylerken sesinizde titreme, incelme ya da kalınlaşma olmamasına çalışın. Yani, notada bir değişiklik yapmamaya çalışın. Sesler ağızınızdan su gibi dökülsün.

A-E-İ-O-U

- 18.** Soluk alırken dikkat edilmesi gereken kuralları uygulayarak, aşağıdaki metini // ile gösterilen yerlerde doğru soluk alarak okunacak.

-// Ya sizi denize doğru çekerse, efendimiz? Yahut denize inen uçurumun korkunç tepesine doğru götürür de orada aklınızı başınızdan alacak başka bir korkunç şekle güreerek sizi cenette sürüklerse? -//Düşünün. Bir kere -// O tepe zaten, başka bir sebep olmadan da dibindeki kulaçlarca derin denize bakıp dalgaların gürültüsünü işiten her insanı, hayattan ümit kesmek çlgınlığına kaptırır.-//

W. Shakespeare, Hamlet(Türkçesi: Orhan Burian),Perde I, Sahne IV

19. Bu şiirde yukarıdaki kuralları bire bir uygulayın.

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik -//
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik -//

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı, -// "İlerle!" -//
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kefilelerle -//

Şimiek gibi atıldık bir semte yedi koldan -//
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan

Bir gün yine doludizgin atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla -//

Cennette bu gün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hatıra gitmez gözümüzde -//

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi şendik -//
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik -//

(Yahya Kemal Beyatlı – Kendi Gök Kubbemiz - Atlılar)

ARTİKÜLASYON – BOĞUMLANMA

Artikülasyon – boğumlanma, ses organları aracılığı ya da seslerin doğru yerden ve doğru zaman içinde çıkmasıdır. İyi bir boğumlanma için bütün konuşma organlarının iyi bir biçimde kullanılması ve ünlü, ünsüz tüm harflerin net bir biçimde çıkarılmasını gerektirir.

Ağız açmak dudakları kımıldatmak ve insanların anlayacağı sözcükleri bir araya getirmek için ses organlarını kullanabilme kabiliyetine sahip olmak gerekir. Ses organlarından biri noksan (eksik) ise etkili konuşma yapılmaz. Boğumlanma sırasında sözcükler açık ve net biçimde bir biçimde mırıldanmadan yutmadan çıkarılmalıdır, iyi bir tiyatro oyuncusunun iyi bir ARTİKÜLASYONA sahip olması gerekiyor. Birçok insanda dudak tembelliği vardır, ağızını açmadan konuşanları ve bu gibi kişileri kimse anlamaz ve ne yazık ki konuştukları ortamda dinleyenler dinlemekten vazgeçer. Hızlı konuşan, yuvarlayan veya tane tane konuşan insanlarda BOĞUMLANMA problem ile karşı karşıya kalırız.

Boğumlanmayı gerçekleştiren organlar iki gruba ayrılır:

1. Hareket eden boğumlanma organları: çene, dudaklar, dil ve yumuşak damaktır. Dil damağın gerisine doğru götürüldüğünde orada yumuşak bir bölge hissedilecektir. Bu bölgeye yumuşak damak denir.
2. Hareket etmeyen boğumlanma organları: dişler, diş etleri ve damaktır. Boğumlanma bu organların çeşitli hareketleriyle mümkündür. Bu organlar kaslardan oluşuyor ve kasların eğitimleri boğumlanmayı düzgün, net ve tane tane konuşulmasını sağlamaktadır.

➤ Alıştırmalar:

1. Parmaklarınızın ucuyla şakaklarınızdan başlayarak, yanaklarınızdan çeneye doğru masaj yapın. Ağızınız biraz açık olmalı.
2. Dudaklarınızı büzüp ileri doğru çıkarın sonra yanlara doğru gerin. Bir süre sonra bu hareketi daha hızlı yapın.
3. Önce üst, sonra alt dudağınızı dışarıya doğru kıvrıp gevşetin. Bir dudak dışarı doğru kıvrılırken diğer dudak oynamamalı. Bunun için, oynamaması gereken dudağın üzerine işaret parmağınızla dokununuz.
4. Dilinizi birkaç kez burun, çene ve kulaklar yönünde çıkarıp gerip gevşetin.
5. Dilinizin ön kısmını, önce üst sonra da alt arka diş ve diş etlerinize dayayıp dili dışarı doğru gerip gevşetin.
6. Dişlerinizin arasına yemek artıkları girmiş gibi dilinizle bu artıkları temizleyin. Yani, üstlü altlı, önlü arkalı bütün dişlerinizin arasına dil ucuyla girmeye çalışın.

Bu çalışmaları, önce bir ayna karşısında yaparsanız ne yaptığınızı görebilirsiniz. Bu hareketleri, bir iki hafta her gün en az bir kez yapmanızı öneririz. Ancak, yapacağınız önemli konuşmalardan önce 1, 2, 5 ve 6. hareketleri kesinlikle yapmanız gerekir.

SES

Ses: Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda oluşturduğu titreşimlerdir. Sesleri inceleyen bilim alanı ses bilimidir. Dilin fonetiği de sesleri inceleyen alanıdır.

Fonetik biliminin söyleyiş özelliğiyle ilgisi yoktur. Fonetik bilimi sadece seslerin özelliklerini, ses yönlülüklerini inceler.

Pes ses: Göğüs sesi, kalın

Tiz ses: Kafa sesi ince ve keskin

Orta: Kalın ince arası ton

- **ÜNLÜLER:** Ciğerlerden gelen havanın sadece "DUDAK" ve "ÇENE" hareketleriyle yönlendirildiği biçimi
- **A, E, I, İ, O, Ö, U, Ü** yazıda kullanılmayan bir ünlü/ konuşmada var: (**kapalı é**)

• ÜNSÜZLER

Ciğerlerden gelen havanın ses yolunda boğaz, damak, diş, dil gibi organa çarpıp boğumlanması sonucunda oluşur.

SES TELLERİ

İnsan sesini oluşturan en önemli organlar ses telleri ve onların bağlı bulunduğu kaslardır. Ses tellerimiz iki tanedir. Gırtlığımızın ön kısmını oluşturan halka biçiminde ve genellikle erkeklerde belirginolan "kalkansı kıkırdakların" arkasındadır. Halk arasında "Âdem elması" (adam's apple) denilen bu kıkırdakların görevi ses tellerini korumaktır. Ayrıca, gırtlak bölgemizde "yüzüksü kıkırdak" ve ses tellerinin bağlı olduğu "ibriksi kıkırdaklar" bulunur.

Ses telleri gırtlığın içinde, önden bitişik ve arkaya doğru açılan iki yumuşak dokudan oluşan dudakçiktirlar. Bu organın uzunluğu, genellikle erkeklerde 20-25, kadınlarda ise 16-20 milimetredir. İşte, erkek sesinin kadın sesinden kalın olmasının nedeni, erkeklerin ses tellerinin daha uzun olması ve dolayısıyla titreşimleriyle daha kalın (pes) ses vermeleridir.

Keman sesiyle viyola sesi arasındaki incelik kalınlık farkı gibi. Erkek ve kadınlarda kendi tınlatici bölgelerinin ve ses tellerinin boyut farklılığına göre renklere ayrılır. Temelde, kadın sesi önceden kalına doğru, soprano, mezzo soprano ve alto; erkek sesi ise, tenor, bariton ve bas olarak birbirinden ayrılır. Gelişmiş, eğitilmiş bir insan sesi, en gelişmiş müzik aletleri dahil, doğadaki en güzel sestir. Ama Tanrı insana bir büyük armağan daha vermiştir: Bunun sonucunda insan kendi kendini çalan bir müzik aletidir.

İnsan sesinin oluşabilmesi için öncelikle akciğerlerimizden belirli yoğunluktaki havanın ses tellerimize çarpıp bunları titretmesi gerekir. Ama bu titreşim, sesi duymamız için yeterli değildir. Bir kemanı gözünüzün önüne getirin; diyelim ki parmağınızı kemanın tellerinden birine bastınız ve yayını çektiniz. Eğer kemanın kasa dediğimiz ahşap kısmı yoksa, o teller dünyanın en iyi teli de olsa kapı gıcirtısı gibi bir ses duyulur. Tellerden keman sesini duyabilmemizi, "tınlatici" (*resonateur*) denilen kemanın ahşap kısmı sağlar. Bütün müzik aletlerinin birer tınlatici vardır. Her müzik aleti tınlaticılarının yapılmış olduğu madde ve boyut farklılığına göre değişik sesler verir.

İnsanda da iki tınlatici grup vardır. Bunlar ana tınlaticılar ve yardımcı tınlaticılardır. Ana tınlaticılar; gırtlak, ağız boşluğu ve burun boşluğudur. Yardımcı tınlaticılar ise göğüs boşluğu, sırt ve kafatasıdır. Ancak, bir süre önce ölen ünlü Polonyalı tiyatro adamı Jerzy Grotowski, oyuncularıyla yaptığı zorlu ve uzun çalışmalardan sonra mide boşluğu, karın ve dizleri, yani neredeyse insan bedeninin tümünün bir tınlatici olabileceğini göstermiştir.

SES ORGANLARI

DİL

Dilimiz, ünlüleri hariç tutarsak diğer tüm seslerin çıkarılmasında mutlaka kullandığımız çok önemli bir ses organımızdır. "a, e, ı, i, o, ö, u, ü"den oluşan ünlülerin dilimiz sabit dururken seslendirilmeleri mümkündür. Sadece farklı ünlülerde çene ve ağız içinin aldığı pozisyonun değişimine paralel olarak değişik pozisyonlar alabilir. Ayrıca dil, özellikle bazı seslerin çıkarılmasında en önemli işleve sahiptir.

Dil ağız içinde çok rahat hareket edebilmelidir. Dilin ön alt dişlerin köküne, ön alt dişlerin üst bölümüne, ön üst dişlerin köküne, kıvrılarak üst dudağa dokunabilmesi gerekir. Dilin ucu rahatlıkla kasılabilmeli ve kıvrılabilmelidir. Dilin ağız içinde sağ ön ve arka yönde, sağ ve sol yönde veya ucundan kıvrılarak geriye doğru hareketi rahat olabilmelidir.

Dil kaslarının dilimize rahat bir şekilde hâkim olmasını sağlayamazsak özellikle dilimizi kullanarak çıkardığımız seslerin bozuk çıktığını görürüz. Değişik milletlerin dillerindeki fonetik özellikler farklı dil yeteneklerini gerektirebilir.

Türkçede dil tembelliğinin en fazla olumsuz etkilendiği sesler şunlardır: "c, ç, d, j, l, n, r, s, ş, t, z". Bu seslerden herhangi birini çıkarmakta güçlük çekiyorsanız veya seste boğukluk oluşuyorsa dil egzersizleri üzerinde yoğunlaşmanız gerekecektir.

➤ **Alıştırma:**

DİLİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

Aşağıdaki alıştırmaları dilinizi yöneten ağız içi kaslarınızı iyice yoracak kadar uzun süre ve abartılı olarak tekrar ediniz:

- Dilinizi ağızınızda sakız çiğner gibi hızla çiğneyiniz.
- Dilinizi ağızınızın içinde, çenelerinizin dışından, dudaklarını62 zın altından dairesel hareketlerle hızla dolaştırınız.
- Dil ucunu ön alt dişlere dayandırarak ağız içinde köklerden ileri geri hareket ettiriniz.
- Dilinizi iyice dışarı çıkarınız. İterek uzun süre dayanınız.
- Dilinizi yuvarlayıp daralttığınız dudaklarınız ve çeneleriniz arasından içeri, dışarı hareket ettiriniz.
- Dilinizin ucunu ön alt dişlerinize dayandırınız ve dilinizi kökünden içeri dışarı hızla hareket ettiriniz.
- Dilinizi dudaklarınızın sağına ve soluna değdiriniz.
- Dilinizi burnunuza doğru uzatınız.
- Dilinizi çeneye doğru çıkarınız.
- Dil ile dudakları (yuvarlayarak) yalayın.
- Dili ağız içinde "u" gibi kıvrın.
- Dil ile dişlerinizi tek tek sayın.
- Ağızınıza iki tane nohut veya badem şekeri alın, onları ağız içinde dilinizle çevirin.

Çene

Güzel konuşmada çenenin rolü çok önemlidir. Tüm dillerdeki tüm harfler çenenin kullanımıyla seslendirilirler. Konuşma sırasında çene hızla birbirinden farklı hareketleri art arda gerçekleştirmek zorundadır. Çene açılır, kapanır, daralır, genişler. Alt çene ileri ve geri hareket eder. Ağızımızın üst bölgesinde bulunan dişlerin bağlı olduğu kemik yapısı sabittir. Dolayısıyla tüm bu hareketler alt çeneyi yöneten kaslar tarafından gerçekleştirilir. Dikkat edelim: "ıı" sesini çıkardığımızda çene geriye doğru çıkmaya zorlanır. "aaa" sesini çıkardığımızda hizasından aşağıya doğru açılır. "Üüü" sesini çıkardığımızda ileriye doğru geçmeye zorlanır. "Ne" dediğinizde daralıp birden açılır. "Sen" dediğimizde önce kapanır, sonra açılır ve sonra yine kapanır. Tüm bu son derece karmaşık ama gerçekten karmaşık hareketleri inanılmaz bir hızla gerçekleştirir.

Çenemizin kullanımında sorunlarla karşılaşabiliriz. Çene kasları geliştirilmemiş ve kondisyonsuz olduğunda değişik hareketleri düzenli olarak ve sorunsuz şekilde yapamayız.

Bu durumda bazı çene hareketleri kaybolur ve bu kayboluş seste de kayıp oluşturur. Diğer önemli sorun "çene darlığı"dır. Türk toplumunda yaygın bir çene darlığı olduğu söylenmektedir. Dar çene, açık ve yuvarlak sesleri bozuk seslendirir. Örneğin "aa", "ıı" gibi

anlaşılabilir. "Ooo", "uuu" gibi anlaşılabilir. Çenemizi yeterince kullanamıyorsak tüm seslerin çıkarılmasında sorunlar yaşayabiliriz.

➤ **Alıştırma:**

ÇENE ÇALIŞMASI

Aşağıdaki alıştırmalarla çene açıklığını sağlama ve çenemizin her hareketi rahatlıkla yapmasını temin etme amaçlanmıştır. Tüm egzersizleri aşırı abartı ile gerçekleştirmelisiniz.

- Elinizi alt çenenize dayayarak "çak çak" diye bağırın. Aşağıya itilen çenenizin yukarıya itilmesini sağlayın. Böylece çenenizi aşağıya iten kaslarınızın güçlenmesini sağlayın.
- İki elinizin içiyle yanak kemiklerinize masaj yapın. Avuçlarınızı alt çenenize doğru çekip çenenizi açın.
- Yumruk yapılmış iki elinizle çenenizin altından bastırın. Alt çenenizi açın, başınızı geri itin ve alt çenenizi kapatın. Tekrar çenenizi açın ve başınızı daha geriye itin.
 - Çenenizi hızla iyice açıp kapatın. Hızlanın.
 - Çenenizi hızla ileri geri hareket ettirin.
 - Çenenizi dairesel hareketlerle hızla döndürün.
 - Alt çeneyi ağız açık şekilde sağa sola hareket ettirin.
 - Alt çeneyi ağız kapalı şekilde sağa sola hareket ettirin.

YANAK HAREKETLERİ ALIŞTIRMALARI

- İki yanağınızı aynı anda şişirin.
- Sağ yanağınızı şişirin.
- Sol yanağınızı şişirin.
- Sağdan sola, soldan sağa sürekli yanak şişirin.
- İki yanağınızı dişlerinizin arasına çekin.
- Dil ile yanaklarınızı şişirin.

Dudak

Dudakların kullanılmaması durumunda bazı seslerin çıkarılması kesinlikle mümkün değildir. Dudak tembelliği olan kişiler özellikle dudakların kullanımıyla seslendirilen seslerde sorun yaşarlar. Türkçede ağırlıklı olarak dudağın kullanımına dayandırılan sesler şunlardır: **"b, f, m, o, ö, p, u, ü, v,"** Bu seslerde bulanıklık veya anlaşılma güçlüğü oluşturan bir konuşma biçimine sahip seniz bunun dudak tembelliğinden kaynaklandığını düşünebilirsiniz. Bununla birlikte dudaklar diğer seslerde de belli pozisyonlar alır. Bu yönüyle örneğin **"ı, i,"** gibi sesleri çıkarırken dudağın katkısı dikkate alınmalıdır. Bu sesler dudak olmaksızın da seslendirilebilirler ama istenen kalitede seslendirilmeleri mümkün olmaz. Dudak egzersizleriyle dudak kaslarımızın istenen her hareketi dudaklarımıza rahatlıkla yaptırmasını sağlamamız gerekiyor.

Ancak yanına ek aldığında "kitabım" örneğinde olduğu gibi "p" , "b" ye dönüşür. Konuşma dilinde ise ulama, bu kurala paralel olarak aynı sözcüğü bir sonraki sözcük ile ilişkilendirir. Yazı dilinde sert olan harf ulama ile yumuşar.

<u>Orijinali</u>	<u>Yazı dilinde</u>	<u>Konuşma dilinde</u>
(Mahmud)	Mahmut evlendi	Mahmu dev lendi
(Mes'ud)	Mesut oldu	Mesu dol du
(Kitab)	Kitap aldı	Kita bal dı

- Ulamayla sözcük hece sayısı değişmez ama hece yapısı değişir.

Beklediğiniz insan bek- le- di- ği- niz in- san Bek- le di- ği- ni- zin- san

- Sunucunun biri Cüneyt Arkin'a sormuş: "Cüneyt Bey, neden kelimelerinizin başında 'n' ünsüzünü kullanıyorsunuz?"
- Nalışkanlık nefendim!....

Açıklama: Ulama Türkçede yazıda gösterilmez; söyleyişte doğal olarak oluşur. Ancak her şartta bu geçerli olmayabilir. Cümlede vurgu farklı sözcükler üzerindeyse ulama şartları oluşmuş olsa bile ulama gerekli olmayabilir.

Ör. Akşam, Ankara'ya mı gideceksin?

(Hazır ama vurgu farklı!)

**Noktalama işareti varsa ulamaya gerek kalmaz.*

Ör. Sen, (x) onun için mi geldin?

İstiyorum, (x) onu göreceğim.

- Türkçede sözcük sonundaki "k" ünsüzünün "h" ünsüzü ile başlayan bir sözcüğü izlemesi durumunda "h" ünsüzü düşer. İki sözcük birbirine bağlanır.

<u>Yazı dilinde</u>	<u>Konuşma dilinde</u>
Yüksek hava basıncı	yük-se-ka-va basıncı
Yemekhane	ye-me-ka-ne
Türk Hava Yolları	Tür-ka-va yolları
Erik hoşafı	e-ri-ko-şa-fı

- Bazı hava raporu sunucuları "h"yi özellikle kullanma gayreti içerisine girerler ki bu, sunumun akıcılığını olumlu yönde etkilemez.
- Bazı durumlarda iki sözcüğün tek heceli olan ilkinde bir ünlü düşer, iki kelime birleşir.

<u>ne için</u>	<u>niçin</u>
ne asıl	nasıl
ne oldu	noldu
kahve altı	kahvaltı

➤ **Alıştırma 1**

Geldim ama o beni görmedi. /Gel-di-ma-ma o be-ni gör-me-di. Yaptıklarınız için teşekkür ederim. / Yap-tık-la-rı-nı-zi-çin teşekkür-kü-re-de-rim. Ben onu gördüm ama o beni görmezden geldi. /Be-no-nu gördü-ma-ma o be-ni...

➤ **Alıştırma 2**

Aşağıdaki metinde ulama noktalarını tespit ederek çiziniz. Ardından ulamalara dikkat ederek okuyunuz.

ULAMA DIŞINDA TÜRKÇEDE SÖYLEYİŞ ÖZELLİKLERİ (SES OLAYLARI)

Geniş ünlülerin daralması

- A. "-ecek, -acak" eklerinin konuşmada sonu ünsüzle biten eylem kökl er ine bağl a nd ı kl arı duru ml a rda, bağl a nd ı kl arı eyl e m köklerinin içinde "a,e,ı,i" gibi düz ünlüler varsa bu eklerin başındaki a'lar "ı", e'ler "i" olarak darlaőır.

Yazı Dilinde

Konuşma dilinde

kan + acak	kanıcak
kır + acak	kırıcak
sil + ecek	silicek
getir + ecek	getiricek
gel + ecek	gelicek
yap + acak	yapıcak

- B. Konuşmada, "-acak - ecek" eklerinin bağlandıkları eylem köklerinin içinde "o,ö,u,ü," gibi yuvarlak ünlüler varsa bu eklerin başındaki a'lar "u", e'ler "ü" olarak darlaőır.

Yazı Dilinde

Konuşma dilinde

don + acak	donucak
gör + ecek	görücek
dur + acak	durucak
gül + ecek	gölücek
ol + acak	olucak
dön + ecek	dönücek
kur + acak	kurucak
sür + ecek	sürücek

- C. Eylemsi ekleri olan "-a, -e,-ar, -an, -erek, -arak, -acak, -ecek" ekleri, sonu ünlüyle biten eylem köklerine bağlandıklarında Türkçe sözcüklerde *iki ünlü yan yana gelemeyeceği için* araya "Y, Ő, S, N" kaynaştırma sesi girer. Konuşmada (y) kaynaştırma sesi kendinden önceki a'ları "ı" e'leri "i" olarak darlaştırır.

Yazı Dilinde

Konuşma dilinde

anla + yan	anlıyan
anla + (y) + arak	anlıyarak

- D. Konuşmada "-acak, -ecek" ekleri bağlandıkları eylem köklerini gelecek zaman kipine dönüőtürdüđü durumlarda bu "y" sesi yine sonuna bağlandığı eylem kökünün sonundaki ünlüyü darlaőtırdığı gibi kendinden sonra gelen "-acak, -ecek" eklerinin başındaki ünlüleri de (a ve e) düőürür.

Yazı Dilinde

Konuşma dilinde

anla + y + acak	anlıycak
söyle + y + ecek	söyliyecek
gül + me + y + ecek	gölmiyecek

otur + ma + y + acak

oturmayacak

Açıklama: "y" kaynaştırma sesi, yalnızca "demek" ve "yemek" eylem köklerinde kendinden önce gelen ünlüyü hem yazıda hem de **konuşmada** darlaştırır.

Yazı Dilinde

Konuşma dilinde

yemek: ye

demek: de

yiyecek, yiyerek, yiyen

diyerek, diyen, diye

VURGU

***TDK**'ye göre vurgu, konuşmada sesin, duyguları belirtecek biçimde daha baskılı söylenmesidir. Hece ya da sözcüklerin hatta cümlelerin diğerlerinden farklı söylenmesidir. Vurgu, anlam farkı yaratan bir ögedir. Konuşmanın ruhunu yansıtır. Türkçede vurgu, Farsça, Almanca, İtalyanca ve Arapça gibi belli başlı dünya dillerinin vurgularına göre daha hafif görünür. Bunun nedeni Türkçenin söz diziminin zengin olmasıdır. Vurgu, konuşmayı etkili kılmanın, insanları etkilemenin önemli bir parçasıdır. Vurgusuz bir konuşma sıkıcı, durağan ve cansız olur. Dinleyici sıkılır. Örneğin yabancıların Türkçe konuşmaları bize komik gelir. Çünkü vurguyu yanlış yaparlar.

*(*TDK – Türk Dil Kurumu*)

Sözcük vurgusu

Türkçede vurgu birçok Avrupa dilinde olduğu gibi her zaman aynı hecede olmaz. Dilimizde vurgu çoğunlukla **SON HECEDEDİR**. Sözcük ek alınca eke geçer. Her sözcüğün bir hecesi üzerinde mutlaka vurgu vardır.

❖ kapı – kapıcı – kapıcılar - kapıcıların

NOT: *Şu kuralı unutmayınız: Türkçede vurgu durağan değildir, değişir.*

SON HECEYE AYKIRI DURUMLAR

A. Yer adlarında vurgu **İLK HECEDEDİR**.

Ankara/ **Bo**lu / **Sam**sun / **İz**mir

Açıklama: *Bazen bu durum da değişiklik gösterir.*

• Orta hecede vurgulananlar :

Sel**an**ik (Thessolonik)

Ant**a**lyya (Attaleia)

Ant**ak**ya (Antiokhera)

Amasya (Amesia)
Erzincan, Edirne, Trabzon, Sakarya, Denizli, Anadolu, Duşanbe.

Açıklama: *Vurgudaki bu değişkenlik, kentlerin özgün eski isimlerinden kaynaklanmaktadır.*

Uygulama: *Hem yer adı hem tür adı olarak kullanılan bazı sözcüklerin vurgusu şöyledir:*

- **Bebek** ağlıyor!
- **Be**bek'te üç beş tur atalım.
- O, ay**dın** bir insandır.
- **Ay**dın güzel bir ilimizdir.
- Do**ğ**ancı doğanlarını uçurdu.
- **Do**ğancı üniversite yolu üzerinde bir köydür.
- Ayr**a**ncı ayran satıyor.
- Aşa**ğ**ı **Ay**rancı'da oturuyor.
- **Kur**tuluş'ta inecek var.
- Tek başına kurtu**lu**ş yok.
- Ekmek çok bay**a**t.
- **Bay**at'a varmak üzereyiz.
- **U**şak şirin bir yerdir.
- Kendine bir u**ş**ak tut daha iyi!

Açıklama: Sonu "istan" ile biten ülke isimlerinde vurgu **son** hecededir.

Ör. Hindist**an** / Yunanist**an** / Bulgarist**an** / Pakist**an** / Macarist**an**

B. Zarf, bağlaç ve edatlarda vurgu İLK hecededir.

belki, **an**sızın, **ay**rıca, **hat**ta, **ön**ce, **he**nüz, **son**ra, **yal**nız, **an**cak, **na**sıl, **şim**di, **ni**çin, **he**men, **ya**rın...

Not: "yalnız" sözcüğü sıfat, edat, bağlaç, zarf ve isim olarak değişik türlerde kullanılmaktadır. Bundan dolayı vurgu da değişiklik gösterebilmektedir.

Ör: **Yal**nız o geldi. (edat) / O çok **yal**nız. (isim)

C. Türkçe sözcüklerin aldığı bazı ekler, vurguyu bir önceki heceye kaydırır.

"-ce, -ca, ile, -me, -ma, -se, -sa, -im, -ım, -sin, -sın" ekleri vurguyu bir önceki heceye kaydırır.

Kodlama: **A**cele git**m**e mah**s**en**i**ms**i**n

- **Ben**ce "Bence yaptığın doğru değil."
- **Ben**imle "Benimle her şeye var mısın?"
- Yaz**d**ırma "Bu sayfayı yazdırma!"
- Gid**e**rse "Giderse inan çok üzülürüm."
- **Sen**ce "Yaptığın sence doğru mu?"
- Bil**i**rsin "Sana güvenirim, bilirsin."
- **Gel**me "Boşuna gelme bizimle."

Not: *Vurgunun doğru yapılabilmesi için sözcükler cümle içerisinde özellikle verilmiştir. Aksi takdirde aynı eklerin farklı işlevde kullanılmasından kaynaklanan vurgu değişkenliği yaşanırdı.*

D. Sözcük, önüne soru eki alırsa, vurgu soru ekinden önceki hecededir.

- Bizimle gele**cek** misin?
- Söylediğin gibi yapa**cak** mısın?
- İzinle gidebi**lir** miyim?

Açıklama: Olumsuzluk eki alınca da son hecededir.

Biraz **otur**maz mısınız?

Git**mez** misiniz?

E. Tek heceli sözcüklerde vurgu aramaya gerek yoktur. Çünkü vurgu hecenin üzerindedir.

- Gel, çok, yok, tak, yurt

F. Bileşik isimlerin ilkinin son hecesinde birincil vurgu, ikincisinin son hecesinde ikincil vurgu vardır.

- Çan**nak**kale Gaz**ian**tep Kır**ık**kale
- Diyar**ba**kır Ana**va**tan Ba**ş**bakan

G. 1) Seslenişlerde sözcük iki hece ise vurgu ilk hecededir. Bunun nedenlerinden biri de: "Sesimizi ilk hecenin gücüyle uzağa taşımak ve selendiğimiz kişinin dikkatini çekmektir."

- Hasan **Ha**asaaaaan
- Ayşe **Aa**yşeee
- Mehmet **Me**ehmeeet

2) Seslenişlerde sözcük iki heceden çoksa, vurgu ikinci heceye geçer.

- Va**tan**daşlarım,
- Ar**ka**daşlar,
- Mu**za**ffer,
- İb**ra**him,
- Basına ka**mu**oyuna

H. Dilimizde bulunan Arapça – Farsça kökenli bazı kelimelerde uzun hece vardır.

*Bu, kural dışı bir durumdur. Vurgu **UZATILAN HECE** üzerindedir.*

vurgu başta	vurgu ortada	vurgu sonda
katil	teamül	ziya
cahil	mukabil	kati
sami	mücadele	zeki

ı) Pekiştirme sıfatlarında bazı heceler vurguyu kendi üzerine alırlar.

Örnek:

sımsıkı, **ko**skoça, **büs**büyük, **ba**mbaşka, **bi**nbir...

I. Türkçede "ğ" ve "y" ünsüzlerinin kendinden önceki ünlüyü etkileyip heceyi uzattığı görülür.

Örnek:

- Böyle bööle
- Söylemek söölemek
- Çağdaş çaadaş
- Ağlamak aalamak

Not: Cümlelerin anlamına ve konuşmanın içeriğine göre **KESİK VURGU** yapılabilir. Hecelerin tümü vurgulanarak söylenir.

ÖRNEK: Genel Kurmay Başkanı'nın Başbakana cevabı: 19.04.2010

- "Bedelli askerlik gündemimizde **YOK-TUR!**"
- "Satıyorum satıyor **Sat - tım!**"

CÜMLE VURGUSU

Cümle vurgusu o cümlelerin işaret parmağıdır. Söylenmek istenenin daha rahat anlaşılmasını sağlar. Türkçede vurgulamak istediğimiz sözcüğü genellikle yüklemden önce getiririz.

1. Alıştırma:

İçeriye **sessizce** girdi.
Sessizce **İçeriye** girdi.
Dün **ben** seni aradım. (başkasını değil)
Dün seni **ben** aradım. (başkası değil)
Ben seni **dün** aradım. (başka zaman değil)

2. Alıştırma:

Kişiyi vurgula	Ahmet , yarın uçakla Ankara'dan geliyor.
Zamanı vurgula	Ahmet, yarın uçakla Ankara'dan geliyor.
Aracı vurgula	Ahmet, yarın Ankara'dan uçakla geliyor.
Yeri vurgula	Ahmet, yarın Ankara'dan uçakla geliyor.
Eylemi vurgula	...geliyor.

Devrik Cümle Vurgusu: Devrik cümlelerde ise son sözcüğün cümlelerin başına gelmesinin nedeni ÖNEM KAZANMIŞ olmasıdır. Yani başa aldığımız sözcük bizim için önemlidir. Anlam açısından EN ÖNEMLİ ÖGEDİR!

- Devrik cümlede vurgu **BİRİNCİ SÖZCÜKTEDİR.**

1. Alıştırma:

Erhan, bugün işe gitmedi.
Gitmedi Erhan bugün işe.
Yaptıklarına inanamıyorum.
İnanamıyorum yaptıklarına.

- Bugün hava **ne kadar** güzel!
(birincil vurgu) (ikincil vurgu)
- Sen **ne kadar hain** bir insansın!
(ikincil) (birincil)

SİZ YAPIN: Aşağıdaki cümlelerde vurgulu yerleri belirterek okuma çalışması yapınız.

- Hilal'i **yıllardır** görmedim.
- Lütfen, **sıraya** geçin!
- Sizinle olmaktan **çok** mutluyum.

- Böyle bir çalışmayı **ilk kez** görüyorum.
- Sizi mutlu görmek istiyorum.

NOT : İki, üç sözcükte bir vurgu yapmak iyi olmaz!

TON VE TONLAMA

Konuşurken çıkarılan seslerin titreşim sayısının az veya çok oluşuna "ton" adı verilir. Sesin düşük, yüksek veya tiz ve pes çıkarılmasıdır. Titreşim sayısının fazla olması sesi tizleştirirken azlığı ise pesleştirmektedir. Ses tonu, sesin alçalıp yükselmesi ve azalıp çoğalmasındır. Farklı ses tonlarını çıkarmak konuşmayı daha dikkat çekici ve anlamlı yapar. Konuşmaya renk ve farklılık kazandırır.

Böylece konuşma tek düzelikten (monotonluktan) ayrılmakta ve dinleyicinin ilgisini çekmektedir. Konuşurken konuşmaya hakim olan ana nokta, farklı anlam kavramları sağlayan farklılıklardır. Konuşanın önem verdiği, anlam katmak istediği sözcüklerde baş vurduğu ton, sözcük ve heceler arasında yükseklik ve yoğunluk bakımından ortaya koyduğu farklara "tonlama" denir.

Bir konuşmanın başarısı doğru tonlama ile mümkün olabilir. İyi tonlanmış bir konuşma insanları etkiler. En hoş tonlama doğal biçimde çıkan ses ile mümkün olabilir.

Doğru tonlama yapabilmek için okuma ve konuşma alışkanlığı edinmek gereklidir. Bunun için de metin sesli okunarak tonlamanın kulak ve zihinde göstereceği etki duyularak hissedilebilir.

➤ Alıştırmalar ve uygulamalar

A. "Dün beni görmeye gelmişsin." cümlesini, aşağıdaki duyguları vererek tonlayın.

1. Düz
2. Alaycı
3. Heyecanlı
4. Korkuyla

B. "Şimdi" sözcüğünü, kendinden sonra gelen cümlelerin anlamına göre söylemeye çalışınız.

1. Şimdi, hemen.
2. Şimdi, kafanı patlatacağım.
3. Şimdi, gelelim asıl konumuza.
4. Şimdi, diyelim ki sen şuradasın.
5. Şimdi, canım, sevgilim.
6. Şimdi, tövbe tövbe!
7. Şimdi, aşağısı sakal, yukarısı bıyık.
8. Şimdi, patlama!
9. Şimdi, ne desem bilmem ki...

C. Aşağıdaki cümleleri uygun şekilde tonlamaya çalışınız. Bu arada "**şimdi**" sözcüğünün aldığı değişik tonları izleyiniz.

1. Şimdi geldim diyorum, anlamıyor musun?
2. Daha fazla bekleyemem; ya şimdi ya da hiçbir zaman!
3. Anlamadım, şimdi mi diyorsun?
4. Sonra değil, şimdi.
5. Ne! Şimdi diyen sen değil misin?
6. Şimdi mi? Kesinlikle olmaz.
7. Sen şimdi onu bunu bırak da ötekenden söz et.
8. Şimdi buradaydı.

D. "Evet" sözcüğünü kendisinden sonra gelen sözcüklerin anlamlarına göre söylemeye çalışınız.

1. Evet, kabul ediyorum.
2. Evet, öyle diyelim.
3. Evet, olsa da olur, olmasa da.
4. Evet, kesinlikle öyle.
5. Evet, vay canına!
6. Evet, çok iyi anlıyorum.
7. Evet, burama geldi.
8. Evet, anlat hele, sonra ne oldu?
9. Evet, kaç defa söyleyeceğim!
10. Evet ama, başka türlü de düşünebiliriz.
11. Evet, gerçekten de sevimli çocuk.
12. Evet, Allah cezanı versin.

E. "Hayır" sözcüğünü kendisinden sonra gelen sözcüklerin anlamına uygun şekilde söyleyiniz.

1. Hayır, kabul etmiyorum. (normal sesle)
2. Hayır, kabul etmiyorum. (öfkeyle)
3. Hayır, öyle demedim. (üzüntülü)
4. Hayır, bir şey değil, başınıza dert açar. (kaygılı)
5. Hayır, yanılıyorsunuz, işin aslı şu. (uzatarak ve karşı çıkarak)
6. Hayır, izin vermiyorum! (çok kızgın)
7. Hayır, sana güvenir miyim? (sevecenlikle)

F. Aşağıdaki tekerlemeyi, alttaki anlatımları sağlayabilecek bir tonlamayla söylemeye çalışınız.

"Kangallı kaltabanlardan Kakavan Kahraman'la Kelepirci Keleş Kekeme Kerim Kemahlı Kerkenez Kasım'a kasımda Kelkit'in kekikli kekliğiyle kaba taslak kabak ikram etmiş.

1. Doğal, yansız bir sesle
2. Hayretle
3. Küçümseyerek
4. Hayranlıkla
5. Dedikodu edasıyla
6. Tiksinerek
7. Övünerek
8. Kaygıyla

"Lüpcüler, lütfen lüzumlu lüzumsuz lakırdıları bırakın da lüferinizi lüpleyin, lülelerinizi tütürün."

- G.** Yukarıdaki tekerlemeyi de, aşağıda belirtilen anlatım çeşitliliğini vurgulayacak şekilde tonlayınız.
1. Doğal
 2. Azarlayarak, sevgisiz
 3. Kibarlıkla
 4. Tehditle
 5. Öfkeyle
 6. Azarlayarak, sevgiyle, yalvararak vb.
- H.** Aşağıdaki ünlemleri, kendilerinden sonra gelen sözlerin anlamlarına uygun bir eda ile tonlamaya çalışınız.

<p>A, rica ederim, ne önemi var. A, bak hele, kim gelmiş! A, tadını kaçırdın ama! A, daha neler! Üstüme iyilik sağlık!</p>	<p>Ah, bir elime geçse... Ah, ben olsaydım... Ah, seni dayak düşkününü seni! Ah, yazık oldu emeklerime.</p>
<p>E, biz ne dedik? E, sonra ne oldu ? E, ne olmuş yani! E, bak hele! Vay küstah vay! E, ne var ne yok bakalım?</p>	<p>Eh, fena sayılmaz. Eh, be birader! Eh, işte geçinip gidiyoruz. Eh, haydi öyle olsun.</p>

TONLAMA VURGULAMA ÇALIŞMALARI

- **Emir verme – Yalvarma:**
 - a) Haydi! Çabuk buraya gelin.
 - b) Ne olur, beni dinleyin.
- **Merhamet – Gaddarlık:**
 - a) Zavallı yavrucağ, bu yaşta bu acılar çekilir mi!
 - b) Of, berbat, kafamı şişirdi bu çocuk!
- **İnanç – Kuşku:**
 - a) İlerlediğini görüyorum, ona bütün varlığımla inanıyorum.
 - b) Belki öyle ama bunu kim ispat edecek?
- **Böbürlenme – Alçakgönüllülük:**
 - a) Bu işin ustası hem de biricik ustası benim!
 - b) Ben neyim ki... Hiç onlarla bir tutulabilir miyim?
- **Sevgi – Kin:**
 - a) Sizi çok seviyorum.
 - b) Senden de bütün hatalarından da nefret ediyorum!
- **Endişe – Kaygısızlık:**
 - a) Of, şimdi ne olacak!
 - b) Pöh, bana ne canım, umrumda değil!

- **Saygı – Küçümseme:**
 - a) Ona karşı o kadar büyük sevgim var ki...
 - b) Hıh! Ne olacak aşağılık yaratık!
- **Karşı durmak – Boyun eğmek:**
 - a) Hayır, bana karşı hiçbir söz söyleyemezsin!
 - b) Ne istersen yap, razıyım.
- **Hayranlık – Nefret:**
 - a) Yarabbim, bu ne güzellik!
 - b) Püf, ne bayağı bir iş!
- **Cesaret – Korku:**
 - a) İster on, ister yirmi kişi olsun, göğsüm açık bekliyorum.
 - b) Eyvah, görmüyor musunuz hayatımız tehlikede!
- **Zevk duyma – Acı duyma:**
 - a) Oh! Ne hoş, mis gibi kokuyor!
 - b) Ay, çok acıyorsunuz!
- **Hiddet – Tedbirli davranma:**
 - a) Nasıl beni böyle yapayalnız bırakıp gidiyorsunuz ha!
 - b) Hemen karar vermemek lazım, iyiyce düşünelim.
- **Alay – Ağırbaşlılık:**
 - a) Söylediklerinizi nasıl anlayabilirim, bunlar birer deha eseri!
 - b) Size yemin ederim ki söylediklerim ciddidir.
- **İrade – Zayıflık:**
 - a) Ne pahasına olursa olsun, gece gündüz çalışırım.
 - b) Artık, direnecek gücüm yok!
- **Hınc – Acıma:**
 - a) Şunu bilin ki ona çok pahalıya mal olacak!
 - b) Zavallı adamlar! Onlardan artık ne isteyebilirim ki?
- **Açık kalplilik – İki yüzlülük:**
 - a) Düşündüğümü size açıkça söylüyorum.
 - b) Sizin tarafınızdan beğenilmek için bütün servetimi feda ederim.
- **İstek – İsteksizlik:**
 - a) Ah, keşke o benim olsaydı!
 - b) Aman! Ne yapayım olmazsa olmasın.
- **Zafer – Yenilgi:**
 - a) İsteklerimin hepsini gerçekleştirdim.
 - b) Bütün varlığımı kaybettim, şerefimi bile!
- **Sabır – Sabırsızlık:**
 - a) Acelemiz yok, istediğiniz zaman olur.
 - b) Çabuk olun, kaybedecek bir saniyemiz bile yok!

• **Tehdit – Vaat:**

- a) Böyle söyleneceksen sonun pek iyi olmaz.
- b) Neyim varsa senin olacak.

• **Kışkırtma - yatıştırma:**

- a) Ha gayret! Atıl, bir hamle daha!
- b) Hişt, hişt! Kendine gel, sakın ol!

• **Ümit – Ümitsizlik:**

- a) Evet, bu işte herkes kazanacak!
- b) Artık çare yok!

Sesbilim ve Sesbilimsel Değişimler

Fonetik bilimi, yazı dilinde harflerle karşılanan seslerin oluşum ve söyleniş biçimlerini, birbiriyle olan ilişkilerini, birbirlerini etkilemelerini, seslerin hecelere ya da sözcüklere dönüştüklerinde uğradığı değişiklikleri inceler.

Tahminlere göre diller önce sesler halinde oluşmuş, daha sonra da çeşitli gereksinmeler nedeniyle yazıya dökülmüştür. Ancak, uygarlıkla birlikte diller de gelişmeye başlayınca ortaya bir sorun çıkmıştır. Bu sorun, **dillerin yazıldığı gibi okunup söylenememesi ya da okunup söylendiği gibi yazılamaması sorunudur.**

Yeryüzündeki hiçbir dil tam anlamıyla yazıldığı gibi seslendirilemez, seslendirildiği gibi yazılamaz. Yazı dilindeki bazı harfler ya da heceler, konuşma dilinde sesler ya da hecelere dönüştüğünde, doğru sesletim (telaffuz) dediğimiz, doğru söyleyiş açısından değişikliğe uğrar. İşte, bu değişikliklerin belirtilebilmesi ve dillerin bütün söyleniş özelliklerinin saptanabilmesi için uluslararası bir fonetik alfabesi düzenlenmiştir. Bu fonetik alfabesini bilen herkes, hiç bilmediği bir dili rahatça doğru bir biçimde seslendirebilir.

Bir örnek : Bir yağış biçimi olan "kar" ile kazanç anlamındaki "kâr" arasındaki fark, iki sözcük de aynı harflerle yazıldığı halde, söyleyişte bunlardaki "k" ve "a" sesleri farklıdır. Bu söyleyiş farkını "kar"daki "a"nın üzerine konan düzeltme işareti ile sağlarız. Bu şekilde, "kar"daki "k" sesi de incelmış olur. Çünkü, Türkçede kuraldır, ince "k"den sonra gelen "a"lar incelir. Bu durumda, bu sözcüğü fonetik alfabesi ile yazarsak, yağış biçimi olan kar, kar; kâr etmek anlamındaki kâr, kâr olarak yazılır.

Bir de düşünce anlamındaki "kanı" ile özel isim olan "Kâni"yi ele alalım: "Kanı"daki "k" ve "a" kalındır. "Kâni"deki "k" ve "a" incedir. Yine, "Kâni"deki "k" ve "â"yı inceltme işareti koyarak inceltiriz. Ama, burada bir noktaya dikkatinizi çekmek isteriz. "Kanı" ve "Kani" arasındaki söyleniş benzerliğini sağlayabilmek için, yani "k" ve "a"yı inceltmek için "a"nın üzerine düzeltme işareti koyduk, oysa iki sözcük arasında bir fark daha var, o da "ka-nı"nın "a"sının kısa, "Kâni"nin "a"sının uzun olması. Görüldüğü gibi "a"nın uzunluğunu gösterecek bir işaret yok. Türkçeyi yeni öğrenen bir yabancıya bu ayrımı nasıl anlatacaksınız. Oysa, fonetik işaretiyle bunu çok kolay belirtebilirsiniz. Uzayan "a"nın önüne iki nokta koydunuz mu(:) "a"nın uzadığını belirtmiş olursunuz. Bunun gibi pek çok örnek verebiliriz.

Not: "ˆ" işaretinin adı "ŞAPKA" değildir, "DÜZELTME" işaretidir. Diksiyon eğitimi verenler lütfen terim anlamını kullansınlar.

Türkçe Söyleyişte Bazı Özellikler

Şimdi Türkçe söyleyişte bazı önemli kuralları gözden geçirelim.

"ğ" sesi:

Türkçede "ğ" yani "yumuşak g" söylenmez. Çünkü "ğ", ses estetiği bakımından kulağa hoş gelmeyen, geriden, gırtlığı zorlayarak çıkan bir sestir. Bunun dışında konuşmanın akışı içinde ğ'yi söylemeye kalkarsanız bu akışı durdurmuş olursunuz, yumuşak g'yi söylemek yerine ya önceki ünlüyü uzatır ya ünlüler arasında kaynaşır ya da kimi ünlüler arasında "y"ye dönüşür. Oysa bir dilde ünlüler ne kadar çoksa, ses zenginliği de o ölçüde artar. Ses bükünleri yapma olanağı fazlalaşır. Bu da konuşmanın renklenmesini, konuşma melodisinin tekdüzelikten kurtulmasını sağlar. Denebilir ki seslerde estetik biçimleşmiş, ünlü ya da ünsüz seslerin elden geldiğince önde oluşmasıyla gerçekleşir. Gırtlak ya da genizden çıkan sesler, kulağa hoş gelmeyen seslerdir. Zaten, pek çoğumuz bir metni sesli okurken belki "ğ"yi söyleriz ama konuşurken söylemeyiz. Daha doğrusu söyleyemeyiz. Yumuşak g'yi söyleyebilmek için bir gayret göstermek gerekir ki bu da konuşmanın akışını bozar. Bir düşünün "kağrı, rağbet, ağlama, boğa, doğa, ağrı, sağlamak, ağırlamak..." sözcüklerini söylerken yumuşak g'yi çıkarıyor musunuz? Çıkarmıyorsanız içinde "ğ" bulunan sözcükte "ğ"nin düşmesiyle ne gibi bir değişim oluyor? Şu örneklerle inceleyelim:

1. "ğ", hece sonundaysa, kendinden önce gelen ünlü bir değer uzar.

ağlamak-	a:lamak
boğmak-	bo:mak
dağlamak-	da:lamak
doğmak-	do:mak
sağmak-	sa:mak

2. "ğ", o-a sesleri arasında ise "o" ve "a" sesleri kaynaşır. Karışık ünlüler (Diftong)

boğaz-	bo az
doğal-	do al
soğan-	so an
poğaça-	po aça
doğan-	do an

3. "ğ", o-u sesleri arasında ise, "o-u" sesleri kaynaşır. Karışık ünlü:

oğul-	o ul
soğuk-	so uk
doğu-	do u

4. "ğ", a-a sesleri arasında ise, "a" bir değer uzun söylenir.

sağanak-	sa:nak
dağarcık-	da:rcık
sağa-	sa:
mağara-	ma:ra
dağa-	da:

5. "ğ", a-ı sesleri arasında ise, "a" bir değer uzun söylenir.

ağır-	a:r
kâğıt-	ka:t
çağır-	ça:r
bağır-	ba:r

6. "ğ", e-i sesleri arasında ise, "y" sesine dönüşür.
 değişim- deyişim
 eğilim- eyilim
 eğitim- eyitim
7. "ğ", e-i ya da ü seslerinin yanında ise, "y" sesine dönüşür.
 eğme- eyme
 iğne- iyne
 düğme- düyme

SÖYLEYİŞ YANLIŞLARI TABLOSU

Tablolardaki Simgelerin Anlamı

A:	Kalın a	a: Açık a	â : İnce a
C:	Akıcı c	c: normal c	
E:	Açık e	e: doğal	é:Kapalı é
K:	Kalın k	k: İnce k	
L:	Kalın l	l': İnce l'	
N:	Nazal n	n: normal n	
O:	Normal o	o: İnce o	
T:	Kalın t	t: ince t	
U:	Normal u	u: İnce u	
V:	Normal v	w: Yumuşak v	
:	tam vokal uzunluk	- : Yarım vokal uzun.	
/:	Keserek veya vurgulayarak okuma		

Ünlülerin Doğru Sesletimi

A: DÜZ, GENİŞ, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR.

❖ İki çıkış biçimi vardır. Kalın A ve İnce A

- **Kalın A:** Dilin ön kısmı alt sırada dişlerin ardına dokunur arka kısmı ağız boşluğunda kaşıkçı bir biçim alır.

ÖR: CAMKAYA, ADA, ATA, ADAY, DAMAK, AMAÇ, ATLAS

- **İnce A:** Dilin ön kısmı yine alt dişlerin ardına dokunur, sırtı ağız boşluğunda yaygın biçimdedir. Ağız baş parmak kalınlığında açıktır.

ÖR: LAF, HAL, SIHHAT, NASİHAT, LASTİK, DİKKAT, LAVANTA
KEMAL, ALKOL, KAHYA, İSKAN, KARARGAH, KAR, GAVUR

- **A ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ**

>A< ünlüsünün uzun türü yabancı sözcüklerde bulunur:

ÖR:

CA:HİL, LA:ZİM, SA:HİL, HA:KİM, KA:NUN, SİYA:SET, A:DİLE,
HA:LİT, MÜTEVA:Zİ, HA:CETTEPE, İKA:METGAH, HAKKA:Rİ,
LA:LE, KA:TİL, RA:KİM, A:ZERBEYCAN, KAŞİF (KA:ŞİF)

Bazı sözcüklerse, kendi dillerinde uzun ünlü içermelerine rağmen, dilimize geçişleri kısa olmuştur. Ancak, ünlüyle başlayan ek almaları ya da ulama yapılması durumunda kendi dillerindeki uzun ünlü özelliği dilimizde de görülür:

ÖR:

DEVAM_ETMEK, SALA:MI, HESA:BI, CEVA:BI, VAR_OLMAK,
TAMAM:MI, DEBİYAT:TI, HAYA:TI, MURA:DI, MEVZUA:TI, TA:CI,
AHLA:KI, EFKA:RI, EVLA:DI, İTİRA:Zİ, KA:RI, MAKA:MI

NOT: Ayrıca, dilimizde bazı sözcüklerin kısa sesletilmeleri gerekirken, toplumumuzun bazı kesimi tarafından yanlış (uzun) sesletildikleri görülmektedir:

ÖR:

YARIN, ZARİF, DEMOKRASİ, LAİK, BAKİYE, SAİT, HALUK,
HAKEM, RAKİP, YARARI, ZARARI, FAKİR, TARİ:KAT

>A< ünlüsünün Ğ ile birlikte kullanımı:

(Ünlüler >ü< ile ünsüzler >Z< ile gösterilmiştir.)

A + Ğ + Ü

- A + Ğ + Ü dizisini sadece a, ı, u ünlüleri izler.
- A + Ğ + A : Söyleyişte iki a ünlüsü birbirine ulanır.
(Tek a sesi 2 sesbirim uzunluğunda okunur.)

ÖR: KAĞAN (KA:AN) MAĞARA (MA:RA) SAĞANAK (SA:NAK)
AĞAÇ (A:Ç) SAĞACIK (SA:ÇIK) SAĞALTIM (SA:LTİM)

- A + Ğ + 1: Söyleyişte 1 sesi düşer. A sesi 2 sesbirimi uzunluğunda okunur.

ÖR: AĞIZ (A:Z) AĞIR (A:R) KAĞIT (KA:T) DAĞITIM (DA:TIM)
SAĞIR (SA:R) DAĞINIK (DA:NIK) BUZAĞI (BUZA:)

- A + Ğ + U : Bu dizimde Türkçede tek sözcük vardır. O da Latince'den dilimize geçmiş ağustos sözcüğüdür. Sesletimde, a sesinden u sesine ulama yapılarak okunur.

ÖR: AĞUSTOS (AUSTOS)

- A + Ğ + (Z) : (Ğ) düşer, a ünlüsü 2 sesbirim uzunluğunda uzanır.

ÖR: DAĞ (DA:) AĞRI (A:RI) KAĞNI (KA:NI) ÖAĞRI (ÇA:RI)

NOT: Gelecek zaman eki (AcAk), 1. Tekil kişi ya da ad belirtme durum ekiyle birlikte kullanıldığı zamanlarda da A + Ğ + I dizimiyle karşılaşır.

YAPACAĞIM	YAPICA:M
ÇALIŞACAĞIM	ÇALIŞICA:M
UNUTULMAYACAĞIM	UNUTULMIYCA:M
KOŞACAĞIM	KOŞUCA:M
OLACAĞIZ	OLUCA:Z
TARTIŞACAĞIZ	TARTIŞICA:Z
KALMAYACAĞIZ	KALMIYZA:Z
TAŞINMAYACAĞIZ	TAŞINMIYCA:Z
YAZMAYACAĞINI	YAZMIYCA:NI
UÇUCAĞINI	UÇUCA:NI
TOPLAMAYACAĞINI	TOPLAMIYCA:NI
KALMAYACAĞIZ	KALMIYCA:NI
BAYAĞILAŞMAYACAĞINI	BAYA:LAŞMIYCA:NI

E: DÜZ, GENİŞ, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR

❖ İki Türü vardır: Açık > > E < < ve Kapalı > > E < <

- Açık E : Çene aşılır, Dil ileri doğru uzanır. Ucu alt dişlere dokunur. Dil önü sert damağa yükselir. İki yanıyla üst sıra dişlerin kıyasına değecek kadar yaklaşır.

HER, BEN, SEN, YER, BERBER, YER, YEL, SEL, KEL, MERMER,
ERKEN, TERBİYE, SERSEM, PERVAZ, SERTAP, SERMAYE

Ayrıca MEMUR, TESİR, MEZUN sözcüklerinde
Bulunan > E <, daha açık e olarak tanımlanmaktadır.

Kapalı > > E < <: Açık > > E > > ` ye oranla ağız daha kapalı,
Dudaklar daha gergin ve söyleyiş noktası daha ileridedir

KEDİ KENDİ MENDİL TEMSİL BELLİ YENGEÇ ZENGİN
ZENCİ ELLİ ŞEMSIYE BENZİN BENZER YENGE KALEM
ELDİVEN ELBİSE GENÇ ELÇİLİK ENSE ENGEL CENK EN
CEM HAKEM ELMA DENK HELVA TEMKİN HEM
MÜHENDİS PENCERE TENCERE MADEM RENK ÖNEM

E Ünlüsünün Ğ ile Birlikte Kullanımı

E + Ğ + ü

- E + Ğ + E ve E + Ğ + İ : Söyleyişte ğ, y sesine dönüşür.

EĞER (EYER) BEĞENMEK (BEYENMEK) MEĞER (MEYER) DEĞER (DEYER) ÖRNEĞİN (ÖRNEYİN) EĞİTİM (EYİTİM) DEĞİŞİK (DEYİŞİK) DEĞİŞİM (DEYİŞİM) EĞİTSEL (EYİTSEL) DEĞİL: Dİ:L

- E + Ğ + Z

Söyleyişte "Ğ", "Y" sesine dönüşür.

ÖR: EĞLENCE (EYLENCE) EĞRİ (EYRİ) EĞRİTİ (EYRELTİ)

NOT :

- Gelecek zaman eki (EcEk), 1. Tekil kişi ile kullanılırsa i düşer: e açık > e < olarak uzar.

GELECEĞİM	GELİCE:M
ÜZMEYECEĞİM	ÜZMİYCE:M
BÜKECEĞİM	BÜKÜCE:M
KÜSMEYECEĞİM	KÜSMİYCE:M

- Gelecek zaman eki (EcEk), 1. Çoğul kişi ile kullanılırsa i düşer e kapalı > e > olarak uzar.

GELECEĞİZ	GELİCE:Z
SEVECEĞİZ	SEVİCE:Z
GÖRECEĞİZ	GÖRÜCE:Z
DİNLEMİYECEĞİZ	DİNLEMİYECE:Z

- Gelecek zaman eki (EcEk), ad belirtme durum eki ile kullanılırsa i düşer e kapalı >e< olarak uzar.

GELECEĞİNİ	GELİCE:Nİ
İSTEMEYECEĞİNİ	İSTEMİYCE:Nİ
DÖNECEĞİNİ	DÖNÜCE:Nİ
GÖRMEYECEĞİNİ	GÖRMÜYCE:Nİ

I: DÜZ; DAR; ORTA DİL ÜNLÜSÜDÜR

Ağız dar, dudaklar yarı kapalıdır. Dudak uçları kulaklara doğru biraz gerilir. Dil ucu geriye çekilir. Kenarları üst sıra dişlere değer. Dilin arka sırt yumuşak damağa doğru kalkıktır.

ILIK IRAK İLIŞTIRMAK ISLAK ISLIK ISSIZLIK SIR IRMAK ISITICI BIKKIN KIRGIZ IŞIKLANDIRMAK
--

I ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLEMİ

❖ I ünlüsünün Ğ ile birlikte kullanımı:

- I + Ğ + I : *Söyleyişte iki ünlü birbirine ulanır.
(Tek ı sesi 2 sesbirim uzunluğunda okunur.)*

ÖR: SIĞINAK (SI: NAK) SIĞIRCIK (SI:RCIK) YIĞINAK (YI:NAK)

- I + Ğ + A : *Söyleyişte ğ düşer, iki ünlü birbirine ulanır.*

ÖR: IŞIĞA (IŞIA) ISLIĞA (ISLIA) ILIĞA (ILIA)

- I + Ğ + Z: *Söyleyişte ğ'den önceki ı ünlüsü 2 sesbirim uzunluğunda okunur.*

ÖR: YIĞMAK (YI:MAK) SIĞMAK (SI:MAK) ÇIĞLIK (ÇI:LİK)

İ: DÜZ, DAR, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.

Dudaklar dar biçimde açıktır. Dudak uçları kulaklara doğru biraz gerilir. Dilin ön kısmı öne doğru biraz kabarıp, iki yan üst sıra dişlerin kenarlarına değeri.

İYİLİK İÇİŞLERİ İNCİR İPLİKÇİ İSKAMBİL AİLE KİLİM
İSKANDİNAVYA BİLDİRİŞİM BİLİM LİSE BİLİNÇSİZLİK

İ ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ

İ < ünlüsünün ğ ile birlikte kullanımı:

- I + Ğ + İ: *Söyleyişte iki ünlü birbirine ulanır.
(Tek İ sesi 2 sesbirim uzunluğunda okunur.)*

ÖR: YIĞIT (YI:T) SIĞIL (Sİ:L)

- İ + Ğ + E : *Söyleyişte ğ, y sesine dönüşür.*

ÖR: DİĞER (DİYER) CİĞER (CİYER)

- İ + Ğ + Z: *Söyleyişte ğ'den önceki i ünlüsü 1.5 sesbirim uzunluğunda uzar.*

ÖR: İĞNE (İ*NE) İĞDE (İ*DE) İĞRENÇ (İ*RENÇ)
ÇİĞDEM (Çİ*DEM) NİĞDE (Nİ*DE)

Dilimizde yabancı dillerden geçmiş bazı sözcüklerde > İ < sesi uzundur.

MİDE (Mİ:DE)

(İSTİ:FA:)

İCAP (İ:CAP)

İCAT (İ:CAT)

ENDİŞE (ENDİ:ŞE) İSTİFA

İCAP ETEK (İ:CA:BETEK)

İCAT ETMEK (İ:CA:DETMEK)

İLÂN (İ:LAN)	İLÂN ETMEK (İ:LA:NETMEK)
İDAM (İ:DAM)	İDAM ETMEK (İ:DA:METMEK)
İMAR (İ:MAR)	İMAR ETMEK (İ:MA:RETMEK)
VESİLE (VESİ:LE)	YEMİN ETMEK (YEMİ:NETMEK)

O: YUVARLAK, GENİŞ, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR

❖ İki çıkış biçimi vardır. Kalın O ve İnce O

Kalın O: Çene aşağı doğru hafif sarkık: dil ucu, ağız boşluğunun içinde serbest, dil sırtı arka damağa doğru hafif kabarıktır. Dudakların alt ve üst köşeleri birbirine yaklaşır, dudaklar öne doğru uzar, küçük bir yuvarlak gibi olur.

OT, OVA, OCAK, BOL, ODA, ORMAN, ORTA, ONUR, ODUN
OTLAK, OKYANUS, ORTODOKS, ORTOPEDİ, ANADOLU

İnce O: Çıkış biçimi kalın > O < 'ya benzer. Sadece, dil arkaya doğru değil de, biraz daha öne doğru kabarır. Dilimize yabancı dillerden geçmiş sözcüklerde bulunur.

LOCA LODOS LOKANTA GÖL LOKOMOTİF LOKUM
ETİOLOJİ BİBLO LONDRA PSİKOLOG SOSYOLOG
TÜRKOLOJİ ANTROPOLOJİ LOKAL ALKOL MENTOL
SOLFEJ LOSYON METEOLOJİ LOKMA KONTROL

O: ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ

❖ < Ünlüsünün Ğ ile birlikte kullanımı:

- O + Ğ + Ü
- O + Ğ + Ü dizisinin sadece > A<, >U< ünlüleri izler.
- O + Ğ + A ve O + Ğ + Ü: İki ünlünün birbirine ulanır.

DOĞA (DOA) BOĞA (BOA) OĞUL (OUL)
DOĞU (DOU) KOĞUŞ (KOUŞ) DOĞU (DOUM)

- O + Ğ + Z

Söyleyişte ğ'den önceki o ünlüsü 2 sesbiri uzunluğunda uzar.

OĞLAK (O:LAK) OĞLAN (O:LAN)
DOĞMAK (DO:MAK) BOĞMAK (BO:MAK)

Ö: YUVARLAK, DAR, ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.

- ❖ Dudaklar öne doğru uzar. Yuvarlak bir biçim alır. Küçük bir yuvarlak gibi olur. Dil sırtı çene doğru kalkıktır.

SÜZ GÖZ ÜRTÜ ÖBEK ÖDÜNÇ
ÖDEV ÖFKE ÖKSÜRÜK ÖZGÜR ÖYKÜ
ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ

Ö ünlüsünün ğ ile birlikte kullanımı:

- Ö + Ğ + Ü
- Ö + Ğ + E ve Ö + Ğ + Ü: *İki ünlü birbirine ulanarak söylenir.*

ÖĞE (ÖGE) ÖĞÜT (ÖÜT) ÖĞÜN (ÖÜN) SÖĞÜT (SÖĞÜT)

- Ö + Ğ + Z

Söyleyişte ğ'den önce >Ö< ünlüsü 2 sesbirim uzunluğunda uzar.

ÖĞRETMEN (Ö:RETMEN)	ÖĞRENCİ (Ö:RENCİ)
<i>Böyle</i>	<i>Bö:le</i>
<i>Şöyle</i>	<i>Şö:le</i>
<i>Öyle</i>	<i>Ö:le</i>
<i>Söylemek</i>	<i>Sö:lemek</i>

U: YUVARLAK, DAR, ARKA DİL ÜNLÜSÜDÜR

- Dudaklar öne doğru uzar. Yuvarlak bir biçim alır. Ağız az açık durumdadır. Dil ardi yumuşak damağa doğru, öteki arka dil ğnlülerinin çıkışında olduğundan daha çok kalkıktır.

UNSUR KULAK UZAK UCUZ UÇAK ULAŞTIRMA ULU
UYKU UZUN UMUTSUZLUK ULUŞÇULUK UNUTKAN
UYUMSUZLUK UZUNLUK UYUŞTURUCU UYGULAMA

U: ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ

U ünlüsünün ğ ile birlikte kullanımı:

- U + Ğ + Ü
- U + Ğ + Ü dizisini sadece U ünlüsü izler.
- U + Ğ + U : İki ünlü birbirine ulanarak söylenir.
(Tek u sesi 2 sesbirim uzunluğunda söylenir.)

ÖR: UĞULTU (U:LTU) UĞUR (U:R) KUĞU (KU:)

- U + Ğ + Z

Söyleyişte ğ'den önceki >U< ünlüsü 2 sesbirim uzunluğunda uzar.

ÖR: UĞRAŞMAK (U:RAŞMAK) BUĞDAY (BU:DAY)

** Birkaç yıl öncesine değin, ince > U < ile söylenen rüya, hülya, rüzgar, güya gibi, sözcükler, dilbilimindeki en az çaba yasası doğrultusunda, günümüzde kalın > u < ya da > ü < sesine dönüşmüştür. Dolayısıyla ince >u< sesi dilimizde kullanılmadığından >u< sesinin incelik – kalınlık açısından ele alınmasına gerek duyulmamaktadır. Ancak, **MAHKUM, SÜKÜNET, HÜKÜMET, BİLLUR, MEŞGUL, SULH, AMPUL** gibi sözcüklerde bu ses hala yaşamaktadır.*

HUKUKA (HUKU:KA)
KABUL ETMEK

VUCUDU /VÜCU:DU)
(KABUL: LETMEK)

Ü: YUVARLAK; DAR; ÖN DİL ÜNLÜSÜDÜR.

- ❖ Dudaklar öne doğru uzar. Yuvarlak bir biçim alı ve büzülür. Dilin ön sırtı sert damağa doğru yükselir.

ÜMİT ÜÇÜZ ÜCRET ÜNİVERSİTE ÜZÜM ÜTÜ
ÜYE ÜRÜN ÜŞÜMEK ÜNSÜZ ÜRDÜN ÜZÜNTÜ

Ü ÜNLÜSÜNÜN UZUN SÖYLENİMİ

Ü: ünlüsünün ğ ile birlikte kullanımı:

- Ü + Ğ + Ü
- Ü + Ğ + Ü dizisini sadece > Ü < ünlüsü izler.

- Ü + Ğ + Ü: İki ünlü birbirine ulanarak söylenir.
(Tek ü sesi 2 sesbirim uzunluğunda söylenir.)

DÜĞÜN (DÜ:N)	DÜĞÜM (DÜ:M)
GÜĞÜM (GÜ:M)	ZÜĞÜRT (ZÜ:RT)

- Ü + Ğ + Z

Söyleyişte ğ'den önceki ü ünlüsü 2 sesbirim uzunluğunda uzar.

ÖR: DÜĞME (DÜ:ME)

ÜNLÜLERE İLİŞKİN ALIŞTIRMA TÜMCELERİ

"A" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Aç at yol almaz, aç it av almaz.*
- *Ağlarsa anam ağlar, kalanı yalan ağlar.*
- *Sular çağlar, buzağı ağlar; bu sevdalar yürek dağlar.*
- *Hakim hakem, yarın rakiplerimizle demokrasi ve laiklik dersine devam edecek.*
- *Nalan nahoş nanesiyle gah rüzgar gah laleye nesaneler verdi.*
- *Cahit'in kasesine Nadir'in katibi kağıt koydu.*
- *Zarif Halit, zamkçı zavallı Sait'e, Hakkari'de zalimlik etti.*

"E" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Ekmeği ekmekçiye ver, bir ekmek de üste ver.*
- *Erkek mekteplerinde elemeler gelecek sene beşer derstenmiş.*
- *Mermereciler, berbere erken geldiler.*
- *Zengin Erdem, sendikada, eldiven, elbise, mendil ve şemsiyenin önemli olduğuna değinecek.*
- *Beni en beğenen hep benim, beni en beğenen kendi kendimim.*
- *Gece penceredeki benekli tekir kedi, tenceredeki etini, kendi kendine yedi.*
- *Kenya Büyükelçiliği, genç hakemlere renkli kalem verdi.*

"I" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *İlgazlı ışık, ılıcalarda ıslıkla ısına ısına ılık ıhlamur ısıttı.*
- *İrgat, Kızıklırmak Irmağı'nda ıslak ıvir zıvırına ısıta ısıta ısındı.*
- *Yığınaklara çığ gibi sığınaklar yığıldı.*
- *İğdir'in iğil iğil akan, ılıman ırmağını Kırgızlara anlattı.*
- *Yakınlardaki kaplıcada sığırcıklar çatılara yığılmış.*
- *Bıyıklı bıkkın pısırik, ılık ırmağın akışını ırgatlara anlattı.*

"İ" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *İş ister, işten kaçar.*
- *İstedğini söyleyen istemediğini işitir.*
- *İbrik ve irmik imal eden incirli iblis İbiş'in ilikleri iyice inceldi.*
- *İpeği imal eden imperatör, İsmail'i izledi.*
- *İçişleri Bakanı, ivedilikle istifasını ileteneğine yemin etti.*

"O" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Olmaz olmaz deme, olmayacak dediğin oluyor.*
- *Oruçlu oduncuoluklu okunu oflaya oflaya orduya doğrulttu.*
- *Londra yolundaki loş evlerde nohut noksan lokmadır.*
- *Alkolik lort, lokantanın locasında lokumları lokma lokma yuttu.*
- *Psikolog, Türkolog, Etimolog ve Antropologlar meteoloji tahmininden dolayı Hollanda'da toplandı.*
- *Doğramacı, oğlu doğduğu zaman, doğru yoğurtçuya koşmuş.*

"Ö" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Öküz ölür gönü kalır, yiğit ölür ünü kalır.*
- *Önce öfkeyle öttüğünden ökkeşi görmedi.*
- *Öğretmen öğleyin öğrencilere dört öğeden oluşan öğütleri söylemiş.*
- *Öğretmen, özerk öğretimde, örnek çalışmalara destek oldu.*
- *Ödemişli ödlek ömer, öksürüklü Özdemir'in öküzüyle ördeğini öldürmüştü.*

"U" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Uyku uyku getirir, uyku et bitirir.*
- *Umdum umdum, geri yumdum.*
- *Hükümet hukuka aykırı hareket eden mahkumları sukunete davet etti.*
- *Uluborlulu Ufuk, utangaç Ulaş'la uğraşmaktan usandı.*
- *Uzun burunlu umutsuz kulun mumunu, mumsuz kuytudan ateşlediler.*

"Ü" Ünlüsüyle İlgili Tümceler

- *Üzüm üzüme baka baka kararır.*
- *Ülker, üzüntüsünden, üzüm üzüm üzüldü.*
- *Ürgüplü Hüseyin, üzüm üzüm üzülen, süzum süzum süzülenüzümcüye üzüldü.*
- *Üzüntüden üşüdüğünün ürediğini, ürpererek ünlü ünlenmesiyle ünledi.*

ÜNSÜZLERİN DOĞRU SESLETİMİ

Ünsüzlerin çıkış biçimleri

B: *Dudakların birleşip açılmasıyla tonlu oluşur.*

P: *Dudakların birleşip açılmasıyla tonlu oluşur.*

D: *Dilin damağın çn kısmına ist diş köklerine dayanıp açılmasıyla tonlu oluşur.*

- T:** *Dilin, damağın ön kısmına ist diş köklerine dayanıp açılmasıyla tonsuz oluşur.*
- G:** *Dilimizde iki çıkış biçimi vardır. Dil sırtının damağın gerisini (ince inlilerle : kel), bir de ön kesimini kapatmasıyla (kalın ünlülerle: kal) tonsuz oluşur.*
- K:** *Dilimizde iki çeşit biçimi vardı. Dil sırtının damağın gerisini (ince ünlülerle: kel), bir de damağın daha ön kesimini kapatmasıyla (kalın ünlülerle: kal) tonsuz oluşur.*
- M:** *Dudaklar birleşip açılmasıyla ve artdamağın alçalarak çıkan tonun burun boşluğunu titretmesiyle tonlu oluşur.*
- N:** *Dilucunun üst diş köklerine dokunup açılmasıyla ve artdamağın alçalarak çıkan tonun burun boşluğunu titretmesiyle tonlu oluşur.*
- C:** *Dişler birbiri üzerine binecek kadar yaklaşır. Dil ucunun ön kenarları iki sıra dışın arkasına yayılır. Böylece durdurulan soluk, çenenin alçılmasıyla serbestleyerek dile ve dişe sürünüp tonlu çıkar.*
- Ç:** *Dişler birbiri üzerine binecek kadar yaklaşır. Dil ucunun ön kenarları iki sıra dışın arkasına yayılır. Böylece durdurulan soluk, çenenin alçılmasıyla serbestleyerek dile ve dişe sürünüp tonsuz çıkar.*
- V:** *Düz ünlülerle (a, e, I, i) kullanıldığında, ist dişler alt dudağın üst kısmına; yuvarlak ünlüler (o, ö, u, ü) kullanıldığında alt dudağın iç kısmına dokunup açılmasıyla tonlu çıkar.*
- F:** *Düz ünlüler (a, e, I, i) kullanıldığında, üst dişler alt dudağa üst kısmına; yuvarlak ünlüler (o, ö, u, ü) kullanıldığında alt dudağın iç kısmına dokunup açılmasıyla tonsuz çıkar.*
- Z:** *Dil ucu üst dişetlerine hafifçe dokunur. Hava dilin arasında tonlu olarak sızar.*
- S:** *Dil ucu üst dişetlerine hafifçe dokunur. Hava dilin arasında tonsuz olarak sızar.*
- J:** *Dişler birbirine, dil sırtı da sert damağa yaklaşır. Havada dilin arasından tonlu olarak sızar.*
- Ş:** *Dişler birbirine, dil sırtı da sert damağa yaklaşır. Havada dilin arasından tonlu olarak sızar.*
- L:** *Dilucu, ince ünlülerle sert damağa (el); kalın ünlülerle , üst dişlerin ardına (al) değer. Soluk dilin yanlarına titreterek tonlu sızar.*
- R:** *Dilucunun üst kesici dişlerle oluşturduğu kapağın birçok defa açılıp kapanmasıyla tonlu olarak oluşur.*
- H:** *Dilin doğal duruşundan geriye doğru biraz yükseldiği durumda tonsuz olarak oluşur.*
- Y:** *Dil ortasında ön damak arasında tonlu olarak çıkar.*

Bİ	BE	BI	BA	BÜ	BÖ	BU	BO
BİÇ	BEÇ	BIÇ	BAÇ	BÜÇ	BÖÇ	BUÇ	BOÇ
BİF	BEF	BIF	BAF	BÜF	BÖF	BUF	BOF
BİL	BEL	BIL	BAL	BÜL	BÖL	BUL	BOL
BİR	BER	BIR	BAR	BÜR	BÖR	BUR	BOR
BİT	BET	BIT	BAT	BÜT	BÖT	BUT	BOT

P

Pİ	PE	PI	PA	PÜ	PÖ	PU	PO
PİF	PEF	PIF	PAF	PÜF	PÖF	PUF	POF
PİP	PEP	PIP	PAP	PÜP	PÖP	PUP	POP
PİR	PER	PIR	PAR	PÜR	PÖR	PUR	POR
PİŞ	PEŞ	PIŞ	PAŞ	PÜŞ	PÖŞ	PUŞ	POŞ

B-P

BİP	BEP	BIP	BAP	BÜP	BÖP	BUP	BOP
PİP	PEP	PIP	PAP	PÜP	PÖP	PUP	POP
BİF	BEF	BIF	BAF	BÜF	BÖF	BUF	BOF
PİF	PEF	PIF	PAF	PÜF	PÖF	PUF	POF
BİM	BEM	BIM	BAM	BÜM	BÖM	BUM	BOM
PİM	PEM	PIM	PAM	PÜM	PÖM	PUM	POM

- Başın kaşı, kaşın da başı var.
- Bol bol yiyen, bel bel bakar.
- Pervasız palavracı, parasız pimponun pötskare paltosuna pompayı püskürttü.
- Palavracı peltek pısrık pişkinpoturlu pörsük pulcu patladı

B

- Baba Baki Bandırmalı bacının basmalarını Balıkesirli bakkal Basri'ye baslattı.
- Becerikli Bedri, bebekli beyzadelere belediyeden bedava beyaz bez beğendi.
- Bıyıklı bıçkın bıldırcınları bırakmak için bıçak aradı.
- Bilgili bir bildik bilgisiz bir bildikten binbir kere daha iyidir. Bilmeyenler bilmediklerini bilseler bilirlerdi.
- Bostanda boğazlaşan Bodrumlu boksör bol bol boyalı boruları boylu boyunca başlattı.
- Buruşuk Bulgar bulgur bularak bunak budayları buram buram bunalttı.
- Büyük büstü büklüm büklüm büken Bünyanlı bücür büyücü, bütün bütün büzüldü.
- Barakada bırak bardaklara, böceklerin bulaşını bildiren barbutçubarmen, büyük barın bitişiğinde büyük bardakla biraya başladı.
- Babasının benekli bıldırcını, bitişik bostanda böceklerden bunalarak büzüldü.

P

- Paçavracı paskal patronun paspasını paytak palavracı Pakize'nin paspal pabucunu patlattı.
- Peltek pehlivan peçeli perişan Perizat'ın pervazı perdesiz peykede pestenkenarı pembe pedagoga pençelendi.
- Posbıyıklı bıkkın pısrık, pıtırıcık pazarına pılısını pırtısını bıraktı.

- Pinti pideci pişkin pideleri pijamalı pisboğaz piyadelere piliçli pilavlara pişirdi.
- Polatlı poturlu pokerci polis pokerde Portekizli posbıyık politikacıyı pohpohlayarak portfölyunu boşalttı.
- Pösteki pörsük pörsük pörsüdü.
- Pulcu pulları puflayarak pusulu pusulanın putuna pulladı.
- Pürüzsüz püsküllü pülverizatörü püskürte püskürte püfliyerek püreyi yedi.
- Pervasız palavracı, parasız pimpon pötikare paltosuna pompayı püskürttü.
- Palavracı peltek pısrık pişkin poturlu pörsük pulcu patladı.

D

Dİ	DE	DI	DA	DÜ	DÖ	DU	DO
DİÇ	DEÇ	DIÇ	DAÇ	DÜÇ	DÖÇ	DUÇ	DOÇ
DİF	DEF	DIF	DAF	DÜF	DÖF	DUF	DOF
DİL	DEL	DIL	DAL	DÜL	DÖL	DUL	DOL
DİR	DER	DIR	DAR	DÜR	DÖR	DUR	DOR

T

Tİ	TE	TI	TA	TÜ	TÖ	TU	TO
TİF	TEF	TIF	TAF	TÜF	TÖF	TUF	TOF
TİP	TEP	TIP	TAP	TÜP	TÖP	TUP	TOP
TİR	TES	TIR	TAR	TÜR	TÖR	TUR	TOR
TİŞ	TEŞ	TIŞ	TAŞ	TÜŞ	TOŞ	TUŞ	TOŞ

D-T

DİP	DEP	DIP	DAP	DÜP	DÖP	DUP	DOP
TİP	TEP	TIP	TAP	TÜP	TÖP	TUP	TOP
DİF	DEF	DIF	DAP	DÜF	DÖF	DUF	DOF
TİF	TEF	TIF	TAF	TÜF	TÖF	TUF	TOF
DİN	DEN	DIN	DAN	DÜN	DÖN	DUN	DON
TİN	TEN	TIN	TAN	TÜN	TÖN	TUN	TON

- Damla damla göl olur, damlacıktan sel olur.
- Dambır dambur nerede, deli kız orada.
- Taziya tavşanı tutturana iki tarafın hay huyudur.
- Tütün tütürmez, tatlı yattırılmaz.

D

- Dadaylı davulcu davuluna dayanan Davut dayıyı darbukayla darp etti.
- Derviş Dede, destanlarını derlemekten dertlerine devam edemedi.
- Dır dır dırlanan dızdıklar dırlandı.
- Dilber Dilbaz dindar Dilaver'e dilbaz diyerek dikişlerini dikti.
- Doksan dokuz dolaplı doktor dolandırıcı dondurmacıdan dopdolu dondurma dolabı aldı.
- Dört yolu döşemeci döşemelerin döşüntülerini dört köşe döşeklere döndüre döndüre döktü.
- Duvarcı Dursun dutluğun duvarındaki durakta durdu.
- Duduklu düğmeci dünden beri düşünce düşünce düğme düzinelerini düzgün düzeltmedi.

- Dizini dişine deendirerek dışardaki dırdırları dinlemeden düşünceye dalan dçşü dövmeli Davut düş düşlemiş.
- Davulcu dede dışardaki dikişçiyi dolandırırken dönemecin duvarından düştü.

T

- Taçlı taze tahtında tahtadan tavandaki tahtaları takır takır takırdatan Talip’i taklit etti.
- Tembel tefeci teyze terliklerini teker teker terli Tekin’in tepesinden temiz Tekir’e fırlattı.
- Tıraşlı tırtıl tıpacı tıknaz, tırnaklarını tıkır tıkır tıkırdattı.
- Titrek Tevfik, talihli Tahir’i tir tir titretti.
- Tokatlı tombalacı tombala torbasını toplarken tombalak torununu tokacı torbasına koydu.
- Tövbekar tömbekici, tövbe töreninde tömbekiye tövbe ederek tökezledi.
- Tuzsuz tulumbacı Turgut, turnaları tutarak tunç tulumbasına tutkaladı.
- Tümenin tüfekçisi, tüneldeki tütüncüyle tütün tüttürdü.
- Tilki Tınaz, tekir tavşanı, taşlı topraklı tünelin turuncu tuğlalarla tıkanmış ucunda tuttu.
- Tatar tepsici tıknaz titiz Tosun, tömbekici tulumbacıyla tütün tüttürdü.

G

Gİ	GE	Gİ	GA	GÜ	GÖ	GU	GO
GİÇ	GEÇ	GİÇ	GAÇ	GÜÇ	GÖÇ	GUÇ	GOÇ
GİF	GEF	GİF	GAF	GÜF	GÖF	GUF	GOF
GİK	GEK	GİK	GAK	GÜK	GÖK	GUK	GOK
GİR	GER	GİR	GAR	GÜR	GÖR	GUR	GOR

K

Kİ	KE	Kİ	KA	KÜ	KÖ	KU	KO
KİÇ	KEÇ	KİÇ	KAÇ	KÜÇ	KÖÇ	KUÇ	KOÇ
KİF	KEF	KİF	KAF	KÜF	KÖF	KUF	KOF
KİK	KEK	KİK	KAK	KÜK	KÖK	KUK	KOK
KİR	KER	KİR	KAR	KÜR	KÖR	KUR	KOR

G-K

GİF	GEF	GİF	GAF	GÜF	GÖF	GUF	GOF
KİF	KEF	KİF	KAF	KÜF	KÖF	KUF	KOF
GİK	GEK	GİK	GAK	GÜK	GÖK	GUK	GOK
KİK	KEK	KİK	KAK	KÜK	KÖK	KUK	KOK
GİR	GER	GİR	GAR	GÜR	GÖR	GUR	GOR
KİR	KER	KİR	KAR	KÜR	KÖR	KUR	KOR

- Geldin geldin gelme, geldin geri dönme.
- Getirince el getirir, yel getirir, sel getirir; götürünce el götürür, yel götürür, sel götürür
- Kaynayan kazan kapak tutmaz.
- Kırk kırık küp, kırkının da kulpu kırık kara küp.

G

- Galatalı gamsız Galip, gammazlıktan suçlanıp gazetecilikten gazlandı.
- Geçimsiz gelin, Gebze’den gelinliğindeki gerdanlığı getirdi.

- Gidasızlıktan gıcır gıcır gıcırdayanlara gıdıklanmaktan gına geldi.
- Gizlice gizlenen, Giritli gibi giyinen Giresunlu girdaba girdi.
- Goriller gonlkarla golf sahasına girdiler.
- Gözleri görmeyen Gölcüklü Gönül, gölgesinden gövdesini gönülsüz gönülsüz gözetti.
- Gulyabaniler, gurbette gurul gurul gururlandılar.
- Güzel günlere güvenen gürbüz Gürcü, gügül gügül gürlledi.
- Gizi gerçeklerini gırgır gargara gizleyen garip gurultulu güültülü döngülere gonk gonkılmadan güzel günler görme gayretini rüzgara söylemiş.
- Galip, Gebze’de gır gır giden gocuklu göçmen gururluya güldü.

K

- Karabüklü kabadayı, kafakağıdını Kalecikli Kazım’atırdı.
- Kekeme Kerim, kemeñeci Kemal’le kerestecilik yaptı.
- Kırgızlı kıkır kıkır kıkırdayan kıkırdakçı, kızıl kırlangıçbeslemiş.
- Kilisli Kemalettin, kişiliksizlere kilim stıyor.
- Koca kokainman, kokorozlana kokorozlana kokoreç yedi.
- Kökmantarçı Köstler, körkandil ve kösnüklük ne demek diye sormuş.

M

Mİ	ME	MI	MA	MÜ	MÖ	MU	MO
MİP	MEP	MIP	MAP	MÜP	MÖP	MUP	MOP
MİR	MER	MIR	MAR	MÜR	MÖR	MUR	MOR
MİL	MEL	MIL	MAL	MÜL	MÖL	MUL	MOL
MİN	MEN	MIN	MAN	MÜN	MÖN	MUN	MON
MİM	MEM	MIM	MAM	MÜM	MÖM	MUM	MOM

- Mağaralı Mehmet, mağazada magazinleri makbuzla satmış.
- Manken muhtarın, Muşlu Muzaffer’le yaptığı mukavele mutlu sona erdi.

M

- Maskeli madenci Mardinli mahcup Macit’i malum manifatura malları ile mahkemede mahkum etti.
- Mehtapta melekleri mest eden meczup Mecdi mezarlıktaki mezarıcıları Mevlevi’nin mevlidinde methetti.
- Mısırlı mızıkacı mırıl mırıl mırıldanarak mızrağını mızrakla mıymıntıya mıhlattı.
- Midesiz miskin minik misafir Miço’nun mikroplu mini mini mika minkalesiniyaladı.
- Moskova’lı model, mosmor morararakmodern mozaiklerde mola verdi.
- Möbleci mösyö, möbleleri möbleciye sattı.
- [Umumunuzun mumlu umumumuzun mumudur.]
- Müessese müdürü Miştak, mühim mücadelelerle mübadil Mükerrerem’i mükemmel müdafaa etti.
- Mimik merakını, marifetli Müjgan’a mır mır mırıldanan Mediha, mosmor morarıp monolog söyledi.
- Muhalebici melankolik Mısırlı Mizra modern mösyö’yle Muradiye’de müzik dinledi.

N

Nİ	NE	NI	NA	NÜ	NÖ	NU	NO
NİP	NEP	NIP	NAP	NÜP	NÖP	NUP	NOP
NİR	NER	NIR	NAR	NÜR	NÖR	NUR	NOR
NİL	NEL	NIL	NAL	NÜL	NÖL	NUL	NOL
NİN	NEN	NIN	NAN	NÜN	NÖN	NUN	NON
NİM	NEM	NIM	NAM	NÜM	NÖM	NUM	NOM

- Nankör nalbant nalları nallamalı mı nalazmamalı mı?
- Nöbetçi Nedim, nalbant Nail'i narkozla nakletti.

N

- Nazik Nadide, narinlikten namelerini Nallınan'lı nakliyatçı Nazif'e nankör Naci'yle nakletti.
- Nezaketli Nedim nevrastenik neşesiz Necmiye'nin nefesini nezleli neşretti.
- Nişantası nisfen nişadırlandı.
- Niğdeli Nihat'la nişanlı Nigar nispetsiz Nilüfer'le nihayetsiz nikah ninnisi söyledi.
- Nobran noter, noktadaki nohutları normalden noksan buldu.
- Nöbetçi nçbetinde nöbetini bekledi.
- Nuhkuyulu Nuri'nin nutku numaracıyı nurlandırdı.
- Nüfuslu nükteden nümayişçinin numunelik nükteleri nüksetti.
- Niyazi'nin Nüvit'le nöbetleşe normal naklettiği narenciye nalini nöron Nuri'yle numaracı Numan kapmışlar.
- Nakkaş nekre nişadırcı Niyazinoktadaki nöbetçiyle nutukta nükte yaptı.

C

Cİ	CE	CI	CA	CÜ	CÖ	CU	CO
CİÇ	CEÇ	CIÇ	CAÇ	CÜÇ	CÖÇ	CUÇ	COÇ
CİF	CEF	CIF	CAF	CÜF	CÖF	CUF	COF
CİL	CEL	CIL	CAL	CÜL	CÖL	CUL	COL
CİR	CER	CIR	CAR	CÜR	CÖR	CUR	COR
CİT	CET	CIT	CAT	CÜT	CÖT	CUT	COT
CİV	CEV	CIV	CAV	CÜV	CÖV	CUT	COV

Ç

Çİ	ÇE	ÇI	ÇA	ÇÜ	ÇÖ	ÇU	ÇO
ÇİÇ	ÇEÇ	ÇIÇ	ÇAÇ	ÇÜÇ	ÇÖÇ	ÇUÇ	ÇOÇ
ÇİF	ÇEF	ÇIF	ÇAF	ÇÜF	ÇÖF	ÇUF	ÇOF
ÇİL	ÇEL	ÇIL	ÇAL	ÇÜL	ÇÖL	ÇUL	ÇOL
ÇİR	ÇER	ÇIR	ÇAR	ÇÜR	ÇÖR	ÇUR	ÇOR
ÇİT	ÇET	ÇIT	ÇAT	ÇÜT	ÇÖT	ÇUT	ÇOT
ÇİV	ÇEV	ÇIV	ÇAV	ÇÜV	ÇÖV	ÇUV	ÇOV

C-Ç

CİF	CEF	CIF	CAF	CÜF	CÖF	CUF	COF
ÇİF	ÇEF	ÇIF	ÇAF	ÇÜF	ÇÖF	ÇUF	ÇOF
CİL	CEL	CIL	CAL	CÜL	CÖL	CUL	COL
ÇİL	ÇEL	ÇIL	ÇAL	ÇÜL	ÇÖL	ÇUL	ÇOL
CİÇ	CEÇ	CİÇ	CAÇ	CÜÇ	CÖÇ	CUÇ	COÇ
ÇİÇ	ÇEÇ	ÇİÇ	ÇAÇ	ÇÜÇ	ÇÖÇ	ÇUÇ	ÇOÇ

- Can benim canım, çıkan elin canı.
- Cins cinsine çeker.
- Çat burada, çat kapı arkasında.
- Çul rdından çomak çeken çok olur.

C

- Caddedeki canfesçi Canan'ın camındaki canfeslerin cazibeleri cariyelerin canını cayır cayır yaktı.
- Ceylan Cemil, cevizlikte cezbeli Cemal'in cezvesini cebine indirdi.
- Cıvık cıvanın cılız cırcırları cıyak cıyak cırlarken cızbızlar cızlandılar.
- Cihangir cihetindeki cibilliyetsiz cimri ciğerci cici cins civcivleri cibinliklerinin cila sepetine koydu.
- Coğrafyacı Coşkun'u coşturdu.
- Cömertlerin cömerti cömertlikten çöktü.
- Cumbada Cuma ve Cumartesi cura ile curcuma çaldılar.
- Cüce cüsseli cümbüşçülerin cümlesi cürümlere cüret ettiler.
- Cıkcıkleyen civciv cıvık cıvık camcının cebinden Cemil'in ucuz gocuğuna cüretli cıkcıklemesiyle cuppadak uçuverdi.

Ç

- Çanlırılı çarıkcı Çakar, çardakta çalgı çalınırken çapulcularla çan çan etti.
- Çekirge'de çelimsiz çetin, çelik çekiççinin çek çek arabasını çekti.
- Çımacanın çıplak çırağı, Çıkrık'taki çıkının bir çırpıda çınara çıkardı.
- Çimentodan çirkin çini çipil çiçekçi çilli çilekar çingeneye çifte attı.
- Çolak çobanın çorapsız çopur çocuğu, Çomar'dan çoluk çocuğunu çorak yerlere kaçırdı.
- Çömelen çömez, çörekli çöplenirken çöküntü oldu.
- Çubuk'taki çukura çuvaldızlı çuvalcıyla çubuk çuhacı düştüler.
- Çünkü çürükçü çürüksüz dedi.
- Çilli çekici çılgın çocuk, çökük çardağın çam çerçevelerini çekçek içinde çiviledi.
- Çardaklı çeşmedeki çırak, çiçekleri, çobanın çöreğini ve çuvaları çürüttü.

V

Vİ	VE	VI	VA	VÜ	VÖ	VU	VO
VİÇ	VEÇ	VIÇ	VAC	VÜÇ	VÖÇ	VUÇ	VOÇ
VİF	VEF	VIF	VAF	VÜF	VÖF	VUF	VOF
VİL	VEL	VIL	VAL	VÜL	VÖL	VUL	VOL
VİR	VER	VIR	VAR	VÜR	VÖR	VUR	VOL
VİT	VET	VIT	VAT	VÜT	VÖT	VUT	VOT
VİV	VEV	VIV	VAV	VÜV	VÖV	VUV	VOV

F

Fİ	FE	FI	FA	FÜ	FÖ	FU	FO
FİÇ	FEÇ	FIÇ	FAÇ	FÜÇ	FÖÇ	FUÇ	FOÇ
FİF	FEF	FIF	FF	FÜF	FÖF	FUF	FOF
FİL	FEL	FIL	FAL	FÜL	FÖL	FUL	FOL
FİR	FER	FIR	FAR	FÜR	FÖR	FUR	FOR
FİT	FET	FIT	FAT	FÜT	FÖT	FUT	FOT
FEV	FEV	FIV	FAV	FÜV	FÖV	FUV	FOV

V-F

VİF	VEF	VIF	VAF	VÜF	VÖF	VUF	VOF
FİF	FEF	FIF	FAF	FÜF	FÖF	FUF	FOF
VİL	VEL	VIL	VAL	VÜL	VÖL	VUL	VOL
FİL	FEL	FIL	FAL	FÜL	FÖL	FUL	FOL
VİV	VEV	VIV	VAV	VÜV	VÖV	VUV	VOV
FİV	FEV	FIV	FAV	FÜV	FÖV	FUV	FOV

V

- Vere vere verem oldu.
- Viranköylü Veli vıdı vıdı Vildan'la vır vır etti.
- Felemenk'te Felemenkler Felemenkçe konuştular.
- Falcı falcıya fal bakmaz.
- Vanlı valinin valizini vazolarla vantuzları vahşi vatman,vapura koydu.
- Venedik'te vebadan vefat eden Vedat'ın veresesi vekaleti velveleye Verdi.
- Vicdansız vikont villasının viraneliğinde vicdansızca vikontesi öldürüldü.
- Voleybolda voleybolcu voleybol oynadı.
- Tövbekar virtüöz, virtüözlere vitüözlük öğretti.
- Vurguncular vurgunda vuruştular.
- Vücutlu vükela,vüzera vücut ettiler.
- Viranede,vıcık vıcık vişne suyunu vurur vurmaz dövünen Vedat, avuçlarını ova ova vücuduna vurdu.
- Varlıklı Veli vırvırcıVikontla voyvoda vuruşunda vücutlandılar.

F

- Farfara Fatma, falcı Filiz'le fanila fabrikasında fasülye falına baktılar.
- Feraceli Fetiye, Fener yolunda Fenerli Ferit'e feryat etmekle fenalştı.
- Fındıklı'da fırçaları fıçalayan fıgıcı fırçaları fırıl fırıl fırlattı.
- Fitneci Fikret, firketeli Filiz'le fidanlıktan fiskoslaşarak firar etti.
- Fondancı fondanları fokur fokur fokurttu.
- Fötrcü, fotrlenen fötrleri, fötrlere kattı.
- Futbolcular fundalıkta futbol oynadılar.
- Flütçü Füsün, füzeni füzeyle karaladı.
- Fingir finger fingirdiyen fıkırdak fare, Ferhat'ın fokurdiyan kafasına kafesinden uzak uzak fındıkları fırlattı.

Z

ZÜ	ZE	ZI	ZA	ZÜ	ZÖ	ZU	ZO
ZİÇ	ZEÇ	ZIÇ	ZAÇ	ZÜÇ	ZÖÇ	ZUÇ	ZOÇ
ZİS	ZES	ZIS	ZAS	ZÜS	ZÖS	ZUS	ZOS
ZİL	ZEL	ZIL	ZAL	ZÜL	ZÖL	ZUL	ZOL
ZİR	ZER	ZIR	ZAR	ZÜR	ZÖR	ZUR	ZOR
ZİT	ZET	ZIT	ZAT	ZÜT	ZÖT	ZUT	ZOT
ZİZ	ZEZ	ZIZ	ZAZ	ZÜZ	ZÖZ	ZUZ	ZOZ

S

Sİ	SE	SI	SA	SÜ	SÖ	SU	SO
SİS	SES	SIS	SAS	SÜS	SÖS	SUS	SOS
SİZ	SEZ	SIZ	SAZ	SÜZ	SÖZ	SUZ	SOZ
SİL	SEL	SIL	SAL	SÜL	SÖL	SUL	SOL
SİR	SER	SIR	SAR	SÜR	SÖR	SUR	SOR
SİT	SET	SIT	SAT	SÜT	SÖT	SUR	SOT

Z-S

ZİZ	ZES	ZIS	ZAS	ZÜS	ZÖS	ZUS	ZOS
SİS	SES	SIS	SAS	SÜS	SÖS	SUS	SOS
ZİZ	ZES	ZIZ	ZAZ	ZÜZ	ZÖZ	ZUZ	ZOZ
SİZ	SEZ	SIZ	SAZ	SÜZ	SÖZ	SUZ	SOZ
ZİR	ZER	ZIR	ZAR	ZÜR	ZÖR	ZUR	ZOR
SİR	SER	SIR	SAR	SÜR	SÖZ	SUR	SOR

- Zaman saman satar, saman zaman satar.
- Zır deli,zır zır deli,hıncır deli.
- Saza sazla söze sözle karşılık vermek gerekir.
- Serçe ile söyleşenin sesi semadan gelir.

Z

- Zararlı zarif Zahit zamkçı zavallı zabite zambaklarda zalimlik etti.
- Zevzek Zeki, zeminlikteki zehir zerrelerini, Zerrin'in zevci zeybek zenciye zeytinlikte verdi.
- Zıpır zıpzıpçı zımbacı, zıvanasız zırpozla zırıl zırıl zırlayarak zırvaladılar.
- Ziyankar Ziya, zibidi Zihni'yle Zincirlikuyu'da Zileli Ziba'nın ziyafetine kondular.
- Zonguldaklı zorba zorlukla zorladı.
- Zurnacı Zuhul, zulumden zurnasıyla zuhur etti.
- Züğürt züppe, zülüflü Zühre'yle züğürtlendi.
- Zihni, zihnini Zeki'nin zikzak çizen zevzek züğürt sözleriyle uzun uzun zorladı.
- Zamkçı zevzek zirzop, zilli zorba zurnacıyla züğürtledi.

S

- Salepçi saf Sadık, sahtekar sabuncu Salih'e saylalar saçarak sağlam saplı sopayla saldırdı.
- Selimiye'desekiz bin sekiz yüz seksen sekiz semerli semerci seçkin semerlerini sedefçi Sefer'e senetsiz sepetsiz verdi.
- Siyah sineklerle sivri sinekler sihirli sinemada sivilceli sivil sipahileri sinirlendirdiler.

- Sokaklarda soluyan solucan soytarı somurtkan sopalı sobacıya sonsuz soruları sordu.
- Sözlükten sözlerini söyleyen SöğürtlüSökmen, söylevindeki sözleri sönük sönük söyledi.
- Sungurlulu suçsuz subay suçlu Suriyeliyi su başında susuzluktan susturdu.
- Süslü sütçü süzgeçten süzölmüş sütünü, sürtük sünepe süt nineye süzme sütlaç yaptırdı.

J

Jİ	JE	JI	JA	JÜ	JÖ	JU	JO
JİÇ	JEÇ	JİÇ	JAÇ	JÜÇ	JÖÇ	JUÇ	JOÇ
JİF	JEF	JIF	JAF	JÜF	JÖF	JUF	JOF
JİL	JEL	JIL	JAL	JÜL	JÖL	JUL	JOL
JİR	JER	JIR	JAR	JÜR	JÖR	JUR	JOR
JİT	JET	JIT	JAT	JÜT	JÖT	JUT	JOT
JİŞ	JEŞ	JİŞ	JAŞ	JÜŞ	JÖŞ	JUŞ	JOŞ

Ş

Şİ	ŞE	ŞI	ŞA	ŞÜ	ŞÖ	ŞU	ŞO
ŞİÇ	ŞEÇ	ŞİÇ	ŞAÇ	ŞÜÇ	ŞÖÇ	ŞUÇ	ŞOÇ
ŞİF	ŞEF	ŞIF	ŞAF	ŞÜF	ŞÖF	ŞUF	ŞOF
ŞİL	ŞEL	ŞIL	ŞAL	ŞÜL	ŞÖL	ŞUL	ŞOL
ŞİR	ŞER	ŞIR	ŞAR	ŞÜR	ŞÖR	ŞUR	ŞOR
ŞİT	ŞET	ŞIT	ŞAT	ŞÜT	ŞÖT	ŞUT	ŞOT
ŞİŞ	ŞEŞ	ŞİŞ	ŞAŞ	ŞÜŞ	ŞÖŞ	ŞUŞ	ŞOŞ

J-Ş

JİŞ	JEŞ	JİŞ	JAŞ	JÜŞ	JÖŞ	JUŞ	JOŞ
ŞİŞ	ŞEŞ	ŞİŞ	ŞAŞ	ŞÜŞ	ŞÖŞ	ŞUŞ	ŞOŞ
JİL	JEL	JIL	JAL	JÜL	JÖL	JUL	JOL
ŞİL	ŞEL	ŞIL	ŞAL	ŞÜL	ŞÖL	ŞUL	ŞOL
JİR	JER	JIR	JAR	JÜR	JÖR	JUR	JOR
ŞİR	ŞER	ŞIR	ŞAR	ŞÜR	ŞÖR	ŞUR	ŞOR

- Japon jiletlerinde Japonca yazılı.
- Jale'nin jurnalcı jiletçi Japon'u jambon, jeton ve jarse istedi.
- Şiş şişeyi şişlemiş şişe keşişe kış demiş.
- Paşa tasiyla beş tas has kayısı hoşafı.

J

- Jale Japonyalı jandarmadan Japonca öğrendi.
- Jarseli jeolog jestini jeolojide yaptı.
- Jiletçi, jileti jilrtçiden aldı.
- Julide, jubilesinde jüriyle Jüpster'e yalvardı.

- Jimnastikçi Japon jeolog, jubiledaki jüriye jurnal satıp, jiletini jurnaliyle jüriye verdi.

Ş

- Şaklaban şamdancı Şaban, şatafatlı şatosunda şaşmaz şakrak şairleri şanlı şakrak şaokacısının şarabıyla şaşırttı.
- Şemsiyeli İerbetçi Şefik şehirli şekercinin şebboylarını şezlongunun şeritlerine astı.
- Şıkırtıcı şımarık şıkır şıkır oynadı.
- Şişeci şirin şişko Şinasi, şirkette şişmanlığından şikayet etti.
- Şom ağızlı şoför şoförlük yapıyor.
- Şçhretli şovalye şölende şövalyesini şöminede yaktı.
- Şurupçu Şule'nin şubesi şubatta şurupları şubelendirdi.
- Şupheli Şükrü, şurekasını şuphelendirdi.
- Şöhretsiz Şefik, şimdi, şekilsiz şık şaşkın şapşal şurupçuyu ve şosenin yokuşundaki şişko şıracıyı sıra şölenine çaracak.
- Şamlı, şemsiyeli, ııracı, şişko, şoför Şakir, şölende, şurupçuları şüphelendirdi.

L

Lİ	LE	LI	LA	LÜ	LÖ	LU	LO
LİÇ	LEÇ	LIÇ	LAÇ	LÜÇ	LÖÇ	LUÇ	LOÇ
LİF	LEF	LIF	LAF	LÜF	LÖF	LUF	LOF
LİL	LEL	LIL	LAL	LÜL	LÖL	LUL	LOL
LİR	LER	LIR	LAR	LÜR	LÖR	LUR	LOR
LİT	LET	LIT	LAT	LÜT	LÖT	LUT	LOT
LİV	LEV	LIV	LAV	LÜV	LÖV	LUV	LOV

R

Rİ	RE	RI	RA	RÜ	RÖ	RU	RO
RİÇ	REÇ	RIÇ	RAÇ	RÜÇ	RÖÇ	RUÇ	ROÇ
RİF	REF	RIF	RAF	RÜF	RÖF	RUF	ROF
RİL	REL	RUL	RAL	RÜL	RÖL	RUL	ROL
RİR	RER	RUR	RAR	RÜR	RÖR	RUR	ROR
RİT	RET	RUT	RAT	RÜT	RÖT	RUT	ROT
RİV	REV	RIV	RAV	RÜV	RÖV	RUT	ROV

L-R

LİL	LEL	LIL	LAL	LÜL	LÖL	LUL	LOL
RİL	REV	RIL	RAL	RÜL	RÖL	RUL	ROL
LİR	LER	LIR	LAR	LÜR	RÖL	LUR	LOR
RİR	RER	RIR	RAR	RÜR	RÖR	RUR	ROR
LİÇ	LEÇ	LIÇ	LAÇ	LÜÇ	LÖÇ	LUÇ	LOÇ
RİÇ	REÇ	RIÇ	RAÇ	RÜÇ	RÖÇ	RUÇ	ROÇ

- Laf lafı açar, laf da kutuyu.
- Leyleğin ömrü laklalka geçer.
- Rüzgara tüküren kendi yüzüne tükürür.
- Bir berber bir berbere bre berber beri gel diye bar bar bağırır.

L

- Latifeci, ladenci, Lamia, latif lambasını laboratuarda lakırdıcı halanın lacivert lake lavabosuna hala koyamadı.
- Lavantacı lekeli Leyla, leblebici leylek Lemi'ye letafetli leylakları gösterdi.
- Liseli lirik limonatacı, lahmacunlara limonlu likörler aldı.
- Losyoncu Lort, lokomotifin loş lokantasında lokumcunun lokmalarını lokma lokma yuttu.
- Lugatlı Lütfü, lütfen lugatını lütfetti.
- Lüleburgazlı lileci Lüpcü lüfer lüzümlü lüks lüle taşlarını lüp etti.
- Limoncu Lemi, Lale'nin lüks lokntasında lüzümlü malzeme limonluğunda lıngır lıngır lıngırdayan dolu çaydanlığın yanına soluksuz nakletti.

R

- Ramazanda razakızade rastıklı Rasim, raftaki radyonun rabitasını kesti.
- Reşit'le Reşit reklamda rekabeti, refaketten rezalet mertebemize çıkardılar.
- Rıfkı'yla Rıza rıhtımında rızklarını aradılar.
- Riyaziyeci Rifat ricaen riyasetini rica etti.
- Romanyalı romantik romancı Roza, Roma'da romantik rol oynadı.
- Rönesans römorkörü battı.
- Ruzgarıcı Ruşen, rüzgarda duruldu.
- Rüşvetçiler, rütbe rütbe rüşvet aldılar.
- Resimli romanlarda dikkatle roman ruhlarını gören Raziye, arabesk mikrobundan rahtsızlık kaparak verem oldu.

H

Hİ	HE	HI	HA	HÜ	HÖ	HU	HO
HİÇ	HEÇ	HIÇ	HAÇ	HÜÇ	HÖÇ	HUÇ	HOÇ
HİF	HEF	HIF	HAF	HÜF	HÖF	HUF	HOF
HİL	HEL	HIL	HAL	HÜL	HÖL	HUL	HOL
HİR	HER	HIR	HAR	HÜR	HÖR	HUR	HOR
HİH	HEH	HIH	HAH	HÜH	HÖH	HUH	HOH

Y

Yİ	YE	YI	YA	YÜ	YÖ	YU	YO
YİÇ	YEÇ	YIÇ	YAÇ	YÜÇ	YÖÇ	YUÇ	YOÇ
YİF	YEF	YIF	YAF	YÜF	YÖF	YUF	YOF
YİL	YEL	YIL	YAL	YÜL	YÖL	YUL	YOL
YİR	YER	YIR	YAR	YÜR	YÖR	YUR	YOR
YİT	YET	YIT	YAT	YÜT	YÖT	YUT	YOT
YİY	YEY	YIY	YAY	YÜY	YÖY	YUY	YOY

H-Y

HİL	HEL	HIL	HAL	HÜL	HÖL	HUL	HOL
YİL	YEL	YIL	YAL	YÜL	YÖL	YUL	YOL
HİF	HEF	HIF	HAF	HÜF	HÖF	HUF	HOF
YİF	YEF	YIF	YAF	YÜF	YÖF	YUF	YOF
HİH	HEH	HIH	HAH	HÜH	HÖH	HUH	HOH
YİY	YEY	YIY	YAY	YÜY	YÖY	YUY	YOY

- Hakime hakem, hakeme hakim gerek.
- Halam halhallerla halkaları, halatları hallatçılara verdi.
- Yaramaz yarasız yapamaz.
- O yalan bu yalan fili yuttu bir yılını.

➤ **Alıştırmalar:**

Sözcük tonlaması: EVET

- Evet güzel olmuş. (Beğeniyle)
- Sen evet dedin, ben de yaptım. (Doğal)
- Evet mi, hayır mı. (Soru)
- Hadi ne olur evet de. (Rica etme)
- Evet desen ne olur sanki, lütfen evet de. (Yalvarma)
- Evet dedi, evet dedi...(Büyük sevinç)
- Evet diyeli üç gün oldu hani nerede istedikleri ? (Kızgın)
- Aaa! Deli bu! Baksana evet diyor. (Küçümseme)
- Sen bir kere de bana evet demiştin. (Kıskanç)
- Aman evetse evet kendi bilir. (İlgisiz)
- Evet, anlat bakalım anlat...(Merak)
- Evet dediği için mi öldürmüşler (Büyük hayret)
- Bütün bunlar sen evet dediğin için başımıza geldi (Suçlama)
- Bir olayı, bir duyguya onaylarken evet deriz. (Tarifle)
- Evet demeseydin ölür müydün? (Ağır suçlama)
- Bir kere düşün sonar evet de. (Uyarı)
- Evet, evet, evet. (Coşku)
- Bana hiç kimse evet dedirtemez. Hiç kimse. (Karşı çıkararak)
- Ölümlü, demek benim ağızımdan çıkacak sözcüğe bağlı. Öyleyse evet. (Zalim)
- Burada ! Evet deyince kurtulacak mı sanki? (Küçümseyerek tehdit)
- Gözlerini kapadı ve gülümseyerek evet dedi. (Mutlu)
- Evet demeden önce şöyle bir çevresine bakındı. Sonra evet dedi. (Dedikodu)

Sözcük tonlaması: HAYIR

- Hayır onu demek istemedim. (Açıklama)
- Hayır mı dedin, bence bir daha düşün. (Uyarı)
- Hayır değil hayır. (İki anlamlı)
- Sordum hayır dedi. (Cevap)
- Hayır, hayır, hayır...(Kesin reddetme)
- Hayır, tek sevdiğim sensing. (Sevgi)
- Evet de. Güne hayır'la başlama (Nasihat)
- Her sözüme hayır deme (Kızgın)
- Bu hayır, bin evete bedel. (Coşku)
- Demek her şey bir hayıra bağlı. (Karardan önce)
- Duymadım hayır, burada değilim...(Üzüntü belirtme)
- İterim ki beni hayırla ansın. (Dilek)
- İster evet, ister hayır, benim için fark etmez. (Nobran)
- Hayır, benim için söylenenlerin hepsi yanlış aktarılmış efendim (Kibar).
- Yeter sorma artık, hayır benim için fark etmez (Nobran)
- Nedir o kadar zor mu hayır demek? (Küçümseme)

- Herkes evet demesini bekliyordu, durup dururken hayır dedi. (Hayret)
- Hayırdır inşallah. Hayır demek evet demektir. (İyiliğe yorma)
- Hayırlı mı, hayırsız mı zaman gösterecek...(Umutsuz)
- En sevdiğim sözcük nedir bşşyor musun, hayır. (Zalim)
- Adam, hayır demeyi bir meziyet sanıyor. Hayır efendim hayır. (Taklit)
- Pis cadı! Ağzını büze büze hayır efendim ben bilmiyorum dedi. (Dedikoducu)

> **Şüpheli :**

Eh!Belki hava güzelleşir.

> **Şakacı :**

Evet, hava güzel ama ördekler için.

> **Münakaşacı :**

Hava güzel diyorsunuz demek:? Pek iyimsersiniz doğrusu.

> **Kızgın :**

Hava güzel ama, biz dört duvar arasında kapalıyız.

> **Şefkatli :**

Hava güzel. Sokağa çıkalım, canım. Hava alırsan iyileşirsin.

> **Acıklı :**

Hava güzel ama, kederimi arttırmaktan başka işe yaramıyor.

> **Açığa vuran :**

Ne yapalım ben bahsi kaybettim: Hava güzelleşti.

> **Öfkeli :**

Allah kahretsin! Hava güzelleşti.

> **Kesin inançlı :**

Artık hava güzelleşemez, buna eminim.

> **Küçümseyen:**

Buranın havası hep böyledir.

> **İtirazcı:**

Müsadnizle, hava güzel değil.

> **Bilmeden soran :**

Hava güzel mi?

> **Güvensiz :**

Hih! Havanın güzelleşeceğine inanıyor musunuz?

> **Alaycı :**

Bu havaya güzel mi diyorsunuz? Pk iyimsersiniz doğrusu.

> **Sabıksızca :**

Ah! Ne zaman hava güzelleşecek, ceba ?

> **Bilgiçce :**

Oh! İşte ben hava güzleşecek demedim mi?

> **Neşe ve mutluluk :**

Oh! Hava ne güzel!

> **Hayranlıkla :**

Aman, hava ne kadar güzel! Her taraf peril peril parlıyor.

> **Emir verme :**

Haydi! Çabuk buraya gelin.

> **Yalvarma :**

Ne olur, size yalvarırım beni dinleyin.

> **Merhamet :**

Zavallı yavrucak, bu yaşta bu acıyı çekmek...

> **Gaddarlık :**

Of, ne berbat! Bir köpek gibi kafa şişiriyor.

> **İnanç :**

Bu ilerleme gün gibi ortada; ona bütün varlığımla innıyorum.

> **Kuşku :**

Eh belki de öyledir, ama bunun varlığını kim ispat edebilir?

> **Böbürlenme :**

Bu işin ustası, hem de biricik ustası benim.

> **Alçak gönüllülük :**

Ben neyim, hiç ben onlarla bir tutulabilir miyim

> **Sevgi:**

Sizi çok seviyorum.

> **Kin :**

Onun varlığından da, hatıralarından da nefret ediyorum.

> **Endişe :**

Of! Şimdi ne olacak, bu benim için büyük bir üzüntü.

> **Kaygısızlık :**

Pöh! Bana ne, umrumda bile değil!...

> **Saygı :**

Ona karşı o kadar büyük bir sevgim var ki...

> **Küçmeme :**

Hıh Ne olacak, aşağılık yaratık.

> **Karşı durmak :**

Hayır bana hiçbir şey yapamazsın.

- > **Boyun eğmek :**
Ne istersen yap, hepsine boyun eğeceğim.
- > **Hayranlık :**
Olmaz böyle yüce bir güzellik...
- > **Nefret :**
Püf! Ne bayağılık!
- > **Cesaret :**
İster on , ister yirmi kişi olsun, gelsinler bekliyorum.
- > **Korku :**
Eyvah! Görmüyor musunuz, hayatımız tehlikede!
- > **Zevk duyma :**
Hımm! Ne güzel, mis gibi kokuyor.
- > **Hiddet :**
Nasıl beni böyle yapayalnız bırakıp gidiyorsunuz ha!
- > **Tedbirli davranma :**
Hemen karar vermemek azım: iyice düşünelim.
- > **Alay:**
Söylediklerinizi nasıl anlayabilirim? Bunlar birer deha eseri!
- > **Ağırbaşlılıkla :**
Size yemin ederim ki söylediklerim ciddidir.
- > **İdare :**
Gec, gündüz bütün gücümle çalışacağım.
- > **Zayıflıkla :**
Benim savaşıma gücüm yok.
- > **Acıma :**
Zavallı adamlar! Artık onlardan ne isteyebilirim?
- > **Üzüntü :**
Nedir bu başıma gelenler!
- > **Üzüntünün geçmesi :**
Çok şükür! Artık korkacak birşey kalmadı.
- > **Açık kalplilik :**
Düşündüğümü size açıkça söylüyorum.
- > **İkiyüzlülük :**

Sizin tarafınızdan beğenilmek için dünyanın bütün servetini feda ederim.

- > **İstek :**
Ah! Eğer o benim olsaydı!...
- > **İseksizlik :**
Aman! Ne yapayım olmazsa olmasın.
- > **Zafer :**
İsteklerimin son haddini buldum.
- > **Yenilgi :**
Her şeyimi kaybettim, şerefimi de.
- > **Bencillik :**
Başkalarından bana ne! Ben acı çekmeyeyi de.
- > **Sabır :**
Acelemiz yok. İsteddiğiniz zaman.
- > **Sabırsızlık:**
Çabuk olun, kaybedecek bşr saniyemiz bile yok!
- > **Tehdit :**
Eğer böyle söylenip duracaksan, yıkıl karşımdan.
- > **Söz verme :**
Neyim varsa hepsini sana vereceğim.
- > **Hayret :**
Nasıl! Siz mi? Sahiden, siz misiniz?
- > **Kayıtsızlık :**
Pekala, zaten böyle olacağı belliydi.
- > **Yatıştırma :**
Hişt, hişt!Kendinize geliniz, sakın olunuz.
- > **Pişmanlık :**
Gece gündüz, kendi kendime soruyorum; bunu nasıl yaptım, diye.
- > **Taşkınlık :**
Evet, bunu yapacağım işte o kadar.
- > **Ümit :**
Evet, herkes bu işte kazanacağını söylüyor.
- > **Ümitsizlik :**
Artık her şey bitti, kurtuluş çresi yok.
- > **Şakacı :**

Dünyaya gelmek pek mi hoş, çok komiksiniz.

- > **Kızgın :**
Evet, dünyaya geldiğime pişmanım.
- > **İsyanla :**
Dünyalığını dorultmasını biliyor ama.
- > **Şüpheli :**
Uğrunda savaşmaya değer mi dersin?
- > **Özlemle :**
Bir gün ver bana tanrım, ta çocukluğumdan kalmış.
- > **Kavga Çıkartma İstreğiyle :**
Ne söylediniz, yaşamak güzel mi?
- > **Şefkatle .**
Dünya çocuklar ve yaşlılarla güzeldir.
- > **Hüzünlü :**
Herkes keyfini sürüyor, bize acısı düştü.
- > **Mutlu :**
Yeter ki gün eksilmesin pencereden.
- > **Karşı Koymak :**
Eğer elimde olsaydı, bu dünyaya gelmezdim.
- > **Şikayetçi :**
Herşey olayım darken, hiçbir şey olmadım.
- > **Tembel :**
Şimdi kim gidecek oraya?
- > **Özlemle :**
Çocukluğumdan kalmış bir günü yaşayamaz mıyım?
- > **Bilmeden Sormak :**
Peki, neden sevmiyormuş yaşamayı?
- > **Güvensizlik İçinde :**
Ben sanki inanıyor muyum, mutluluğa?
- > **Alayla :**
Seninki de yaşamak mı?
- > **Küçük görerek :**
At gibi yaşamayı sen yaşamaktan mı sanıyorsun?
- > **Vurdum Duymaz :**

Haksız mıyım, ben mutluyum ya gerisi viz gelir bana?

- > **Mutlulukla :**
Bundan daha yüce bir sevgi olabilir mi?
- > **Gülerek :**
Koca hoşaf kasesi başından aşağı geçmez mi?
- > **Dedikoducu :**
Kiminle evleniyormuş, kiminle?
- > **Hayret ederek :**
Üç kere gelmiş bulamamış, ha?
- > **Kesin :**
Şunu iyi kavra ki, insanlık sürekli gelişmektedir.
- > **Kararsız :**
Kimbilir, buna insanlığın gelişmesi de denebilir.
- > **Her Şeye Karşı Umutlu :**
Ne olursa olsun, insanlık içyeni gelişmektedir.
- > **Kabullenme :**
Haklısınız, bu olağanüstü olumsuzluklar içinde, insanlığın geliştiği söylenemez.
- > **Kızgınlıkla :**
Hala insanlık gelişiyor diyorsun ha! Senin kafan gerçekleri kavrayamaz ki zaten!
- > **Mutlulukla :**
İnsanlar ne kadar gelişti! Düşündükçe bir tuhaf oluyorum.
- > **Gerçek soruyla :**
İnsanlık gelişiyor mu?
- > **Alay Anlamlı Soruyla :**
İnsanlık gelişiyor mu; ne kesin zekalı şeysin.
- > **Özlem Yüklü Soruyla :**
İnsanlık ne zaman gerçekten gelişmiş olacak aceba?
- > **Bencillik - Özgecilik :**
Dünya yıkılsa umurumda değil. Çıkarlarım başta gelir.

Oh! Bu kadar varlığı ne yapayım, yeteri kadarını ayırıp diğerini yoksullara dağıtmazsam kendimden iğreneceğim.

- > **Sevgi-Nefret :**
Onu öyle seviyorum ki, yaşadığımı bşlmem bile güçlü kılmama yetiyor. Uzaklardaki soluğu bile pis kokularla beni boğuyor. Onu yok etmedikçe rahat yaşayamayacağım.
- > **Alçakgönüllülük-Kendini Üstün Görme :**

Size göre ben henüz çırak sayılırım.
Sen ve çevrendekiler, benim elime su dökemezsiniz, anladın mı?

> **Acıma-Katı yüreklilik :**

Ah, sevgili Leylacık! Kendini bütün bütüne bıraktı.
Bütün aile aç mı kalmış? Çeksinler, çeksinler, daha çeksinler!

> **Korku-Cesaret :**

Tanrım, şu adama bak, ne kötü bıyor, ya sldırırsa!
Hadi bakalım, hepimiz birden saldırın, hadi istersen,z gidip bütün adamlarınızı bulup da gelin!

> **Hayranlık-Küçümseme :**

" Savaş ve Barış'ı bitirince dilim tutuldu. Öyle eşsiz bir roman ki!
Aman, sıradan bir öyküleme işte!

> **Duygusallık-Sağduyu :**

Sen ne büyük bir insansın! Seninle dünyanın öbür ucuna gidebilirim!
Beğenilecek bir insan, ama zayıflıklarına dikkat etmeli, kendini gizliyor da olabilir.

> **Özlem-Kayıtsızlık :**

Ah! Dostlarımla bir görüşebilsem!
Dostlar mı, salla gitsin.

> **Açıklık-İkiyüzlülük :**

Sana gücümü aşan şeylerden söz edemem, verebileceklerim bu kadar!
Çekip gidebilirsin de!
Siz evet deyin yeter, artık köleniz olacağım!

> **Umut-Umitsuzluk :**

Ne olursa olsun başaracağım, yılmadan sonuca doğru gideceğim, başaracağım,
başaracağım!...
Cehenneme atılmış kartopuyum, eriyip gideceğim!

> **Emir-Yalvarma :**

Çabuk git, o masaya tur!
Ne oolur, o masaya otur, yoksa mahvolacağım!

> **Haz-Acı :**

Oh! Nefis bir börek, keyifle yemeli!
Ah! Elim yandı, dayanamıyorum!

➤ **Alıştırmalar:**

Tekerlemeler

1. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski harman içinde.. Ben deyim bu ağaçtan, siz deyin şu yamaçtan, uçtu, uçtu bir kuş uçtu, kuş uçmadı, Gümüş uçtu, gümüş uçmadı, Memiş uçtu. Uçar mı uçmaz mı demiye kalmadı; anam düştü eşikten, babam düştü beşikten...Biri kaptı maşayı; biri aldı kaşağayı; dolandım, durdum dört köşeyi...Vay ne köşe, bu

köşe! Dil dolanmadan ağız varmaz bu işe: Şu köşe yaz köşesi; şu köşe kış köşesi; şu köşe güz köşesi diye iki tekerleyip üç yuvarlarken aşağıdan sökün etmez mi Maraş paşası! Hemen bin sarıya bir fare deliği bulup, attım kendimi dışarı; gel gelelim şu mahallenin yumurcakları haşarı mı haşarı. Bir fiske vurdular enseme, gözlerim fırladı dışarı! Bu öfke ile minarenin birini belime soktum, borudur diye! Kubbelerini dersin cebime koydum, darıdır diye! Abdurrahman çelebi de bir çifte attı, geri dur diye! Ama ve lâkin, ben de tuttum kuyruğundan, ileri diye! O gitti, ben gittim... az gittim; uz gittim. Dere, tepe düz gittim... Çayır, çimen geçerek; lâle, sümbül bicerek; soğuk sular içerek altı ayla bir güz gittim. Bir de dönüp ardıma baktım ki, ne bakayım, git gide bir arpa boyu yol gitmişim! Neyse, var varanın, sür sürenin baykuşu çoktur viranenin, derken efendimin ağası, bir ayağımı baldıranlara basmayım mı korudur diye? Birini de tutup denize atmayım mı kıydır diye? Kuru idim islandım; sel beni neyler? Islandım kurudum; yel beni neyler? Mangarım yok, pulum yok; il beni neyler? Dostu düşmanı araladım, bedavadan bir kayık kiraladım; fiş fiş kayıkçı; kış kış kayıkçı; kayakçının küreği, tıp tıp eder yüreği; akşama fincan böreği sabaha bayram çöreği...yesem yesem doymasam! Kâbeye gitsem gelmesem! Zemzem ile yusalar! Kına ile gömseler! Yok yok kayıkçı, aman çabuk kayıkçı; evde benim etim var; bir yaramaz kedim var; kedim eti yerse, anam beni döverse... Vay başıma, hay başıma; bir devlet kuşu konsa, şu benim kel başıma! Demiye kalmadı, bir de gördüm ki, ne göreyim? Âdile, sânille, yeşile, âlile, zümrütüanka dedikleri değil mi? Arafat dağının üstünden süzüm süzüm süzülüp geliyor. Bakın be yahu! Yüzü insan, gözleri âhu! Martaval değil, masaldır, masal bu!...

2. Abana'dan Adana'ya abarta abarta apar topar ahlata ağdalı avuntucu ahmak Avni'nin avadanlıklarını apararlardan Acar Abdullah'la Aptal Abdi akşam akşam bize geldi...
3. Iğdır'ın ıgıl ıgıl akan ılıman ırmağının kıyıları iklim tıklım ılgın kaplıdır.
4. Al bu takatukaları takatukacıya takatukalamaya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamam derse takatukacıdan takatukaları takatukalamadan al da gel.
5. Okmeydanı'ndan Oğuzeli'ne otostop yap; Oltu'da volta at, olta al; Orhagazi'de Orhanelili Orhan'a otostopçuluk öğret, sonra da Osmancıklı Osman'a otoydu, fotoydu lotoydu, say dök.
6. Uluborlulu utangaç Ulviye ile Urlalı uğursuz Ulvi uğraşa uğraşa Urfa'daki urgancılara uzun uzun, ulam ulam urgan sattılar.
7. Uluborlulu utangaç Ulviye ile Urlalı uğursuz Ulvi uğraşa uğraşa Urfa'daki urgancılara uzun uzun, ulam ulam urgan sattılar.
8. İbibiklerin ibiklerini iyice iyileştirmek için İstinyeli istifçi İbiş'in istif istirdiyeleri mi, yoksa, İskilipli İspinoz işportacı İshak'ın işliğindeki ibrişimleri mi daha iyi, bilemiyorum.
9. İbiş'le Memiş, iş miş dememiş, itişmiş kavga etmiş mahkemeye düşmüşler, mahkemeleşmişler. İş miş dememiş, itişmiş, kavga etmişler de mi mahkemeye düşmüşler?
10. İnim inim inleyen ibiliklerin, ibibiklerin ibiklerini ibrişimli iplikle ipil ipil istifleyen İskilli İskilipli'nin işliğinde toplandık.
11. Ezineli emin Emin'in kızı ellilik Emine, bir eli ile mendilini salladı, bir eli ile elli bine el eyleyip zengin oldu.
12. Erzurumlu Efruz Efendi'nin evde kalmış, evlenmemiş ebesi, Edirne emini İskender Efendi'ye, "evet" deyip evlenmeli de mi ev edinmeli, yoksa evlenmemeli de mi ev edinmeli.

- 13.**Ebe Ecel, edepli Efe egemen eğitimde ejderli ehliyetini ekleyerek ellerini emeklinin entrikacı spekürücü erkek esmer eşine etejerli evinde eyvah diyerek ezberletti.
- 14.**Ecelerin Eceabat'taki evlerindeki tekir kedi, tenceredeki elli dirhem eti kendi kendine yedi.
- 15.**Ürdünlü ünlü üfürükçü Üryani, Ünye, Ürgüp üzerinden ülküdeşlerine, üstüpü, üstübez, üvez, üzüm, üzengitaşı ve üzünç götürürken, Üveyik'ten ürüyerek, üvendirlerini sürüyerek yürüyen üçkağıtçıların ürküntü üreten ünü batasica ünlemleriyle ürküverdi...
- 16.**Üveçli Üvezli, Ürgüplü üzümçünün üzüm üzüm üzülen, süzum süzum süzülen Ünyeli üzengili güzelini üvendireyle ürüye sürüye götürdü.
- 17.**Farfaracı Fikriye ile favorili faso fiso Fahri, Fatsalı Fatma'yı görünce, fesleğenci feylesoy Feyyaz'ı fındıkçı Ferhunde'yi anımsatarak feveran ettiler.
- 18.**Felemenkte Felemenklerin Felemenkçe mi konuştuklarını düşünce düşünce fertliği çektiler.
- 19.**Fasa fisocu Fikret, Fatsalı ile fesleğenci Feyyaz'ın fındıkçı Ferhunde'si Felemenk'e fink atmaya gittiler.
- 20.**Pohpohçu pinti profesör pofur pofur pofurdayarak hınçla tunç çanak içinde punç içip pülverizatör prospektüsünü papazbalığı biblosunun berisindeki papatya buketinin bu yanına bıraktıktan sonra palas pandiras Pülümür'le Pötürge'den getirdiği porsuk pötikare pöstekiyi Paluluların pıtırıcık pazarında partenogenez pasaparolasıyla pervasız pervaz peyzajını ve peronospora pestenkerani pestilini posbıyıklı pisboğaz pedagoga Pınarbaş'ında beş peşkirle peş peşe peşin peşin peşkeş çekti sonra da pılısını pırtısını topladı.
- 21.**Pingpong, pingpong, pingpong! Piyano pingpong! Piyano pingpong! Piyano pingpong! Piyano pingpong! Ping!... Pong!... Pong!... diyerek Posof'un pisipisi otundan yapıma piştovsu piposunu tüttüre tüttüre petalinise doğru paytak paytak yürüyüp gitti.
- 22.**Pireli peyniri perhizli pireler tepelerse. Pireli peynirler de pır pır pervaz ederler
- 23.**Pötürgeli pompacı pimpirik Pusat'ın posbıyık mı pisbıyık mı oğlu Pulumurlu Pınar'la Pasin'e gitmiş.
- 24.**Marmara'daki Karmarışli mermerciler mermerciliği meslek edinmişler, ama Mamak'taki mamacılar manyetizmacılıkla marmelatçılığı meslek edinmemişler.
- 25.**Mehmet'in mercan tesbihini imamelemeli mi, imamelememeli mi?
- 26.**İbiş'le Memiş, iş miş dememiş, itişmiş, kavga etmiş, mahkemeye düşmüşler, mahkemeleşmişler. İş miş dememiş, itişmiş, kavga etmişlerde mi mahkemeye düşmüşler; iş miş demiş, itişmemiş, kavga etmemişlerde mi mahkemeye düşmüşler?
- 27.**Vırvırcı Vedia ile vıdıvıdıcı Veli, velinimeti vatman Vahit'e vilayette veda edip Vefa'ya doğru vaveylasız, velevasız velespitte volta vururlarken voleybolcu Vatran, virtüöz Vicdani ve Viranşehirli vatansever, viyolonselci Vecibe ile karşılaştılar.
- 28.**Vıdıvıdıcı ve vırvırcı Vanlı Veli'nin Vefalı vatandaşı Vahit vatanseverine veda edip vilayette vola vura vura, vayvaycı Vicdani ve Viranköylü Vahap'la karşılaştı.
- 29.**Vefasız Vahap, farfara fırlıdayışlı vefalı fırlıdayışını vınlayan yele fırlatan Veli'nin de vaktiyle vefalısıymış.

- 30.**Babaeskili babacan Bahri Beberuhi Bedri ile bıyıksız bıçkıcı bingıldak Bigalı bikes Bahri'nin Bigadiç'teki bonbon banmarşesine varmışlar, oradakilerin yüzlerine bön bön bakarak, büyüü büyük buhurdanlığı buğulu buğulu boşaltıp bomboş bırakmışlar, sonra da Bodrum'da gözden kaybolmuşlar.
- 31.**Bir berber bir berbere bre berber gel beri beraber bir berber dükkanı açalım, demiş.
- 32.**Büyük büyük büyülteçli, babacan Babaeskili bonboncu Bilal'le Bigalı bingıldak Bahir'in bön bön bakışlarına, bomboş büyüü, büyük büyük laflarına kızıyordu. Bir berbere, bir bibere bre berber beri gel biber al, diyordu.
- 33.**Be birader buraya bak... Başı bereli, burma bıyıklı beti benzi bembeyaz, beberuhi boylu Bilal'in burnuna biber kaçırıp, bir bebek gibi bar bar bağırması, bir bakıma hoş, bir bakıma boş, berbat bir hal değil midir?
- 34.**Sason'un susuz sazlıklarında sadece soğanla sarımsak yetişebileceğini söyleyen Samsunlu sebzecilerin sözüne sizler de sessizce ve sezgilerinize sığınarak inanabilirsiniz.
- 35.**Safranbolulu Safinazla Salihlili Salih Sivrihisar'da soğuk almışlar, sinüzit olmuşlar, sonra sımsıkı sarınarak söylenmesiz Seyitgazi'ye varıp, sarımsaklı suterisini susarımşağı ile karıştırarak suyunu süzmüşler.
- 36.**Sen seni bil, sen seni, bil sen seni sen, seni bil, sen seni, bilmezsen sen seni, patlatırlar enseni.
- 37.**Şiş şişesi şişlemiş, şişe, keşişe, şiş demiş.
- 38.**Şavşatlı Şaban, şarkışlalı şipşakçı Şekip, bir de şıp sevdi Şehime Şişhane'den şeytankuşu mu, şömine masası mı, masa şemsiyesi mi, şoşon mu, şezlong mu ne, bir şeyler almaya gittiler.
- 39.**Sazsız sözsüz, sarsıntısız bir yaz meşesi için işsiz, sessiz, serseri bir Sivrihisarlı isteyişimizin sızısını size serzenişlerle anlatamam ki
- 40.**Şu köşe yaz köşesi, şu köşe kış köşesi, ortada boş su şişesi.
- 41.**Paşa tası ile beş tas has kayısı hoşafı.
- 42.**Şemsi paşa pasajında kırk kulpu kırık tunç tas has hoş kayısı hoşafı.
- 43.**Şu dağda beş boş eşek, beşi de bez yüklü besili beş boz eşek.
- 44.**Cemil, Cemile, Cemal cumaları cilacı cüce Canip'in cicili bicili cumbalı ciltevinde cümbür cemaat cacıklı civcivle cücüklü cacık yerler, sonra da Cebecili cingöz coğrafyacının cinci ciciannesinin cırcırböceğini dinlerler.
- 45.**Ocak kıvılcımlandırıcılarından mısın, kapı gıcirdatıcılarından mısın? Ne ocak kıvılcımlandırıcılarındanim, ne kapı gıcirdatıcılarındanim.
- 46.**Cumaları cumadan cümbür cemaat cicili bicili, cücüklü cacıklı cingöz, candan ciltçi Cemal'in cumbalı evine koşardık.
- 47.**Cinlerin civcivleri çın çın sessizlikten çıkıp çinili köşkün camlarında cikciklerdi.
- 48.**Cahit Halep'e gidecekti, bir deste kaşık alacaktı, ucunu alacalatacaktı. bilmem aldı alacalattı, bilmem aldı alacalatacak

49. Cırcır böceği çeneli ciciannenin çıtır pıtır kızının çıtı pıtı çıtkırıldım çocuğu için çıtı pıtı hanım, ciciannesine çatmış, çıkmış.
50. Çapakçurlu çapaçul çarkçbaşı çaylak Zülküf, Çatalcalı çakmakçı çivit Cahit'e: -Behey çaçabalığı çepiç, çerçi, çakaloz, çayırhorozu, çöpçatan, çurçur, çirişotu demiş.
51. Çatalağzı'nda çatalsız Çatalcalı çatalcının çarpık çurpuk çançiçeğine çalçene Çoruhluya çarptırmasına, ne dersin?
52. Çarık çorap dolak, ben sana çarık çorap dolak mı dedim?
53. Çatalca'da topal çoban çatal yapar, çatal satar. Nesi için Çatalca'da topal çoban çatal yapar çatal satar? Kârı için Çatalca'da topal çoban çatal yapar çatal satar.
54. Çapakçurlu çipil Çatal'ın çar çur ettiği çil çil liraları çöpçatan çakmakçının çivitçi kızı iç etmiş.
55. Çal çene çalgıcı çingene çarşıda çerçi cincinin çaldığı üç çift çerçeveyi camcı Celalettin'e önce çıtalattı da mı çiviletti, önce çivilettide mi çıtalattı?
56. Tahrilli ve talihli tentürdiyotçu tetik Tahir'le tahterevallici tekinsiz Tefvik'in talimhanede ters türs konuşarak terter tepinip tir tir titremeleri Turhallı tombul Turgut'u tıpış tıpış tosbağa sokaktaki tömbekçiye doğru yürüttü
57. Talihli Tahir'in titrete Tefvik'i ters türs söz ederek tir tir titretmesi tahin ve tahıl işini Turhallı tombul, tuhaf Turhan'a vermesi doğru mu?
58. Tokmakçı tokmağını tokmaklattırıyor mu, tokmaklattıramayıp topuzcudan topuz yiyor mu?
59. Topal Talip'le Tophane'li Tahsin, tahteravalli tahtasından tepetaklak tortop taşların ortasına düştüler de, ne tahteravalli tahtasını tazmin ettiler, ne de tahteravalli tahtasını tamir ettiler.
60. Taşlı tarladaki terasta talaşlar tutuşunca başlayan telaş, talaşların tamamıyla ve büsbütün tutuşmasıyla artmış. Tutuşan talaşları görüp tellaklar telaş ettikçe talaşlar tutuşmuş, talaşlar tutuştukça tellaklar telaş etmiş ve terasın trabzanına tutunmuş bakan Trabzonlu teşrifatçı titiz Tahsin Tefvik, talaşlar tutuştukça telaş eden tellaklara boşuna telaş ediyorsunuz, demiş.
61. Jurnâlcı Jale ile jenaratör Müjgân, Japonya'dan jilet, jant, jet, jambon, jelatin, jartiyer, jeton, jarse, Japongülü getirdiler.
62. Jale'nin jurnâlcı Jilet Japon'u jambon, jeton, jarse istedi.
63. Nobran Nadir'in Nallıhan'da naneruhu, nalın, narenciye, nergis alıp sattığı, namlı Nesrin'e de nazikâne nazım, nesir, nesep, nesic, nemelâzımcılık, nezaket, nikelâj, nüans, nümayış, nukut, noel, nöbet şekeri üzerine nutuk attığı söyleniyor.
64. Namlı Nallıhanlı Nesrin'in nalınlarını nazikâne nergis satan nöbetşekeri alan Nezaket'e vermesine ne dersin?
65. Nargileli Nuri, nameci Nilüfer'e nargilesinden ne nameler dinletmiş.
66. Lehistanlı lûngur lûnfir likorinoz lâfebesi, lôstromo, Lüleburgazlı Leylâ ile Lâlelili Lâle'ye leblebi ile likör ikram etmiş.

- 67.**Lüpçüler, lütfen lüzumlu lüzumsuz lâkırdıları bırakın da lüferlerinizi yiyin, lülelerinizi tütürün.
- 68.**Lângır lûngur lâflamadan leblebiye lâfabeliği, lüpçülüğü lüplemeden Leylâ'dan Lâle'yi sorun.
- 69.**Ramazanda Rizeli Remzi rüküş Rümeyşa'ya rastlamış da: römorkör, riziko, rokoko, Ruhülkudüs, rüzgârgülü, rıhzır, rehabilitasyon, rızk, rot, rop, rint, ring, ray ve radyoaktivite nedir diye sormuş.
- 70.**Zamanı gelsin diye, samanı saklayan Zihni, saatinin zemberiğinden saman sarısı seslerin serildiğini hissedince zır zır ağladı.
- 71.**Sedat Tınaz'ın bütün tasası suratsız teyzesine rastlamadan önce set üstünde sırtını zerzevat sepetinin pis tepesine sürten sıska sülük tazısını tuz tortusu tütsüsüne tutmasıydı.
- 72.**Zerzevatçının sepetini sıska sülük, tatsız, tuzsuz, sert sırtlı biri zigzaglar çizen tazı gibi taşıyordu.
- 73.**Dilenci dalları dama düşürdüğü için mi dövüldü, dama düşen dalları diline doladığı için mi dövüldü?
- 74.**Düşkün düşündeş düşünselde düşçü düşünsellikle düşünceleme düşselliğini düşünden düşüremez. Düşürürse eğer düşüncelik düşüncesizlikle düşündürücü bir düşünsellik kazanır.
- 75.**Vedat'ı caddede durdurdum da dedim ki: Şu dar dünyada delilerle dertli dedeler içinde didindin durdun da kendi derdini döküp dereden tepeden dört çift lakırdı edecek bir hemderdi neden bulamadın?
- 76.**Damdan geldim, dedem dedim, demli çay istiyor. Didim didim dit dedim dedeme, dom dom konuşma. Dum dum kurşunu dum dum değil dom dom patlar. Dım dım da dım dım, dım dım da dım dım, dım dım da dım dım, ben bu dımdımdan bıktım.
- 77.**Dombaylı dümbül düdük dümbelekçi düdükçünün debdebe delisi dadaylı dedikoducu didaktik dedesi Dodurgalı didikçi dudu dadısı ile dudaksılaştırmadıkları için durup dinlenmeden dadadididödödududüdüdododı dedi durdu.
- 78.**Dört deryanın deresini dört dergâhın derbendine devrederlerse, dört deryadan dört dert, dört dergâhtan dört dev çıkar.
- 79.**Dedemanda dayımın düdük delisi debdebeli deli dolu Doğan, doya doya doydum demeden, dedim dediye dırdıra düşmeden gitti.
- 80.**Kendirlili kemeñeci kekeme Kerim, kentlerin keşmekeşliğine kesin kes karşı çıkıyor ve keşke Keşan'da keşkekçilikle kesmeşekercilik yaparak kereste, kerevet, kereviz, ketenhelva, kendir, kenevir, kemeñe, kelem, kekik, keklik satıp kelepircilik ederek rahatıma baksaydım, diyor.
- 81.**Bir tarlaya kemeken ekmişler. İki kürkü yırtık, kel, kör kirpi dadanmış; biri erkek kürkü yırtık kel kör kirpi, öteki dişi kürkü yırtık, kel kör kirpi. Kürkü yırtık erkek kel, kör kirpinin yırtık kürkünü, kürkü yırtık dişi kel kör kirpinin yırtık kürküne, kürkü yırtık dişi kel kör kirpinin yırtık kürkünü, kürkü yırtık erkek kel kör kirpinin kürküne eklemişler.
- 82.**Keşmekeşli kekeme Kerim, Kendirlili ketenhelvacısına, kemik, kekik, kendir, kenevir sattı.

- 83.** Karaburunlu kabadayı Kadir, kafakâğdını Kadirlili kadir bilmez kapkaççı Kasım'la, Kahire'deki Kalecikliler kahvehanesinde kalamarla kafuru satan kaparozcu Kuzguncuklu Kozmonot Kâzım'a kaptırmış.
- 84.** Kafakâğdını kabadayı Kadir'e kaptıran kapkaççı Kasım'ın Kahire'deki kalecikli kaparozcusu geldi.
- 85.** Kasımda, Kâzım'la Kasım dayım, daima, sahi, Salih sen sabah sabah sahneden sahaya Hamit'i sahadan sahneye de Hamide'yi mi yolladın, diye sorar.
- 86.** Karakış karlıdağı karla kavururken, kaşı kırkık kırk kulaklı Kasım, kırk kırık küp ve kırık kırk kuzu ile tokmaklı Kırkız Kalesi kapısında karkasının gerilerini kızgın kargılarla dağıladı.
- 87.** Kara kazın kısa kayışını kasışına kızmayışına şaşmışsın da, kuru kazın kazışıp kayışı kazısına şaşmış kalmışsın.
- 88.** Kilisli kikirik kilimci, Kilizman'daki kilitli kilisede kimliğini kimseye sezdirmeden, kucak kucak kuskuslu kuşkonmazı kukumav kuşuna, kişiliksiz kulağakaçan kirli kirloz kirpiye de, Kuşadası'nın kuşhanesindeki kuşbaşı kuşbazla birlikte önce kişnişli kuşüzümünü, sonra da Kumla'nın kumlu kumlu kuşkirazını yutturmuş.
- 89.** Kikirik kuşçubaşının kilimci kirlozu kuşbaz Kurut Kuşadası'na kukumav kuşu götürüp kişiliksiz kuskusluya vermiş.
- 90.** Kınıklı, kılıbık kırpıntı Kıyasettin, Kırımlı kıkuyruk kıtmiri kıkır kıkır kıkırdatarak küskütük küçümen küfeci külhaniyle külüstür Kürşat'ı külünlü küngür üstüne küttedek devirdi.
- 91.** Kırıkhan'daki kırıkçı kırçıl Kıvanç'ın kırgın kırıkçısı, kırmızı kırda kıkır kıkır kıkırdatarak Kırımlı kıkırdakçının kızıl kırlangıçlarını besliyormuş.
- 92.** Kürkü kürke kürçü ular; kürekçi kürekle kürür karır; kürsü ile kürdan, kürkas, kürit ile küskün, küskütük, kürtün, küriyumla kürevi apayrı.
- 93.** Kıkır kıkır kıkırdayan küfeci, külüstür Kürşat'a küfür etti.
- 94.** Kırk kırık küp kırkının da kulbu kırık kara küp.
- 95.** Kıyma kıyamayan kırık kollu kasap Keramettin, karşıda körkütük kıyma kıyan kasap Kâmil'den kokmuş kokoreç aldı.
- 96.** Söyle kızım kızına, o da söylesin kızının kızına, ağlatmasın kızınınızı kızını, kızımızın kızını.
- 97.** Koca kokoz kokainman kokorozlana kokorozlana Kazablankalı kozmonot Köstler'e: Kök, kok, köken, kokot, kök sökmek, kokoreç, kökmantar, köknar, köçekçe, körkandil, krematoryum, kösnüklük ne diye sormuş.
- 98.** Kâni'nin kafası Kâbil'i kabil değil kabûl etmez.
- 99.** Kokorozlanan koca köstek, kostak kostak kostaklanmış, kök sökmek, kösnül kösnül bakmak da ne oluyor, demiş.
- 100.** Bu yapıyı yıkıp yapsak da mı otursak, yoksa yapmadan otursak da mı yıkıp yapsak?
- 101.** Güneyli girgin gammaz Galip Gavurdağı'nda güpegündüz galeyana gelmiş de, Gülgiloğlu Gaziantepi Gazup gazinocuyu Gököylü gitaristle birlikte Gümüşhane'ye göndermiş

- 102.** Gül dibi bülbül dili gibi, gül dibi bülbül dili...
- 103.** Galata Kulesi kapısı karşısındaki kuru kahvecinin gıgısı çıkık, dişi kırık kurbağa kafalı, karakoncoloz kalfası halkı karışıklığa getirip kahveye kavruk kakula kırığı kattı.
- 104.** Hahamhanede hahambaşı hahamı homur homur homurdanır görünce, hemencecik heyecanlandı, hızlandı, hoşnutsuz, hırçın hırçın giderken birdenbire karşısında beliriveren Hôllândalı Helga'ya: Hah tamam! Haydi, hohla, hemen hoh de bakayım! dedi.
- 105.** Hakime hakem, hakeme hakim gerek.
- 106.** Halam halhallarla halkaları, halatları hallaççıya verdi.
- 107.** Hayrabolulu hamamzade Hamitle, Hayrettin'in hanımı Halide Harputlu, has undan hamur açıp Halâskârgazi'de hassa alayından müteakit hamurkâr Hüsnü Hayrettin ile halası Hayrûnisa Hanım'ın hem hayretine sebep oldu, hem de hayranlığını kazanıp hayır duasını aldı.
- 108.** Batı tepede tahta depo dibinde beytufet eden putlu dede tekkesinden matrut bitli Vedat, dar derede tatlı duttan dürülü pide yutup pösteki dide dide dört ayda dört türlü derde tutuldu.
- 109.** Bir pirinci birinci buluşta bir inci gibi birbirlerine bağlayıp, Perlepe berberi bastıbacak Bedri ile beraber Bursa barına parasız giden bu paytak budala, babası topal Badi'den biberli bir papara yedi.
- 110.** Baldıran dalları ballandırılmalı mı, ballandırılmamalı mı? Sonra o bala daldırılan baldıran dalları dallandırılmalı mı, ballı dalla dallandırılmamalı mı?
- 111.** Titiz, temiz, tendürüst dadım, tadını tattığı tere demedini dide dide dağıttı da, hiddetinden hem dut dalında takılı duran dirilti düdüğünü öttürdü, hem de didine didine dedim dedi, dedim dedi, dedi durdu.
- 112.** Üstü üç taşlı taç saplı üç tunç taşı çaldıran mı çabuk çıldırır, yoksa iç içe yüz ton saç kaplı çanı kaldıran mı çabuk çıldırır?
- 113.** Al bu takatukaları, takatukacıya takatukalatmaya götür. Takatukacı takatukaları takatukalamam derse, takatukacıdan takatukaları takatukalatmadan al gel.
- 114.** Elalem bir ala dana aldı, ala danalandı da; biz bir ala dana alıp ala danalanamadık.
- 115.** Eller bazlamalandı da biz bazlamalanamadık.
- 116.** Kırk kırık küp kırkının da kulbu kırık kara küp.
- 117.** A be kuru dayı, ne kuru sarı darı bu darı, a be kuru dayı!
- 118.** İbiş'le Memiş mahkemeye gitmiş, mahkemeleşmiş mi, mahkemeleşmemiş mi?
- 119.** Şu karşıda bir dal, dalda bir kartal; dal sarkar, kartal kalkar; kartal kalkar, dal sarkar. Dal kalkar, kartal sarkar, kantar tartar.
- 120.** Şu karşıda kara kuru kavak, karardın mı ey kara kuru kavak, sarardın mı ey kara kuru kavak!
- 121.** Bu yoğurdu mayalamalı da mı saklamalı, mayalamamalı da mı saklamalı?

- 122.** Sizin damda var beş boz başlı beş boz ördek, bizim damda var beş boz başlı beş boz ördek. Sizin damdaki beş boz başlı beş boz ördek, bizim damdaki beş boz başlı beş boz ördeğe, "siz de bizcileyin beş boz başlı beş boz ördek misiniz", demiş.
- 123.** Acaba yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak yoksa sarımsaklamasak da mı saklasak
- 124.** Değirmene girdi köpek, değirmenci çaldı kötek; hem kepek yedi köpek, hem kötek yedi köpek.
- 125.** Çıktım tavan arasına, bir kırık sandık buldum. Açtım baktım: içinde bir kırık altın. Almayacaktım ama aldım sarıdır diye, Oradan gittim İstanbul'a, bir kase yoğurt aldım durudur diye, Dokuzyüzdoksandokuz testi su kattım koyudur diye, Sultan Ahmet minarelerini belime soktum borudur diye, Tophane güllerini cebime doldurdum darıdır diye, Nacağı aldım Kapalı Çarşı'ya daldım korudur diye, Akdeniz'e girdim kıyıdır diye, Ortasına bastım kurudur diye, Selimiye Camisi'nin duvarına dayandım yalıdır diye, Ağrı Dağı'na bir tekme vurdum geri dur diye, Bir atım vardı, satıcı oldum, almadılar dorudur diye, Üçlük beşlik verdiler beğenedim iridir diye, Sade Osmanlı Lirası verdiler almadım sarıdır diye, Beni aldılar tımarhaneye götürdüler delidir diye, iki adam geldi şahitlik etti veli oğlu velidir diye, Tımarhaneyi dürdüm katladım sırtladım halıdır diye, Beş on sopa vurdular yeridir diye, Beni Padişaha bildirdiler delidir diye, Padişah'tan ferman çıktı "Bırakın, onun eski huyudur" diye.

➤ **Alıştırmalar:**

MEVLANA CELALETTİN – RUMİ

Mesnevi'den Hikayeler

Haylaz çocuklar ve kuruntulu öğretmen

Bir okulda öğrenciler ders çalışmaktan bıkmışlardı.

Öğrencilerden biri öğretmenin her gün derse gelmesinden yakınıp:

– Neden hastalanıp da birkaç gün okuldan uzaklaşmıyor? dedi.

Bu söz öğrencilerden birinin aklına bir fikir getirdi.

– Öğretmenim, diyecekti, benziniz solmuş! Hasta mısınız yoksa?

Öğrencinin planına göre öğretmen bu söz üzerine kuruntuya düşecek, hasta olduğunu sanacaktı. Öğrenci, arkadaşlarına sıkı sıkı öğütledi:

– Siz de öğretmen kapıdan girince, kaygılanmış gibi yapacaksınız, diyeceksiniz ki öğretmenim neyiniz var?

Hiç iyi görünmüyorsunuz!

Bu fikir bütün öğrencilerin hoşuna gitmişti. Planı uygulamaya karar verdiler.

Ertesi gün çocuklar bu planı düşünerek evden okula geldiler. Bu planı yapan arkadaşlarının herkesten önce okula girmesini beklediler. Planı o başlatacağı çünkü.

O çocuk önce okula girdi ve öğretmenin yanına gitti.

Öğretmene selam verip kaygıyla baktı:

– Öğretmenim, benziniz solmuş! Hasta mısınız yoksa?

– Benim bir sıkıntım yok, dedi öğretmen. Git otur yerine.

Öğretmen hasta olmadığını biliyordu ama yine de içine bir kuruntu düşmüştü. Daha sonra diğer öğrenciler içeri girdiler. Herkes öğretmene tuhaf tuhaf bakıyordu.

Öğretmen:

– Ne bakıyorsunuz? Otursanıza yerlerinize!

Çocuklardan biri:

– Bir şeyiniz yok değil mi öğretmenim? Ateşiniz varmış gibi görünüyor da.

Bir başkası:

– Yüzünüz biraz solgun görünüyor. Umarım hasta değilsinizdir.

Kısacası her öğrenci buna benzer sözler söyledi. Öğretmenin kuruntusu daha bir arttı. Bu kuruntu yüzünden öğretmenin yüzü gerçekten sararmaya başlamıştı.

Dersi bırakıp evin yolunu tuttu. Hızlıca çaldı kapıyı.

İçinden de karısına söyleniyordu:

“Benimle hiç ilgilenmiyor. Sonum gelmiş haberi yok!”

Karısı onu görünce şaşırıldı:

– Hayırdır, dedi, niye geldin? Bir şey mi oldu?

– Kör müsün, dedi öğretmen. Şu yüzüme baksana!

Nasıl da solgun! Öğrenciler bile fark etti de senin haberin yok.

Kadın itiraz etti:

– Senin bir şeyin yok. Nereden çıkarmışlar bunu? Kuruntulanma boşuna.

Karısı, onun hasta olmadığını, yüz renginin yerinde olduğunu söylüyordu ama öğretmen bir türlü inanmıyordu. Dinlenmeye çalışıyor fakat öğrencilerini de bırakmaya gönüllü razı olmuyordu. Öğrenciler derslerini yüksek sesle tekrarlıyor, o da dinliyordu. Çocuklar, planlarının henüz işe yaramadığını görüp söyleniyorlardı.

– Hâlâ ders yapıyoruz, diyorlardı. Ne anladık bu plandan?

Planı ilk olarak ortaya atan öğrencinin aklına yine bir fikir gelmişti,

– Arkadaşlar, dedi, okurken sesinizi biraz daha yükseltin.

Öğrenciler seslerini biraz daha yükselttiler. Öğrencilerin seslerinden dolayı odayı bir uğultu kapladı. Bunun üzerine aynı öğrenci öğrencileri susturup,

– Sesimiz, dedi, öğretmenimizin başını ağrıtıyor.

Kendisi zaten hasta.

Öğretmen, öğrencisinin sözünü doğruladı:

– Evet, başımın ağrısı arttı. Haydi dışarı çıkın.

Öğrenciler sevinerek dışarı çıktılar. Herkes dersten kurtulup evine gitti. Çocuklar eve erken dönünce anneleri çocuklardan kuşkulmuşlardı:

– Ne diye erken döndünüz, dersten mi kaçtınız yoksa?

Çocuklar, öğretmenin hastalandığını söylediler. Anneleri çocukların yalan söylüyor olabileceklerini düşünerek ertesi gün öğretmenin evine gittiler. Baktılar ki öğretmen ağır hasta gibi yatıyor. Yorgana iyice sarınmış, bu yüzden de terlemiş. Öğrenci velileri,

– Bu hastalık da neyin nesi öğretmen bey, dediler. Bizim haberimiz yoktu.

Öğretmen, bu söz üzerine yerinden doğrulup cevap verdi:

– Bu hastalıktan benim de haberim yoktu. Haylaz çocuklar haber verdiler!

Böylece öğrencilerin anneleri, öğretmenin hasta olmadığını, bu işin çocukların bir planı olduğunu anladılar ve çocuklarını uyarıp okul ve dersin önemini anlattılar.

Hayvanların dilini öğrenen adam

Genç bir adam, Musa Peygamber'den kendisine hayvanların dilini öğretmesini istedi.

– Evcil ve yabani hayvanların dilini anlamamı sağla da onların konuştuklarını anlayıp ders ve ibret alayım.

Musa Peygamber, onun bu isteğini ilk önce geri çevirdi.

– Bu hevesten vazgeç, dedi. Bu senin için iyi olmayabilir.

Adam ısrar ediyor, isteğinden vazgeçmiyordu. Musa Peygamber ise onu vazgeçirmeye çalışıyordu. İsteğini kabul ettiremeyen adam,

– Bütün hayvanların dilini öğrenme isteğinden vazgeçtim. Bana sadece tavuk ve köpeğin dilini öğret. En azından insanların sadık dostu köpeklerin ve evimizdeki tavuklarla horozun konuştuklarını anlayayım, dedi.

Musa Peygamber, onun ısrarları karşısında,

– Sen bilirsin. Öyleyse istediğin verildi, dedi.

Adam sevinip teşekkür ederek ayrıldı Musa Peygamber'in huzurundan. Eve döndükten sonra köpek ve tavuğun dilini anlayıp anlamadığını sınamak için kapının önünde beklemeye başladı. Evin hizmetçisi evin önüne çıkıp sofraya bezini silkeledi. Sofra bezinden büyük bir ekmek parçası yere düştü.

Horoz hemen koşarak ekmeği kapıp kaçtı. Bunu gören köpek,

– Sen benim hakkımı elimden aldın, dedi horoza.

Sen buğday tanesi yiyebilirsin. Oysa benim buğday yemem imkânsız. Buğday, arpa ve mısır yiyebilecekken bizim yiyeceğimize göz diktin.

Horoz ona cevap verdi:

– Ekmeği aldım diye üzülme. Bunun yerine daha iyi yiyecekler gelecek sana. Sahibimizin atı yarın ölecek. Bol bol et yersin. Atın ölümü köpekler için bayram demektir.

Adam, bunu duyunca hemen atını pazara götürüp sattı. Böylece horozun sözü boşa çıktı ve köpeğe karşı mahcup oldu. Ama ertesi gün kapının önünde ekmeği görünce gene dayanamayıp köpeğin önünden kapıverdi. Köpek buna çok sinirlendi,

– Bre hileci horoz, dedi. Bu kaçınıcı yalan? Ölecek dediğin ata ne oldu?

– O at başka yerde ölüp gitti, dedi horoz. Sahibimiz atı satıp zarar etmekten kurtuldu ama başkalarını zarara soktu. Fakat merak etme. Yarın da katır ölecek. Tavuklar ve horozlar et yemez bilirsin. Katırı tek başına afiyetle yersin.

Adam, onların konuşmalarını gene duyup anladı ve hemen katırı sattı. Böylece köpek etten mahrum kaldı.

Adam, horoz ve köpeğin dilini anladığı için seviniyordu. Ertesi gün öfkeli köpek, horoza bağırp çağırıdı:

– Behey yalancı horoz! Ne oldu katıra?

Horoz mahcuptu.

– Katırı da sattı, dedi hayflanarak. Ama yarın kölesi ölecek. O ölünce cenaze evine yemekler gelir. Onların artıklarıyla bir güzel doyurursun karnını.

Adam bu konuşulanları da duyup kölesini aceleyle atıp tasadan kurtuldu.

Köpeğin artık tahammülü kalmamıştı. Horozun yolunu kesti.

– Bu kaçınıcı yalan, diye bağırdı. Yalandan başka işin yok senin zaten!

Horoz onun bu suçlamasına alınmıştı,

– Biz horozlar yalan söylemeyiz, dedi ibikleri kızarak. Sabah namazını insanlara biz bildiririz.

Yanlış zamanda ötersek hemen boynumuzu keserler.

– Bu laflar karın doyurmuyor, dedi köpek.

Horoz, yutkunduktan sonra üzüntüyle sevinç arası bir sesle konuştu:

– Sana bir haberim var. Yarın sahibimiz ölecek. Mirasçısı da cenaze töreni için öküz kesecek. Sana da mahallenin köpeklerine de yiyecek çıkar. Bol bol yersin artık.

At, katır ve kölenin ölümünü duyan adam bunları satıp zarardan kurtulmuştu. Ama şimdi horozun ağzından kendi ölümünü duymuştu. Artık yapacak bir şey yoktu. Köpek ve arkadaşları o gün bayram etti.

İşte böyle, başkalarını zarara uğratmaktan çekinmeyen, sonunda kendisi zarar görür.

NASRETTİN HOCA MASALLARI

Ağaçtan öte yol var

Çocuklar Nasrettin Hoca'yı çok seviyorlarmış. Hoca'nın da çocukları çok sevdiğini bildikleri için ona şaka yapmaktan çekinmiyorlarmış. Bu sefer niyetleri Hoca'nın çarıklarını alıp kaçmakmış. Bunun için de bir yolunu bulup Nasrettin Hoca'yı ağaca çıkartmaya karar vermişler.

Nasrettin Hoca çocuklara,

-Hayırdır çocuklar, söyleyin bakalım ne istiyorsunuz, diye sormuş.

Aralarından iki çocuk, Gülce ve Ali öne atılmış. Pembe yanaklı minik Gülce,

-Hocam, aramızda Nasrettin Hoca bu ağaca çıkabilir mi çıkamaz mı, diye iddiaya girdik, demiş. Nasrettin Hoca, çocukların kendisini oyuna getirmek istediklerini anlamış ama belli etmemiş. Ağaca şöyle bir bakmış ve:

-Deneyelim bakalım, demiş.

Çocuklar hemen bağrıışmaya başlamışlar:

-Yaşa Nasrettin Hoca!

Hoca heybesini kenara koymuş ve çarıklarını çıkarmış. Ama yere bırakmamış. Çocukların şaşkın bakışları arasında kuşağının arasına yerleştirmiş. Sonra ağaca tırmanmaya başlamış. Çocukların yüzleri asılmış. İtiraz etmişler.

-Aaa, Hocam! Ağaçta çarıkları ne yapacaksın?

Hoca hemen cevap vermiş:

-Belli mi olur çocuklar, belki ağaçtan öteye yol vardır. Yanımda bulunsun, yürür giderim...

Allah'ın işine bak

Nasrettin Hoca bir sabah, güneş doğarken evinden çıkmış. Tarlaya doğru yola koyulmuş. Hava çok güzelmış. Etrafına bakınırken yolun kenarında bir ceviz ağacı görmüş. Ağacın dibinde biraz uyumak istemiş. "Daha erken, burada biraz dinleneyim. Tarlaya sonra giderim." diye düşünmüş. Heybesini başına yastık yapmış ve ağacın altına uzanmış. Tam uykuya dalacakken gözü, yerdeki kabaklara takılmış. Önce yerdeki kocaman kabaklara sonra da cevizlere bakmış. Kendi kendine:

-Ey Allah'ım! İşin sorgulanmaz ama incecik sapın ucunda kocaman kabak, kocaman ağaçta ise küçücük ceviz var. Bu nasıl iş, demiş.

Bunu düşünene düşünene uykuya dalmış. Tam uykusunun en tatlı yerinde Hoca'nın kafasına ağaçtan pat diye bir ceviz düşüvermiş. Nasrettin Hoca can acısıyla uyanmış. Olanları anlamaya çalışırken, bir ceviz de omzuna düşmüş. Başını ve omzunu ovarken Hoca'nın aklına uyumadan önce düşündükleri gelmiş:

-Allah'ım sen en iyisini bilirsin. Ya ağaçta cevizler yerine kabaklar olsaydı? Benim halim ne olurdu?

Benim öleceğimi de bil

Nasrettin Hoca, ormana odun kesmeye gider. Çıkıp bir dalın üstüne oturur. Sonra da oturduğu dalı kesmeye başlar.

Oradan geçen biri:

-Hocam ne yapıyorsun? Bindiğin dalı kesiyorsun. Şimdi yere düşeceksin, diye seslenir.

Hoca, köylünün sözlerine aldırılmaz. Dalı kesmeye devam eder. Az sonra da köylünün dediği gibi yere yuvarlanır.

Köylüye:

-Sen çok akıllı bir adammışın, der. Benim düşeceğimi önceden bildin. O hâlde ne zaman öleceğimi de bilirsin.

Ne çektiğimi görün

Nasrettin Hoca'nın huysuz bir eşeği vardı. Eşeğin huysuzluğundan bıkan Hoca, onu satmaya karar verdi. Eşeği zar zor pazara götürdü. Satması için onu hayvan cambazına teslim etti. Ama eşek, alıcıları yanına hiç yaklaştırmadı. Kimini ısırды, kimini çifteledi; alıcıların hepsini kaçırttı. Hayvan cambazı çaresiz kaldı. Eşeği satamayacağını anladı. Eşeği götürüp Hoca'ya teslim etti.

Hoca'ya:

-Senin eşek çok huysuz Hocam, bu eşeği kimse satın almaz, dedi. Hoca çaresiz eşeği aldı.

Hoca:

-Aslında ben onu satmak için getirmemiştim. Herkesin bu eşekten neler çektiğimi görmesini şekten neler çektiğimi görmesini istemiştim, dedi.

EZOP MASALLARI

Aslan, tilki ve eşek masalı

Günlerden bir gün, yaşlı bir eşek ile hilebaz tilki arkadaş olmuşlar, beraber dolaşır, beraber yer içerlermiş. Bir gün, ormanda gezerlerken karşlarına bir aslan çıkmış. Her ikisi de korkudan bir yere kıpırdayamamış, tilki usulca aslanın kulağına fısıldamış;

-"Bana karışmazsan bu eşeği sana yem ederim." demiş.

Aslan bu teklifi kabul etmiş, avını beklemeye başlamış. Tilki, eşeği daha önceden bildiği bir tuzağa götürüp onu çukurun içine düşürmüş, sonra aslanı çağırmış;

-" Kral hazretleri! Buraya gelin, avınız hazır." demiş.

Aslan bakmış ki, eşek o çukurdan çıkamayacak, zaten eşeği avladım sayılır, ben şu tilkiyi de avlayayım da güzel bir ziyafet çekeyim demiş. Tilki ne kadar aman dilemişse de aslan dinlememiş; -" Arkadaşına ihanet edip tuzak kuranlar, aynı zamanda kendi sonlarını da hazırlarlar." demiş. Tilkiyi bir pençede eşeğin bulunduğu çukura yuvarlamış.

Şahin ile güvercinler masalı

Güvercinler, her zaman şahinlerin kendilerini avlayacağı korkusuyla yaşarlar; her zaman dikkatli olmak ve güvercinliğin yakınında kalmak zorunda olduklarını düşünürler. Ancak bu şekilde şahinlerin saldırısından kurtulabilirler. Güvercinlerin bu özelliklerinden dolayı saldırılarının başarılı olmadığını düşünen bir şahin, güvercinleri kurnazlıkla avlamaya karar vermiş.

Güvercinlere; "Beni kralınız olarak kabul ederseniz ben de size saldırmaktan vazgeçerim ve sizi çaylaklardan, doğanlardan korurum," demiş. Güvercinler şahinin sözüne inanmışlar ve onu kral olarak seçmişler. Ama şahin tahta geçtikten bir süre sonra, krallık hakkına ve yetkisinde dayanarak, her gün bir güvercini mideye indirmeye başlamış.

Zavallı bir güvercin, yenme sırası kendisine gelirken, "Hak ettik bunu ama; oh olsun bize!" diye söylenmiş.

Bazı ilaçlar, hastalıktan çok daha kötüdür.

Tilkiyle oduncu masalı

Günlerden bir gün, avcılardan kaçan bir tilki, bir oduncu kulübesine saklanmak istemiş. Oduncuya yalvarıp: "Oduncu kardeş, nice zamandır ormanda rastlaşırız, sen iyi bir adamsın. Bana emniyetli bir yer göster de saklanayım." demiş. Oduncu: "Tamam tilki kardeş, hemen benim kulübeye gir, yatağımın altına saklan orada görmezler seni" demiş.

Çok geçmeden avcılar oduncunun kulübesine yetişmiş, oduncuya: "Kolay gelsin oduncu, bir tilki avlayacaktık da buraya doğru koştu. Ne tarafa gittiğini görmedin mi?" diye sormuşlar. Oduncu ağzıyla: "Görmedim!" dermiş, ama bir yandan da eliyle işaret edip hayvanın nereye saklandığını işaret etmiş. Avcılar oduncunun "görmedim" dediğini duymuş ama kulübenin içinde olduğunu anlamamışlar. Tilkinin eliyle gösterdiği yere koşarak gidip, oradan uzaklaşmışlar. Tilki, avcıların oradan uzaklaştığını görünce saklandığı yerden çıkıvermiş. Hiçbir şey söylemeden oradan uzaklaşmak istemiş. Oduncu tilkiye seslenmiş: "Nereye böyle Tilki kardeş? Seni avcılardan korudum, iyilik ettim, canını kurtardım, sen bana bir teşekkür dahi etmiyorsun!" diye sitem etmeye başlamış. Bunun üzerine tilki şöyle demiş: "Oduncu kardeş, ben sana teşekkür ederdim, ömrüm boyunca minnettar olurdum ama dilinle elin birbirine uymadı ki!" demiş.

Öyle insanlar vardır: ağızları iyilik söyler, elleriyle kötülük etmeye çalışırlar; bu masal işte öyle insanlar için söylenmiş.

LA FONTAİNE MASALLARI

Cırcır böceği ile karınca

Cırcır böceği çaldı saz,

Bütün yaz.

Derken kış da geldi çattı,

Seninkinde şafak attı.

Baktı ki yok hiç yiyecek

Ne bir sinek, ne bir böcek,

Kalktı karıncaya gitti;

Yandı, yakıldı, ah etti.

Üç beş buğdaydan ne çıkar,

Gelecek mevsime kadar,

Birkaç tane borç istedi.

- "İnayet buyurun, dedi,

Yemin billah ederim,

Eylüle kalmaz öderim."

İşin kötüsü, karınca

Borca hiç alışmamıştı;

Bu ricacıya çıktı:

- "Ne yaptınız yaz boyunca?"

- "Ne mi yaptım? Saz çaldım, saz!"

- "Ya, öyle mi? Demek ki siz
Yazı sazla geçirdiniz;
Şimdi de oynayın biraz."

Kurtla kuzu

Hakların en güzeli kuvvetlinin hakkıdır.
İşte bu hikâye bunu anlatır:
Bir kuzu, eğilmiş, saf bir pnara,
Susuzluğunu gidermekte idi.
Açlıktı kurdu çeken oralara.
Deli gibi bağırdı, kalın kalın:
"Suyumu bulandırmak hakkını kimden aldın?
Küstahlığını bırakmayacağım cezasız."
"Efendimiz, dedi kuzu, devletmeabınız
Hemencecik hiddet buyurmasınlar.
Bir de şu noktayı hatırlasınlar.
Hatırlasınlar ki su içtiğim yer
Yirmi adım daha
Zatınızın içeceği yerden aşağıda.
Kısacası, ne şöyle ne böyle, dedi kuzu,
Bulandıramam sizin suyunuzu."
Canavar, - "Bulandırıyor sun, diye kükredi.
Bildir hakkımda ne dediğini de bilirim."
- "Bildir daha doğmamıştım, ne diyebilirim?
Meme emiyorum, henüz yeni doğdum, yeni."
"Sen değilsen kardeşindir şüphesiz."
- "Hiç kardeşim yok." - "Anlamam! Sizlerden biridir.
Ne mal olduğunuzu âlem bilir.
Siz, köpekleriniz, çobanlarınız... Hepiniz.
Öcümü almam gerek, boynumun borcudur bu."
Bunun üzerine, kaparak onu,
Ormanın ta içlerine götürdü;
Hiçbir şey sormadan yedi, bitirdi.

Başlarına kral isteyen kurbağalar

Bir gün bıkip usanıp kurbağalar,
Demokrat bir şekilde yaşamaktan,
Hep bir ağızdan haykırıp ağlar,
Başlarına bir kral isterler Tanrılarından.
Gökyüzünden cansız, kocaman bir kral düşer.
Pek büyük bir gürültü çıkarır düşerken de.
Öyle ki kurbağalar üçer, beşer,
Korkudan ödleri kopmuş bir halde,
Kaçşırlar deli olmuşçasına,
Gölün içindeki kamışlar, sazlar,
Kovuklar, bataklıklar arasına.
Uzun zaman kralın yüzüne bakamazlar.
Onun korkunç bir dev olduğunu zannederler.
Oysa, aksine, tamamen sulhperver.
İlkin fazlaca korkarlarsa da, sonra sonra

İçlerinden biri cesaretlenir
Kovuğundan çıkmaya niyetlenir,
Yavaş yavaş yaklaşır krala.
Peşi sıra bir tane daha, sonra bir daha.
Meydana gelir kocaman bir katar.
Sonunda iyice yüz göz olurlar kralla;
Omuzlarına, başına çıkarlar.
İyi kalpli kral gık bile demez, sabreder.
Kurbağalar: - "Bize kımıldayan kral gönder,
Bunu istemeyiz," derler. O zaman.

La Fontaine Masalları (Vedat Nedim Tör ve Orhan Veli Kanık önsözüyle)

ANDERSEN MASALLARI

Kibritçi kız masalı

Korkunç bir soğuk vardı; kar yağıyordu ve akşam karanlığı bastırmak üzereydi. Yılın son gecesiydi, yani yılbaşı gecesi. Bu soğukta, bu karanlıkta, küçük bir kız çocuğu, başı açık halde ve yalınayak yürüyordu sokakta. Aslında evden çıkarken ayaklarına terlik giymişti ama bunlar bir işe yaramamıştı! Ayağına çok büyük geliyorlardı, bunlar eskiden annesinin giydiği terliklerdi. Öyle büyüktüler ki, küçük kız sokakta karşıdan karşıya geçerken, doludizgin giden iki araba üzerine doğru gelince, telaştan terlikler ayağından çıkıvermiş ve kaybolmuştu. Birini bulamamış, diğerini de bir oğlan alıp kaçmış, kaçarken de, ilerde bir çocuğu olursa terliği beşik yerine kullanacağını söylemişti.

İşte bu yüzden kızcağız soğuktan morarmış bir halde ayakları çıplak, öylece ilerliyordu sokakta. Eski önlüğünde bir sürü kibrit vardı, kibritlerin bir kısmını da elinde tutuyordu. Gün boyu hiç kimse bir tanecik bile kibrit satın almamış, kimse beş kuruş vermemişti ona. Zavallı küçük kız, karnı acıkmış, soğuktan donmuş halde karların içinde yürüyordu. Yılgın ve ürkmüş görünüyordu. Bukle bukle ensesine dökülen, uzun sapsarı saçlarına lapa lapa kar yağıyordu, ama onun bu güzelliği düşünecek hali yoktu hiç. Bütün pencerelerde ışıklar parlıyor ve sokaklara nefis kaz kızartması kokuları yayılıyordu. "Öyle ya, bu gece yılbaşı gecesi," diye düşündü.

Biri hafifçe sokağa doğru taşmış iki evin arasındaki bir köşeye büzülüp oturdu. Küçük ayaklarını altına toplayarak oturmuştu, ama yine de gittikçe daha çok üşüyordu. Buna rağmen eve gitmeye cesaret edemiyordu, çünkü bir tane olsun kibrit satamamış, beş kuruş bile kazanamamıştı. Babasının kızcağızını düşünmüştü küçük prenses, hem zaten ev de burası kadar soğuktu. Ev dedikleri sadece bir çatı altıydı, koca koca delikleri samanlarla, paçavralarla tıkadıkları halde, gene de bıçak gibi kesen bir rüzgâr doluyordu içeri. Ah, küçük bir kibritin nasıl da yararı olurdu şimdi! Kutudan bir tane alıp duvara sürtsen de, parmaklarını ısıtsa ne iyi olurdu! Sonunda dayanamadı, bir tane kibrit aldı. Duvara sürttü, bir kıvılcımla yandı kibrit! Ne de güzel yanmıştı. Avucunun içine alınca, küçük bir mum gibi, sıcak parlak bir alevle yandı kibrit. Acayip bir ışıktı bu; küçük kıza, pirinçten boruları ve süsleri olan kocaman demir bir sobanın önünde oturuyormuş gibi gelmeye başladı. Soba alev alev yanıyor, harika ısıtıyordu! Küçük kız ayaklarını uzattı, onları da ısıtmak istiyordu. O anda alev söndü, soba birden yok oldu... Kızcağız elinde yanmış kibrit çöpüyle öylece kalakaldı.

Bir kibrit daha yaktı, parladı alev ve alevin ışığı duvara vurunca, tül gibi saydamlaştı duvar. Küçük kız odanın içini görüyordu şimdi; içerde, göz kamaştırarak kadar beyaz bir masa örtüsü serilmiş masanın üzerinde incecik şahane porselenler duruyordu, erik ve elmayla doldurulmuş kaz kızartmasının dumanı tütüyordu. Ve sonra daha da şaşırtıcı, harika bir şey oldu: Kaz tabaktan aşağı atladı, sırtında saplı çatal bıçakla beraber, yerde badi badi yürümeye başladı;

tam da zavallı kızın bulunduğu yere doğru geliyordu. O sırada kibrit söndü, kalın, soğuk duvardan başka bir şey görünmez oldu.

Küçük kız bir kibrit daha çaktı. Şimdi harika bir yılbaşı ağacının altında oturuyordu; geçen yılbaşında o zengin tüccarın evinde, cam kapıdan bakıp gördüğü ağaçtan çok daha büyük, çok daha süslüydü bu ağaç. Yeşil dallarında yüzlerce mum yanıyor, vitrinlerde sergilenenlere benzeyen rengârenk eşyalar yukarıdan ona bakıyorlardı. Küçük kız ellerini havaya kaldırdı, o sırada kibrit söndü. Bir sürü yılbaşı mumu gökyüzüne yükseliyor, küçük kız bunların birer yıldızla dönüştüğünü görüyordu. Derken yıldızlardan biri kaydı ve gökyüzünde alevden uzun bir çizgi bıraktı.

"Şimdi birisi ölüyor!" dedi küçük kız, çünkü, kendisine iyi davranan tek kişi olan, ama uzun zaman önce ölen yaşlı büyükannesi demişti ki: "Ne zaman bir yıldız kaysa, ölen birinin ruhu gökyüzüne yükseliyor demektir!"

Kibritçi kız, duvara bir kibrit daha sürttü; kibrit yanar yanmaz etraf aydınlandı ve bu aydınlığın içinde, nurlu, sevimli yüzüyle büyükannesi belirdi.

"Büyükanne!" diye seslendi küçük kız. "Beni de al yanına! Biliyorum, kibrit söner sönmez kaybolacaksın, sıcak soba, güzelim kaz kızartması ve o güzel, süslü yılbaşı ağacı nasıl kaybolduysa, sen de kaybolacaksın!" Sonra telaşla, geriye ne kadar kibrit kaldıysa hepsini peş peşe yaktı, büyükannesini bırakmak istemiyordu; kibritler öyle parlak yandılar ki, her yer gündüz gibi aydınlandı. Büyükannesi hiç bu kadar büyük, bu kadar güzel görünmemişti gözüne. Küçük kız kollarına aldı ve ikisi birlikte, pırıl pırıl bir aydınlıkta, mutluluk içinde gökyüzüne yükseldiler; artık soğuk, açlık ve korku küçük kızdan uzaktı –Bambaşka bir hayattaydı şimdi o.

Sabahın erken saatlerinde sokaktan geçenler küçük kıza bir evin köşesinde otururken gördüler. Al al olmuş yanakları ve dudaklarında bir gülümsemeyle, yılın son gecesinde çok üşümüşü titriyordu. Yeni yılın ilk sabahı, onun küçük bedeni üzerine doğdu; hemen hemen hepsi yanmış bir tomar kibritle orada öylece oturuyordu zavallılık. "Isınmak istemiş!" dedi herkes. Ama onun ne güzel şeyler gördüğünü, kibrit alevinde ne düşler gördüğünü kimseler bilemezlerdi ki.

Hans Christian Andersen Türkçesi: Ekrem Aytar

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY

Küçük Prens (uyarlama)

Altı ay önce, büyük Sahra'da uçağım arızalanıncaya kadar, gerçekten konuşabileceğim hiç kimsem olmadan işte böyle yapayalnız yaşadım. Motorumda bir şey kırılmıştı. Yanımda ne makinist vardı, ne yolcu. Çetin bir onarımı kendim yapmam gerekiyordu. Benim için bu, ölüm kalım sorunuydu. En çoğu da sekiz günlük suyum kalmıştı. İlk gece, insanlardan bin mil uzakta, kumlar üzerinde uyudum. Okyanus ortasında, gemisi batmış da bir tahta parçasına tutunmuş birinden daha çaresizdim. Gün doğarken, küçücük, beklenmedik bir sesle uyandığında nasıl şaşırıldığımı siz düşünün:

- Ne olur.....bir koyun çiz bana! Diyordu
- Ne!?
- Bir koyun çiz bana!...

Yıldırım çarpmış gibi yerimden fırladım. Gözlerimi iyice oğuşturdum. İyice baktım. Ve ben ciddi ciddi süzen, olağanüstü, küçücük bir adam gördüm.

- Ne... ne yapıyorsun orada? Diyebildim.
- O ise tatlı bir sesle, çok önemliymiş gibi, aynı şeyi tekrar etti:
- Lütfen bir koyun çiz bana!

Büyük bir sır karşısında boyun eymemek olamaz. Bu isteği, insanlardan bin mil uzakta ve ölüm tehlikesi içindeyken bana ne kadar saçma geldiyse de, cebimden bir kağıtla bir kalem çıkardım. O zaman, bu küçük adamın şu sözleri aklımı başımdan aldı:

- Hayır! Hayır! Boa yılanının karnında fil istemiyorum. Boa yılanı çok tehlikelidir. Üstelik, fil de çok yer tutar. Benim orası ise küçüktür. Koyun istiyorum ben. Koyun çiz bana! Çizdim, ben de. Dikkatle baktı, sonra:
- Hayır! Şimdiden hasta bu. Başka çiz! Çizdim.
Arkadaşım tatlı tatlı gülümsedi ve bağışlayan bir sesle:
- Sen de görüyorsun ya! Bu koyun değil, koç. Boynuzları var..
Başka çizdim. Ötekiler gibi, onu da beğenmedi.
- Fazla yaşlı. Çok yaşayacak bir koyun istiyorum.
Ben de, bir an önce motoru sökmem gerektiğinden
- İşte sana bir sandık. İstedüğün koyun da içinde dedim.
Ne görsem! Bu küçük öğretmenimin yüzü aydınlanıvermesin mi! Şaşırdım.
- Tam istediğim gibi. Çok o tyer mi dersin?
- O da niye?
- Benim orası küçücük de...
- Ona yeter. Minicik bir koyun verdim sana..
Resime eğildi:
- O kadar minik değil. A a a! Uyumuş!
Küçük Prens'le işte böyle tanıştım.
Böylece, çok önemli ikinci bir şeyi daha öğrenmiş oldum. Geldiği gezegen ancak bir ev kadardı. Bir astronomi bilgini bunlardan birini keşfedince isim yerine bir numara verir
Küçük Prens'in geldiği gezegenin B 612 numaralı gezegencik olduğunu sanıyorum. Böyle düşünmemi haklı gösterecek kanıtlarım var.
Bu gezegencik teleskopla sadece tek bir kere, 1909'da bir Türk astronomi bilgini tarafından görülmüştür. O zaman, bu bilgin buluşunu Uluslararası Astronomi Kongresi'nde çok bir başarıyla açıklamıştı ama elbisesi yüzünden söylediklerine kimse inanmamıştı. Büyüklere böyledir...
B 612 gezegenciğin üne kavuşması için mutlu bir şey oldu. Astronomi bilgini de gösterisini, 1920 yılında, çok şık elbiseler içinde tekrarladi. Bu defa, görüşlerine herkes katıldı.
B 612 gezegenciği ile ilgili bu ayrıntıya girmemin ve size numarasını vermemin nedeni, büyüklerdir. Onlar rakamları sever. Onlara yeni bir arkadaştan söz ettiğinizde, en önemli şeyle ilgili soru sormazlar: "Sesi nasıldır? En çok hangi oyunu sever? Kelebek koleksiyonu var mı?" Bu tür soruları olmaz onların. Sadece: "Kaç kardeşi var? Kaç kiloludur? Babası ne kadar kazanır?" gibi şeyler sorarlar. Onu ancak o zaman tanımış olduklarına inanırlar.
Eğer büyüklerle: "Kırmızı tuğladan bir ev gördüm, pencerelerinde sardunyalar vardı, çatısında kumrular..." dersiniz, bu evi kafalarında canlandırmaları olanaksızdır. Onlara: "Bir ev gördüm, yüz bin frank eder" demelisiniz. O zaman "Ne güzel!" diye haykırırlar.
Onlara deseniz ki: "Küçük Prens gerçekten vardı: çünkü büyüleyiciydi; çünkü gülüyordu; çünkü bir koyun istiyordu. Bir koyun istemek gerçekten var olmak demektir", omuzlarını silker, "çocuk!" derler size.
Ama onlara: "B 612 gezegenciğinden geliyordu" dersiniz, inanırlar, soruları ile de kafanızı şişirmezler. Böyledirler işte. Kızmamalı onlara, çocuklar büyüklerle karşı çok anlayışlı olmalı. Oysa, hayatı anlayan bizler ise numaralara aldirmayız. Bu hikayeye, masallardaki gibi başlamak, mesela şöyle demek isterdim:
" Evvel zaman içinde bir Küçük Prens varmış. Bu Küçük Prens boyundan azıcık büyük bir gezegencikte yaşarmış. Küçük Prens'in hiç arkadaşı yokmuş..." Hayatı anlayanlar için, böylesi gerçeğe daha uygun olurdu.
Beşinci gün, Küçük Prens'in hayatında ki şu giz de yine koyun sayesinde açığa çıkmıştı. Sessizce, ama uzun zaman üzerinde düşünülmüş bir sorunun aniden çözülüşü gibi, birden bire şu soruyu sordu:
- Küçük fidanları yiyen koyun, çiçekleri de yer mi?
- Bir koyun, ne bulursa yer.
- Dikenli çiçekleri de mi?

- Evet...dikenli çiçekleri de.
Kısa zamanda bu çiçeği daha iyi tanımaya başladım. Gelincikler gibi buruluk çıkmak istemiyordu bütün güzelliği ile görünmek istiyordu. Küçük Prens, çiçeğin pek alçak gönüllü olmadığını anladı ama o kadar heyecan vericiydi ki!
Küçük Prens, temiz aşkına rağmen, çok geçmeden çiçekten kuşku duyar oldu.
“ Dinlememeliydim onu, demişti bana bir gün; çiçeklerin söylediklerine aldırılmamalı! Seyretmeli, koklamalı o kadar! Benim çiçeğim gezegenimi güzel kokularla dolduruyordu da ben değerini bilmemişim. O zaman! Söylediklerine değil, yaptıklarına bakmalıyım. Güzel kokular yayıyordu, içimi aydınlatıyordu. Kaçmamalıyım. Beceriksiz kurnazlıklarının arkasındaki yumuşaklığını görmeliydim. Böyledir çiçekler; çelişkilerle dolu! Ama o zamanlar, sevmesini bilmeyecek kadar küçüktüm!”
Küçük Prens, biraz üzgün, son baobab sürgünlerini de kopardı.
- Elveda! Dedi çiçeğe,
Cevap vermedi çiçek.
- Elveda! Dedi bir daha.
Çiçek öksürdü ama soğuk algınlığından değil.
- Aptallık ettim, dedi çiçek. Bağışla beni. Mutlu olmaya bak!
Bu yumuşaklığına bir anlam veremiyordu.
- Anla işte! Seni seviyorum! Dedi çiçek. Hiç bilmedin bunu. Hep benim yüzümden. Neysel! Önemi yok. Ama sen de benim kadar aptallık ettin. Mutlu olmaya bak!.. O fanusu da bırak istemiyorum artık.
- Ya rüzgar!?..
- Nezleliysem de o kadar değil. Gecenin serinliği iyi gelir. Bir çiçeğim ben!
- Ya böcekler!..
- Kelebeklerle tanışmak istediğime göre, bir iki tırtıla katlanmalıyım. Çok hoşumuş kelebekler! Kim gelir görür beni yoksa? Sen uzaklarda olacaksın. Kocaman hayvanlara gelince.. Hiçbir şeyden korkmuyorum. Pençelerim var benim.
Ve, saf saf tutup dört tanecik dikenini gösterdi bana.
Sonra:
- Dönüp durma öyle, dedi, dayanmıyorum. Karar verdin, git!
Küçük Prens ağladığını görsün istemiyordu. Öyle gururlu bir çiçekti..
Şimdi; 325,326,327,328,329,330 numaralı gezegencikler bölgesinde bulunuyordu.
Küçük Prens kumları geçti, kayaları aştı, karları geride bıraktıktan sonra, sonunda bir yola ulaştı. Ve, yolların hepsi de insanlara götürürdü. Gezegenimizi tanımayanlara, yalnız bir fikir vermiş olmaktan korkuyorum. Aslında insanlar yer yüzünde pek az yer tutarlar. Yer yüzünde ki iki milyar insan, bir açık hava toplantısında olduğu gibi ayakta ve biraz sıkışıkça dursa, yirmi mil uzunluğunda, yirmi mil genişliğinde bir meydana rahatça sığar. Yani, bütün insanlığı Pasifik’in en küçük adasına doldurmak mümkündür.
Tabii, büyükler sizlere inanmayacaklardır. Onlar çok yer tuttıklarını sanırlar. Baobab’lar gibi önemli sayarlar kendilerini. Hesabı bir de kendilerinin yapmasını söyleyin, siz de onlara. Rakamlara bayılırlar, hoşlarına gidecektir bu. Ama böyle bir şeyle niye vaktinizi harcayacaksınız? Gereği yok. Bana güveniniz var.
Küçük Prens, yeryüzüne indiğinde kimseyi görmeyince çok şaşırılmıştı. Yanlış gezegen indiğinden tam kuşkulanmaya başlıyordu ki kumlarda gümüş renkli bir halka kıvıldaıverdi.
- İyi akşamlar! Dedi Küçük Prens, hiç düşünmeden.
- İyi akşamlar! Dedi yılan.
- Hangi gezegene düştüm ben? Diye sordu Küçük Prens
- Dünya’ya, Afrika’ya diye cevap verdi yılan.
- Ya demek Dünya’da kimseler yok!
- Burası çöldür. Çöllerde kimse olmaz. Dünya büyüktür, dedi yılan. Bir taşa oturdu Küçük Prens. Gözlerini gökyüzüne çevirdi:

- Acaba yıldızlar, herkes bir gün kendini tanıyabilsin diye mi böyle aydınlatılmışlardır? Bak! İşte, benim gezegenim. Tam üstümüzde.. Ama ne kadar uzak!..
- Güzelmiş, dedi yılan. Ne yapmaya geldin buraya?
- Bir çiçekle başım dertte, dedi Küçük Prens.
- Yaa! Dedi yılan. Ve sustular.
- İnsanlar nerede? Diye sordu Küçük Prens. İnsan kendini çölde biraz yalnız hissediyor da...
- İnsanlar içinde de yalnızdır insan, dedi yılan.
Küçük Prens uzun uzun baktı ona:
- Tuhaf bir hayvasın, dedi sonra, parmak gibi, ipincecik...
- Ama bir kralın parmağından daha güçlüyüm ben, dedi yılan.
Gülümsedi Küçük Prens:
- Pek öyle güçlü değilsin... Ayakların bile yok. Bir yerden bir yere gidemezsin...
- Bir geminin götüremeyeceği kadar uzaklara götürürüm seni, dedi yılan.
Altın bir bilezik gibi Küçük Prens'in ayak bileğine dolandı:
- Birini soksam, geldiği toprağa yollarım onu, diye devam etti. Ama sen iyi kalplisin. Üstelik bir yıldızdan geliyorsun. Küçük Prens cevap vermedi.
- Bir granitten Dünya'da o kadar zayıf kalıyorsun ki, acıyorum sana. Bir gün gezegeninin çok özlersen, sana yardım edebilirim. Benim gücüm..
- Anladım... anladım.... dedi Küçük Prens. Ama neden hep böyle bilmece gibi konuşuyorsun?
- Bütün bilmeceleri çözerim ben dedi yılan.
Ve sustular.
- Günaydın! Dedi.
Bir gül bahçesiydi burası.
- Günaydın! Dedi güller.
Küçük Prens baktı, hepsi de kendi çiçeğine benziyordu.
- Siz kimsiniz? Diye sordu, şaşkınca.
- Biz gülleriz, dedi güller.
- Yaa! Dedi Küçük Prens.
Ve çok üzüldü. Onun çiçeği, evrende kendi türünün tek çiçeği olduğunu söylemişti. İşte, tek bir bahçede, birbirinin aynı beş bin tane gül!..
"Bunları görse, çok üzülürdü diye düşündü. Öksürür, öksürür, gülünç olmamak için yalancılıktan ölürdü bile. Ben de ilgileniyor gibi davranmak zorunda kalırdım; yoksa sırf beni üzme için, tutar sahiden ölürdü."
Sonra şöyle devam etti: "Tek bir çiçekle kendimi birşey sanıyordum. Meğer sıradan bir gülmüş! Biri belki de edebiyen sönmüş ve ancak dizlerime kadar gelen üç yanardağımla ve bir de onunla, öyle büyük bir prens değilmişim..." ve çimenlere yatıp ağladı.
Ve şimdi, evet, tam altı yıl oldu. Henüz kimseye anlatmış değilim. Beni karşılarında gören arkadaşlarım, hayatta oluşuma çok sevindiler. Üzgündüm, ama onlara "Yorgunluk" diyordum.

Antoine de Saint-Exupéry Türkçesi: Fahrettin Arslan

ANTON ÇEHOV MASALLARI

Yolunu şaşırانlar

Karanlığa gömülmüş yazlık bir semt. Köy kilisesinin çanı gecenin 1'ini vuruyor. İki avukat, Kozyavkin ile Layev, her ikisi de çakırkeyif, yalpalaya yalpalaya ormandan çıkıyorlar, yazlık evlerine doğru yürüyorlar.
Kozyavkin durup soluklanarak;

– Çok şükür gelebildik, diyor. Şu durumumuzda istasyondan buraya dek beş fersah yol yürümek büyük bir başarıdır. Ah, öyle yoruldu ki! Arabacılar da sözleşmişler sanki birini bile bulamazsın!

Layev;

– Petya, iki gözüm, diyor. Benden pes! Öyle yoruldu ki, beş dakika sonra yatağa girmezsem ölüm çıkar.

– Ne, yatmak mı dedin? Sen aklını kaçırmışsın, arkadaş! Yağma yok, önce yemeğimizi yiyeceğiz, kırmızı şarabımızı içeceğiz, sonra da istediğin kadar uyu! Veroçka da, ben de daha önce uyumana izin vermeyiz!.. Şu evlilik iyi şeymiş, azizim. Ama senin gibi ruhsuz herifler bundan ne anlar? Bak, şimdi ben yorgun argın eve dönüyorum, değil mi? Karıcığım, beni karşılar, önüme çayımı koyar, yemeğimi getirir... Çok çalışmamdan, ona sevgi göstermemden ötürü teşekkür anlamında kara gözleriyle bana öyle tatlı, öyle okşayıcı bakar ki, yorgunluğumu da, kasa soyguncularını da, mahkemeyi de, temyizi de unutturum. Ne güzel şu şey evlilik!

– Bacaklarım tutmuyor sanki... Zorla yürüyorum... öyle de susadım ki!

– Canım geldik işte!

Yazlıkçılar evlerden birine yaklaşıyorlar, en uçtaki pencerenin önünde duruyorlar.

Kozyavkin;

– Bizim yazlık bir tanedir, diyor. Yarın gündüz buranın görüntüsünü gözlerinle göreceksin. E, pencereler karanlık. Anlaşılan, Vera beni beklemeden yatmış. Herhalde şimdi yalnız yatarken gelmediğime üzülyordur. (Bastonla kanadı iter, pencere açılır.) Yürekli kadındır vallahi, pencereyi kapatmadan yatmış. (Pelerinini çıkarır, çantasıyla birlikte pencereden içeri atar.) Çok sıcak! Hadi gel, şarkı söyleyerek Vera'yı güldürelim. (Söyler.) "Ay, karanlık göklerde yüzüyor. Ilgıt ılgıt esiyor yel... Esiyor da dalları kıpırdatıyor"... Hadi, sen de söylesene, Alyoşa! Hey, Veroçka, sana Schubert'in serenadını söyleyeyim mi? (Söyler.) "Benim şarkım... özlem dolu..." (Sesi öksürükle kesilir.) Tüh! Veroçka, Aksinya'ya söyle de bize kapıyı açsın! (Sessizlik.) Veracığım, üşenme güzelim, hadi, kalk! (Bir taşın üstüne çıkıp pencereden içeri bakar.) Verunçik, canımın içi, ruhum, meleğim... Eşsiz karıcığım benim... Kalk da Aksinya'ya kapıyı açmasını söyle! Biliyorum, uyumuyorsun. Sevgilim, ne kadar yorulduğumuzu bir bilsen! Hiç şaka yapacak durumda değiliz, ta istasyondan buraya yaya geldik. İşitiyor musun? Ah, Allah kahretsin! (Pencereye tırmanmak ister, ama elleri pervazdan kayar.) Ama Veroçka, belki de bu yaptığın, konuğumuzun hoşuna gitmez. Görüyorum, hâlâ enstitülü kız tavırlarını bırakmamışsın, işin gücün şaka etmek...

Layev araya giriyor:

– Belki de Vera Stepanovna gerçekten uyuyordur.

– Biliyorum, uyuduğu filan yok! Belki de gürültü çıkararak komşuları uyandırmamızı istiyor. Bak, kızmaya başlıyorum, Vera! Gördün mü başımıza gelenleri! Alyoşa, gel, bana omuz ver de içeri gireyim! Sen zaten şımarık kızdan başkası değilsin! İşte o kadar!.. Alyoşa, omuz ver!

Layev oflayıp poflayarak Kozyavkin'i kaldırıyor. Beriki pencereye tırmanıp odanın karanlığında gözden yitiyor.

Bir dakika sonra içerden duyuluyor sesi:

– Vera, neredesin? Hay, aksi şeytan! Bir şey bulaştı elime!..

İçerden hışırtılar, kanat çırpımlar, tavuk gıdıklamaları geliyor. Layev, Kozyavkin'in;

– Bu da nesi? Dediğini işitiyor. Vera, bu tavuklar da nerden çıktı? Hay, Allah kahretsin, burada bir sürü tavuk var!.. Bir de kuluçkaya yatmış hindi... Gagalıyor kahpe!

İki tavuk şamatayla kanat çırpıp pencereden dışarı fırlıyor, bağıra çağıra sokakta koşmaya başlıyor. Kozyavkin ağlamaklı bir sesle;

– Alyoşa, biz başka bir eve girmişiz, diye söyleniyor. Nasıl da yanıldım! Defolun, yere batası yaratıklar!

– Öyleyse oradan çabuk çık! Beni işittin mi! Susadım, ölüyorum...

– Şimdi... Pelerinimle çantamı bulayım da...

– Kibrit yaksana!

– Kibrit pelerinin cebinde. Buraya ne halt etmeye girdim ben de? Zaten bütün evler birbirine benziyor. Bu karanlıkta şeytan bile çıkamaz işin içinden. Aman, ay, hindi yanağımı gagaladı! Alçak!

– Çabuk çık oradan! Yoksa bizi tavuk hırsızı sanacaklar!

– Şimdi, şimdi... Ah, pelerinimi bir bulsam! Burada bir sürü paçavra var, hangisi pelerinim, anlayamıyorum ki... Kibritini atsana!

– Bende kibrit ne gezer?

– Eh, bu duruma diyecek yok doğrusu! Pelerinimi, çantamı almadan bir yere gitmem! Onları bulmalıyım!

Layev kızıyor bu sefer.

– Anlamıyorum, insan oturduğu evi nasıl tanımaz? Sarhoş herif, sen de!.. Bunun böyle olacağını bilsem, seninle kesinlikle yola çıkmazdım! Şimdiye dek çoktan evime gitmiş, rahat rahat uyumuştum. Artık işin yoksa eziyet çek dur!.. Çok yorgunum, başım dönüyor... Öyle de susadım ki!

– Şimdi, şimdi... Dişini sık biraz. Korkma, ölmezsin!

İri bir horoz haykırarak başının üstünden uçuyor Layev'in. Derin derin içini çeken Layev umutsuzca elini sallayarak gidip bir taşa oturuyor. Susuzluktan içi yanmakta, göz kapakları kavuşmakta, başı kurşun gibi ağırlaşmaktadır... Bir beş dakika geçiyor aradan, sonra on, yirmi dakika. Kozyavkin hala tavuklarla didişmektedir.

– Piotr, hadisene!

– Şimdi... Çantamı bulmuştum, gene yitirdim.

Layev başını yumruklarına dayıyor, gözlerini yumuyor. Tavuk gıdıklamaları arttıkça artmaktadır. Kimsenin oturmadığı yazlığa yerleşen yaratıklar uçuşarak pencereden çıkıyorlar, baykuşlar gibi dönüyorlar Layev'in tepesinde. Şamatadan adamcağızın kulakları çınlıyor, ruhu allak bullak oluyor.

"Hayvan!" diye söyleniyor kendi kendine. "Evine çağırdı, şarapla yoğurt sözü verdi. Vazgeçtik hepsinden, nedir istasyondan ta cehennemine dibine taban tepmek, tavuk gıdıklamaları dinlemek?"

Öfkesi tepesine çıkan Layev çenesini yakasının arasına sokuyor, başını çantasının üstüne koyduktan bir süre sonra yavaş yavaş dinginleşiyor. Ardından yorgunlukla birlikte uyku bastırıyor...

Tam o sırada Kozyavkin'in utku dolu haykırışı çınlıyor kulaklarında:

– Yaşasın, çantamı buldum! Şimdi bir de pelerinimi buldum mu bu iş tamam! Layev uykusu sırasında köpek havlamaları duyuyor. Önce bir köpek, ardından ikincisi, sonra bir sürü köpek havlamaya başlıyorlar. Köpek sesleri tavuk gıdıklamalarına karışınca garip bir kakafoni çıkıyor ortaya. Oradan geçen bir adam Layev'e yaklaşıyor, bir şeyler soruyor. Sonra birilerinin başının üzerinden atlayıp pencereden içeri girdiklerini, gürültü ettiklerini, bağıştıklarını işitiyor. Elinde fener, kırmızı etekli bir kadın tepesinde dikilerek ona bir şeyler soruyor.

– Bunları bana söylemeye hakkınız yok! Dediğini duyuyor Kozyavkin'in.

– Ben avukat Kozyavkin! İşte kartvizitim. Kalın, hırıltı bir ses karşılık veriyor:

– Bana ne sizin kartınızdan! Bütün tavuklarımı kaçırdınız, yumurtaları ezdiniz! Ne yaptığınızı bilmiyor musunuz? Bugün-yarın hindi kuluçkası çıkacaktı, ama çiğnediniz hepsini! Kartvizitinizi ben ne yapayım, bayım?

– Hayır, beni zorla tutamazsınız! Buna izin vermem! Layev gözlerini açmaya çalışarak;

"Öyle susadım ki..." diye düşünüyor. Birinin üzerinden atlayarak pencereden çıktığını belli belirsiz görüyor.

– Soyadım Kozyavkin! Burada yazlık köşküm var, herkes beni tanır!

– Biz Kozyavkin diye birini tanımıyoruz.

– Nasıl tanımazsınız! Çağır muhtarını, o beni bilir!

– Kızmayın, bayım. Şimdi komiser gelecek... Burada oturan yazlıkçıları tanırız, ama sizi hiç görmedik.

- Sen ne diyorsun? Beş yıldır Gniliye Viselki’de oturuyorum.
 - Gniliye Viselki mi? Burası Gniliye Viselki değil, Hilovo! Sizin orası sağda kalır, kibrit fabrikasının arkasında. Buradan dört fersah uzaktadır...
 - Hay, Allah benim cezamı versin! Demek ki, yanlış yola sapmışız.
- İnsan ve tavuk bağrısmaları köpek havlamalarına karışıyor. Bu curcuna arasından Kozyavkin’in konuşmasını duyuyor Layev:
- Hayır, hakkınız yok buna! Zararınız neyse öderim! Benim kim olduğumu yakında öğreneceksiniz!
- Sesler yavaş yavaş uzaklaşıyor, Layev birinin omzundan tutup onu sarstığını duyumsuyor...

Şarkıcı Kız

Şarkıcı kız yaşının daha genç, yüzünün daha güzel, sesinin daha gür olduğu bir tarihle hayranlarından Nikolay Pelroviç Kolpakov’la birlikte yazlık evinin alt katında oturuyordu. Çok sıcak, boğucu bir hava vardı. Kolpakov yemeğini yeni bilirmiş, kötü cinsleri bir şişe de Porto şarabı yuvarlamıştı; o yüzden keyfi pek yerinde değildi, ikisinin de canı sıkılıyor, dışarı çıkmak için havanın serinlemesini bekliyorlardı.

Ansızın kapının zili çaldı. Ceketsiz, ayaklarında terliklerle oturan Kolpakov yerinden fırladı, Paşa’ya sorarcasına haklı.

—Belki postacı gelmiştir, belki de arkadaşlarımdan biri dedi şarkıcı kız.

Kolpakov aslında kadının arkadaşlarından da, postacıdan da çekinmezdi, ama ne olur, ne olmaz diye giysilerini kucakladığı gibi arka odaya geçti; Paşa ise kapıya koştu. Ancak kapıyı açınca şaşırıldı, çünkü gelen, ne postacı, ne de arkadaşlarından biriydi. Karşısında tanımadığı bir bayan duruyordu. Genç, güzel, iyi giyinmiş, kibar olduğu her halinden belli bir bayan. Yüksek merdivenlerden çıkmışçasına sık sık soluk alıyordu, yüzü solgundu.

—Bir şey mi istiyorsunuz? diye sordu Paşa.

Kadın hemen yanıt vermedi. Hole girdi, içerisini şöyle bir gözden geçirdi, hastaymış ya da yorgunluktan ayakta duramıyormuş gibi oradaki bir iskemleye çöktü, sonra usul usul dudaklarını kıpırdattı. Sanki bir şey söylemek istiyormuş da söyleyemiyormuş gibiydi. En sonunda ağlamaktan kızarmış iri gözlerini Paşa’ya çevirdi.

—Kocam burada mı?

—Kocanız mı? Ne kocası? diye sordu Paşa.

Korkudan elleri, ayakları buz kesmiş, titremeye başlamıştı.

—Benim kocam... Nikolay Petroviç Kolpakov.

—Hayır... hayır, hanımefendi... Ben... ben kimsenin kocasını tanımıyorum.

Bir dakika kadar sessizlik içinde geçti. Kadın birkaç kez mendilini solgun dudaklarına götürdü, heyecanını bastırmak için soluğunu tuttu. Paşa ise taş kesilmiş gibi duruyor, karşısındakine korkuyla, şaşkınlık içinde bakıyordu. Yabancı kadın garip bir biçimde gülümseyerek, kendinden emin bir sesle;

—Demek, burada değil, ha? dedi.

—Ki... kimi sorduğunuzu anlamadım, bayan!..

Kadın artık onu öğrenerek, nefretle süzüyordu.

—Aşağılık, rezil yaratık! Ahlaksız! Sefil! Anladınız mı, siz sefilin birisiniz? Bunları yüzünüze söylediğim için çok memnunum.

Paşa, bu uzun beyaz parmaklı, karalar giymiş, asık yüzlü kadının üzerinde kötü bir etki bıraktığını hissetti; dolgun kırmızı yanaklarından, burnunun üzerindeki benden, bir türlü yukarıya taranamayan kâküllerinden dolayı ona karşı büyük bir utanç duydu. Eğer cılız, pudrasız, kâkülüz olsaydı, karşısındaki gizemli kadından kendisinin hafif bir yaratık olduğunu saklayabilir; ondan böylesine korku, utanç duymazdı.

Kibar kadın;

—Kocam nerede? diye sordu. Her neyse, onun burada olup olmadığı pek önemli değil. Size asıl bildirmek istediğim, devletin parasını kullandığı için Nikolay Petroviç'in arandığıdır. Ele geçer geçmez tutuklanacak. Gördünüz mü yediğiniz haltı?

Ayağa kalktı, heyecandan odada dolaşmaya başladı. Paşa durumu kavramış değildi, korkuyla ona bakıyordu. Karşısındaki kadın ise birdenbire hıçkırarak ağlamaya başladı. Hıçkırıklarında hem üzüntü, hem de küçük düşürülmenin acısı vardı.

—Bugün bulup tutuklayacaklar, dedi. Onu bu durumlara kimin soktuğunu biliyorum. Seni aşağılık, bayağı yaratık! Sürtük, satılık mal! (Duyduğu tiksintiden dolayı dudakları çarpıldı, burnunun derisi buruştu.) Beni iyi dinleyin, sefil kadın! Karşınızda zayıf olduğumu biliyorum. Evet, benden daha güçlüsünüz. Ama unutmayın ki, beni de, çocuklarımı da koruyacak biri var. Tanrı her şeyi görür, adaletlidir. Döktüğüm gözyaşlarının, uykusuz geçen gecelerimin öcünü alacaktır. Bir gün gelecek, beni anımsayacaksınız! Evet, anımsayacaksınız!

Odaya gene bir sessizlik çöktü. Yabancı kadın odada bir aşağı, bir yukarı dolaşıyordu. Paşa ise hiç sesini çıkarmadan şaşkın şaşkın ona bakıyor, durumu hâlâ kavrayamıyor, onun korkunç bir şey yapmasını bekliyordu. Birdenbire ağlamaya başlayarak:

—Ben bir şey bilmiyorum, hanımefendi! dedi.

Yabancı kadın, gözleri çakmak çakmak;

—Yalan söylüyorsunuz! diye bağırды. Her şeyden haberim var! Sizi çoktandır tanıyorum! Son bir aydır her gün size geldiğini de biliyorum.

—Geldiyse bundan ne çıkar? Benim gelenim gidenim çoktur. Zorla gelin, demiyorum ya; canı isteyen gelir, istemeyen gelmez.

—Bakın, yeniden söylüyorum: Devletin parasını harcadığı ortaya çıktı. Kendine ait olmayan bir parayı kullanmış. Sizin gibi biri için... sizin yüzünüzden işledi bu suç. -Paşa'nın önünde durdu, kesin bir sesle- Beni iyi dinleyin! dedi. Sizin gibilerin ilkesi olmaz, sizler yalnız başkalarına kötülük etmek için yaşarsınız. Tek amacınız budur. Gene de içinizdeki insanlık duygularının hiç izi kalmayacak kadar alçalacağınıza inanmak istemiyorum. Nikolay Petroviç'in bir karısı, çocukları vardır. Onu yargılayıp sürerlerse karısıyla çocukları açlıktan ölürler... Anlıyor musunuz bunu? Onu da, bizi de sefil olmaktan, rezillikten kurtarmak için henüz bir çıkış yolu var. Bugün dokuz yüz ruble yatırırsam tutuklanmaktan kurtulacak. Yalnız dokuz yüz ruble...

Paşa zor işitilir bir sesle;

—Hangi dokuz yüz ruble? dedi. Ben bilmiyorum, almadım bu parayı!

—Sizden dokuz yüz ruble filan işlemiyorum, biliyorum, paranız yoktur. Ayrıca ne yapacağım sizin paranızı? Benim işlediğim başka bir şey... Erkekler sizin gibilere değerli şeyler armağan ederler. Kocamın size aldığı o şeyleri bana geri verin, yeter!

Paşa yavaş yavaş durumu kavramaya başlamıştı.

—Hanımefendi, o bana bir şey almadı! diye ince bir çığlık attı.

—Öyleyse paralar nerede? Benim paralarımı da, kendisininkini de. devletinkini de harcamış. Nereye gitti bunca para? Tek başına nasıl harcar? Dinleyin beni, sizden rica ediyorum; demin çok sinirliydim, ileri geri konuştum. Ama özür diliyorum şimdi. Böyle davrandığım için benden nefret etmekle haklısınız. Eğer içinizde bir parça acıma duygusu varsa beni anlarsınız. Size yalvarıyorum, aldığınız armağanları geri verin! Paşa omuzlarını silkti.

—Ya! Size seve seve verirdim, ama yalan söylüyorsam Allah beni kahretsin, beyefendi bana böyle şeyler getirmediler, inanınız bana! -Utanır gibi oldu.- Evcı, bir tarihte bana iki şey getirmişlerdi, istiyorsanız onları size verebilirim.

Paşa tuvalet masasının gözünü çekli, bir altın bilezik ile yakut taşlı ince bir yüzüğü çıkarıp verdi.

—Buyurun!

Kibar bayan kıpkırmızı kesilerek titremeye başladı. Bu hareketi küçük düşürücü olarak algıladığı belliydi.

—Bana bunları niçin veriyorsunuz? dedi. Ben sizden sadaka istemiyorum... Durumunuzdan yararlanıp kocamdan, bu zayıf ve mutsuz adamdan kopardıklarınızı istiyorum... Perşembe günü ikinizi iskelede gördüğümde değerli broşlar, bilezikler takıp takıştırmıştınız. Buna göre masum

kız rolü oynamaya gerek var mı? Size son kez söylüyorum, bana bunları verecek misiniz, vermeyecek misiniz?

Paşa arlık öfkelenmeye başlamıştı.

—Nebicim insansınız siz? Sizi temin ediyorum ki. Nikolay Pelroviç'inizin başka bir şeyini görmedim. Bana ancak pasla filan getirirdi.

Yabancı kadın acı acı gülümsedi.

—Pasla lalan, ha! Evinde çocukları aç, o size pasta getiriyor. Ee, mücevherleri vermeyecek misiniz şimdi?

Sorunun yanıtız kalması üzerine kibar bayan oturdu, gözlerini bir noktaya dikerek koyu koyu düşünmeye başladı.

—Ben ne yapayım? diye mırıldandı. Eğer dokuz yüz rubleyi bulamazsam benim de, çocuklarımın da hali yaman. Şimdi bu aşağılık yaratığı öldüreyim mi, yoksa önünde diz çöküp yalvarayım mı?

Mendilini gözlerine götürdü, ağlamaya başladı.

—Kocamı sefahata siz sürüklediniz, onu mahveden sizsiniz. Öyleyse onu siz kurtarmalısınız. Ona acımanız yoksa çocuklar... çocuklarım... onların suçu neydi?

Paşa'nın gözlerinin önüne sokakla aklıktan ağlayan küçük çocuklar geldi, o da ağlamaya başladı.

—Ben ne yapabilirim, hanımefendi? dedi hıçkırıklar arasında. Size göre ben aşağılık bir yaratığım. Nikolay Petroviç'in parasını ben yedim. Tanrı tanışım olsun, size yeminle söylüyorum, ondan çıkar sağlamamışımdır. Bizim korodaki şarkıcı kızlardan yalnızca Molya'nın zengin bir dostu vardır. Geri kalan hepimiz karnımızı peynir ekmekle doyururuz. Nikolay Petroviç iyi öğrenim almış, görgülü bir beyefendidir, o nedenle onu evime kabul ediyorum. Zaten biz başka türlü hareket edemeyiz.

—Mücevherleri istiyorum, mücevherleri! Onları bana verin! Bakın, ağlıyorum, önünüzde küçülüyorum, isterseniz diz çöküp yalvarayım!

Paşa korkudan bir çığlık atıp "hayır" anlamında ellerini salladı. Piyestekiler gibi soylu sözler söyleyen bu soluk yüzlü, güzel bayanın kendini yüceltip onu küçük düşürmek için gururundan, kibarlığından önünde diz çökeceğini anlamıştı.

—Peki, peki. dedi. Vereceğim. Yalnız şu kadarını bilin ki, bunları Nikolay Petroviç'ten değil, beni görmeye gelen başkalarından aldım. Siz nasıl kabul ederseniz arlık...

Paşa konsolun üst çekmecesini açtı, oradan elmas bir iğne, mercan bir kolye, birkaç yüzük ile bilezik çıkardı: bunları kibar bayana uzattı.

—İşle, aralarında kocanızın verdiği tek mücevher yoktur, ama istiyorsanız alın. -Önünde diz çökmek tehdidiyle gururu incinmişti.- Alın, zengin olun! Siz Nikolay Petroviç'in yasal karısı, soylu bir kadınsanız niçin onu dizinizin dibinden ayırdınız? Demek oluyor ki... Evet, ben onu çağırılmış değilim, kendi isteğiyle geldi.

Soylu kadın gözyaşları arasından uzatılan mücevherlere baktı.

—Hepsi bu kadar değil, dedi. Toplasan hepsi beş yüz ruble tutmaz.

Paşa sinirli bir hareketle çekmecedan altın saatler, altın bir sigara tabakası, kol düğmeleri çıkarıp fırlattı. Ellerini yana açarak:

—Verecek başka şeyim kalmadı! İsterseniz kendiniz arayın! diye bağırdı.

Kibar kadın içini çekli, titreyen elleriyle mücevherleri bir mendile sardı, tek söz söylemeden, hatla başıyla selam bile vermeden çıkıp gitti.

O anda arka odanın kapısı açıldı, Kolpakov girdi içeriye. Yüzü kireç gibiydi, az önce ağzına acı bir şey almışçasına başını sinirli sinirli sallıyordu, gözlerinde yaşlar vardı. Paşa ona doğru atıldı.

—Bana hangi mücevherleri aldınız? Söyler misiniz, ne zaman, kaç tane?

Kolpakov başını sallayarak;

—Mücevher mi? diye söylendi. Bırak şu mücevherleri! Senin karşında nasıl gözyaşı döktü, nasıl alçaldı! Aman Tanrım!

Paşa bir yandan bağıırıyordu:

—Soruyorum size, bana hangi mücevherleri aldınız?

—Tanrım, o namuslu, onurlu, temiz kadın şunun... şu kızın önünde dize gelip yalvarmak istedi! Onu bu duruma ben getirdim! Buna ben izin verdim!

Başını ellerinin arasına alarak inledi.

—Hayır, kendimi hiçbir zaman bağışlamayacağım! Bağışlayamam! -Tiksintiyle- Çekil karşımdan, pis yaratık! -Titreyen elleriyle Paşa'yı iterek geri geri gitti.- Diz çökmek istedi! Hem de kimin önünde? Senin, senin önünde! Aman Tanrım!

Sonra çabuk çabuk giyindi. Paşa'dan öğreniyormuş gibi ona dokunmamaya çalışarak kapıya yürüdü, çekip gitti.

Paşa kendini yatağın üstüne allı, ağlamaya başladı. Düşünmeden verdiği mücevherlerine mi acısın, yoksa karşılaştığı aşağılamaya mı? Üç yıl önce durup dururken bir tüccardan dayak yiyişini anımsadı, hıçkırıkları daha bir yükseldi.

Anton Çehov Hikayeleri Hazırlayan Yasemin Akbaş

DİNO BUZATTİ MASALLARI

Büyücü

Bir akşamüstü yorgun argın eve dönerken Profesör Schiassi ile karşılaştım (Profesör diyorlar ama ne profesörüdür bilmiyorum). Öteden beri tanıdığım, umulmadık yerlerde ve köşelerde ara sıra rastladığım bu adam, benimle sınıf arkadaşı olduğunu söyler durursa da, hatırlamıyorum doğrusu sınıf arkadaşlığımızı. Kimin nesidir? Ne iş yapar? Anlayamamışımdır hiçbir zaman. Zayıf sivri köşeli bir yüzü, son derece alaycı yampiri bir gülümseyişi vardır. Ama asıl özelliği, gerçekten ilk kez karşılaşılsa bile, herkeste kendisini daha önce bir yerde gördüğü veya tanıdığı izlenimini bırakmasıdır. Kendisinin bir büyücü olduğunu öne sürenler bile çıkmıştır. Usulen selâmlaştıktan sonra "Ne yapıyorsun?" diye sordu. "Yazı yazıyor musun hep?" – İşim gücüm bu, dedim ama canevimdem vurulmuştum. – Yazmaktan usanmadın mı hâlâ? diye devam etti, bunu söylerken alaycı gülümseyişi donuk sokak ışığında yüzüne daha keskin bir çizgi vuruyordu. Bilmem ama, öyle geliyor ki bana, siz yazarlar gitgide bütün bütün zaman dışında kalıyorsunuz. Evet siz yazarlar; ressamalar da öyle, heykeltçilerle müzisyenler de öyle. Yararsızlık kumkuması hepsi, ereği kendi kendisinde olan bir oyunun düzenbazları. Anlıyor musun ne demek istediğimi. – Anlıyorum. – Evet, siz yazarlar, ressamalar ve aynı yolun yolcuları, hepiniz göz kamaştırmak amacıyla en anlamsız ve en inanılmaz yenilikleri bulmak uğruna boş yere didinip duruyorsunuz, ama sizi izleyecek olanlar azaldıkça azalıyor ve kayıtsızlaştıkça kayıtsızlaşıyor. Hoş gör toksözlülüğümü, bir gün gelecek, önünüzdeki meydan tamamen boş kalacak. – Olabilir, dedim boynumu bükerek. Ama Schiassi neşter vurduğu yarayı deşmek niyetindeydi. "Hele şunu söyle bakalım sen bana. Diyelim ki bir otele gittin, kimliğine baktılar, mesleğini sordular, sen de yazar olduğunu söyledin, biraz gülünç bulmuyor musun bunu?" – Doğru, dedim. Fransa'da başkadır durum, ama bizde böyledir tamamı tamamına. – Yazar, yazar, diye bastı kahkahayı. Yahu seni ciddiye almalarını mı istiyorsun yoksa. Bugünkü dünyada ne işe yarar yazar dediğin?... Hem... Söyle bakayım sen şunu bana, samimi ol ama sözünde. Bir kitabevine girdin diyelim, gördün ki... – Gördüm ki duvarlar boydan boya tavana kadar her çeşit kitapla tepeleme yığılı, binlerce ve binlerce kitapla, hepsi de son aylarda çıkmış kitapla... -bunu demek istiyorsun değil mi- ve kendimin de bir kitap daha yazmakta olduğumu düşününce, kollarım sarkiverir yere; tıpkı koca bir çarşıda, git Allah git, tepeleme meyve ve sebze yığılı bir çarşıda bir adamın çıkagelip minnacık bir patates satmaya kalkışması gibi, bunu demek istiyorsun değil mi? – Tastamam, dedi Schiassi pis pis gülümseyerek. – Çok şükür ki, diye sesimi yükselttim, okuyan kimseler var bizi hâlâ, kitaplarımızı satın alanlar var. Sözün burasında, dostum (öyle diyelim hadi), pişkince eğildi ve pabuçlarımı süzmeye başladı. "Senin kunduracın işinin ehli galiba?" diye sordu. Şükürler olsun,

diye düşündüm. Başka bir konuya geçiyoruz şimdi. Gerçekler hoşumuza gitmeyince, gerçekleri dinlemekten daha nankör bir şey yoktur çünkü. "Yoktur bir eşi" diye cevap verdim. "Çok ustadır işinde, öylesine dikkatle çalışır, öylesine ince zevklidir ki yaptığı kunduralar eskimek bilmez neredeyse." – Yaşasın, diye gürlüdi pis herif. Bahse girerim ki senden az para kazanır. – Olabilir. – Ve bu olay hiç de iğrenç gelmiyor sana? – Bilmem, dedim. Açık söyleyeyim, düşünmedim bu konuyu hiç. – İyi anlayalım birbirimizi, diye devam etti Schiassi, senin yazdıkların hoşuma gitmiyor demek istemiyorum, seni küçük düşürmek değil niyetim. Ama senin ve binlerce kişinin hiç olmamış öyküler yazmakla Ömür tüketmelerini ve bunları basacak yaymanların ve bu basılanları satın alacak kimselerin çıkmasını, böylece bol para kazanmanızı ve gazetelerin bu olup bitenlerden söz açmasını ve üstelik eleştirmenlerin sonu gelmez yazılar döşenerek enine boyuna hep bunu tartışmalarını ve bu eleştirme yazılarının yayınlanmasını ve toplantılarda bunlar üzerinde çene yorulmasını... yani baştan sona uydurma öyküler için bunca nefes tüketilmesini... Yahu, atom bombası ile sputnikler çağında sana da çılgınlık görünmüyor mu bütün bunlar? Böylesine kaba saba bir oyun daha da sürüp gidebilir mi? – Bilmem orasını. Haklısın belki, dedim büsbütün şaşkına dönerek. – Daima daha az okuyucu bulacaksınız, daima daha az, diye küplere bindi Schiassi. Edebiyatmış, sanatmış?... Hepsi lakırdı bunların... Yahu sanat, bugünkü günde, bir biftek gibi, sürülen koku, içilen bir litre şarap gibi bir mal olabilir ancak. Hangi sanatla uğraşılıyor insanlar? Her yanı kaplamakta olan şu yükseldikçe yükselen sulara bak sen. Neler var bunun içinde? Şarkılar, şarkıcıklar, laf ebelikleri, nağmecikler..., uzun sözün kısası gündelik ıvır zıvır. İşte şan ve şeref. Sen istediğin kadar pek zekice, hatta dahice romanlar yaz, "yeye" şarkılarının en sonuncusu kazandığı zaferlerin ağırlığı ile ezip geçecektir seni. Halk maddi olana gider doğruca, kendisine analık zevki verene, elle tutulabilene, hemen ulaşılan gider. Bir de kendisini yormayacak olanı ister. Ve beynini çalıştırmayacak olandan hoşlanır... Boyun büküp evet işareti yaptım. Gücüm kesilmişti gayrı, kendisine karşı ileri sürülecek kanıtları bulamıyordum. Ama Schiassi boşaltmamıştı içini henüz. "Kırk yıl öncesine değin, bir yazar, bir ressam, bir müzisyen önemli kişiler olabilirdi. Ama şimdi... Yıkılmayıp ayakta durabilenler eski maya birkaç kişiden topu topu... Bir Hemingway... bir Strawinsky... bir Picasso... dedeler ve atalar kuşağı yani... hadi canım, sizlerin yapıp durduğunuz ilgilendirmiyor artık kimseyi... Sen sözgelişi, gidiyor musun soyut sanat sergilerine? Okuyor musun eleştirmenlerin bu konuda yazdığı yazıları? Delilik, zır delilik, kurnazlıkla şurada burada kendini hâlâ kabul ettirmeyi ve abuk sabuk bir tabloyu nasılsa avuç dolusu paraya satmayı başaran arta kalmışlar takımının dalaveresi bütün bunlar. Son titreşmeler, evet, önlenemeyecek bir can çekişmenin son davranışları bunlar. Siz sanatçılar, sizler ayrı bir yoldasınız, halk ayrı bir yolda ve böylece birbirinizden gittikçe daha çok ayrılıyorsunuz ve bir gün gelecek mesafe öylesine açılacak ki... çatlasanız da patlasanız da köpek bile kulak vermeyecek sesinize..." Bu sırada, iyi saatte olsunlar, bulunduğumuz kirloş sokakta bir şeyler esiverdi. Tanımlanamaz bir şeydi bu, rüzgar değildi çünkü hava hep durgundu, hoş bir koku değildi zira akaryakıtın berbat kokusu her yanı kaplıyordu, bir ezgi de değildi zira kulağa gelen otomobillerin bozuk düzen homurtuydu yalnızca. Kim bilir neydi bu esinti, gizli duygular ve anılar dalgası, gizemli bir güç idi belki de. "Yine de..." dedim. – Yine de ne? Yampiri gülümseyişi yüzünü aydınlattı Schiassi'nin. Yine de, dedim, yazdığımız iyi kötü öyküleri okuyacak kimse kalmasa da, sergiler bomboş dursa da, müzisyenler yapıtlarını boş koltuk sıraları önünde çalsa da, yaptığımız şeylerin, benim değil, benim gibilerin yaptıklarının... – Ha gayret, ha gayret... diye alaycı dostum beni körüklemekte devam ediyordu. – Evet, yazılacak öyküler, boyanacak tablolar, bestelenecek ezgiler, senin sözünü ettiğin bu saçma, çılgın, anlaşılmaz ve yararsız şeyler yine de insanoğlunun her zaman için son sınırı, gerçek onur sancağı olacak. – Korkutuyorsun beni, diye gürlüdi Schiassi. Bilmem neden, kendimi tutmak elimde değildi. Öylesine tepem atmıştı ki, bir türlü egemen olamadığım bu öfke fıskırıp taşıyordu benden. "Evet, dedim, senin sözünü ettiğin bu budalalıklar yine de bizi hayvanlardan en çok ayırt eden şey olacak, son derece yararsız olmalarının hiç önemi yok, hatta aksine asıl bu nedenden önemi var. Atom bombasından, sputniklerden, uzay ışınlarından daha da çok önemi var. Bu budalalıklar ortadan kalktığı gün, insanoğulları, mağara çağındaki gibi çıplak ve yoksul zavallı solucanlar haline

gelecek. Bir karınca yuvası veya kunduzların yaptığı su bendi ile modern tekniğin olağanüstü buluşları arasındaki ayırım küçücük bir ayırmadır, o kadar küçüktür ki, bu karınca yuvasına kıyasla... – On dizelik kapalı bir şiir sözgelisi değil mi? diye alaycı bir tavırla sözümü kesti Schiassi. – Elbette ya, çözülmez gibi görünse de bir şiir, isterse sadece beş dizelik bir şiir... Hatta bu şiiri yazmaya niyet etmek bile elverir, niyet boşa çıksa da ne zararı var... yanılıyorum belki, ama yalnız bu yönde bizim tek kurtuluş yolumuz... Hem eğer... Burada Schiassi başladı kıkır kıkır gülmeye, tuhaftır, tüylerimi diken diken etmiyordu sesi. Şaşkınlaşıp durakladım. İşte o zaman küt diye vurdu omuzuma. "Hah şöyle koca sersem, aklını başına topladın nihayet." Kekeledim: "Ne demek istiyorsun bu sözle?" – Hiç, hiç, diye cevap verdi Schiassi, zayıf yüzü ta içten gelen bir fosforlanmanın etkisiyle aydınlanıverdi. Bu akşam öyle bitkin gördüm ki seni, öyle umutsuz görüldün ki bana. İşte onun için, keyifsizliğini biraz gidermek yürekliliğini pekiştirmek istedim. Doğruydum. Düşünceme destek versin vermesin artık bambaşka duyuyordum kendimi: özgürdüm ve kendime oldukça güven besliyordum. Bir sigara yaktığım sırada Schiassi kayıplara karıştı bir hayalet gibi.

Tanrı Görmüş Köpek

1

Tis bucağının varlıklı fırıncısı yaşlı Spirito, bütün mirasını yeğeni Defendente Saponi'ye bırakırken, sırf hınzırlık olsun diye, bir şart koştumtu: Beş yıl her sabah, halkın uğrağı bir yerde Saponi yoksullara elli kilo taze ekmek dağıtacaktır. Aforozluk kişilerle dolu o bucakta gerçek inançtan yoksunlukta ve küfür savurmada bir eşi bulunmayan bu taş yürekli yeğenin, hayırseverlik denen bir harekete herkesin gözü önünde girişmesini düşündükçe ölümünden önce bıyık altından kıs kıs ve sık sık gülmüş olmalıydı amcası. Tek mirasçı Defendente, Spirito'nun sahip olduğu dünyalığın kendisine zaten yasal olarak kalacağından hiçbir zaman şüphe etmemişti. Ama bu şart çileden çıkarıyordu onu. Ne yapabiliirdi peki? Fırın dahil, Tanrının bu lütfunu tepebilir miydi? Suntuurlu küfürler savurarak boyun eğdi. Halkın uğradığı yer konusunda, en tenhasını, fırının gerisindeki küçük avlunun giriş kapısını seçti. İşte orada, vasiyetnamede şart koşulduğu üzere, her sabah erkenden ekmeği tartıp koca bir sepete boşaltarak karnı aç yoksullara dağıtışını herkes görmeye başladı; bu işi yaparken rahmetli amcasına sövüp saymaktan geri kalmıyordu. Günde elli kilo! Manasızlık, ahlaksızlık sayıyordu bunu. Vasiyetnameyi uygulamakla görevli noter Stiffolo, dağıtım saati pek erken olduğundan, sahneyi seyredip zevk duymak için pek seyrek görünüyordu. Zaten gereksizdi orada bulunması. İşlemin düzenliliğini dilencilerin kendilerinden başka kimse denetleyemezdi. Yine de Defendente yarım yamalak bir çare bulmakta gecikmedi. Elli kolu somunu topladığı koca sepeti bir duvara dayıyordu. Kimse görmeden sepette kapağa benzer küçük bir gedik açıp güzelce örtbas etti bunu. Ekmek dağıtımına kendi eliyle başladıktan sonra, işi devam ettirmeyi karısına ve çocuklarına bırakıp oradan sıvışmayı âdet haline getirdi. İleri sürdüğüne göre fırın ve ekmek satışı onsuz olamıyordu. Oysa, hemen bodruma koşup bir sandalyeye çıkıyor, sepetin bulunduğu küçük avlu hizasındaki bir dar pencerenin kafesini usulca açtıktan sonra gizli kapağı aralayarak dipteki somunlardan ne çekebilirse geri alıyordu. Böylece sepet çabucak boşalıyordu. Fakat yoksullar nasıl farkına varabilirdi bu düzenbazlığın? Somunlar öylesine hızlı bir tempo ile dağıtılıyordu ki! Sepetin o kadar çabuk boşalması akla yakındı elbet. Başlangıçta, dostları, Defendente'nin yüklendiği yeni görevi tefe almak için erkenden kalkıyorlardı. Avlunun girişinde kümelenerek onu alaya alıp süzüyorlardı: "Hay Allah senden razı olsun!" diye takılıyorlardı. "Kendine cennette yer hazırlıyorsun değil mi köftehor? Dostlar başına böylesine hayırseverlik!" Aç dilencilerin havada yakaladığı küçük somunları fırlatırken: "Hay Allah müstehakını versin şu kokuşuğun!" karşılığını yapıştırıyordu Defendente. Hem bu bahtsız kişileri hem de rahmetli amcasının ruhunu aldatmak için bulunduğu olağanüstü düzenbazlığı düşündükçe de kıs kıs gülüyordu.

2

O yaz mevsimi, yaşlı derviş Silvestro, Tanrının o diyarda pek geçer akça olmadığını bile bile kalktı geldi o yakınlarla yerleşmeye. Tis'in on kilometre kadar uzağında kimsenin uğramadığı bir tepelik üzerinde eski bir kilisecik yükseliyordu. Silvestro oradaki harabeye yerleşti, yakınlardaki bir kaynaktan suyunu sağlıyor, bir kubbe kalıntısının koruduğu bir köşede uyuyor, yabancı otlar ve meyvelerle karnını doyuruyordu. Günün her saatinde bir kayanın üstüne tırmanarak diz çöküyor, Tanrıya dua ediyordu. O noktadan Tisdeki evleri ve daha yakınındaki bazı derme çatma yapıların, Fossa'nın Andro'nun ve Limena'nın oturdukları evlerin damlarını görebiliyordu. Fakat boşuna bekleyip duruyordu birinin oralara kadar çıkmasını. Bu günahkâr ruhlar için okuduğu dokunaklı dualar hiçbir sonuç vermeden kayboluyordu gökyüzünde. Yine de Silvestro Yaradan'a secdeye devam ederek oruç tutuyor, hüzünlü demlerinde de kuşlarla gevezelik ediyordu. Hiç kimse uğramıyordu semtine. Gerçi, bir akşam, hayli uzaktan iki küçük erkek çocuğunun kendisini gözedediğini farkettiler. Yumuşak sesle çağırdı onları. Ama çocuklar kaçtılar.

3

O yakınlardaki köylüler, terkedilmiş küçük kilise yönünden gelen garip ışıklar görmeye başladılar her gece. Bir orman yangınına benziyordu bu, fakat ışık hilesi beyazdı ve usulca titriyordu. Demirci Frigimelica, sırf merak yüzünden, kalktı gitti bir akşam. Ama yarı yolda motosikleti bozuldu. Bilinmez neden, yola yaya devam etmeyi göze almadı. Dönüşte, ermişin barındığı küçük tepenin üstünde bir halenin yükseldiğini anlattı; ne bir ateş ışığıydı bu, ne de lamba ışığı. Köylüler, bu ışığın Tanrı ışığı olduğu sonucuna varmakta güçlük çekmediler. Bazı geceler, bu parıltı ta Tis'den bile görülebiliyordu. Fakat ermişin çıkagelmesi, garipliği ve sonra geceleri belirip onu çevreleyen bu parıltılar, uzaktan da olsa, din ile ilgili her şeye karşı bu köylülerin beslediği kökleşmiş umursamazlığı gideremedi. Bu konuda konuşacak oldular mı, bütün bunlar kabul ve tasdik edilmiş çok eski olaylarmış gibi davranıyorlar, hiç kimse bunun bir açıklamasını arayıp bulmakta ısrar etmiyordu. "Ermiş ışıklarını saçıyor" cümlesi, "bu gece yağmur yağdı veya rüzgâr esti" gibilerden basbayağı bir söz olmuştu. Bu umursamazlık hiç de yapmacık bir umursamazlık değildi, esasen Silvestro'yu yapayalnız bırakmaları gösteriyordu bunu. Hacca gider gibi onun ayağına kadar gitmek mantıksızlığın dik alası sayılıyordu.

4

Bir sabah, Defendente Saporî küçük somunlarını yoksullara dağıtırken, küçük avludan içeri ilk kez bir köpek girdi. Görünüşüne bakılırsa başıboş bir hayvandı bu, oldukça tombuldu, tüyleri dikti ve yumuşak huyluya benziyordu. Bekleşen dilenci kalabalığına karşılık hasır sepetin yanına yaklaştıktan sonra bir somun kaparak acele etmeden uzaklaştı oradan. Bir hırsızdan çok, oraya kendi hakkını almaya gelen biri gibiydi. – Hey itoğlu it, buraya gel, pis köpek! diye rastgele bir çıkışla gürlendi Defendente ve başladı köpeği izlemeye. Bu şebekler yetmiyor muydu sanki? Başımıza bir de köpekler mi çıkacaktı, hem de bu saatte!.. Ama hayvan çok uzaklardaydı artık. Ertesi gün, aynı sahne: Aynı köpek, aynı manevra. Bu sefer fırıncı ta yola kadar kovaladı köpeği ve bir türlü isabet ettiremediği taşlar fırlattı üzerine. İşin tuhafı, bu masum hırsızlık düzenli olarak her sabah tekrarlandı. Köpeğin daima en uygun anı seçmedeki becerisine diyecek yoktu; öylesine uygun an ki acele etmeye bile ihtiyaç duymuyordu. Ve Defendente'nin fırlattığı taşlar asla isabet etmiyordu hedefine. Her seferinde dilenciler takımı kahkahayı basıyor ve fırıncı kızıp köpürüyordu. Öbkeden deliye dönen Defendente, elinde sopa, gidip avlunun tam giriş yerindeki kapının gerisine gizlendi. Boşuna gayret. Bunu bir şaka sayıp iş alaya vuran ve hayvanı ele vermeleri için sebep bulunmayan yoksullar kalabalığının arasına karışıp kaybolan

köpek, kılına el değmeden girdiği gibi çıkıp gitti. – Maşallah, bugün de yaptı yapacağını! diye haberi verdi dilencilerden biri. – Nerde? Hani nerde, diye çırpınıyordu Defendante, bir şeytan gibi kovduğundan fırlayarak. – Bak hele, bak, nasıl da sıvışıyor! diye gülümsüyordu sebil dilenci, fırıncının kızgınlığından kıvanç duyarak. Aslında hiç de “sıvışmıyordu” köpek: Somunu ağzında tutarak huzuru yerinde kimselerin kayıtsız ve rahat adımlarıyla uzaklaşıyordu. Hiç aldırış etmemeli mi bu köpeğe? Olmaz, Defendante katlanamaz böyle şakaya. Mademki avluda ele geçiremiyor köpeği, öyle ise ilk fırsatta yollarda okuyacaktı canına. Hem belki de başıboş kalmış bir köpek değildir bu, belirli bir yuvası vardır belki, tazminat istenebilecek bir sahibi vardır belki. Devam edip gidemez böyle. Bu pis hayvanı gözetleme yüzünden, Saponi günlerdir bodruma inişini sonraya bırakmak zorunda kalmıştır, her zamankinden daha az ekmek kurtarabilmiştir, kaçırdığı her somun kaybedilmiş para demektir. Avlunun giriş yerinde ortaya mahsus bıraktığı zehirli bir ekmek ile köpeği faka bastırma teşebbüsü de para etmedi. Köpek somunu bir an kokladıktan sonra sepete yöneldi: Hiç değilse tanıklar böyle anlattılar olayı sonradan.

5

İşini sağlama bağlamak isteyen Defendante Saponi üşenmeyip sokağın karşı tarafında, bisikleti ve av tüfeği ile bir kapı sundurmasının altına saklandı: Bisiklet köpeği izlemek, çifte namlulu tüfek de, tazminat istenecek bir sahibi gerçekten yok ise, köpeği vurup öldürmek içindi. Bir tek üzüntüsü, artık o sabah, sepet tamamen yoksullar yararına boşalacaktı. Nereden ve nasıl çıkageldi köpek? Gerçek bir sırdı bu. Pusuda beklediği halde fırıncı görmedi köpeğin gelişini. Ancak çıkışının farkına vardı, somun dişleri arasında, rahat rahat gidiyordu. Avludan kahkahalar yükseliyordu. Defendante, hayvanı kuşkulandırmamak için, oradan epey uzaklaşmasını bekledi. Sonra bisikletine atlayıp yola koyuldu. Birinci varsayım: Köpek birazdan durup küçük somunu mideye indirecekti. Köpek duraklamadı. Fırıncı, biraz daha uzaklaştıktan sonra köpeğin bir evin kapısından içeri süzulebileceğini de hesaba katmıştı. Bu da boşa çıktı. Somun dişleri arasında, düzgün adımlarla duvarların kenarından, avarelik için hiç duraksamadan, hemcinslerinin âdeti üzere arka bacağını yukarı bilan kaldırmadan, usul usul yol alıyordu hayvan. Nerede duracaktı acaba? Saponi kurşuni gökyüzüne bakıyordu. Birden yağmur boşansa şaşmamak gerekirdi. Sant’ Agnese meydanını geçtiler, okulları, tren istasyonunu, halkın çamaşır yıkadığı su kenarını geçtiler. Bucağın sınırlarına varmışlardı. Hatta gençlerin oyun sahasını da geride bırakıp kırlara açıldılar. Avludan çıktığından beri köpek bir defa bile dönüp arkasına bakmamıştı. İzlenildiğinin farkında değildi belki de. Köpeğin çevirdiği dolaplar için yakasına yapışılacak bir sahip bulma umudunu bırakmak gerekiyordu artık. Gerçekten başıboş bir köpekti bu, çiftliklerde yaşayanların rahatını huzurunu kaçıran, piliçleri kapıp kaçan, danaları ısırın, ihtiyarları korkutan ve sonunda şehirlere gelip bulaşıcı hastalıklar yayan pis hayvanlardan biriydi. Yapılacak tek şey ona ateş etmektir herhalde. Ama bunun için de, kalkıp bisikletten inmek, tüfeği omuzdan çıkarmak gerekiyordu. Bunlar yapılanaya kadar hayvan, adımını hızlandırmadan, vurulamayacak kadar uzaklaşmış olacaktı. Saponi devam etti köpeğin ardı sıra gitmeye.

6

Gide gide korulara vardılar. Köpek kestirme bir küçük yola saptı, sonra daha dar, fakat dümdüz olduğundan izlemesi kolay başka bir yola girdi. Kaç kilometre gitmişlerdi baştan beri? Belki sekiz, ya da dokuz kilometre. Köpek neden durmuyordu atıştırmak için? Ne bekliyordu? Yoksa birine mi götürüyordu somunu? Birden yokuş dikleşiverdi, köpek tekrar, bisikletin geçemeyeceği küçük bir patikaya saptı. Bereket versin, dik yokuş, hayvanın adımını ağırlaştırdı. Defendante bisikletini bırakıp yaya devam etti izlemeye. Fakat yavaş yavaş ara açılıyordu. Kan tepesine sıçradığından, tam ateş etmeye karar verdiği sırada, bir tümseğin tepesinde kocaman bir kaya gördü. Kayanın üstünde bir adam diz çökmüştü. Derviş, geceleyin parlıtlar, insanı ayakta uyutacak bütün bu masallar geldi hatırına tam zamanında. Ve köpek usul usul ta tepeye

kadar tırmandı. Tüfek elinde, Defendente elli metre kadar uzakta durdu. Ermişin duayı yarıda bırakıp umulmadık bir çeviklikle kayasından sığradığını, kuyruğunu sallayan ve nihayet somunu ayakları ucuna bırakan köpeğe doğru koştuğunu gördü. Derviş eğilip ekmeği aldı, bir küçük parça koparıp heybesine koydu. Sonra gülümseyip geri kalanı köpeğe verdi. Dünyadan el etek çekmiş olan bu ermiş adam kısa boylu ve cılız vücutluymuştu, sırtında abamsı bir giysi vardı; yüzü çocuksu bir muziplik görünümü taşıyordu. Fırıncı saklandığı köşeden çıktı ortaya artık, hakkını kabul ettirmeye iyice kararlıydı. – Hoş geldin, kardeş, diye selamladı Silvestro, Defendente'nin yaklaştığını görünce. Ne arıyorsun sen buralarda? Ava çıktın galiba? – Doğrusunu söylemek gerekirse, diye sert bir sesle cevap verdi, ava çıkmış idim... pis bir hayvan avına... bir hayvan ki her gün... – Ya demek ki sensin, diye kesti sözünü ihtiyar adam. Bu nebis ekmeği her gün sağlayan sensin... Lüks francala bu, söyle değil mi öyle! Layık olduğumu hiç de sanmadığım bir lüks bu... – Nebis mi dedin? Nebis olmayıp da ne olacak yani! Fırından taze taze çıkıyor... Mesleğimi bilirim ben babalık... Ama benim pişirdiğim ekmeğin aşırı olmak için değildir!.. Silvestro, gözlerini otlara dikip önüne eğdi başını: – Evet anlıyorum, dedi hüznle. Haklısın yakınmakta, fakat haberim yoktu bundan... Bu demektir ki Galeone köye gitmeyecek artık... Onu yanımda alıkoyacağım hep... Bir köpek bile çekmemeli iç ezikliği... – Yok canım, dedi fırıncı biraz sakinleşerek. Eğer öyle ise, köpek gelebilir ne olacak. İşin içinde lanet bir vasiyetname var da, Ve ben her gün elli kilo ekmeği havaya saçmak zorundayım da... Yoksullara dağıtmakla yükümlüyüm, o dinsiz imansız piç kurularına... Pişirdiğim somunlardan biri buraya kadar geliyorsa... Ha bir fakir fazla, ha bir fakir eksik... – Tanrı sana acayip koruyucu davranacak, kardeşim... Vasiyetname olsun olmasın, cömert yürekliliktir yaptığın iş. – Boş ver Allasen böyle şeylere! – Biliyorum nedir seni böyle konuşmaya sevk eden... Siz insanlar, bir çeşit utançla bağlı tutuyorsunuz kendinizi... Kendi kendinizi kötü göstermek istiyorsunuz, hem de aslında olduğunuzdan çok daha kötü, dünya böyledir işte! Defendente'nin dilinin ucundaki küfürler çıkamıyor artık gırtlığından dışarı. Şaşkınlığından, ya da hayal kırıklığına uğradığından, kızamıyor bir türlü. Bütün bölgede ermişe yaklaşan ilk ve tek insan oluşu gururunu okşuyor. Evet, diye düşünüyor, ne ise odur bir ermiş: Pek öyle umulmadık lütf beklememeli ondan. Fakat kim görebilir geleceği önceden? Hele Silvestro ile gizli bir dostluk kurmayı başarsa, günün birinde bundan çıkar sağlayıp sağlamayacağını kim kestirebilir? Söz gelişi ihtiyarın bir mucize yaptığını getirelim göz önüne. O zaman halk bozuntusu hayranlık duyacak ona, keşişler, rahipler büyük şehirden çıkagelecekler, törenler, topluca yürüyüşler, bayramlar seyranlar düzenlenecek. Ve evet, yeni ermişin dostu, bütün bucağın kıskandığı Defendente Saporì, söz gelişi belediye başkanlığına getiriliverecek hemen. Hem canım olmayacak şey mi bu eninde sonunda? Silvestro sözü açıyor: – Vay ne de güzel tüfeğin var! Birden çekiyor tüfeği elinden. Tam o anda, Defendente soruyor kendi kendine neden acaba diye, bütün vadiyi inleten bir kurşun patlatıyor. Fakat derviş sıkı tutuyor tüfeği elinde. – Korkmuyor musun, diye soruyor, dolu tüfekle böyle dolaşmaya? Fırıncı hiç de yumuşak olmayan bir bakışla süzüyor derviş. – Çocuk değilim artık ben! – Sahi mi acaba, diye sözüne devam eden Silvestro silahını geri veriyor sahibine, sahiden, pazar günü, Tis'deki kilisede bir yer bulmak hiç de güç değil, değil mi? Duyduğuma göre çok kere dolmuyormuş bile. – Çıplak bir el kadar boştur kilise, diye cevap veriyor fırıncı kıvanç duyarak. Cesaret bulup ilave ediyor: Ne yapalım, bizler karşı koyamayacak kadar azlığız! – Ya ayinde, genellikle kaç kişisiniz ayinde, sen ve diğerleri? – Eh, otuz kadarız belki, kalabalık pazar günleri. Noel yortusunda da... elli kadarız. – Peki söyle bana, Tis'de Tanrıya rahatça küfredilir mi? – Küfretmek de laf mı! Doğrusu ya, sövüp saymak için hiç de nazlanmalar. Derviş bakıyor fırıncıya ve başını sallıyor. – Tanrıya pek inandıkları yok desene... – Pek inandıkları yok mu? diye tekrarlıyor Defendente, bıyık altından gülererek. Dinsizler imansızlar çetesi demek daha doğru... – Ya senin oğulların, yolluyor musun kiliseye oğullarını? – Şeytan bilir yollayıp yollamadığımı! Vaftiz için, Vaftizin kutsallaştırılması için, çocukların birinci ve ikinci dinsel duygudaşlığı için! – Sahi mi, ikinci duygudaşlık için de mi? – İkinci duygudaşlık için de elbet. En küçük oğlum... ama sözünü kesiyor birden, belki de abuk sabuk laf ettiğinin farkına vararak. – Öyle ise sen iyi bir aile babasisin, diye ciddi ciddi yoruma girişiyor derviş (ama niye gülümsüyor öyle?). Yine gel beni görmeye, kardeşim. Ve şimdi Tanrı beraber olsun

seninle... Onu kutsayacakmış gibi küçük bir hareket yapıyor. GaBil avlanan Defendente bilemiyor ne cevap vereceğini. Daha bunun farkına varmadan önce eğmiştir başını, istavroz çıkarmıştır. Bereket versin, köpek hariç, tanık yoktur ortada.

7

Derviş ile gizli anlaşma iyiydi hoştu ama, fırıncı düşe dalıp kendisini bucağın belediye başkanlığı makamında gördüğü demlerde iyiydi hoştu sadece. Yoksa gözleri dört açmak gerekiyordu. Kendi kusuru olmadığı halde, yoksullara ekmek dağıtma işi hemşerileri yanındaki itibarını sarsmıştı. Şimdi bir de istavroz çıkardığını duyacak olurlarsa hesabı tamamı. Çıraqları dahil, çok şükür kimse kırlardaki gezintinin farkında değildi. Fakat emin olabilir miydi buna? Sonra köpek ile nasıl ayarlanacaktı durum? Artık kendi şerefiyle oynamadan köpeğe somunu vermemezlik edemezdi. Öte yandan, işi hemen patırtıya boğacak olan dilencilerin gözleri önünde hayvanın serbestçe davranmasına da göz yumamazdı. İşte bu yüzden ertesi sabah, daha gün doğmadan, Defendente kalktı ve evinin yakınında tepeye giden yol kenarına dikildi. Galeone görünür görünmez ısıklıla çağırıldı onu. Defendente'yi tanıyan köpek yaklaştı. Bunun üzerine fırıncı, elinde ekmek, hayvanı fırının arkasında odunluk hizmeti gören küçük bir tahta barakaya götürdü. Barakadaki bir sıranın altına ekmeği bırakarak Galeone'ya bundan böyle tayınını gelip orada bulması gerektiğini iyice anlatmak istedi. Nitekim köpek ertesi günden itibaren somunu gelip o sıranın altından aldı. Olay kimsenin gözü önünde olup bitmiyordu, ne Defendente'nin ne de dilencilerin. Her gün, şafak sökerken, fırıncı kalkıp tahta barakaya ekmeği bırakıyordu. Ve sonbahar yaklaşp da günler gitgide daha kıaldıkça, dervişin köpeği sabah karanlığının gölgeleriyle gitgide daha çok kaynaşıyordu. Böylece Defendente Saporì göreceli bir huzur içinde yaşıyordu, bu da kendisine, hasır sepetteki gizli kapakçık sayesinde, yoksullara dağıtılacak ekmekleri tekrar azaltmaya koyulmasına imkân veriyordu.

8

Haftalar geçti, aylar geçti, sonra kış geldi, camlar ince bir buz tuttu, yol üstü bütün bacalar tütmeye, herkes sıkı sıkı giyinmeye başladı, sıskalaşan serçeler çitler boyunca kaskatı kesildi ve tepeleri ince bir kar hırkası kapladı. Buz kesen yıldızlı bir gece, kuzeye doğru oralarda, terk edilmiş eski kilisecik yönünde, o ana değin hiç görülmemiş koca koca beyaz parıltılar fark edildi. Bu olay az çok bir telaş uyandırdı Tis'de. Bazı kimseler yataktan hemen fırladı, pencereler gürültüyle açılıp kapandı, evden eve çağrışmalar oldu, sokaklarda çığlıklar atıldı. Daha sonra, bunun Silvestro'nun bilinen parıltılarından biri olduğu, derviş selamlamaya gelen Tanrı ışığından başka bir şey olmadığı anlaşılınca, kadını da erkeği de pencerelerini kapayıp, biraz düş kırıklığı ile ve bu yersiz telaşa lanet yağdırarak sıcak yorganlarının altına tekrar kıvrıldılar. Ertesi gün, haberi kimin getirdiği bir türlü öğrenilemeden, ihtiyar Silvestro'nun gece soğuktan öldüğü söylentileri yayıldı bucakta.

9

Kanun bütün ölülerin gömülmesini zorunlu kıldığından, mezarcı, bir duvarcı ve iki ırgat, dervişin kendi ruhani çevresi içindeki varlığını daima bilmezlikten gelmeyi tercih etmiş olan rahip Don Tabia ile birlikte cenazenin yanına gittiler. Tabut, bir eşeğın çektiği küçük bir araba üzerindeydi. Beş adam Silvestro'yu, tıpkı bir veli duruşuyla, elleri kavuşuk, göz kapakları kapalı, karlar üstüne boylu boyunca uzanmış buldular. Yanı başına oturmuş köpek Galeone ağlıyordu. Ceset tabuta konduktan sonra dualar çabucak okunup oraciğa, uyumak için sığındığı küçük kilisenin kubbesine yakın bir yere gömüverdiler. Toprak tümseğın üzerine tahta bir haç dikildi. Ondan sonra Don Tabia ile yanı başındakiler, boylu boyunca serilip mezarın üzerinde kendini yerden yere vuran köpeği orada bırakarak geri döndüler. Köpek görünmedi bir daha. Ertesi gün, küçük somunu sıranın altındaki her zamanki yerine bırakmaya gelen Defendente, bir iki gün önceki

ekmeği buldu orada. Daha ertesi gün de aynı ekmeği, biraz daha bayat, yerli yerindeydi ve karıncalar ekmeğin içinde ve dışında cirit atıyorlardı. Günler geçti, Saponi de herkes gibi düşünmez oldu bu işi artık.

10

Fakat iki hafta sonra bir gün Saponi, Kuğulu Kahvede, belediye başkanı Lucioni ve süvari Berdardis ile üçüzlü bir iskambil oyunu oynarken, sokağa bakmakta olan delikanlının biri şu haberi verdi: – Vay canına, çıkageldi köpek! Ürperti geçiren Defendente hemen çevirdi başını. Derisi kemiğine yapışmış, bacakları titreyen iğrenç bir köpek sokakta ilerliyordu. Açlıktan ölüyordu hayvan. Dervişin köpeği ise, Saponi iyice hatırlıyordu bunu, daha toplu, daha kuvvetli bir köpekti. Ama iki hafta aç durmak bol bol yeterdi bir köpeği bu hale sokmağa. Fırıncı tanır gibi oldu onu. Mezarın üstünde bunca zaman uluyan hayvan demek ki açlığa artık dayanamayarak efendisini bırakıp tayınını aramaya gelmişti şehre. Kayıtsızlığını açığa vurmak isteyen Defendente pis pis güldü: – Çiftleşmekte gecikmez. – İyi ama o köpek değil ki bu! diyen Lucioni sinsi bir gülüşle elindeki kâğıdı attı masaya. – O köpek de nesi? – Dervişin köpeği olması mümkün değil yani! diye maksadını açıkladı Lucioni. Kafası oldukça ağır işleyen süvari Bernardis birden hareketlendi meraklı meraklı. – Yahu gördüm ben bu köpeği daha önce, dedi. Hem de buralarda gördüm. Sahibi sen değil misin onun, Defendente? – Ben miyim onun sahibi? Nasıl benim olurmuş o köpek? – Hiç sanmıyorum yanıldığımı, diye ısrar etti Bernardis. Senin fırının oralarda onu gördüm gibi geliyor bana. Saponi bilemiyordu artık ne yapacağını. – Boşver, dedi, sokaklarda sürten köpek çok, mümkündür pekala. Ama ben hiç hatırlamıyorum. Ciddi ciddi, sanki yalnız kendisi içinmiş gibi, başıyla onayladı Lucioni. Sonra dedi ki: – Evet, evet, dervişin köpeği olmalı bu. Gülmek için kendini zorlayan fırıncı sordu: – Ne demeye ille de dervişin köpeği olacakmış a canım? – Hepsi birbirini tutuyor, anlıyor musun? Zayıflığı, hepsi. Düşün biraz: Birkaç gün mezar başında kaldı, köpekler böyle yaparlar hep... ve sonra iştahı geldi... ve işte tekrar şehre indi. Fırıncı susuyor. Bu sırada köpek çevresine bakınıyor ve bakışı, kısa bir an, kahvehanenin büyük camekânının gerisinde oturan üç adam üzerinde duruyor. Fırıncı solumaya başlıyor burnundan. – Evet, diye sözüne devam ediyor Bernardis, yemin edebilirim ki daha önce gördüm ben onu. Üstelik birkaç defa gördüm, hem de senin taraflarda... Ve Saponi'ye bakıyor. – Mümkün, mümkün, diyor fırıncı. Ama ben hatırlamıyorum. O zaman Lucioni, kurnaz kurnaz gülüyor: – Altına boşalar beni, evimde istemem böyle bir köpeği ben. – Kuduz mu yoksa? diye kaygıya kapılıyor Bernardis. Kuduz mu diyorsun yoksa? – Kim diyor kuduz diye. Demek istediğim şu ki bir köpeğe güvenç duyamam hiç... Tanrı görmüş bir köpeğe! – Nasıl, Tanrı görmüş mü? – Dervişin köpeği değil mi bu? Parıltılar belirirken dervişin yanında değil miydi bu köpek! Hayvan sahnenin en yakınında bulunmuyor muydu? Hiçbir şey görmüyor muydu sanırsın? Böyle bir sahne önünde uyuyor muydu sanırsın? – Söylenti bütün bunlar! diyor süvari. Bu parıltılar hakkında kimse bir şey bilmiyor. Niçin Tanrı, niye şeytan değil? Dün gece de vardı bu parıltılar... Yüreğini belirsiz bir umut kaplayan Defendente soruyor: – Dün gece mi dedin? – Kendim gördüm, gözlerimle gördüm. Bundan önceki kadar ışıklı değildi. Ama yine de oldukça aydınlıktı. – Emin misin, dün gece mi? – Dün gece, vallahi! Öbür parıltıların aynı parıltılar... Dün gece ne olmasını istiyorsun peki sen? Lucioni'nin çehresi daha sinsileşiyor gitgide. – Peki kim diyor sana, dün geceki ışıklar onun için değil diye? – O da kim? – Köpek. Belki de sadece, Tanrı yerine, cennetten inen dervıştır o parıltılar. Köpeği orada, mezarı başında hareketsiz görünce diyor ki kendi kendine: Bak hele şu benim zavallı köpeğime... İşte o zaman yeryüzüne inip artık böyle devam etmemesini, ulumalarına son vermesini, gidip bir biftek parçası aramasını söylüyor köpeğine! – Ama bu köpek buranın köpeği! diye ısrar ediyor süvari Bernardis. Yemin ederim ki size gördüm ben fırının çevresinde dört döndüğünü.

Dino Buzzati Hikayeleri "Tanrı görmüş köpek" Türkçesi İhsan Akay

MAKEDONYA TÜRK YAZARLARINDAN HİKAYELERİ

SUAT ENGÜLLÜ

Gelin Zambaklar

Gökyüzü boydan boya mavi. Bu uçsuz bucaksız mavinin tam ortasında gözlerimizi kamaştırırcasına parlak ışınlarını dörtbir yana saçan, masallardaki ayın ondördü güzellerin tombul, beyaz yüzlerinden farksız bir güneş. Kışın o puslu, soğuk günlerinden bir iz bile yok. İnsan yeni yıla bir hafta daha kaldığını bilmese, bahar çattı geldi diye aldanıp avunacak.

Eli ayağı tutan ne kadar hasta varsa onulmaz bir hastalıktan kurtulmuşçasına hastane avlusuna dökülürmüş. Hastane girişinde hep aynı yerde ayak durmaktan yorgun, yüzlerinden hiçbir ifade okunmayan çiçek satan kadınlar. Şu aksiliğe bakın. Karanfilden başka çiçek yok. Birkaç karanfil alsam mi acaba?

Hayır. Karanfil götürecektense yanına çiçeksiz gitmem daha iyi olacak. O hiç sevmezdi çünkü karanfilleri. „Karanfiller ölümlere mahsus çiçektir." derdi hep.

Yürüdüm. Radyoloji bölümünün basamaklarını ikişer ikişer çıktım. Ayaklarım önünde sonu yokmuşçasına uzanan koridordaki o yıpratıcı sessizliği yararak ilerledim. Soluduğum, insanın duygularını altüst eden o ağır hastane kokusu doldurdu ciğerlerimi. İki yüz yedi numaralı odaya gelince önce durdum. Kendimi toparladıktan sonra da kapıyı yavaşça araladım.

Karşıda, pencere başındaki karyolada halsiz, upuzun yatıyordu. Yatanın o olduğunu bilmesem tanıyamayacaktım herhalde. Yüzü bir tuhaf sanlığa bürünmüş, hafif kırmızıya çalan yanakları çukurlaşmış, elmacık kemikleri fırlamış, tuhaf bir donukluğa bürünmüş gözlerinin etrafına yeşilimsi kurşuniye kaçan kocaman halkalar oturmuş, alnı kırışıklarla dolmuştu.

Beni görünce doğrulmaya çalıştı. Elimini omuzuna götürdüm. „Rahatına bak. Kalkma." dedim. Yüzünü sevinç belirtisi olan bir gülümsemedir kapladı.

„Biliyordum geleceğini. Gerçek dostum olduğuna inanıyordum." dedi fısıldarcasına.

„Hastanede olduğundan haberim yoktu. Verda'dan bugün öğrendim henüz. Onu uğurlar uğurlamaz da koşup buraya geldim."

„Suç onun değil. Hasta olduğumu, hastaneye düştüğümü kimseye söylememesini ben tembih etmişim. Kimsenin beni böyle görmesini istemiyordum çünkü."

Bu sözleri söylerken yüzünü yabansı bir acı ifadesinin kapladığını, gözlerinin hafiften yaşardığını gördüm.

„Sana ne olmuş da bu halde görmemelerini istiyormuşsun,

Çocuk değildi. Anlıyordu bu sözleri onu biraz olsun avutmak için söylediğimi.

„Bu meret hastalık yıktı beni. Birdenbire çöktüm. Elimde ayağımda derman kalmadı. Yüzüm gece aşırı gibisinden birdenbire değişti. Bir çırpıda yirmi yıl yaşlanıverdim sanki. Aynaya bakmaktan korkuyorum."

İçim burkuluyor. Olanca gücümle dışa vermemeye çaba harcıyorum.

„Sen bile beni tanıyamadın, değil mi?" sordu.

Neye tanıyamayacakmışım? Sen aynı Elvin'sin yine. Biraz zayıflamışsın yalnız. Hepsi okadar."

„Sahi mi diyorsun?" diye sözlerimi kesti çocuksu bir sevinçle.

Sahi ya....

Onu böylesine çökmüş, bezmiş durumda görmek kafamı altüst ediverdi. Ne konuşabileceğimi bilemez hale geldiğimi farkettim. Tam o sırada vizite geldi. Kalktım. Dışarı çıktım. İki yüz yedi numaralı odaya girerken gördüğüm altmış yaşlarındaki adam hâlâ orada duruyordu. Gözleri uykusuzluktan şişti.

„Hiçbir şey yiyemiyor zavalılık. Yuttuğu her lokmayı kusuyor.

Bağırsaklarının çalışmadığını söylüyor doktorlar. Ameliyat edilse biraz rahatlar diyorlar."

„Rahatlar başka da, kurtulabilir mi. Asıl önemli olan bu ikincisi." diye söze karıştım.

„Bilmiyorum. Kurtuluşu, tanrıya kalmış bir şey. Doktorlar ameliyat edilmeli diyorlar da başka bir şey demiyorlar. Hiç olmazsa bari ömrü birkaç ay daha uzar diye düşünüyorum ben de." Uzayan acılar olacak gerçekte. O da bunun farkında. Ancak başka türlü düşünmesi olanaksız. „Peki, neye ameliyat etmiyorlar öyleyse?"

„Cerrahi bölümünde yer yokmuş da ondan diyorlar. Bir torpil bulabilirsek işi halledebilirmişiz diyorlar."

Viziteye gelen sakalı kırlaşmış doktor dışarı çıkınca yanına yanaşım.

„Ne düşünüyorsunuz? Ameliyat edildiği takdirde kurtulabilmesine umut var mı?" sordum.

Yaşayan ölümlerle her gün temasta bulunmaktan olacak tuhaflaşmış bir hareket ve konuşmayla karşılık verdi.

„İnsan yaşadığı sürece her zaman umut vardır. Ameliyata alınmasını sağlayacak birini bulun. Vakit kaybetmeyin."

Evet, şimdi vakit kaybetmeyin demesi kolay. Yaşamla ölümün birleştiği yere getirilip nerdeyse terk edilmiş birinin olum denen boşluğa yuvarlanmaması için her yolu denemeye, her çareye baş vurmaya hazır olanlar vakit kaybetmemekle uyanak. Ya sizi, sizi kim uyarmalı? Koca alt aydır, böbrek diye tutturup sözde ilaçlayarak kaybettiğiniz vaktin hesabını kimden sormalı?

Yakasına yapışıp böyle diyesim geldi bar bar bağırıp. Kendimi kontrol edemeyip de öyle davrandım diyelim. Durum değişir miydi bununla sanki?

Odaya tekrar girdiğimde sırtını yastığa dayamış oturuyordu. Sancı kesici iğne etkisini göstermiş olacak ki daha sakin bir görünüşü vardı.

„Ne gibi yenilikler var anlatmadın hiç. Görüşmeyeli hayli zaman oldu. dedi."

„Hangi yenilikleri kastediyorsun?" sordum gülümsemeye çalışarak."

„Gonül yeniliklerini tabii." diye karşılık verdi bir ölçüde neşeli neşeli."

„Verda'ya abayı yaktm. Son yenilik bu."

„Ohooo... Boş durduğun olmamış demek. Hem zevkine de diyecek yok... O buna ne diyor?"

„Pek birşey dediği yok. Asıl sorun da burada zaten. Ne evet ne hayır demeden durumu idare etmeye çalışıyor."

Delî. Düpedüz delî. Yaşamın tadını çıkarmayacak da cennetlik mi olacak sanıyor...

Hele bir gelsin de... Öyle bir ders tutacağım ki..

Yüzündeki ifade bir çırpıda değişiverdi. Gözlerini pencereye dikti. Uzaklara, uzaklara daliverdi. Son günlerde ne diyorum biliyor musun?.."

Söyle... Dinliyorum..."

Eskisi gibi hele bir sağlığıma kavuşursam gönlümce eğlenip yaşayacağım. Kimin ne düşündüğüne, ne dediğine beş para vemeceğim. Bu ömür benim ya, bildiğim, istediğim gibi harcayacağım... ama bilmiyorum bu dört duvardan çıkmak nasip olacak mı bir daha?..."

Ne diye nasip olmayacakmış ?..

Güneşe çıkmak, cıvıl cıvıl kalabalıklara kaşmak istiyorum.... Sızmışım, param yokmuş, umurumda bile değil.. Bütün istediğim yaşamak. Elimden geldiğince yaşamın tadını çıkarmak... Bu güneşte iş yok Elvin. Baharla gelecek güneşe birlikte çıkacağız. Yeşeren otlara, bahara duran ağaçlara, renk renk açan çiçeklere birlikte sevineceğiz.. Sen yaşayacaksın. Yaşamak zorundasın...

İkimizin de bu söylediklerime inanmadığımız belliydi. Bazan isteklerimizi gerçekleştirilmeye önceden mahkum eden durumlar var. Bu da böyle durumlardan biriydi. Yalnız bir mucize her geçen an daha yaklaşmakta olan bilinen sonun önüne bent çekebilirdi.

Bu odada geçirdiğim dört ay süresince başıma gelebilecek her şeyi dehşete kapılmadan, doğal bir biçimde kabul etmeye alıştım. Bir tek oğlumun annesiz büyümek zorunda kalacağı gerçeğini hazmedemedim gitti. Doyasya sevmeden ondan ayrılacağımı düşündükçe çıldıracağım nerdeyse... Henüz olmamış bir olayla kafamızı yomak bizi daha da yıpratmaktan başka bir işe yaramaz ki..

Biliyorum. Ancak elimde değil böyle düşünmemek. Beynimin bir köşesine takılmış, durmadan dönen bir banttın gelircesine üşüşüyor bu gibi düşünceler.

Karyolasının yanbaşındaki dolaba dönerek çekmecesini çekti. Çekmeceden aldığı kitabın sayfaları arasından bir fotoğraf çıkardı. Bana uzattı.

Fotoğrafta ha düştü ha düşecek korkusu içinde olduğu gözden kaçmayan, henüz yürümeye başlamış tombul bir oğlan, bir de türlü türlü süslerle süslenmiş koskocaman bir çam ağacı vardı.

Birkaç gün önce eve aldıklarında çektirdik bu fotoğrafı. Birlikte süsledik çam ağacını. Nekadar çok sevindi bilemezsin. Her şeyin ne olduğunu öğrenmek, her şeye eliyle değmek istiyordu. Yarım yamalak konuşmasıyla 'Annecigim, beni yukarı kaldır' diyordu. Bense yavrumu kaldıracak durumda değildim..."

Fazla dayanamadı. Önce gözlerinden iki damla gözyaşı yuvarlandı çarşafa. Hüngür hüngür ağlamaya başladı sonra.

Birşeyler söylemek istedim, kafasına üşüşen bu kara kara düşünceleri dağıtabilecek, az da olsa avunabilmesini sağlayabilecek yaşama umudu çevrenlerine açılan gönül kapılarını aralayabilecek birşeyler. Söyleyemedim. Bir deri bir kemik kalmış ellerini avuçlarımın içine aldım. Dünyanın bütün yorgunlukları gelmiş de üzerime üzerime çullanvermişti sanki. Son bir gayret sarfederek gülümsemeye çalıştım.

Ben gideyim şimdi. Sen de dinleniver biraz." dedim. Yarın yolcuyum. Döndüğümde ilk sana uğrayacağım. Bugün getiremediğim çiçekleri de getirerek."

Kalkmak, beni uğurlamak istedi. Bırakmadım.

Daha çok defalar uğurlayabileceksin, merak etme." diyerek işi şakaya dökmeye çalıştım. Oysa söylediklerime şukadarcık bile inanmıyordum. O birşey demedi. Yaşlı gözlerine bir gülümseme kondurmakla yetindi yalnız.

Babası hâlâ koridordaydı.

"Şu ameliyat konusunda iş bitirebilecek birini bulmaya çalışacağım." dedim.

Başarabilirseniz iyi olurdu. Aramızda kalışını uzatmak... anlıyorsunuz değil mi?"

Yürüdüm.

Bir dakikanızı daha alacağım." diye seslendi ardımdan. 'Elvin'le Konuştuklarınızı şöyle biryere not etsenize..."

Anlayamadım neye not edecekmişim..

"Eğer.. Birşeyler yazdınız.. Anısı yaşasın diye demek istiyorum.."

"Elvin yaşıyor. Yaşadığı sürece de başka bir şey düşünmesek daha iyi, değil mi?"

"Haklısınız, ama elden ne gelir. Umuda artık yer bırakmıyacak kadar uzun sürdü bu meret hastalık." Bir daha ardıma bakmadan upuzun koridoru aceleyle geçtim. Yılbaşına iki gün kala elimdeki gelin zambaklarıyla bu aynı koridoru boydanboya geçtim yine. Bu sefer iki yüz yedi numaralı odanın kapısı önünde kimsecikler yoktu. Kapıyı yavaşça araladım Elvin'in yattığı karyolada elli yaşlarında, esmer bir kadın yatıyordu. Vücuduma milyonlarca karınca üşüşüverdi sanki o an. Öyle kimildamadan ne kadar durduğumu anımsayamıyorum şimdi. Karyolda yatan kadıncağızın,

"Birini mi aradınız?" sorusunu işidince kendime geldim.

"Yoo, yoo.. Kimseyi aradığım yok.. Şu çiçekleri vazonzayerleştirebilir miyim diye sormak istedim de..."

"Yerleştirebilirsiniz tabi..." dedi kadıncağız; hiç mi hiçbir şey anlamadığını, şaşakaldığını gizlemeden."

Gelin zambaklarını bir çırpıda vazoya koydum. Kadına .Allaha İsmarladık" demeyi bile unutarak çabucak odadan çıktım. Koridordaki o sessizlik, burnuma dolan o hastane kokusu acele etmesem beni boğacak gibime geliyordu.

Koridoru adeta koşarcasına geçtim. Basamakları üçer, dörder atlayarak iniverdim.

Sanki inadına dışarda Elvin'in özlediği pırl pırl bir güneş, cıvı cıvı bir kalabalık vardı.

Nisan 1987 Üsküp

MUSTAFA YAŞAR

Düşten güzel

Bütün olup bitenler Hasan Ağa'nın evinde olagelmmişti. Yağmurlu bir sonbahar gecesi idi. Halit'le Münüre Hasan Ağa'nın evinin damı altından gizlenmiş, şakrak müzik nağmelerini dinliyorlardı. Balkon kapısı açıldı. Çok geçmeden Hasan Ağa'nın büyük oğlu Sermet belirdi ve ağır hareketlerle terlere bürünmüş yüzünü silmeye başladı. Bembeyaz nakışlarla süslü mendilini seyretti, „nekadar günah sayılsa ben onu artık görmemeye çalışacağım" dedi ve gerisin geri içeriye çekiliverdi. Kendilerini dam altında görmesin diye, Halit'le Münüre iç içe girmiş, birbirine sınıksıkı sanılmışlardı. Aynı zamanda Sermet'in söyledikleri kulaklarına ulaşmadan kalmadı. Bu sözleri her ikisi tam manasıyla çözümledikleri tek bir söz söylemeden. Yağmur durmaksızın döküyordu. Kendilerini birbirine sınıksıkı bağlanmış bulan iki sevgili baktılar. Sıcak sıcak gülümsedi yüzleri. Öyle kaldılar. Hasan Ağa'nın evinde şenlik alemleri gittikçe artıyor, neşeye büsbütün kapılanların sarhoş sadaları tâ uzaklara iştiliyordu. Müzik sesi kesilince yerini hızla döken yağmur şakırtısı alıyordu. Şakırtı yanısıra çok uzaklardan geliyormuş gibi Halit'in sesi yankılandı:

Münürem Sermet'in söylediklerini duydun mu?

Evet, dedi Münüre. - İşittim, şimdi sen ne yapacaksın?

Hiiç bilmiyorum ne desem ki...

Konuşmalannı yeni, daha büyük bir hızla gelen müzik nağmeleri kesti. Halit'de, Münüre'de, aynı zamanda tuhaf bir suskunluğa verdiler kendilerini. Tam beş yıl olacak, diye düşünüyordu Halit. Tıpkı bu geceki gibi Sermet'in doğum gününe davetliydik Ümran'la beraber. Hasan Ağa'nın koskocaman evi yanıyor gibiydi, renkli ışıklarla süslüydü dört yanı. Evet, bugün gibi hatırlıyorum, Ümran çok güzeldi o akşam. Zaten pembelere bürünmüş olduğu zaman yüzünü tuhaf, aynı zamanda sözle ifade edilemeyecek kadar güzellik sarardı.

Yavaşça kendinden geçiyordu Halit başını saran düşüncelere vererek kendini. Yavaşça, canlandırmaya başladı başından geçenleri: „Ümran: Amma da güzelmiş burası. Daha çocukken Hasan Ağa'nın evini görmeğe can atardım. Bu denli lüks bir hayat sürdürdüklerini, bu denli lüks bir evde yaşadıklarını aklıma bile getirmemişim. Ha, ne dersin Halit?"; „Zenginlik, lüks hayat, renk renki ampüller, insanların gözlerini kamaştıran parlaklık, hepsi geçicidir Ümran'ım, hepsi.

Bir tek sevgim var içimde bengi olan. Odur benim tek umudum. Odur insanı mutlu eden, para ve varlık gelir gider"; „Ama gene de böyle bir hayata ulaşabilmek ne iyi olurdu Halit'çığım, değil mi?" Ümran'ın yüzünü tuhaf bir heyecan alevi sarmıştı bunları konuştuğunda. Aynı zamanda koşar adımlarla yanımıza yaklaşan Sermet hoşgeldiniz" dedi, sonra Ümran'ın elini uzun bir öpücükle süsledi:

Evimizi şerefliendirdiniz gelişinizle. Sizsiz şenliğimiz başlayamazdı da zaten, buna müsaade etmezdim bir türlü.

Doğum günün kutlu olsun Sermet.

Doğum gününüz kutlu olsun.

Sağolun, çok çok mersi, şöyle buyurun rica ederim.

Çok geçmeden kendimizi konukların doldurduğu salonda bulduk. Son derece dikkatli davranan Sermet, Ümran'ı hemencecik bir koltuğa yerleştirdi. Ben ayaküstü, yani yersiz kalıverdim. Sermet'in bu biçimde davranışı beni şaşırttı. Ümran'ı ise sanımcı son derece celbetti. Olan o anda oldu galiba. Ümran'ın yanbaşımda bulunduğum halde, düşüncelerimiz farklı ve kilometrelerce uzaktı birbirinden. Sabahın erken saatlerine çok da Sermet'le. Sermet Ümran'ı büsbütün kendine bağlayıp elde etti anlaşılın...

Ortalıkta kimse yokmuş gibi davranıyordu Ümran. Sermet'e gelince, o, Ümran bütün varlığını bir tavır takınmıştı. Ümran da Sermet'in bütün hareketlerini büyük bir samimiyetle kabul ediyordu. Saat iki sularında Ümran'a eve gitmek teklifinde bulundum. Az

daha kalsak olmaz mı? dedi ve gözleriyle, kendisini bekleyen Sermet'i aramaya başladı. Sermet gelince hemen kalktı, dans etmeye devam ettiler. O arada ışıkları yanıp söndürülüyordu. Işıkların yakıldığı bir sırada Ümran'ın başını Sermet'in omuzuna dayalı gördüm. Öyle oynuyorlardı. Artık dayanamadım. Tam çıkacağım sırada bir genç kadın yanıma yanaştı. Nereye cicim, daha sabah olmadı. Şenliği en güzel yerinde bırakıp nasıl gidebilirsin. Dostsan eğer gitme, sonra Sermet darılır.

Çekil, dedim ve tam yanından geçeceğim sırada: Çekirgeciğini de yanına alsana. Sermet Beyler çok meşgul görünüyorlar. Zampara. Her yıl böyle birer yosmacık uydurur kendine. Çekirgeni alıp gitsen çok iyi edersin.

Çekil başımdan deli kadın, çekil! diye bağırp, attım kendimi dışarıya.

Halit'in Ümran'la beraber geçirdiği son andı. Sermet'in bu doğum günü gecesi. Aradan beş yıl geçmiştir anlaşılır. Her yıl olduğu gibi gece de buradayımdır. Düşündüğümü yıllardır içimde taşıdığım kuşkusuyla gözgöze geleceğim diye inadına burdayımdır.-

Halitçiğim eve gitsek mi şimdi? Çok geç oldu. Sözleriyle Münüre yardı suskunluğu.

Biraz daha yavrum, sonra gideriz, diye cevap verdi Halit dalgınca.

Üşüyorum Halit, çok üşüyorum.

Sarı bana yavrum, az daha sabret, ne olur.

Bu sözleri söyler söylemez bir kıyamettir koptu Hasan Ağa'nın evinde. Kapılar açılınca Ümran dışarıya fırladı, arkasından da Sermet belirdi.

Geriye dön diyorum sana, çok içtin bu gece, bu durumda evine gidemezsin.

Sen, senin yosmacıklarına baksan olmaz mı? Beni bırak! Bak o senin piç yavruları kendilerini yalnız hissetmesinler! Beni bir daha burda görmeyeceksin, buna emin ol!

Ben kovmadım, kendin gidiyorsun.

Peki, öyle olsun.

Kendi başına bu evden giden bir daha kapımı açıp da içeriye giremez.

Bir daha kapını açacak gibi değilim eeeşşşeeek!...

Canın yüzbin cehenneme.

Senin de, seniniin deee!

Kapılar Ümran'ın arkasından hızla kapatıldı. Ümran'sa ağır ağır, sarhoş adımlarla uzaklaştı ağlayarak. Ortalığı ağır bir sessizlik sarmıştı. Halit'le Münüre de şaşakalmıştı gördüklerinden . Bir ürpertidir sardı Halit'in bütün vücudunu. Aza sonra Halit kendi kendine:

- Bunu görmek için mi beş yıldır Sermet'in doğum günü şenliklerini dam altından izliyorum, diye düşündü. Sonra da Münüre'ye:

- Gitsek mi şimdi? dedi.

İki sevgili birbirine sımsıkı sarılarak uzaklaştılar.

HASAN MERCAN

Mangal

Kış aylarını en çok severdi Adile Teyze. Bu yılçağda tüm anılarını tazelerdi bir bir. Kocasını Osman Ağanın gözkuyruğu bakışlarından sıvışıracasına, odanın ortasında duran sarı mangalını külle, sabun suyuyla siler, sonra da kenarına sokulup birbiri ardına kahve pişirirdi.

Ağızından düşürmediği kalın, gazete parçalarıyla sarılmış sigarasının dumanları öbek öbek kalkar, gene odanın içinde tazelenen anıları süslü olmak ister gibi, sarı, parlak mangalın kenarlarına sinerlerdi.

Mangala çivilenen kara, küçük küçük gözlerinden seksen yaşını çözümlenmek güç oluyordu kadıncağızın. Adile Teyze kış yılçağının akşamlarında, anılarının biricik kaynağı olan mangal yanında durup kahve pişirirken sanki yan yarıya gençleşiyordu. Bazan da:

„Mangalım sarı, sapsarı

Parlar İzzetimin teri"

Der dururdu kocasından gizli.

Dolu, canlı ve ilginç bir yaşantıdan ibaretti Adile Teyze. Onu bütün Körağa Sokağı severdi. Kadınsa: „Sevmek, sevilme yaşamda en büyük şeydir!" deyince, evine her gün gelen Belkiz hanım, Ayşe hanım olduğu gibi, dedikoducu Semiha hanım da anlamını kavramak için kafa yorar, bir türlü anlayamazlardı. Adile Teyze düğümü zor çözülür bir bilmece yumağıydı çünkü... Onu yirmi yıllık, son kocası olan Osman Ağa da anlayamamıştı.

Gene bir akşam sokağın her üç bile dedikoducu hanımları teyzenin evine gelmiş, kahve meraklısı Adile Teyze'nin mangalı etrafında toplanmışlardı. Yaşlı kadın konuklarına fincan kahvesi pişirmekle uğraşır dururken, Belkiz Hanım çoktandan öğrenmek istediği bir giz'i ortaya atmaya çalıştı o ara:

- A be Adile Hanım, - dedi, – ben büyüdüm, evlenip çoluk çocuk sahibi oldum, bak işte yaşlandım da, ama senin şu mangalını olduğu gibi görüyorum. Ne tılsımı bunun var, a kız Adile hanım. Adile Teyze, mangaldaki ateş kenarına dizilmiş dört fincandan birinin taşığının farkına vardığı için onu derhal, titrek, buruşuk eliyle kenara çekmiye başını da kaldırmadan karşılık vemiye hazırlandı.
- Yaaa, - dedi ve sonra başını yarı yarıya kadına doğru kaldırıp bakışlarını çiviledi, şaşıyorsun sen galiba, öyle mi? Hiç şaşma, kızım, hiç şaşma... Bu mangal benim bütün varlığımdır... Kadınlar bir ara birbirlerine bakıştılar. Belkiz Hanımın kaşları her an gibi çatınmaya, her an çatlak olan dudakları büzülmeye başladı. Aralarında yaşlı kadının sözlerinden en az anlıyan oymuş gibi, yanına biraz daha sokularak:
- Ama ben seni hiç anlamıyorum, ting etti kafam, ting etti de anlayamıyorum, gitti... A kız, açık söylesene yani... - dedi.

En, kızım, - diye Adile Teyze bütün fincanları ateşten çekip mangal kenarına dizerek usuldan konuştu, on beşime varmıştım henüz... Ah, deli-dolu onbeşim benim, telim tesellim... İpek'in kenar sokaklarının birinde ana-babamla birlikte yaşıyordum. Derken kardeşimin Prizrenli Kara Cafer adında yakın bir dostu evimize konuk olmuştu bir kere. Sık sık gelirdi evimize, haftalarca kalırdı. Kardeşime kösele, meşin getirirdi yarı yarıya. Bilmem nasıl olmuş da, babama, kardeşime bir sohbet süresinde: „Prizrende anasının biriciği, çok efendi, çok zengin, İzzet adında bir dostum var" - demiş ve hernasılsa beni o İzzet'e istemiş. Babam da: „Madem ki senin dostunmuş, gelsin hasıra sarıp evine götürsün, hayrını görsün" demiş.

Üç ay başında süslü bir beygir arabasıyla Prizren'e, İzzet Efendinin evine götürüldüm. Çok güzel bir delikanlıydı. Sağ kaşının üstünde parmak kadar büyük kara beni vardı. Hali yerinde, terbiyeli bir efendiydi. Onu ilk görüşten sevmiştim... Haftalar, aylar geçiyor, mesut bir hayat sürüyordum. o da beni cani yürekten sever, bana „cücem" derdi.

Günlerden bir gün, Cafer Efendiyle Üsküp'e, mal almaya gitmişti. Dönüşte de, bana bir anmalık olarak şu mangalı getirmişti. Çok sevinmişim bu hediyeye, içim dilim dilim atmıştı. Eh, işte... Yedi yıl yaşadım istediğim gibi, sekizine basarken askere çağırıldılar zavallıyı, istemiye istemiye, öleceğini önceden seziyormuş gibi, gitti, gitti ve bir daha dönmedi, kızım... İzzetim, İzzetim... - diye Adile Teyze artık soğumaya başlamış kahvesini eline alarak kadınlara da bakışlarıyla „buyurun kahveleri, için" - diye işaret ederek anlatmasına son verdi.

Kadıncağız, andığı İzzet Efendiden sonra daha dört koca değiştirmişti. Son kocası Osman Ağaydı. Hiçbirini sevmemişimdir onu sevdiğim kadar... dedi. Onun ölümüyle benim yüreğim boşaldı gitti...

Kocasını Osman, kış aylarında ne ırgatlığa gidemediği, ne de bir kimsenin damını onarmak için bir pazarlığa sahip olmadığı anlarda, tepesi sınırdan attıkça atar, bir teselli olsun diye Adile Teyze'ye çıkışırdı:

- Al sana kara kışı, koca cadı, alsana şimdi... Başla çalırma, sil, temizle o domuzun malını... diye.

Osman Ağa, dokuz evladının ölümünden sonra da yoksulluğu yüzünden çalışmak, evi geçindirmek için mi kaygılanıyordu, yoksa Adile Teyzenin mangalına, mangalın sarı rengiyle canlanan anısına mı kiskanıyordu bunu kimse, hatta sırf anılar için yaşıyan zavallı kadıncağız

da bilemiyordu. Oysa, kadına bütün kış yılçağı süresince azarlayıcı sözler döker, kadının rahatını kaçırdı.

Zaman zaman, karısı kahve pişirip sigara tütürürken Osman Ağa, tedirgin gözlerini odanın dört bir yanına gezdirir, yırtık hasır, üç yamalı şilte ile bütün bu yoksulluk arasına karışan sapsarı mangalda durdururdu. "Yetmiyor mu kaygılarım, yetmiyor mu acılarım? Üstelik, şu mangalın sarı san parıldayışı" diye acı acı düşünürdü hattâ.

İyi ama, Adile Teyzenin anıları önemliydi, onlardı sızısı, onlardı ağrısı, onlardı besini her şeyi... Hem o ara, kahvelerini içmiş olan komşu kadınlarına:

Dokuz evlâdım öldü gitti, öldü gitti de İzzet Efendinin küçük parmağına yaklaşamaz acıları, diye gözyaşlarını gizliyerek konuştu, onların ölümlerinden salt acılık kaldı, anı değil.

Kadınlarsa, Adile Teyzenin artık aklından olduğunu, konuştuğunun farkında olmadığını kestirerek kalkıp usul usul evlerine dağıldılar.

* * *

Kıştı Adile Teyze akşamüstü içi dolu kor olan mangalı yanında kahve pişiriyor, korların kızıl, kıvılcımlarına gözlerini çivilemiş, anılarını tazeliyordu. Henüz ilk kahvesini içmemişti ki, kocası Osman ağa tanınmayan bir adamla odanın içerisine girdi. Konuşma arasında kocasının adamla mangal için pazarlık yaptığını sezen kadıncağızın tepesi attı, birdenbire, Olmaz, dedi, vermem! Aç ölürüm da satmam mangalı... İşte, alın çintanlarımı, başlığımı, gömleğimi satın; beni mangalımla, komşu kadınların allah rızası için getirdikleri birer avuç toz kahveyle bırakın.

Bırakın istediğim gibi öleyim...

O ara ekmeksiz kalmış, ekmeksizlik korkusuna kapılmış olan, kadına karşı her an kaba davranan Osman Ağa, asla aldırmadı, adamla pazarlığına devam etti. Adam da yarın geleceğini, sonra da mangalı alıp gideceğini söyledikten sonra, kahve, sigara içmeden kalktı gitti.

- Ekmeği yaptır cadı, anı manı bilmem ben, yarın bir çuval mısır gelir kapıya... Diye Osman Ağa alay eder gibi konuştu.

Adile Teyze, sesini çıkarmadı, ağzından çıkan siğara dumanlarıyla karışan gözyaşlarının akmasını gizlemeye çalıştı.

* * *

Gece, sokağa lapa yağan karlarla birlikte çömelmişti. Cancin yoktu sokakta. Adile Teyze yüksek odanın kafesli penceresi başında durmuş, İzzet Efendiden sonra ikinci kez evlenmeye zor karar getirdiği gibi, kafasını yeni bir karara sokmuşçasına duruyordu.

"Çıldırılmış diyecekler, delirmiş, zaten delireceği belliydi, diyecekler, kocalıkta kocasından kaçmış bir mangal için diyecekler" diye düşündü. Sonunda da, odanın kenarındaki yatakta, lâmba ışığıyla yüzü az çok parıldayan Osman Ağanın açık ağızla uyuduğunu gözledi „desinler be" diye usul usul, kocası uyumadan önce küllerini boşalttığı mangala sarıldı, odanın kapısından gürültüsüz çıktı.

Körağa Sokağı Camisinin kapısına, yanında usul usul akan, ağzının kenarları buz tutmuş Ramadan Ağa çeşmesine yanaştı, gücün ayakta durabildi. Mangalı karlar üzerine koyverdi, karların aydınlığı yardımıyla karşığı sokağı, gözleriyle Belkız Hanımın kapısını aradı.

Gene usul usul mangalla birlikte sürüklendi gitti. Küçük Köprüğü geçmiş, Sakat Hoca'nın kapısına varmıştı. İçinde bir acık sezdi, durdu, mangalı yere koyverdi. Baş dönüyor, gözleri kararıyordu. Ayakları üstüne esrikmiş gibi sallanırken de:

„Mangalım, mangalım,
Seni vermem Osmana"

diye söylendi, sonra da karlara serildi.

Sürüklene sürüklene yarı dendik duran, o ara apak karlara sarı rengi katılan mangala değin yanaştı, titrek elini elliğine verdi, onu iyice kendisine çekti. Bir ara mangalı göksüne dayalı tuttu.

- İzzetim, afet beni, diyerek başlığı düşmüş apak saçlı başcağızını gerilmiş koluna dayadı, bir daha konuşmadı.

NECATİ ZEKERİYA

Keman

Gidecekler. Ardlarında üç taze mezar bırakarak gidecekler. Bölükten yalnız bir o ayrıldı. Seyfi. Diz çöktü mezarlar önünde. Omuzundan tüfeğini çıkardı, bıraktı yere, sonra ortadaki mezara dikti gözlerini. Ölen savaşıya değgin anılarını parça parça toplamaya başladı. Daldı uzaklara. Sisli, yağmurlu bir güz gecesini anımsadı.

„Seyfi, haydi gidiyoruz!" diye az öteden sesi duyuldu bölük komutanının. Yağmur çiseliyordu. Kulübeye girdiği zaman omuzunda heybesi, koltuğu altında da uzun bir kutu vardı.

„Kentten arkadaşlar göndermişler. Aramızda kalacak", demişti

Tarzan bıyıklarını sıvazlıyarak. Yiyorlardı. Buyurtmuştu ona da.

„Kentliler pek kaçamak yemez", diye şaka etmişti aşçı partizan. Aksine yemişti. Hem de bir çırpıdan. Sonra şöyle demişti.

„Öğretmenim. Müzik öğretmeni. Okulda kalamazdım artık. Arkadaşların çoğu yakalandı. Çoğu da gözaltında. Ben savaşmak istiyorum!"

Yaşına göre çok ciddiye. Samansarısı saçları vardı. Bıyıkları yeni terlemişti.

„Peki o kutuda makineli tüfek mi var?" diye sormuştu partizanlardan biri.

Karşılık vermemişti.

„Belki yiyecek bir şeyler var da kendisine saklıyor", demişti geniş omuzlu savaşçı. „Yook, kardeş, burada her şey hepimizindir. Buraya gelirken ineğimi bile getirmiştim. Birlikte yemiştik onu günlerce. Söylesene kutuda ne var?"

„Keman!" diye kısa kesmişti...

Seyfi iki yıl önceki bu olayı anımsamaya çalışırken, tekrar bölük komutanının sesi çınladı:

„Seyfi, haydi, gidiyoruz!"

Ama o yerinden kıvıldamadı, yalnız elini şöyle "biraz daha" anlamına salladı ve düşünmeye başladı. Pek konuşkan değildi. Oysa çok okunmuş, çok biliyordu. Bölükte ondan aydın yoktu. Devrimci bir ailenin çocuğuydu. Babası tüccar olmasına karşın demokratı, ilericiydi. Ağabeyi İspanya savaşına katılmak istediği zaman karşı gelmemiş. Ama ağabeyi bir ayağından sakat olduğu için onu almamışlar. Ağabeyini saygıyla anardı hep.

„Beni devrimci yapan odur diye sık sık söylerdi."

Ağabeyi için kitap yazacaktı. Bulgar faşistleri Üskübe gelince, yedi devrimciyle birlikte onu da alıp götürmüşler. Mahkemeye çıkarmadan asmışlar karaağaçlarda ve üç gün orda bırakmışlar. Bir gün, bir savaş sonrası ağabeyinden konuşurken:

„Ben Ali gibi yiğit değilim." demişti.

Oysa çok yiğitti. Plačkoviça savaşlarında küçük Gavroş yaralanıp düşman istihkamlarında kalınca, gece yarısında kimsenin haberi olmadan ölümü gözönüne alarak onu bölüğe o getirmişti. Çekleştire çekleştire. Ama komutan onu bu cesareti için överken, kısa kesmiş:

„Bunu nasıl yaptım, ben de bilmiyorum!" demişti sadece.

Hastabakıcı Meryem'i de Bulgar faşistleri alıp götürdükleri ve ırzına saldırdıkları zaman, gece yarısında kulübeye kadar emekleye emekleye yavaşmış, keman çalarak kulübedekilerin ilgisini çekmiş, onlar, kimin keman çaldığını öğrenmek merakıyla dışarı çıktıkları zaman, Meryemi omuzlayıp bölüğe o getirmişti. Tekrar bölük komutanı tarafında bu cesareti için övülünce, kısa kesmiş:

„Bunu nasıl yaptım, ben de bilmiyorum" demişti sadece.

Gözlerini mezardan çekti, bitişikteki çınara dikti. Yağmur çiseliyordu. Kalkacağı sırada komutanın sesi çınladı:

„Seyfi, haydi gidiyoruz, o artık yok!"

Evet komutanım, o artık yok, öldü o. Koca bir bulut gibi geçti aramızdan. Peki ama o nasıl ölebilirdi? Yaşamak istiyordu o. Sevgilisi vardı. Bestesini ilk kez ona çalacaktı. Seyfi, komutanın

ihtarına kulak asmadan kalktı, çınara doğru yürüdü. Orada bıraktığı kemanla yayı aldı, bölüğe dönecek yerde, tekrar mezarların önüne geldi. Oturmada, öyle ayakta durdu. Ole'nin vasiyetini yerine getirecekti. Tekrar parça parça anılarını toplamaya çalıştı. Onun en yakın arkadaşı Seyfiydi. Az da olsa, ona bazen açardı içini. Anımsadı Vinica savaşlarından sonra çaldığı parçayı. Daha sonra da, Tarzan ölünce, nutuk çekecek yerde keman çaldığını. Sormuştu:

„Neden konuşmadın da keman çaldın?”

Aldığı karşılık tuhafına gitmişti. Ne demişti o:

„Seyfi , keman bazen bizden fazla söyler. İçimizi dökeriz, onunla söyleriz acımızı. Ben Tarzan için Dvorjak'ın , Humoreska" bestesini çalmıştım. Bu çok şey söyler...

Dün akşam savaştan önce söylediklerini anımsadı.

„Seyfi, haydi biz gidiyoruz!" diye tekrar komutanın sesi geldi.

„Evet komutanım, biz gideceğiz. Biz kendi sevgililerimize, yakınlarımıza kavuşacağız. Bizimkiler bizi al güllerle, al karanfillerle evimizin kapısında karşılayacaklar. Ama onun Gülsüm'ü onu bir daha göremeyecek. Hazırladığı kılabdanlı gelinlik - güveylik ipek gömleği sandık odalarında küflenecek. Belki de hiç evlenmeyecek. Onun gibi adam mi bulabilir Gülsüm? Dün akşamaki anısı, söyledikleri neydi? Pusudaydılar. Bulgar faşistleri omana ilerliyordu. Mezarların yanındaki çınarı siper almışlardı. Düşünceliydi. Önce kemanına bakmış, sonra da şöyle konuşmuştu:

„Ölümü hiç mi düşünmedin sen?”

„Düşünmedim, ama bir gün nasıl olsa öleceğim”.

„Seyfi, içimde tuhaf bir önsezi var. Sanırım yann artık güneşi göremeyeceğim, keman çalamıyacağım!”

„Siz aydınlar böylesiniz hep. Onsezilerin kurbanısınız. Sen daha çok keman çalacaksın bize. Gülsümüne de bize çalmadığın besteni çalacaksın!”

„Keşki senin dediğin olsun. Ama bak ölürsem, sen mezarımda keman çal ne olur?”

„Ama ben çalmasını bilmem. Ne çalarım ben kardeş?”

„Bildiğini çal, ama çal! Nutuk mutuk istemem!”

Seyfi şimdi kemani sol eline, yayı da sağ eline aldı. Önce gözleriyle üç mezarı taradı, sonra ortadaki mezara dikti gözlerini. Çalmaya başladı. Çaldı, çaldı, çaldı. Ne çalıyordu? Ravel miydi bu? Çınarda tünemiş kuşlar daireler çizerek uçmaya başladılar. Yüzüne vuran yağmur damlaları önce kemana, sonra da kemandan yere damlıyordu. Giderek kırıltı keman sesleri ortalığı dolduruyordu.

„Seyfi sana ne oldu, delirdin mi sen?” diye komutanın sesi çınladı.

Ama o işitmedi, bu ses keman sesleri arasında boğuluyordu. O, onu tanıdığı o sisli güz gecesinden bugüne kadar yaşıyordu, onun yaşam öyküsünü kemanda kendine göre söylüyordu. Islanan keman tellerinden artık ses de çıkmıyordu. Ama o durmadı, çaldı, çaldı, çaldı. Bildiği gibi, elinden geldiği kadar. Ölen arkadaşı onu bundan istemişti. Hakkıydı onun bu. Onun vasiyetini yerine getiriyordu. Başka ne yapabilirdi? Kendisinden geçmiş, diz çökmüştü. Ama o durumda da çalıyordu. Gözleri altında yağmur mu toplanmıştı? Yağmur damlalarına gözyaşları mı karışmıştı? Bunu anlamak güçtü. O arada omuzuna bir el değdi. Sarsıldı. Başını çevirdi. Ayakta komutanı duruyordu.

„Seyfi, sen gelmezsen biz de gitmeyiz!" dedi. „Haydi topla kendini, gidelim artık" diye ekledi. Seyfi doğruldu. Çalmayı bıraktı. Hiçbir şey demedi. Mezarın baş tarafına yürüdü. Önce eğildi, ortadaki mezarı optü ıslak dudaklarıyla önce, sonra da doğruldu, kemanla yayı iyice mezarın başına dikti. Mezarın ucunda bıraktığı tüfeğini omuzlayarak, bir daha baktı mezara, sonra hızlı adımlarla komutanın önünden geçti, koşarak bölüğe doğru ilerledi. Yağmur artık destiden boşanırcasına yağıyor, uzaktan silâh sesleri geliyordu.

Gittiler ardlarında üç taze mezar bırakarak.

MAKEDON YAZARLARINDAN HİKAYELER

BLAJE KONESKİ

Türkü

Manastır konağının konuk odasında Petre, bir elini pencereye dayamış oturuyordu. Yanında gayda vardı. Petre'nin gaydası. Öğleden sonra tepilecek horolar için yeni nağmeler düşünüyordu. İçi rahat değildi nedense. Pencere aralığındaki rakı şişesini sarhoş olmak niyetiyle getirmişti. Körkütük sarhoşluktan hoşlanmazdı ama zaman zaman bir tek atmayı, kafayı bulmayı, böylece derinden duymayı severdi. Nitekim önünde uzanan görüntüleri artık bulanık görüyordu.

Öğle zamanıdır. Manastırın kubbesinden yere vuran gölgeler titreşiyordu. Dağ tepelerinde morluklar vardı. Avludaki ceviz ağaçları altında, dere kıyısında, çardaklar yanında, her nerede gölge varsa insanlar uzanmış dinleniyorlardı. Panayır tezgâhları bomboştu. Yiyecekler üstünde sinekler toplanıyor, güneş altında pul pul parıldayan destiler, terkedilmiş çocukları hatırlatıyorlardı. Satıcılar da en yakın gölgeliklere çekilmiş dinleniyor, öğleden sonra müşteri çekmek için kuvvet topluyorlardı. Şimdi hepsi çok yorgundu. Öğleden sonra tekrar hora tepebilmek için kuvvet toplayabilecekler mi? Güreşe çıkabilecekler mi? Her yer ölü bir sessizlik içindeydi. Günün şamatası sessizce kaybolup tâ uzaklara, karşı köylere dağılıyordu.

«Bogdan'ın kızı şimdi nerede?» diye düşünüp duruyordu yerinde Petre. «Bu güzellik içinde kendisine seçtiği yer neresi? Onunla gölgesini paylaşan mutlu insan kimdir acaba? Petre, kendine gel, belki de tek başına bir yere uzanıvermiştir kız. Yalnızsa belki o da böyle içini çeker, düşünüp durur, hayaller kurar. »

Ama Petre gibi kaygıyla, karamsarlıkla hayal kurmaz. Petre artık hayli ihtiyar, o ise henüz çok genç, onsekizinde. Gururla geriyor göğüslerini. O ancak bir kırlangıç gibi uçmak özlemini çekebilir. Başka hiçbir şey. Varacak gibi değildir ya. Hem de buna ne hacet şimdi? Bütün köyde ondan güzeli yok.

Petre düşüncelerini her zaman türküyle söylerdi. Derinden bir ah çekti: «Onu böyle güzel doğuran ananın canını, Allah alsın!»

Petre artık yerinde duramazdı, gaydasını omuzuna alıp avluya indi. Yerlere uzanmış insanların arasında dolaşması görülmüş bir şey değildi. Ama onun gözleri kararmıştı artık. Şaşkın şaşkın sağına soluna bakıyor, hangi yere sapacağını düşünüyordu.

«Nerde olabilir o? Belki uzaklara gitmiş? Hayır, hayir bu olamaz!» Bir an yerinde durdu. Kaldırdı başını. Ne diye kafasını böyle şeylerle yorsun? «Onu bulmalıyım, görmeliyim onu!» Her yana gidecek, arayıp tarayacak, en sonunda bulacak Bogdan'ın güzel kızını.

Tam bu sırada dar yoldan Petre'nin kızı dereye doğru iniyordu. Birdenbire Petre'nin yüreğini sıcak ve acı bir şey kapladı. Giyili olduğu halde, onu çıplak görüyormuş gibi bir hal vardı Petre'de. Gidip onu karşılamalı mı, konuşmalı mı onunla? Petre bayağı sözler altında eziliyor, kararsızlık içinde kalıyordu.

Onun söyleyeceği söz türküydü, ama söyleyeceği türküyü anlayan var mı şimdi? Bir daha gözlerini uzaklara dikti, kızın yaklaşmakta olduğunu gördü. «Onu dünyaya böyle güzel doğuran ananın canını Allah alsın!» diye gene bir ses içinden çınlayıverdi. «Hayır, hayır, onu doğuran ananın ömrü uzun olsun! Varsın benim ruhum onun sevgisiyle çürüsün. Benim hayatım acılarla doludur, yüreğim acı duymazsa, hayatımın tadı kalmaz. Ben, geceleyin dağlarda yakılan meşe ağacı gibiyim şimdi! »

Petre, ömrünün ortasında, büyük bir özlemle yaşadı. Ulaşıldıkça ulaşılmayan bir özlem. Bunu bilen biri olsa kahkahalarla gülerdi. Üstelik ayıp sayardı. Şimdiye dek ona kötü bir söz söyleyen olmamıştır. Onu herkes sayardı, severdi, çünkü o çok iyi bir insan, çok mert bir babaydı.

Bogdan'ın kızıyla yaşıt kızı vardı, bu aşk ona hastalık gibi geldi. Akıllı biri onun neler düşündüğünü, ruhunda neler taşıdığını bir bilseydi... Evet yalnız başına kaldığı zaman kendi kendine neler mırıldandığını, bazı sıcak anıları nasıl yaşadığını bir bilseydi yakınları... Sıcak, yumuşak bir elin omuzuna dokunduğuna inanıyordu. Böyle anlarda kendi kendisiyle deliler gibi konuşuyordu. Ama ihtiyarlığı yüzünden, böyle duygulardan kurtulma çarelerini de aramıyor değildi. «Bir unutulabilirsem onu!» Ama Petre, şimdi bu duygudan öyle kolay kurtulabilir miydi? Kurtulmak istemiyor, çünkü onun içinde çok büyük şeyler olup bitiyordu: Yeni bir umut, kendine karşı yeni bir güven... Onunla karşılaşacak diye bir önsezi vardı içinde. Önsezileri hiçbir zaman aldatmazdı onu. Bu yüzden her yıl olduğu gibi evdekilerini manastıra getirmemişti. Engel olabiliyorlardı niyetlerine. Böyle durumlarda insan büsbütün hür olmalıdır. Hele, hısımlardan bir yere kaçmak mümkün olsa. Kaçmalı, uzak, çok uzak bir yere gitmeli. Şimdi artık bu imkânsız. Çünkü tam karşınızda kız, Bogdan'ın kızı. Doğal bir konuşmayla bütün bunları ona nasıl anlatmalı, nasıl?

Petre'ye göre, Bogdan'ın kızı ötekiler gibi değildir. Onu yalnız başına görebildiği için, memnundu, çok memnundu, çocuk gibi sevindi. Tıkabasa karınlarını doyummuş ve şimdi yerlere uzanmış onlardan birine gönül veremezdi Bogdan'ın kızı. Şimdi ortalıkta yalnız ikisi. Bir şeyler arıyorlar. Petre kızı, kız da Petre'yi. Ne güzel. Zaten öğle sonrası yeni umutlarla başlamıştı. Şimdi bu daha da güzel. Şimdi her şey başka türlü. Tekrar Petre çalacak, yürekte çalacak, nağmeler gelecek tâ içinden. Kanatlanıyordu Petre. Uçuyordu. Çünkü, akşam karanlığı aykırı duygular için gelir.

Cehennem sıcaklığı yavaş yavaş kayboluyordu. İnsanlar buldukları yerden kalkıyor ve gene panayır şamatası başlıyordu yavaş yavaş kendiliğinden. Petre kendi oyununa bunlardan çok uzak bir yerde, manastırın arka tarafındaki erikler altında devam ediyor, asla kulak kabartmıyor panayır şamatalarına. içten yürekte çalmaya başladı. Seslerde acı vardı. O bu seslerle birini çağırıyordu. Ama kız buraya getiren gayda sesi değil, Petre'ydi. Petre'nin yüreğiydi. Yavaş yavaş ona doğru yaklaşıyordu kız.

Petre kıza bakıyor, hûri kızlarını anlatan masalları düşünüyordu. Dayanamadı, kendi kendine: «Hadi hûri güzeli, hadi, gel ve şimdi oyna bildiğin en güzel oyunu. Senin ayakların basacak çimenlere. Bas ve geç, ben yüreğimi bu çimenlere serdim. Hadi oyna bakayım, benden başka bunu bilen olmayacak!»

Ama, Petre'ye kin dolu gözlerle bakan biri vardı sanki. Karanlıklardan dikmişti gözlerini Petre'ye. Bir de adım adım izliyordu kızın yolunu. Bogdan'ın kızı ise iki kız arkadaşıyla elele vermiş bakıyordu Petre'ye. Niyetini, duygularını anlamış gibi bir hal vardı Bogdan'ın kızında. Evet, Petre evliydi, fakat ne farkeder? Oh tanrım, birdenbire ısındı Petre'nin içi, dağılıverdi gözleri önündeki dumanlar. Yaşlı, görgülü çalgıcı dikti gözlerini uzaklara. Ama karşıdan bir delikanlı, bilinmeyen köylerden gelen bu delikanlı, Bogdan'ın kızını ayırdı kızlardan, onun yumuşak elini aldı avuçlarına, «Hı, işte, o kendisi!» diye düşündü Petre, düşündü ama kin beslemedi delikanlıya. Acı bir duygu kapladı yüreğini: «Belki en doğru olanı bu!» Gayda acıklı çalıyordu şimdi: Tek başına kalmak, acılarla uzlaşmak, yanıp kül olmak. «Çal gayda çal, parçala yürekleri!» Petre'nin içi gene de rahat etmiyor, kızla delikanlıyı düşünüyordu: «Ey kız, neye benden kaçtın, neye başın yukarda bana gelmedin. Adını, aileni unutup pekâlâ gelebilirdin. Neye birdenbire gelin, kadın olmaya razı oldun, elti, görümce, yenge gibi şeyler sana ne gerek? Başına gelecekleri bildiğin halde neye vaktinde kendini kurtarmıyorsun? Evet, haklısın, benim türküden başka hiçbir şeyim yok, türkü her şeyim benim!»

Petre kendi kendini teselli etmeye başladı: «Özlem çekmek, yaşamak demektir!» Hayır, hayır, Bogdan'ın kızı ötekileri gibi değildir. Neye duygulanmalı, neye böyle şeylerle yorulmalı. Etrafında oynanan oyunlardan haberi yok onun. İlgilendirmiyor onu bunlar. Bogdan'ın kızı, başka şeyler ardından koşuyor. Petre'nin yüreğini çalmak, bütün hayatı boyunca onu karanlıklarda korumak. Kız, alacakaranlıkta sürdürüyor oyununu, Petre güneşi uğurluyor, çağırıyordu karanlıkları. Petre anlıyordu bunu: «Oysa masallardaki hûrim benim, yüreğimin tunç harmanı üstünde rakset! »

Petre daha da duygulandı:

- Çal Petre, çal, türkü söyle. Söyle yüreğini parçalayan o türküyü: «Çalgı çalar ben oynarım, çiçek açar ben açarım, dere coşar ben coşarım, yaprak solar ben solarım. Çürüyüp yaprak gibi solsam, evet zavallı ben, çürüyüp toprak olsam. Böyledir bizim hayatımız güzelim, ama ben senin gözlerinin ardından koşacağım, ne olur, başla beni. Petre bir ara durdu, tekrar içini dökmeye başladı:
- Güzelim, oy gözlerimi, yanına al bunları. Hiçbir zaman böylesine güzel olmayacaksın. Yüreğim senin için çarpıyor. Ama sen başkasına varacaksın, bize böyle yazılmış, onların tabii sözleri var, benimse yalnız türkülerim. Bari türkülerde adını anabilsem. Anamam. Bunu sır tutmak gerek. Ama, senin adından yoksun kalan türkü, türkü değildir. Karanlıklar perde perde iniyordu. Yavaş yavaş oyuncular dağılıyor, eski sessizliğine kavuşuyordu panayır yeri. Başlıyordu umut dolu bir gece. Kiliseye gelen kadınların yüzleri gülüyordu. Dünyaya çocuk getirebilmek için dua etmişlerdi onlar. Büyük Tanrı onların isteklerini yerine getirecek. Köylülerin kimileri yüksek sesle konuşuyor, kimileri de mezar gibi susuyorlardı. Petre manastırın en üst katına çıktı. Tertemiz bir yer seçti, oturdu. Ortalık büsbütün kararmış, gökyüzünde yıldızlar pul pul parıldamaya başlamıştı. «Şimdi Bogdan'ın kızı nerde acaba?» Eline gaydayı aldı, başladı çalmaya. Acıklı sesler ilkyaz çiçekleri gibi dağılıyordu ortalığa. Evet, acıklı, içten gelen sesler. «Çal Petreeee! Çal!» diye gür bir ses bu ölüm sessizliğini parçaladı. Petre kendisini döşemeye bıraktı, bir an gayda çaldığını unuttu, küçük bir çocuk gibi yalvarıp yakardı: «Çal gayda, çal, parçalanan yüreğime melhem ol!»

(Çeviri: Fahri Kaya)

SLAVKO YANEVSKİ

Bir Öğle Sonrası

Tel örgülü köpek arabasının ardından yüreksi bir ağrının iç çığılığı dağılıverdi. Bu cehennemi yaz sıcağında her hışırtı, her ses, her çığlık belli bir erekle doğuyordu: Parlayıvermek, sonra da birdenbire kaybolup sönmüştü.

Bir bakıma ilgi çekici ama yeni sayılmayan bu olayın görünüşü şöyleydi: Kentin bir ucunda kaba kaldırımlarla ikiye bölünmüş dar bir sokak, iki yanda da aynı biçimde yükselmiş eski, ahşap evler. Kör beygircik bunları hiç önemsemeksizin yol boyunca kendi kötü alinyazısını, çok ilkel, tüm hapishaneler gibi sevgiden yoksun arabayı çekiyor, çekiyordu.

Yenilmiş dört nalın yürek burkucu sesi, yıpranmış dört ağır tekerleğin paslı gümbürtüsü. Çevresinde olup bitenlerden habersiz emektar beygir ha demir çemberli araba içinde olmuş, ha özgürlükte olmuş, kendi yüküyle birlikte bir alinyazısını daha, doludizgin koşan çapkın köpek Akbaş'ı da çekiyordu.

Hepsi bu değil, arabanın ardından üçüncü bir alinyazısı daha, ufak tefek, dudakları kupkuru, dudakları susamış, zaman zaman varlığını duyurmaksızın burnundan hafifçe soluyan, nemli gözlerini köpecikten ayırmayan, ağır ağır yürüyen bir küçük çocuk daha var. Şaşılacak şey doğrusu, ama anlamak gerek bunu: Köpeğin de gözleri nemli, o da ağlıyor, kuşkusuz bir köpek gibi, ama bundan ne çıkar, insanlar gibi ağlıyor ya!

Dahası var... Beygirin önünde, bu üç alinyazısının egemeni sayılan bir alinyazısı daha: Elinde sopasıyla, orta boylu, şişmanca bir arabacı ucunda tel kapanlı sopasını omuzuna vurmuş, o da, ağır ağır yürüyor.

Hepsi bu kadar... Tekerlekler kaldırımları sarsıyor, kaldırımlar tekerlekleri itiyordu. Ama bunlar birleşince, iki yandan sıkışmış kalın duvarlarla örtülü sokakta, bir ölüm havası esiyordu.

Çocuk köpeğe seslendiğini sanıyordu. Oysa seslenmemiş, ağzını bile açmamıştı. Dudakları hâlâ kilitliydi. Bunları ancak bıçak açabilirdi. Ama köpek nasılsa onu duymuştu. Birdenbire irkildi, araba içinde birkaç kez dönüp dolandıktan sonra, tel örgülere yaklaştı. Çocuk köpeğin

dokunuşlarını seziyor, avucunda nemli bir dokunuş duyuyor, bu yüzden de kaygısı bir kat daha artıyordu. Çünkü bunlar da gözyaşları, köpek gözyaşları, ama gene de tıpkı onun gözyaşları gibi... Arabacı, beygirin önünde yürürken sallanıyor, zaman zaman, arabanın ardından yürüyen çocuğun çok hafif ayak seslerini duyar gibi oluyordu. Arabanın içindeki sarı gözlü alinyazı inlemeye başladı. Çocuk birdenbire yerden başını kaldırdı, pas tutmuş dudaklarını ısırıldı. Neden sonra kemikli parmaklarıyla arabanın tel örgülerini tuttu, ayaklarını yere mihlamak istedi. Ama tel örgüler çok sağlamdı: Oysa o zayıf, çok zayıftı. Araba bitevi ahengiyle yürümeye devam etti. Bir süre çocuğu da öylece çekti. Çocuk anladı ki, ayakları yere mihlanmaktansa, yürümek daha iyidir. Ağır yürüyen arabacı, zaman zaman çocuğu görmek için geriye dönüyor, derinden soluk alıyordu. Ama kaygıdan değil, yorgunluktan, bunaltıcı sıcaklardan... Gene düşünüyordu: Ayakkabılarını tamire verip de birkaç gün yalınayak mı gezsün, yoksa parçalanıncaya kadar böyle mi gezsün? Uzun uzun düşünmesini çocuk engelliyordu, oysa, dönüp onu azarlamak için kendinde güç bulamıyordu. Evlerin hepsi aynı biçimdeydi. Hepsi yıpranmış, hepsi bel vermişti. Ama sokağın sanki sonu yok. Hayır, var sonu, her şeyin bir sonu var, ama beygir çok yaşlı, arabayı sonuna dek çekebilecek güçte değildi. Peki çekecek de ne olacak? Hiç! Yeni bir sokağa girecek, tıpkı elinde sopasının ucuna bağlı telli kaparıyla bir günden başka bir güne giren arabacı gibi. Amca, ne olursun koyver, benim köpeğim o, dedi arabanın ardından yürüyen çocuk. Arabacı dönmedi, soluk almaya hazırlandı, ama bunun yerine salt şöyle bir burnunu çekti. Sıcak hava, burnunun direğini yaktı, ama aldırmadı buna. Ağzını boydan boya açtı, soluk almaya başladı. Düşünüyordu: Köpeği çocuğa versin mi? Çocuk, Allaaşkına beni rahat bırak. Peki, köpekleri tutup yok etmek yasası neden konmuştu? Evet neden?... Hayır, iyisi mi bir süre yalınayak gezsün! Daha idarelidir böylesi... Ayakkabıları da daha dayanır, hem de... Çocuk başıma musallat olma! Ne yararı var köpeklerin bu dünyada? Yararlı olsalardı, onlara karşı hiç kanun çıkarılır mıydı? Yok yok, iyisi birkaç gün yalınayak gezmeli! Daha idarelidir böylesi... Doğru, çocuk doğru! Köpekler, kuşkusuz, yararlı olmak üzere gelmemişlerdir dünyaya! Çocuk, tel örgülerden uzaklaştı, arabacıya doğru yürüdü. Nemli gözlerinde hem kendisinin, hem de köpeğin alinyazısı için sonsuz bir yalvarış vardı. Akbaş'ın uslu olduğuna, yırtıcı olmadığına, çocuklarla çok iyi oynadığına inandırabilirse, belki bırakırdı adam. Akbaş ona ne gerek, varsın başka herhangi bir köpeği yakalasin, Akbaş'ı da koyversin. Akbaş'ı sevmeyen yoktu, nasıl sevmesinler, usludur, merhametlidir. Bugünedek hiçbir çocuk ona taş atmamıştır.

• Amca...

• Ne var?

• Amca, bak, bak işte!

Arabacı şöyle bir gözlerini çocuğa çevirdi. Çocuk yalvarıp yakarıyor, kupkuru yüzü görülmedik bir alevle yanıyordu. Bu hal onu ne kadar güven siz, yaşlı gösteriyorsa, arabacı da o kadar çocuksu görünüyordu.

• Nedir onlar?

Çocuğun kupkuru avuçlarında bir şeyler vardı. İnce bir değneğe iğneyle iştirilmiş bir çekirge, ipekten sarı bir kaytan, bir de küçük anahtar.

• Bunları çöp tenekesinde bulmuşsunuzdur.

• Yok, değil, hepsi yeni... Çekirgeyi de çayırdan yakaladım.

• Yalan söylüyorsun. Çalmışsındır onları...

• Yok, gözlerim aksın çalmadım. Benim... Akbaş da benim, valla benim...

Arabacı başını gene yere eğdi. Ama gözleri önünde iki avuç vardı. Bunların içindeki her şey göz kamaştırıcıydı: Çekirgenin hafif pembeliği, kaytanın sarılığı, anahtarın renksizliği. Şimdi arabacı nereye baksa, örneğin, beygirin nallarına da, belvermiş evlere de, eski ayakkabılarına da baksa, hep bu kuru avuçlarla karşılaşılıyordu. İşte ayakkabıları için düşünmesine, yalınayak gezip gezmemesine engel olan şeyler de bunlardı şimdi. Çocuk onun kambur sırtına bakıyordu, inancı

azalmışsa da, içinde hâlâ bir umut vardı.

• Amca...

• Ne var?

- Koyver Akbaş'ı... Arabacı gene gözlerini çocuğa çevirdi. Yüzü sakindi, sıcaktı. Ama çocuk ağlıyordu şimdi. Varsın ağlasın, bütün çocuklar boş yere ağlarlar. En sonunda böyle büyürler. Büyüdükleri zaman artık ağlamazlar, ağlayan başka çocuklara kızarlar.
- Ah seni yaramaz, seni çapkın... Seni, seni kapamak lâzım. Hadi defol buradan. Çocuk azıcık geriledi. Koşup beygirin dizginlerine asılmayı, araba altına atılmayı içinden geçirdi. Ama bunu yapmadı, susamıştı. Su içmek için eve dönebilirdi. Ama dönmedi. Yürüdü, yürüdü... Böyle yürürken bir yandan tuzlu gözyaşlarını yalıyor, bir yandan da arabacıya yalvarıyordu:
- Amca, istersen bir kaplumbağa da getire yim. Belki yengeç istersin, söyle...
- Sana defol diyorum, yetti artık, hadi yıkıl!
- Evde başka şeylerim de var...
- Çöplükten almışsındır.
- Çöplükten almadım.
- Çalmışsındır.
- Çalmadım. Valla benim.
- Çocuk, defol diyorum, hadi bozma kafamı.
- Ne olursun, koyver Akbaş'ı. İstersen sana kuş da tutabilirim. Arabacı artık çocuğu dinlemiyordu. Beygir de dinlemiyordu, köpek de... Evet o da artık dinlemiyordu. Belki en iyisi her şeyin böyle olmasıydı. Çocuk arabanın ardından yürüyecek, Akbaş da arabanın içinde kalacak...
- Amca, anahtar yeni. Arabacı ağır ağır yürüyor, bakmıyordu artık. Bu sıcakta dönüp bakmak oldukça güçtü, yürürken arabanın gümbürtüsünü dinlemek de kolay değildi.
- Amca... Birbirine tuhafça bağlı bu dört alinyazısı, yollarına devam ediyorlardı: Başta arabacı, arabayı çeken beygir, araba içindeki köpek, arabanın ardında da tel örgülere yüzü dayalı küçük çocuk.
- Akbaş... Çocuk da artık konuşmuyor, sessizce ağlıyordu. Ama köpek nasılsa adını duymuştu. Kuyruğunu salladı, tel örgülere düğümlemiş kuru elin yanına geldi, onları yalamaya başladı. Belki tüm bunların böyle olması en doğrusuydu, şimdiyedek bilinmeyen, yeni, yepyeni bir oyun... Her şeyin bir sonu var. Bir biçim evlerin, dar, uzun sokağın da... Arabacı köşebaşındaki son evi de geçip, başka yola sapınca, bu ıssız sokakta sağır bir boşluk, bu boşlukta da çarçabuk sönüveren ağır tekerleklerle nalların gümbürtüsü kayboluyordu. ...Kaldırımında ölü bir çekirge vardı... Şimdi buradan geçecek olan herhangi bir çocuk buna rastlayınca, onda yeni bir dünya görecek, sevinecek, sevinecek. Yok raslamazsa, çekirge gelişigüzel buradan geçen herhangi bir yolcunun ökçesine yapışacak, çürüyüp gidecek...

(Çeviri: Fahri Kaya)

HOMEROS – İLYADA

Dokuzuncu Bölüm

Troyalılar böylece girdiler nöbete. Akhalarsa yürek donduran Bozgun'un yoldaşlarıyla çarpıldılar, düştüler tanrısal bir korku içine. Dayanılmaz bir yasa girdi yiğitler teknil. Trakya'dan esen poyrazla karayel nasıl altüst ederse balıklı denizi; kara bir dalga kabarır da hani, gelir yosunlarla doldurur kıyıyı; Akhalarda yürekler işte böyle kabardı. Bu ara Atreusoğlu, acıyla yana yana habercileri her yanda aradı durdu. Buyurdu toplantıya çağrılmasını her yiğidin. Hiç ses çıkarmadan usulca olacaktı bu. En başta kendisi uğraştı bu işle. Üzgün üzgün geldi hepsi oturdu. Gözyaşı döküyordu Agamemnon durmadan. Yalçın bir kayadan kara sular akıtan karanlık bir pınar gibiydi o. Şöyle dedi Argoslulara, çeke çeke içini: "Dostlar, Argoslularım

komutanları, önderleri, Kronosoğlu Zeus kara belalar sardı başıma, zalim tanrı bana söz vermişti, işmar etmişti İlyon'u yerle bir edip yurduma döneceğimi. Şimdiyse aldatıyor beni pis bir düzenle, kırılıp gittikten sonra bunca halk, Argos'a yüzkarasıyla dönmemi buyuruyor bana. Üstün güçlü Zeus'un demek bunu istedi şimdi de canı, nice ülkelere baş eğdirdi bugüne dek, daha nice ülkelere baş eğdirecek. Ne çare, üstün bir gücü var onun. Haydi, hepimiz bu dediğime uyalım, gemilerimize binelim, sevgili baba toprağına kaçalım. Troya'yı almak artık bize hayal oldu." Böyle dedi, ordakiler öylece kalakaldılar, ses çıkarmadan tasalı durdular bir hayli. Derken gür narah Diomedes söz aldı, dedi ki: "Önce sana çatacağım, Atreusoğlu, ey kral, darılmaca falan yok, toplantıda bize verilen hak bu. Danaolar önünde önce sen yerdin beni, korkak dedin, gücü kuru dedin bana, Argosluların gençleri de bilir bunu, yaşlıları da. Oysa tam vermedi armağanları sana Kronosoğlu, bir değnek verdi eline, yüceltti onurunu, ama vermedi saldıрма gücünü, asıl şeyi. Akhaoğullarını sen öyle pısrık, ödek sanma, budala. Yüreğinde sila özlemi varsa, bas git hadi, işte yol, işte denizde gemiler, Mykene'den getirdiğin gemiler işte, bir sürü. Biz gür saçlı Akhalar kalacağız burada Troya'yı yıkıp yok edinceye dek. Buyursunlar varsa senin gibiler, binsinler gemilerine, baba toprağına gitsinler. Sthenelos'la ben çarpışacağız burada getirinceye dek İlyon'un sonunu. Biz tanrı buyruğıyla geldik buraya." Böyle dedi o, beğendiler Akhaoğulları teknil, atları iyi süren Diomedes'in sözünü. At sürücüsü yaşlı Nestor kalktı, dedi ki: "Savaşta en güçlü sensin, Tydeusoğlu, kurultayda yaşlılarının en iyisi sensin, hiç kimsenin diyeceğı yok bu sözüne, Ne var ki, getirmedi bir türlü sonunu. Benim oğlum yerindesin ne yapalım ki, hem en küçük oğlum yerinde. Gene de iyi şeyler söyledin krallara, söyledin yolunca şeyler. Bir de ben diyeceğim her şeyi sırasıyla; övünürüm çok yaş olduğum için senden. Kimse hor göremez ben ne desem, hor göremez Kral Agamemnon bile. Yürek donduran kardeş kavgasını seven adam saygısızlık eder soyuna, düzene, ocağına. Şimdi uyalım kara geceye, hazır edelim akşam yemeğini, girsin nöbetçiler hendekle duvar arasında nöbete. Delikanlılara diyorum bunu. Sen de, Atreusoğlu, baş ol bize, sensin kralların kralı. Haydi, yemek yedir yaşlılara, bu yakışsa yakışsa sana yakışır. Barakaların teknil şarapla dolu, o şarabı sana her gün Akhaların gemileri yaygın deniz üstünde Trakya'dan buraya taşır. Konuk ağırlamak için neyin eksik ki, adamların var işte bir sürü, dinlersin sana en iyi öğüt vereni, iyi öğütler gerek Akhalara şu sıra, ateşler yakmış gemilerimizin yanı başında düşman, böyleyken insanın nasıl rahat eder içi? Ordu ya yok olacak, ya kurtulacak bu gece." Böyle dedi o, hepsi dinledi, boyun eğdi. Nöbetçiler silahlarıyla koştular yerlerine. Birtakımı Nestoroğlu Thrasymedes'in buyruğundaydı, birtakımı Aresoğulları Askalaphos'un, İalmenos'un, Myriones, Aphareus, Deipyros'un buyruğunda, Kreionoğlu tanrısal Lykomedes'in buyruğundaydı birtakımı. Yedi kişiydi nöbetçilerin önderleri, her önderin ardında yüz delikanlı, yürüyorlardı uzun gölgeli kargılarıyla. Gelip yerleştiler hendekle duvar arasına. Ateş yaktilar, pişirdiler yemeklerini. Atreusoğlu götürdü barakasına yaşlıları dörder beşer. Ne diledilerse koydu önlerine. Onlar da yemeklere uzattılar ellerini. Yenilip içilince doyasıya, yaşlı Nestor dokumaya başladı kafasmdakileri. Üstün görünürdü onun fikri herkesinkinden. Düşüne taşma başladı söze, dedi ki: "Erlerin başbuğı Agamemnon, ünlü Atreusoğlu, seninle başlayıp seninle bitireceğim sözümü, Buyruğunda bir yığın halk var, değneğı, yasaları verdi Zeus senin eline yönetesin, çekip çeviresin, diye halkı. Nasıl söylemen gerekse dinlemen de gerek, yürekte bir öğüt verirse sana biri, en önce sen getirmelisin onu yerine, sonunda senin malm olacak o öğüt nasıl olsa. İşte söylüyorum bana en iyi görüneni. Benimkinden üstün fikir bulamadı hiç kimse, Briseis kızı sen, ey tanrı kuzusu, aldın getirdin öfkeli Akhilleus'un barakasından, hiçbirimiz razı olmadıydık buna, az mı uğraştım caydırmak için seni, ama sen boyun eğdin gururuna, horladın tanrıların bile üstün saydığı adamı, oturdun onun payının üstüne. Haydi vakit varken gel, güzel armağanlar, tatlı sözlerle alalım gönlünü." Erlerin başbuğı Agamemnon karşılık verdi, dedi ki: "Dediklerin yalan değil, ihtiyar, kusurum var, çok ordulara bedeldir o adam, tanrı da çıktı ondan yana, Akhaları etti darmadağın. Yanıhp uydumsa yüreğimin kötü yanına, değerli armağanlar verir, alırım gönlünü. Çok ünlü armağanlar sayacağım işte size: Ateşe değmemiş yedi tane üçayak. On külçe altın, yirmi tane pırlıl pırlıl leğen. Ödül kazanmış, sağlam ayaklı on iki at; bu ödülleri ele geçiren bir adam ne fakir, ne de altından yoksun sayılacak. Yedi Lesboslu kadın

vereceğim, elleri her işe yatan, Akhilleus Lesbos'u aldığında ayırmıştım kendime, güzellikte üstündüler öbür kadınlardan. İşte onları vereceğim ona, Briseis kız da olacak içlerinde. Bir büyük ant içeceğim üstüne ki, çıkmadım yatağına o kızın, olmadı kadınla erkek arasındaki birleşme. Hemen onun olacak bunların hepsi. Üstelik tanrılar nasip ederlerse bize Priamos'un büyük ilini yağma etmeyi, Akhalar doyumluğu pay ederken gelsin o, doldursun gemilerini altınla, tunçla. Argoslu Helene'den hemen sonraki en güzel yirmi Troyalı kadını alsın kendisine. Dönersek bir gün yeryüzünün memesi Argos'a damadım olsun benim o. Orestes'e denk sayacağım onu, bolluk içinde büyüyen oğluma, gözümün bebeğine. Üç tane kızım var sarayımda, Khrysothemis, Laodike, İphianassa, ağırlık vermeden alsın istediğini, götürsün doğru Peleus'un evine. Üste çeyiz vereyim, hiçbir babanın vermediği. Yedi tane de bakımlı il vereyim, Kardamyle'yi, Enope'yi, yemyeşil Hire'yi, kutsal Pherai'yi, engin çimenli Antheia'yi. Güzel Aipeia'yi, bağları bol Pedasos'u, hepsi deniz kıyısında, kutsal Pylos'a yakın. Koyunu, sığırı bol insanlar oturur orda, verecekler Akhilleus'a bir sürü şeyler, sayacaklar onu bir tanrı gibi, buyruğu altında bol vergi ödeyecekler. İşte bu dediklerim hep olacak, yeter ki Akhilleus bastırsın öfkelerini. Bir Hades var dünyada tek, yola gelmeyen, inadı inat, insanlarca en kötü tanrıdır o. Haydi baş eğsin Akhilleus, dinlesin beni, hem ondan üstün bir kralım, hem yaşlıyım." Yaşlı Nestor karşılık verdi, dedi ki: "Ünlü Atreusoğlu, erlerin başbuğu, hiç küçümsenemez bu vereceklerin, haydi yola koyalım seçkin adamlarımızı, gitsinler Peleusoğlu'nun barakasına bi koşu. Şimdi seçeceklerim hazır olsunlar, yol göstereyim Phoiniks, Zeus'un sevdiği; sonra büyük Aias, tanrısal Odysseus gelsin, katılsın haberci Eurybates'le Odios da. Su getirilsin, eller yıkansın, susalım. Kronosoğlu'na yakaralım, acısın bize." Böyle dedi o, herkesin hoşuna gitti. Sular getirildi, eller yıkandı, delikanlılar doldurdu sağrakları, taslara dağıttılar şarabı. Yerlere şarap döküp tanrılara sundular, kendileri de içtiler kana kana. Çıktılar Atreusoğlu Agamemnon'un barakasından. Yaşlı Nestor öğüt verdi hepsine, öğüt verdi gözlerini açma açma, Odysseus'u kışkırttı en başta, ne yapın yapın Peleusoğlu'nu kandırın, dedi. Kıyıları boyunca yürüdüler uğuldayan denizin, yakardılar dünyayı elinde tutan, sarsan tanrıya. Aiaos torununun eğilmez yüreğini kandırmak için vardılar Myrmidonların barakalarına, gemilerine, buldular orda Akhilleus'u, çalgısını çalıyor inceden inceden, gönlünü eğlendiriyordu. Güzel işlenmiş bir çalgıydı bu, üstünde köprüsü gümüşlendi, Eetion ilini yıktığı gün almıştı kendine, eğlendiriyordu onunla gönlünü yiğitlik türküleri söyleye söyleye. Patroklos oturmuş karşısında, ses çıkarmadan, bekliyordu bitirsin, diye türküsünü. Başta Odysseus, yürüdüler ona doğru, gelip durdular önünde, şaşırıp Akhilleus, fırladı yerinden, elinde çalgı, kalktı ayağa. Patroklos da gördü yiğitleri, kalktı. Ayağitez Akhilleus karşıladı onları, dedi ki: "Hoş geldiniz, bu geliş dostça herhal, büyük bir derdiniz mi var ki? Öfkeliyim, ama çok severim sizi." Akhilleus böyle, dedi onları buyur etti, oturttu al kilimler döşeli sedirlere. Yanında duran Patroklos'a dedi ki: "Daha büyük sağrak al, Menoitiosoğlu, şarabı koyu kar, iki tas getir, en sevdiğim adamlardır çatımın altına gelenler." Böyle dedi o, Patroklos da dinledi onu, iri bir kütük getirdi kodu ocağa, üstüne bir koyun sırtı kodu, bir de semiz keçi sırtı, bir de çok yağlı bir domuz sırtı kodu. Automedon etleri tuttu, Akhilleus kesti, güzelce doğradı, şişlere geçirdi. Menoitiosoğlu bir ateş yaktı, kocaman. Ateş iyice yandı, alevi kesildi. Korları yaydı, üstüne uzattı şişleri. Kaldırdı dayaklarından, kutsal tuz ektiler bolca. Etleri kızartıp döktü tepsilere. Patroklos güzel sepetlerden dağıttı ekmekleri, etleri pay etti Akhilleus da. Sonra oturdu tanrısal Odysseus'un karşısına, dayadı duvara sırtını, buyurdu Patroklos'a, sunular sun, dedi. O da attı sunuları ateşe. Hazır yemeklere hepsi uzattılar ellerini. Yenilip içilince doyuya, Aias işaret etti Phoiniks'e, tanrısal Odysseus bunu gördü, doldurdu tasını, kaldırdı Akhilleus'a: "Sağ olasın, Akhilleus, şölenlerden herkes aldı payını, ne Atreusoğlu Agamemnon'un barakasından, ne de burda şimdi, yoksun kalmadı hiç kimse. En güzel yemekler işte önümüzde bol bol, ama derdimiz güzel bir şölen yapmak değil ki. Bir büyük bela var karşımızda. Ey tanrının beslediği, ödümüz kopuyor. Kurtarmak da var sağlam gemilerimizi, elden çıkarmak da var. Takın saldırma gücünü, geğ kurtar bizi. Taşkın canlı Troyalılar, ünlü yardımcıları gemilerle duvar arasında konakladılar, ateş yaktılar boydan boya, bir sürü. Bekliyorlar kaçalım kara gemilerimize. Kronosoğlu Zeus şimşekler çaka çaka onlara uğursuz belirtiler göstermede. Büyük gücüyle şişen Hektor,

kudurmuş gibi. Dayamış sırtını Zeus'a, ne insanları sayıyor, ne tanrıları. Tanrısal Şafağı bekliyor kanlı gözleriyle. Gemilerimizin gagalarını koparacak, kızgın ateşte bütün gemileri yakacak, dumanlar içinde kaçışan Akhaları kesecek. Bu yüzden yüreğimde korku çok. Tanrılar bütün bunları ya getirirlerse yerine, ya kaderimizde ölmek varsa, şu Troya'da, at besleyen Argos'tan uzak. Yorgun Akhaları düşünüyorsan birazcık, geç de olsa durma kalk; çok büyük olacak sonra acın, bulamazsın bu belaya hiçbir çare. Haydi, nasıl savacağını düşün bu kara günü. Baban seni Phthie'den Agamemnon'a gönderdiğinde, dostum, sana neler söylemişti: Oğlum, demişti, Athene ile Here isterlerse versinler sana gücünü, ama sen ulu yüreğini göğsünde gemle, yumuşak ol, demişti, tatlı ol, acılar kaynağı kavgadan uzak dur. Argosluların delikanlıları, yaşlıları sayarlar seni. İhtiyar böyle öğüt veriydi sana. Sen de unutuverdin bunların hepsini. Ama daha iş işten geçmiş değil, haydi yürekler yakan öfkeyi bırak. Agamemnon sana değerli armağanlar verecek. Barakasında vereceği armağanları sayayım da dinle: Ateşe değmemiş yedi tane üçayak, on külçe altın, yirmi tane pırl pırl leğen, ödül kazanmış sağlam ayaklı on iki at; bu ödülleri ele geçiren bir adam ne fakir, ne de altından yoksun sayılacak. Yedi Lesboslu kadın verecek, elleri her işe yatan; sen Lesbos'u alırken ayırmıştı onları kendisine. Güzellikte üstündüler öbür kadınlardan. İşte onları verecek sana. Briseis kız da var içlerinde. Üstüne bir de büyük ant içecek, efendim, diyecek çıkmadım yatağına o kızın, olmadı kadınla erkek arasındaki birleşme. Hemen senin olacak bunların hepsi. Üstelik, tanrılar nasip ederlerse bize Priamos'un büyük ilini yağma etmeyi, Akhalar doyumluluğu pay ederken gel, doldur gemilerini altınla, tunçla. Argoslu Helene'den hemen sonraki en güzel yirmi Troyah kadını al kendine. Dönersen bir gün yeryüzünün memesi Argos'a damadı olacaksın onun, Orestes'e denk sayacak seni, bolluk içinde büyüyen oğluna, gözünün bebeğine. Üç tane kızı var sağlam sarayında, Khrysothemis, Laodike, İphianassa, ağırlık vermeden al istediğim, doğru götür Peleus'un evine. Üste çeyiz verecek, hiçbir babanın vermediği. Yedi tane de bakımlı kent verecek sana; Kardamyle'yi, Enope'yi, yemyeşil Hire'yi, kutsal Pherai'yi, bağları bol Pedasos'u, engin çimenli Antheia'yi, güzel Aipeia'yi. Hepsi deniz kıyısında, kutsal Pylos'a yakın. Koyunu, sığırı bol insanlar oturur orada, verecekler sana bir sürü şeyler, sayacaklar seni bir tanrı gibi, buyruğun altında bol bol vergi ödeyecekler. İşte bu dediklerim hep olacak, yeter ki sen bastırasın öfkeni. Atreusoğlu'na, armağanlarına gene de artarsa öfken, hiç olmazsa bitkin düşen Akhalara acı. Sayacaklar seni bir tanrı gibi. Büyük bir ün sağlayacaksın onlara. Hektor'u ele geçirmenin işte tam sırası, gözleri dönmüş onun, kudurmuşçasma, gemileriyle buraya gelen Danaolar içinde, diyor, yok bana denk bir yiğit." Ayağıtez Akhilleus karşılık verdi, dedi ki: "Çok akıllı Odysseus, tanrısal Laertes oğlu, bin dereden su getirip şişirmeyin kafamı, ne yapmak istediğimi, ne yapacağımı söylemeliyim size dobra dobra, Hades kapılarından tiksindiğim gibi tiksindiririm yüreği başka sözü başka adamdan. Ben doğruyu söyleyeceğim size, içimden geleni. Agamemnon kandıramaz bundan böyle hiç kimseyi, değeri bilinmiyor canla başla dövüşenin, bu ortada bir şey, besbelli. Bir pay alıyor geride kalanla canını dişine takan, bir tutuluyor korkakla yürekli. Dişime taktım canımı, savaştım bunca yıl, bunca acıya katlandım da ne kazandım ki. Bir kuşçağız, yem bulayım, diye nasıl dört dönerse, bulduğunu getirir verirse yavrularına, geçirdim ben de kanlı savaşlarda günlerimi, uykusuz kaldım ben de çok geceler, elin karıları için dövüştüm durdum. Gemilerimle gittim, insanların on iki ilini yıktım. Bereketli Troya'nın çevresinde de yıktım on bir ili. Oralardan ben neler, neler aldım. Hepsini Atreusoğlu Agamemnon'a armağan ettim. Geride, gemileri yanında beklerdi o, azını dağıtır, çoğunu alıyordu kendine. Onur payı verirdi krallara, yiğitlere. El sürmedi-hiçbirine, aldı yalnız benimkini, aldı gönlümün sevdiği kadını elimden. Koynunda yatsın varsın, alsın tadını. Ama Argoslular ne diye dövüşsün Troyalılarla? Atreusoğlu ne diye getirdi buraya koca bir orduyu? Güzel saçlı Helene uğruna, değil mi? Bir Atreusoğulları mı sever karılarını? Sever, korur karısını duygulu, akıllı her adam. Ben de yürekten seviyorum benimkini, kazanmışım onu ben kendi kargımla. Agamemnon oyun oynadı bana, aldı onur payımı, beni bir daha kandırmaya kalkmasın sakın. Haydi Odysseus, o seninle, öbür krallarla, gemilerden uzaklaştırmaya baksın kızgın ateşi. Bensiz de birçok işler becermiş o, bir duvar yapmış, derin bir hendek kazmış önüne, kazıklar çakmış kenarlarına hendeğin. Ama durduramıyormuş adam öldüren Hektor'un

gücünü. Ben varken Hektor çıkamadı surlardan dışarı, gelemedi Batı kapılarına, meşe ağacına kadar bile. Bir gün orada beni beklemişti. Tek başıma saldırmıştı ona, güç halle kurtulmuştu elimden. Tanrısal Hektor'la bir daha dövüşmek istemem. Yarın kurbanlar keseceğim Zeus'a, bütün tanrılara, gemilerimi iyice yükleyip denize indireceğim. Sabah olsun da onları bi gör, balığı bol Hellespontos'un sularında canla başla kürek çeken erlerimi bi gör. Yeri sarsan tanrı iyi yolculuğa erdirirse bizi, bereketli Phthie'ye üç günde varırım. Nelerim var benim orda, nelerim, gelirken hepsini orda bırakmıştım. Keşke gelmez olaymışım. Altın götüreceğim burdan, götürdüğüm kadar, kırmızı bakır götüreceğim, boz demir, güzel kemerli kadınlar. Sözüne etmiyorum onur payımın, onu Atreusoğlu Agamemnon vermişti bana, sonra da geri aldı hiç yoktan. Bu dediklerimi git bir bir ona söyle, herkesin içinde söyle de içerlesin Akhalar. Bilmezsin, o ne utanmaz arlanmaz adamdır, bilmezsin, ne itoğluttur o, bir gün bakarsın bir başka Argosluyu kandırmaya kalkar. Ama bundan böyle bakamaz benim yüzüme. Artık ona ne öğüdümle, ne işimle arka olacağım. Çok aldattı, çok kırdı beni, ama bir daha aptal yerine koyamayacak. Ne hah varsa görsün, yeter ettikleri. Onun aklını başından almış akıllı Zeus. Armağanlarının değeri yok gözümde, kıl kadar. Elindeki malın, ilerde kazanacaklarının verse on katını, yirmi katını, Orkhomenos'a, Thebai'ye akan malları verse, verse her evi hâzinelerle dolu, her kapısından atlı arabalı iki yüz er geçen yüz kapılı Mısır ilini, armağanlar verse kum taneleri gibi çok, yüreğimi kandıramaz benim o, ödemededen bana ettiklerini. Atreusoğlu Agamemnon'un kızını almam. Güzellikte altın Aphrodite'yi geçse, el işlerinde gök gözlü Athene'ye denk olsa, gene de almam onu. Bir büyük kral bulsun, damat etsin kendisine. Tanrılar beni korur da yurduma varırsam, Peleus bir kız bulur bana göre, Hellas'ta, Phthie'de kızlar çok, yurtlarını koruyan soylu Akha kızları, beğendiğimi alır, sevgili karım yaparım. Sık sık dilerdi yurdumda yiğit yüreğim: Uygun bir kız bulayım, evleneyim, derdim, yaşlı Peleus'un malları üstünde çıkarayım derdim yaşamamın tadını. Canın yerini hiçbir şey tutamaz dünyada, ne bakımlı İlyon'un, Akhalardan önceki zenginliği, ne de Okçu Tanrı Apollon'un, taşlı Pytho'da, mermer tapmağında saklı hazineler. Sığırları, besili koyunları yakalar getirirsin, uçayakları, kızıl yelesi atları satın alırsın, ama ne savaşla geri gelir, ne de parayla, dışlerin arasından bir çıktı mı canın. Anam, gümüş ayaklı Thetis, bana demişti: İki ayrı kader götürecektir beni ölüme; burda kalır, savaşırırsam Troya'nın çevresinde, tükenmez bir ün var, dönüş yok. Dönersem yurduma, sevgili baba toprağına, ünüm olmasa da çok yaşayacağım, ölüm öyle çabucak gelip çatmayacak. Evlerine dönmeyi salık vereceğim herkese, iş işten geçti, sarp İlyon'un sonu gelmez, engin gözlü Zeus uzattı ona elini, güven geldi düşmanların yüreğine. Şimdi Akhalarm başlarına götürün şu haberi, habercilerin en büyük görevi bu: Kurtarmak için gemilerini, Akha ordusunu, düşünüp bulsunlar bir başka yol, boşa gitti son çare de nasıl olsa. Ben burada, onlardan uzak, öfkemleyim. Phoiniks dilerse burda kalır, yanımda yatar, yarın biner gemilere, benimle yurda döner, ama zorla değil, dilerse." Böyle dedi, ses çıkaramadı hiç kimse. Hepsine dokunmuştu onun böyle sert konuşması. At sürücüsü Phoiniks söz aldı ağlaya ağlaya, Akha gemileri için bayağı ödö kopuyordu: "Ey Akhilleus, dönmeyi gerçekten komuşsan kafana, öfke böylesine kapladıysa yüreğini, gemileri ateşten korumak istemiyorsan, burda nasıl kalırım yavrucuğum, sensiz, tek başıma. Peleus gönderirken seni Phthie'den Agamemnon'a, yanında gönderdiydi beni de. Ufaktın, bilmiyordun insanlara kıyan savaşı, katılmamıştın ün veren toplantılara, onun için yolladıydı yanında beni, bütün bunları sana öğreteyim, diye olası diye iyi konuşan, iyi işler başaran. Nasıl isterim yavrucuğum, sende ayrılmayı. Tanrı, bedenimden yaşlılığı çekip alsa, güzel kadınlı Hellas'tan çıktığım günkü gibi dinç bir delikanlı yapacağına söz verse ayrılmam gene. O gün babamla kavga etmiş, kaçıyordum, güzel saçlı kapatması yüzünden kızmıştı bana, onu seviyor, insandan saymıyordu asıl karısını, anamı. Anamsa, dizlerime kapanır, yalvarırdı biteviye, ne olursun, derdi, yat o karıyla, yaşlı babandan iğrensin, soğusun. Öyle yaptım, ama anladı babam işi, lanetledi beni, yalvardı uğursuz Erinyslere, ne olur, dedi vermeyin kucağıma torunumu. Tanrılar getirdiler adağını yerine, bir yandan yeraltı tanrısı Zeus, bir yandan yırtıcı Persephone. Sivri tunçla babamı öldüreyim dedim, ama bir tanrı yatıştırdı öfkemi, bir bir saydı insanların başına gelenleri, doğru yolu gösterdi bana, yoksa adım çıkacaktı, olacaktım baba katili. Ama öfkeli bir babanın yanında yaşamak çok sıkıyordu

göğsümde yüreğimi. Hısim akrabam, amca kardeşlerim, yalvardılar, dediler ne olur kal. Kocaman koyunlar kurban ettiler, paytak paytak yürüyen boynuzlu öküzler, yağlan fişkırın bir sürü domuz. Hephaios'un ateşinde, şişlerde kızartıldı. İhtiyarın küplerinden bol bol şarap içildi. Benimle geçirdiler dokuz geceyi, biri bekledi kapalı avlunun kemeri altında, biri oda kapıları önünde, iç avluda bekledi. Ateş boyuna yandı, hiç sönmedi. Ama karanlık gecenin onuncu gelişinde, odanın sağlam menteşeli kapısını kırdım çıktım, avlu duvarının üstünden atladım gittim, ne nöbetçiler farkına vardı, ne hizmetçiler. Engin Hellas boyunca kaçtım uzaklara, kuzuların anası Phthie'ye vardım, vardım Kral Peleus'un yanına. Çok iyi karşıladı beni o, oğlunu seven bir baba gibi sevdi, bolluk içinde büyüttüğü oğlunu, gözbebeğini. Bir hayli er verdi buyruğuma, beni mal mülk sahibi etti. Doloplarm kralyım Phthie'nin ta ucunda. Tanrıya benzer Akhilleus, seni ben getirdim bu hale, canım gibi sevdim, yetiştirdim seni, bensiz ne şölene gitmek isterdi canın, ne de evde yemek yemek isterdi, oturturdum seni dizlerimin üstüne, etini keser, ağzına verir, dudaklarına uzatırdım şarabı, göğsümde gömleğimi ıslatırdım boyuna, arsızlık eder, şarabı püskürtürdün ağzından, senin yüzünden neler çektim ben, neler, dedim tanrılar çocuğum olsun istemezler, aldım oğul edindim seni kendime, dedim bir gün gelir, belalardan korur beni. Haydi Akhilleus, yen ulu yüreğini, taş yürekli olmak yakışmaz sana, tanrıların bile yumuşadığı saat var, oysa güçte, erdemde, ünde senden üstündürler. Gün olur yanılır, suç işler insanlar, güzel adaklar, sunularla yalvarırlar, kurban yağlarıyla yumuşatırlar tanrıları. Ulu Zeus'un kızlarıdır Yalvanlar, topal, yüzleri buruşuk, gözleri şaşı, koşarlar Suç'un arkasından dertli dertli, ama güçlüdür, çevik ayaklıdır Suç. Yalvarılardan çok önde koşar, insanlara kötülük ede ede dolaşır yeryüzünü, Yalvarılarsa yetişir, kötülüğü düzeltmeye kalkarlar. Dinlerler kendilerine saygı gösterenleri, onlara yardım ederler canla başla. Kulak asmayan olursa, yalvarırlar Zeus'a, Suç takılsın ona, ettiğini bulsun derler. Haydi Akhilleus, Zeus'un kızlarına saygı göster, o saygı baş eğdirir soylu kişilere. Armağanlar vermeseydi Atreusoğlu, vereceklerini bir bir sayıp dökmeseydi, sana kızgın kalsaydı eskisi gibi, diyemezdim öfkeni at bir yana, ocağına düşen Argosluları koru. Bir sürü şeyler veriyor bak işte, verecek ilerde daha bir sürü şeyler. Soylu adamlar gönderdi yalvarsınlar, diye sana, seçti Akha ordusunda en sevdiğin kişileri. Onların yolculuğunu, dileğini boşa çıkarma. Bugüne dek öfkeli durmanı kınamadı hiç kimse. Yiğitlik üstüne nice masallar dinledikti: Taşkın öfkeye kapılan yiğitler varmış eskiden, armağanlarla, tatlı sözlerle yumuşarlarmış. Dinleyin, dostlar, anlatayım size, aklımda çok eski bir olay var: Kuretlerle savaşa dayanıklı Aitollar, Kalydon dolaylarında savaşırlar boğuşurlar. Aitollar güzel Kalydon ilini savunur canla başla, Kuretlerse Kalydon'u almak için yanar tutuşurlar. Altın tahtlı Artemis iş açar başlarına; sunmadı, diye bahçesindeki taze meyveleri, çok içerlemiştir Oineus'a. Öbür tanrılar yüzük kurbanların tadını çıkarır, ulu Zeus'un kızıysa alamaz payını, Oineus ya unutmuş ya da akıl edememiştir, büyük bir suç işlemiştir yüreğinde. Kızır okçu tanrıça, Zeus'un kızı, bir yabandomuzu salar, ak dişli bir canavar, hayvan girer altüst eder bahçeyi, koca ağaçları söker dibinden, kökleriyle, meyveleriyle yere serer. Avcılar, köpekler toplar Meleagros, Oineus'un oğlu, gelir yabandomuzunu öldürür. Öyle kocamanmış ki bu domuz, haktan gelinemezmiş birkaç kişiyle. Almış çok insanın canını. Tanrıça hır çıkarır onun ölüsü yanında, kellesini, kılı postunu bakalım kim alacak, der, Kuretler mi, ulu canlı Aitollar mı? Ares'in sevdiği Meleagros savaşa girer kalabalık Kuretler gitgide kötüler, sur dışında tutunamazlar bir türlü. Gün gelir, bir öfke girer Meleagros'un yüreğine, o öfke en akıllı insanın bile kabartır yüreğini, Meleagros küser anası Althaia'ya, karısı güzel Kleopatra'nın yanında oturur aylak aylak. Kleopatra, Euenoskızı Marpresso'yla İdes'in çocuğuydu, İdes bir zamanlar en güçlüsüydü dünyadaki yiğitlerin, ince bilekli gelin Marpessaa uğruna o, Phoibos Apollon'a bile kaldırmıştı yayını. Kleopatra benzemiş anasının bahtı kara yelkovan kuşuna, ona evde Alkyone derlemiş bu yüzden, ağlar dururmuş Phoibos onu kaçırılı beri. Meleagros, bu Kleopatra'nın yanında işte anasının kargılamalara içerler, köpürür, acıklı öfkesini sindirir içine. Kardeşlerinin ölümüne yanar anası, hiç durmadan ona dua eder, diz çöker, gözünün yaşıyla ıslatır bağrını, ellerini bereketli toprağa vurur, seslenir Hades'e, korkunç Persephone'ye, bağırır, oğlumun canını alm, der. Karanlıklarda dolaşan Erinyes, taş yürekli, duyar sesini Erebus'un ta dibinden, başlar kapılar önünde bir patırtı, bir gürültü. Duvarlar ok

yağmuruna tutulur. Meleagros'a yalvarır Aitollarm yaşlıları, en saygılı duacıyı gönderirler ona, ne olur, derler, gelsin korusun ilimizi, güzel Kalydon Ovası'nın en verimli yerinde elli dönümlük bir toprak ayırsın kendisine, yarısını bağ yapsın, yarısını tarla, derler. At sürücüsü Oineus da çok yalvarır, yüksek tavanlı odasının eşiğine çıkar, sağlam kapıları sarsar, yakarır oğluna. Kız kardeşleri, ulu anası yalvarır biteviye. Oysa Meleagros'un inadı inattı. Geldi arkadaşları, en yakınları, can yoldaşları geldi, bir bir yakardı. Hiçbiri yumuşatamadı göğsünde yüreğini. Ama oda kapısı güm güm vuruldu bir gün; Kuretler kulelere tırmanmıştı, vereceklerdi koca ili ateşe. Güzel kemerli karısı yalvarmaya başladı, düşman elinde insanların çektiği acıları dövüne dövüne saydı döktü: Bütün erkekler öldürülürdü, yangın kenti kasıp kavururdu, çocukları alır götürürdü eloğlu, Meleagros bunu duydu, içi cız etti, kalktı, pırl pırl silahlarını kuşandı. Meleagros, dinledi yüreğinden gelen sesi, savdı Aitollardan kara günü. Sana değerli armağanlar veririz de demediler, o da hiçbir karşılık istememişti. Gene de kovdu belayı başlarından. Sakın bekleme sen bıçak dayansın kemiğe, bir tanrı yolunu saptırmasın, gözümün bebeği, acı olur gemiler yanarken yardıma koşmak. Armağanlara boş verme, dinle beni, Akhalar seni bir tanrı gibi sayacak. Armağanları almaz da, sonunda girersen savaşa, başımızdan belayı atsan bile göremezsin o büyük saygıyı." Ayağitez Akhilleus karşılık verdi, dedi ki: "Phoiniks, Zeus'un beslediği, benim yaşlı babam, böyle saygı eksik olsun daha iyi. Gemilerimin yanında ben her gün saygı göreceğim, Zeus elbet kavuşturur beni o üne. Yeter ki göğsümde soluk olsun, dizlerim tutsun. Sana şunu da diyeyim, kafana ko iyicene: Girmek için Atreusoğlu'nun gözüne, böyle inleyip durma, altüst etme yüreğimi. Doğru değil onu adam yerine koymak, öğrenirim, bir daha da sevemem seni, bana kafa tutana karşı koymak yaraşır sana. Kendini benim yerime koy, düşün kral gibi, o zaman al onur payımın yarısını. Gitsin bunlar, iletinler ne dediysem. Kal burada, yumuşak bir döşekte yat, sabah ola hayır ola. Ya burda kalır, ya döneriz yurdumuza." Böyle dedi, Patroklos'a kaşlarıyla işmar etti, buyurdu kalın bir döşek sermelerini, ötekiler de böylece çekip giderlerdi. Telamonoğlu Aias söz aldı, dedi ki: "Çok akıllı Odysseus, tanrısal Laertes'ün, hadi kalk, bu yolculuktan bize iş yok, gidelim, duyduğumuzu söyleyelim Danaolara, gözleri yolda hepsi bizi bekler. Akhilleus'un göğsünde kudurmuş yüreği, taş gibi kaskatı o, ne saygıya aldırıldığı var, ne dostluğa. İnsan, kardeşini öldürenen şöyle dursun, oğlunun kanma girenden bile karşılık alır, alır da yumuşatır kızgın yüreğini, karşılığı veren de yerinde yurdunda kalır. Tanrılar kötü bir yürek koymuş senin göğsüne, hem de bir tek kız için topu topu. Oysa en seçkin yedi kız veriyoruz sana, veriyoruz daha bir sürü şeyler. Danao'lar adına işte çatma gelmişiz, evinde konukluğumuzu say, yumuşa, en sevdiğin, saydığın bizdik hani." Ayağitez Akhilleus karşılık verdi, dedi ki: "Telamonoğlu tanrısal Aias, erlerin başbuğu, gönlünce söyledin bütün bu sözleri. Neyleyim ki öfkeden sığmıyor içim içime, senin de bildiğin şeyler geliyor aklıma, Argoslular içinde küçük düşürdü Atreusoğlu beni, kodu her şeyden yoksun bir yabancı yerine. Haydi gidin, götürün ona şu haberi: Tanrısal Hektor, akıllı Priamos'un oğlu, Myrmidonların barakalarına, gemilerine varmadıkça, Argosluları öldürüp gemilerini ateşe vermedikçe, kanlı savaşa girmek için yormam kafamı. Ama benim barakama, gemime bir yaklaştı mı, vazgeçecek savaştan taş çatlasa." Böyle dedi, onlar da aldılar iki kulplu taslarını, tanrılara sunup gittiler gemiler boyunca. En başta Odysseus gidiyordu. Patroklos buyurdu yoldaşlarına, hizmetçilere, Phoiniks'e bir kalın yatak serin, dedi. Onlar da buyurduğu gibi yaptılar, postlar, örtüler serdiler, ince keten çarşaflar. İhtiyar da uzandı yatağa, bekledi tanrısal Şafağı. Akhilleus uyudu sağlam barakanın dibinde, bir kadın uzanmıştı yanına, güzel yanaklı Diomedede, Phorbas'ın kızı, Akhilleus getirmişti onu Lesbos'tan. Patroklos da yatıyordu öbür dipte, güzel kemerli İphis vardı yanında, Akhilleus vermişti ona o kadını, Enyeus ili sarp Skyros alındığında. Atreusoğlu'nun barakalarına vardı öbürleri. Kalktı Akha'ğulları dört bir yandan, altın taslarla karşı çıktılar. Geldi bir şey sordu her biri. Önce erlerin başbuğu Agamemnon sordu: "Ünlü Odysseus, Akhaların övündüğü, hadi söyle, yok eden ateşi savacak mı gemilerden, yoksa ulu yüreği gene öfkeli mi?" Çok çekmiş Odysseus karşılık verdi, dedi ki: "Ünlü Agamemnon, Atreusoğlu, erlerin başbuğu, öfkesini yenmek istemiyor o adam, üstelik gitgide artıyor öfkesi, ne sana kulak asıyor, ne armağanlarına. Argoslularla baş başa versin bulsun, diyor, gemileri, orduyu kurtarmanın yolunu, ben, diyor, yarın gün doğar doğmaz,

denize çekeceğim sağlam döşemeli gemilerimi, evlerine dönmeyi salık vereceğim herkese, diyor, iş işten geçti, sarp İlyon'un sonu gelmez, engin gözlü Zeus uzattı, diyor, ona elini, güven geldi düşmanların yüreğine, diyor. İşte Akhilleus'un bize dedikleri. İşte bunlar da tanışım benim, Aias'la iki haberci, aklıbaşında adamlar. Yaşlı Phoiniks kaldı orda yatıya, gel, dedi ona Akhilİeus, baba toprağına dön, Canı isterse gidecek yarın o da. Ama Akhilİeus gitmeye zorlamadı onu." Böyle dedi, şaşırıldı ordakiler, öylece kalakaldılar dertli dertli. Gür sesli Diomedes söz aldı, dedi ki: "Erlerin başbuğıu Agamemnon, ünlü Atreusoğlu, sen böyle yalvarmayacaktın Peleusoğlu'na, bunca armağanları sayıp dökmeyecektin. Aslında onun burnu çok büyük, şimdi daha da artırdın cakasını. Kendi bilir, ister kalır, ister gider, ya göğsünde yüreğı onu iter, ya da bir tanrı, hadi der, yürü, bakarsın kalkar bir gün, savaşa döner. Haydi hepimiz yapalım şu dediğimi: Gidelim yataklarımıza, bir uyku çekelim. Yedik içtik hepimiz doyusıya, ekmele şarap verir insana saldırma gücü. Yarın gül parmaklı Şafak görününce, gemilerin önünde erleri, atları topla, güven getir onlara, en önde savaşa atıl." Böyle dedi o, krallar beğendiler bu sözü, övdüler atları iyi süren Diomedes'i. Önce şarap sunuldu tanrılara. Sonra herkes kendi çadırına çekildi. Serilip vardılar uykunun tadına.

HOMEROS – İLYADA (Türkçesi: Azra Erhat – A. Kadir)

TÜRK ŞAİRLERİNDEN ŞİİRLER

MEVLANA CELALETTİN RUMİ

Etme

Duydum ki bizi bırakmaya azmediyorsun, etme.
Başka bir yar, başka bir dostu meylediyorsun, etme.
Sen yadeller dünyasında ne arıyorsun yabancı?
Hangi hasta gönüllüyü kastediyorsun, etme.
Çalma bizi, bizden bizi, gitme o ellere doğru.
Çalınmış başkalarına nazar ediyorsun, etme.
Ey ay, felek harab olmuş, altüst olmuş senin için...
Bizi öyle harab, öyle altüst ediyorsun, etme.
Ey, makamı var ve yokun üzerinde olan kişi,
Sen varlık sahasını öyle terk ediyorsun, etme.
Sen yüz çevirecek olsan, ay kapkara olur gamdan.
Ayın da evini yıkmayı kastediyorsun, etme.
Bizim dudağımız kurur sen kuruyacak olsan.
Gözlerimizi öyle yaş dolu ediyorsun, etme.
Aşıklarla başa çıkacak gücün yoksa eğer;
Aşka öyleyse ne diye hayret ediyorsun, etme.
Ey, cennetin cehennem elinde olduğu kişi,
Bize cenneti öyle cehennem ediyorsun, etme.
Şekerliğinin içinde zehir zarar vermez bize,
O zehiri o şekerle sen bir ediyorsun, etme.
Bizi sevindiriyorsun, huzurumuz kaçır öyle.
Huzurumu bozuyorsun, sen mahvediyorsun, etme.
Harama bulaşan gözüm, güzelliğinin hırsızı.
Ey hırsızlığa da değen hırsızlık ediyorsun, etme.
İsyan et ey arkadaşım, söz söyleyecek an değil.
Aşkın baygınlığıyla ne meşk ediyorsun, etme.

Gitme İstemem

Demek sen böyle salına salına bensiz gidiyorsun ey canımın canı. Ey, dostlarının canına can katan,
Gül bahçesine böyle bensiz gitme istemem.
İstemem, ey gökkubbe, bensiz dönme
İstemem, ey ay, bensiz doğma.
İstemem, ey yeryüzü, bensiz durma
Bensiz geçme, ey zaman, istemem.
Sen benimle beraberken
Hem bu dünya güzel bana, hem o dünya güzel.
İstemem, bensiz kalma bu dünyada sen,
O dünyaya bensiz gitme, istemem.
İstemem, ey dizgin, bensiz at sürme.
İstemem, ey dil, bensiz okuma.
İstemem, ey göz, bensiz görme.
Bensiz uçup gitme, ey ruh, istemem.
Senin aydınlığındır aya ışığını veren geceleyin.
Ben bir geceyim, sen bir aysın madem,
Gökyüzünde bensiz gitme, istemem.
Gül sayesinde yanmaktan kurtulan dikene bak bir.
Sen gülsün, bense senin dikeninim madem,
Gül bahçesine bensiz gitme, istemem.
Senin gözün bende iken
Ben senin çevganın önündeyimdir.
Ne olur, öylece bak dur bana,
Bırakıp gitme beni, istemem.
O güzelle berabersen, sen ey neşe,
İstemem, sakın içme bensiz.
Hünkarın damına çıkarsan, ey bekçi,
Sakın bensiz çıkma, istemem
Bir şey yoksa bu yolda senden,
Bitik bu yola düş enlerin hali.
Ben senin izindeyim, ey izi görünmez dost,
Bensiz gitme, istemem.
Ne yazık bu yola bilmeden, rasgele girene!
Sen ey, gideceğim yolu bilen,
Sen ey yolumun ışığı, sen ey benim değneğim,
Bensiz gitme, istemem.
Onlar sadece aşk diyorlar sana,
Oysa aşk sultanı mısın sen benim.
Ey, hiç kimsenin düşüne sığmayan dost,
Bensiz gitme, istemem.

Ağıt

Göz gamın ne olduğunu bilseydi,
gökyüzü bu ayrılığı çekseydi,
padişah bu acıyı duysaydı;
göz gece demez gündüz demez ağlardı,
gökler yıldızlara, güneşle, ayla

gece demez gündüz demez ağlardı.
padişah bakardı ününe,
tacına, tahtına, tolgasına, kemerine,
gece demez gündüz demez ağlardı.
Gül bahçesi güzün geleceğini duysaydı,
uçan kuş avlanacağını bilseydi,
gerdek gecesi bu özlemi görseydi;
gül bahçesi hem güle hem dala ağlardı,
uçan kuş uçmaktan vazgeçer ağlardı,
gerdek gecesi öpüşmeye, sarılmaya ağlardı.
Zaloğlu bu zülmü görseydi,
ecel bu çığlığı duysaydı,
cellâdın yüreği olsaydı;
Zaloğlu savaşa, yiğitliğe ağlardı,
ecel bakardı kendine ağlardı,
cellât, yüreği taş olsa, ağlardı.
Kumru, başına geleceği duysaydı,
tabut, içine gireni bilseydi,
hayvanlarda bir parça akıl olsaydı;
kumru selviden ayrılır ağlardı,
tabut omuzda giderken ağlardı
öküzler, beygirler, kediler ağlardı.
Ölüm acılarını gördü tatlı can,
koyuldu işte böyle ağlamaya.
Olanlar oldu, gitti dostum benim.
şu dünya bir altüst olsa, ağlasa yeri var.
öylesine topraklar altında kalmışım.

Ay İle Güneşim Geldi

Ayla güneşim geldi, bak göz işiğim geldi
İnci kaynağım geldi altın pınarım geldi
Sarhoşum nice ondan coştu bakışım nurdan
Özge şey mi istersin? Özge yoldaşım geldi!
O gümüş tenli güzelim girdi Yusuf'um kapıdan
O yol kesenim geldi, tövbe bozanım geldi
Eski yoldaşım dinle! Dünden iyidir şimdi
Müjde sarhoşuydum dün, ondan ulağım geldi
Dün fenerle ben kentte pek arandığım o kişi
Gör bugün yol üstünde güller bostanım geldi
Sardı elleri belime hem kucakladı o beni
Bir taç ve kemer sundu, işte sultanım geldi
Bak bahar ve bahçesine! Bak şarap kadehlerine!
Bak coşan azıklarına! Gül çeker dalım geldi
O hayat suyumdur hey! Ben ölümden korkmam ki
Ürkmem serzenişlerden, çünkü kalkanım geldi
Ondan yüzük aldım hey, ben Süleyman'ım artık
Ah nasılda şahane, baştaki tacım geldi
Dert haddini aştıka aşta yolculuk ettim
Yolculuktan ah Mevlam mutluluk payım geldi
İçki vaktidir şimdi şimşek çakıyor başta
Uçmak vaktidir şimdi kol ve kanadım geldi

İşte parlamak vakti bir seher gibi parlak
İşte gürlemek vakti çünkü aslanım geldi

YUNUS EMRE ŞİİRLERİ

Aşkın aldı benden beni

Aşkın aldı benden beni
Bana seni gerek seni
Ben yanarım dahü günü
Bana seni gerek seni

Ne varlığa sevinirim
Ne yokluğa yerinirim
Aşkın ile avunurum
Bana seni gerek seni

Aşkın =şıklar öldürür
Aşk denize daldırır
Tecelli ile doldurur
Bana seni gerek seni

Aşkın şarabından içem
Mecnun olup dağa düşem
Sensin dünü gün endişem
Bana seni gerek seni

Sufilere sohbet gerek
Ahilere ahret gerek
Mecnunlara Leyla gerek
Bana seni gerek seni

Eğer beni öldüreler
Külüm göğe savuralar
Toprağım anda çağıra
Bana seni gerek seni

Biz dünyadan gider olduk

Biz dünyadan gider olduk
Kalanlara selam olsun
Bizim için hayır dua
Kılanlara selam olsun

Ecel büke belimizi
Söyletmiye dilimizi
Hasta iken halimizi
Soranlara selam olsun

Tenim ortaya açıla
Yakasız gömlek biçile

Bizi bir asan veçhile

Aldılar beni yerden, sözlerim yarım kaldı
Vardım göğe dünyadan arlanış savım geldi

Yunanlara selam olsun

Sela verin kastımıza
Gider olduk dostumuza
Namaz için üstümüze
Duranlara selam olsun

Eceli gelenler gider
Hepsi gelmez yola gider
Bizim halimizden haber
Soranlara selam olsun

Derviş Yunus söyler sözün
Yaş doludur iki gözüm
Bilmiyen ne bilsin bizi
Bilenlere selam olsun

Sen burda garip mi geldin

Sen burda garip mi geldin
Niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup uzun mu geldin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Karlı dağları mı aştın
Çağlar ırmaklar mı geçtin
Yarından ayrı mı düştün
Niçin ağlarsın bülbül hey

Hey ne yavuz inilersin
Benim derdim yenilersin
Dostu görmek mi dilersin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kanadın açabilirsin
Uçuban kaçabilirsin
Hicablar geçebilirsin
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kalen şehrin mi yıkıldı
Gurbette yarın mı kaldı
Ya n= mu =rın mı kıldı
Niçin ağlarsın bülbül hey

Kıymetin bilinmez m'oldu
Hatırın sorulmaz m'oldu
Ol dost görülmez m'oldu

Niçin ağlarsın bülbül hey

Ben yürürem yana yana

Ben yürürem yana yana
Işk boyadı beni kana
Ne akilem ne divane
Gel gör beni ışk neyledi

Geh eserem yeller gibi
Geh tozarım yollar gibi
Geh akarım seller gibi
Gel gör beni ışk neyledi

Akar sulayın çağlarım
Derdlü ciğerim dağlarım
Şeyhüm anuban ağlarım
Gel gör beni ışk neyledi

Ya elüm al kaldur beni
Ya vasluna irdür beni
Çok ağlatdun güldür beni
Gel gör beni ışk neyledi

Ben yürürem ilden ile
Şeyh sorarım dilden dile
Gurbetde halim kim bile
Gel gör beni ışk neyledi

Mecnun oluban yürürem
Ol yarı düşde görürem
Uyanıp melul olurem
Gel gör beni ışk neyledi

YAHYA KEMAL BEYATLI ŞİİRLERİ

Kaybolan Şehir

Üsküp ki Yıldırım Bayazıd Han diyârıdır
Evlâd-ı Fâtihân'a onun yâdigârıdır.
Firûze kubbelerle bizim şehrimizdi o;
Yalnız bizimdi, çehre ve rûhiyle biz'di o.

Üsküp ki Şar-dağ'ında devâmıydı Bursa'nın
Bir lâle bahçesiydi dökülmüş temiz kanın.
Üç şanlı harbin arş'a asılmış silâhları
Parlardı yaşlı gözlere bayram sabahları.

Ben girmeden hayatı şafaklandırın çağa,
Bir sonbaharda annemi gömdük o toprağa.

İsâ Bey'in fetihde açılmış mezarlığı
Hulyâma âhiret gibi nakşetti varlığı.

Vaktiyle öz vatanda bizimken, bugün niçin
Üsküp bizim değil? Bunu duydum için için.
Kalbimde bir hayâli kalıp kaybolan şehir!
Ayrılmanın bıraktığı hicran derindedir!

Çok sürse ayrılık, aradan geçse çok sene,
Biz sende olmasak bile, sen bizdesin gene.

Akıncı

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

Ak tolgalı beylerbeyi haykırdı: İlerle!
Bir yaz günü geçtik Tuna'dan kaafilerle...

Şimşek gibi bir semte atıldık yedi koldan.
Şimşek gibi Türk atlarının geçtiği yoldan.

Bir gün dolu dizgin boşanan atlarımızla
Yerden yedi kat arşa kanatlandık o hızla...

Cennette bugün gülleri açmış görürüz de
Hâlâ o kızıl hatıra titrer gözümüzde!

Bin atlı, akınlarda çocuklar gibi şendik;
Bin atlı o gün dev gibi bir orduyu yendik!

Sessiz Gemi

Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz o kalkışta ne mendil ne de bir kol.
Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
Biçare gönüller. Ne giden son gemidir bu.
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu.
Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki, giden sevgililer dönmeyecekler.
Bir çok gidenin her biri memnun ki yerinden.
Bir çok seneler geçti; dönen yok seferinden.

NAZIM HİKMET ŞİİRLERİ

Tahirle Zühre Meselesi

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil,
bütün iş Tahirle Zühre olabilmekte
yani yürekte.

Meselâ bir barikatta dövüşerek
meselâ kuzey kutbunu keşfe giderken
meselâ denerken damarlarında bir serumu
ölmek ayıp olur mu?

Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Seversin dünyayı doludizgin
ama o bunun farkında değildir
ayrılmak istemezsin dünyadan
ama o senden ayrılacak
yani sen elmayı seviyorsun diye
elmanın da seni sevmesi şart mı?
Yani Tahir'i Zühre sevmeseydi artık
yahut hiç sevmeseydi
Tahir ne kaybederdi Tahirliğinden?
Tahir olmak da ayıp değil Zühre olmak da
hattâ sevda yüzünden ölmek de ayıp değil.

Vatan Haini

"Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.
Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz dedi Hikmet.
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."

Bir Ankara gazetesinde çıktı bunlar, üç sütun üstüne,
kapkara haykıran puntolarla, bir Ankara gazetesinde,
fotoğrafı yanında Amiral Vilyamson'un 66 santimetre karede gülüyor,
ağız kulaklarında, Amerikan amirali
Amerika, bütçemize 120 milyon lira hibe etti, 120 milyon lira.

"Amerikan emperyalizminin yarı sömürgesiyiz dedi Hikmet.
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ."

Evet, vatan hainiyim, siz vatanperverseniz, siz yurtseverseniz,
ben yurt hainiyim, ben vatan hainiyim.
Vatan çiftliklerinizse,
kasalarınızın ve çek defterlerinizin içindekilerse vatan,
vatan, şose boylarında gebermekse aklıktan,
vatan, soğukta it gibi titremek ve sıtmadan kıvranmaksızın yazın,

fabrikalarınızda al kanımızı içmekse vatan,
vatan tırnaklarıysa ağalarınızın,
vatan, mızraklı ilmühalse, vatan, polis copuysa,
ödeneklerinizse, maaşlarınızsa vatan,
vatan, Amerikan üsleri, Amerikan bombası,
Amerikan donanması, topuysa,
vatan, kurtulmamaksa kokmuş karanlığımızdan,
ben vatan hainiyim.
Yazın üç sütun üstüne kapkara haykıran puntolarla:
Nâzım Hikmet vatan hainliğine devam ediyor hâlâ.

Mavi Gözlü Dev, Minnacık Kadın Ve Hanımelleri

O mavi gözlü bir devdi,
Minnacık bir kadın sevdi.
Kadının hayali minnacık bir evdi,
bahçesinde ebruliii
hanımeli açan bir ev.

Bir dev gibi seviyordu dev,
Ve elleri öyle büyük işler için
hazırlanmıştı ki devin,
yapamazdı yapısını,
çalamazdı kapısını
bahçesinde ebruliiii
hanımeli açan evin.

O mavi gözlü bir devdi,
Minnacık bir kadın sevdi.
Mini minnacıktı kadın.
Rahata acıktı kadın
yoruldu devin büyük yolunda.
Ve elveda! deyip mavi gözlü deve,
girdi zengin bir cücenin kolunda
bahçesinde ebruliiii
hanımeli açan eve.

Şimdi anlıyor ki mavi gözlü dev,
Dev gibi sevgilere mezar bile olamaz:
bahçesinde ebruliii
hanımeli açan ev...

Bir Ayrılış Hikayesi

Erkek kadına dedi ki:
- Seni seviyorum,
ama nasıl?
avuçlarımda camdan bir parça gibi kalbimi sıkıp
parmaklarımı kanatarak
kırasiya, çıldırasiya...

Erkek kadına dedi ki:
- Seni seviyorum,
ama nasıl?
kilometrelerce derin, kilometrelerce dümdüz,
yüzde yüz, yüzde bin beşyüz
yüzde hudutsuz kere yüz...
Kadın erkeğe dedi ki:
- Baktım
dudağımla, yüreğimle, kafamla;
severek, korkarak, eğilerek,
dudağına, yüreğine, kafana.
Şimdi ne söylüyorsam
karanlıkta bir fısıltı gibi sen öğrettin bana...
Ve artık
biliyorum:
Toprağın
Yüzü güneşli bir ana gibi
En son, en güzel çocuğunu emzirdiğini...

Fakat neyleyim
saçlarım dolanmış
ölmekte olanın parmaklarına
başımı kurtarmam kâbil
değil!
Sen
yürümelisin,
yeni doğan çocuğun
gözlerine bakarak...

Sen
yürümelisin,
beni bırakarak...

Kadın sustu.

SARILDILAR

Bir kitap düştü yere...
Kapandı bir pencere...

AYRILDILAR..

CAN YÜCEL ŞİİRLERİ

Erkek Dediğin

Erkek dediğin, seni elinin tersiyle değil
avucunun içiyle kavrayacak.
Bileceksin ki emin ellerdeyim,
başkası tutamaz elimi böyle.
Rahat olacaksın yanında.
İnce olacak; Seni senin kadar düşünecek.

Sen onu merak ettiğinde, kendisine
hesap soruluyor, havalarına girmeyecek.
Senin inceliğine karşı umursamaz
sözler sarf etmeyecek..

Erkek dediğin,

kadınının sinirlerini bozmayacak,
cinlerini tepesine çıkarmayacak.
Sanki sen onun için varmışsın,
her ne zaman istese emrine amadeymişsin,
o ne yaparsa yapsın, her istediğinde,
yanında, elinin altında,
olacaktıydın tiplerine girmeyecek..

Erkek dediğin;

Sen ona sevgini hissettirdiğinde,
ona kayıtsız şartsız aşık olmuşsın,
gibi havalara girmeyecek.
İlgi gördüğünde ilgiyle,
sevgi gördüğünde sevgiyle
karşılık verecek.
Sen onun için kendine baktığında,
sırf ona daha güzel görünmek
için giyinip kuşandığında,
hiçbir şey olmamış gibi davranmayacak..

Erkek dediğin,
ruhunu okşamasını bilecek.
Romantik olacak kimi gün.
Habersizce kucağında,
çiçeklerle çıkıp gelecek.
Özel günleri unutmayı marifet sanmayacak
kayıtsız olmayacak,
senin bütün zarafetine karşı..

Erkek dediğinin, hissettiğiyle yaptığı

şey arasında uçurum olmayacak.
Erkek dediğin, cesur olacak cesur.
Seni seviyorum derken korkmayacak,
başka şeylerin arkasına gizlenmeyecek.
Seviyorum deyip, bir sonra ki
perde de kaçmayacak.
Özlüyorum diyorsa gelecek,
kaybetmek istemiyorum diyorsa,
kaybetmeyecek..

Erkek dediğin, aldatmayacak.

Aldatmak basitliktir.

Seviyorum diyorsa aldatmaz.
Aldatıyorsa sevmiyor demektir.
Erkek dediğin, yakışıklı olacak,
çekici olacak ama
bundan çok daha öte bir şey..
Erkek dediğin, zeki olacak.
Kadınının küçük yalanlara,
bahanelere inanmayacağını,
kendi gibi tanıdığını bilecek.
Kadınının zekasını,
küçümsemeyecek kadar zeki olacak.
Seni, bir hamur gibi
karmasını bilecek..
O hamura kendisini katmasında.

Erkek dediğin, önce sevecek.

Kendini sevmeyen erkekten
kimseye hayır gelmez.
Bir bakarsın ki,
yıllar sonra bu adamla
ne yatağa sığıyorsun, ne de toprağa.
Koluna girip gezmesini bileceksin.
Gururla koynuna alıp sevişmesini de..

Pısırik olmayacak erkek dediğin.

Erkek dediğin, erkek olacak güzelim.
Seni sadece sen olduğun için sevecek.
Parayla pulla, kariyerle, güçle,
kimin ne dediğiyle hareket etmeyecek.
Hem sevgilin,
Hem arkadaşın olacak.

Kadın Dediğin

Kadın dediğin iyi sevişecek arkadaş.
Koyun gibi yatmayacak,
kımıl kımıl olacak yatakta.
Aklını başından alacak ama,
aklını sadece bununla yormayacak.
Delireceksin ama
delirmen hastalıktan olmayacak.

Uzanıverdi mi yanına boylu boyunca,
göğsünde atan kalbinin yerine
koyacaksın kendini, ruhunu, herşeyini.
Aşksız yatmayacak yatağa
ve sen bunu bileceksin.

Kadın gibi kadın olacak kadın dediğin,

çıtır çerez niyetine yemediğin.
Bir gecelik değil,
ömürlük olacak... ömürlük.
Yıllara rehaveti değil huzuru taşıyacak.

En seksi leydi olmayı da bilecek,
hanım sultan olup sözünü geçirmeyi de.
Cıvık konulara takılıp zaman
tüketmeyecek, küfretmeyecek,
Kadın dediğin ayıp nedir bilecek.
Sıkboğaz edip seni yalancı durumuna
düşürmeyecek.
Seni öyle bir tutacak ki arkadaş,
sen bile şaşıracaksın öyle tutulduğuna.

iki lafın başı, her tartışmada
ayrılalım tehtidi savurmayacak.
Sabırlı olacak ve asla
gururuna dokunmayacak

Tuzu az, şekeri çok gibi limiti olmayan
prosedürlerle yemeklerle işi olmayacak.
Şöyle pastırmalı kurufasülyenin yanına
tereyağlı pilavı konduracak şüphesiz.
Salatasız oturmayacak yemeğe.

Temiz olacak herşeyden önce;
mesela köfteyi mincıklarken elleri.
yahut pahalı parfümlerin sindiği,
boyacı küpü gibi,
her öptüğünde bulaşık bir tadın kaldığı
bir kadını öpmeyeceksin.

Buram buram aşka sarılacaksın arkadaş.
Buram buram kadın kokacak kadın dediğin.

Kadın dediğin güzel olacak...
Zeki olacak zeki,
seni bir hamur gibi
karmasını da bilecek, o hamura
kendini katmasını da...

Paranın güzelliğini bilecek ama
ne parasızlığın ezikliğini ne de
paranın kudurmuşluğunu yaşayacak.
Değerlerini bir anlık hevesler
uğruna terketmeyecek.

Namussuzluğunu , ahlaksızlığını ancak
ve ancak seni baştan
çıkartırken kullanacak,
yan gözle adam kesmeyecek,

başka sevgili edinmeyecek.

Sarışın, renkli gözlü, uzun bacaklı,
beyaz tenli, ince bilekli dilber
filan fasarya...
Kadın dediğin hatun olacak arkadaş,
sözüne güvenilir, olacak.
Bileceksin ki konuşulanlar burada kalır,
kapıdan çıkmaz bir daha.
Ağzı sıkı olacak kadın dediğin.
Sırrını tutacak ama gününü
bekleyip kusmayacak...

Para lazımcılardan, kürkçülerden,
cep telefonu manyaklarından,
dirdircılardan,
unutkanlıklarını senin üzerine
atanlardan, kendi yetersizliğini
seni suçlayarak rahatlayanlardan,
raf süslerinden, tehtidkarlardan,
kaçaklardan, kıkırdayanlardan,
boş bakanlardan olmayacak.

Saflığı, cahilliği,
aptallığı oynamayacak,
biraz ukala olabilir ancak sana rol
yapmayacak.
Bir şeyi çok isterse ve
inançları doğrultusunda yapacak.

En önemlisi kendini sevecek arkadaş,
kendini sevmeyen kadından sana
ne hayır gelir.
Bir bakarsın ki yıllar sonra bu kadınla
ne yatağa sığabiliyorsun, ne toprağa...

Koluna takıp gezmesini de
bileceksin gururla,
koynuna çekip sevişmesini de, şehvetle.

Analığını da bilecek,
çocuklarından saygı görmeyi de,
anaya babaya hürmet etmeyi de.

Kadın, kadın olacak be,
seni sadece sen olduğun için,
Sensin diye sevecek.
Parayla pulla, kariyerle,
kimin ne dediğiyle, sınırlamayacak.

Hem sevgilin, hem arkadaşın,
hem annen, hem çocuğun olacak,

bağrına basacaksın huzurla...
Bileceksin ki evde 'O' kadın
tarafından beklenmenin zevkini
hiçbir zevk yaşatamaz sana...
Öyle bir kadın işte...
Nerede öyle kadın, yoktur deme !
Yalnız Sende adam olacaksın
ve seçmesini bileceksin !

Bağlanmayacaksın

Bağlanmayacaksın bir şeye, öyle körü körüne.
"O olmazsa yaşayamam." demeyeceksin.
Demeyeceksin işte.
Yaşarsın çünkü.

Öyle beylik laflar etmeye gerek yok ki.
Çok sevmeyeceksin mesela. O daha az severse kırılırsın.
Ve zaten genellikle o daha az sever seni,
Senin onu sevdiğinden...
Çok sevmezsen, çok acımazsın.
Çok sahiplenmeyince, çok ait de olmazsın hem.
Hatta elini ayağını bile çok sahiplenmeyeceksin.

Senin değıllermiş gibi davranacaksın.
Hem hiçbir şeyin olmazsa, kaybetmekten de korkmazsın.
Onlarsız da yaşayabilirmişsin gibi davranacaksın.
Çok eşyan olmayacak mesela evinde.

Paldır küldür yürüyebileceksin.
İlle de bir şeyleri sahipleneceksen,
Çatıların gökyüzüyle birleştiğı yerleri sahipleneceksin.
Gökyüzünü sahipleneceksin,
Güneşi, ayı, yıldızları...
Mesela kuzey yıldızı, senin yıldızın olacak.
"O benim." diyeceksin.

Mutlaka sana ait olmasın istiyorsan birşeylerin...
Mesela gökkuşağı senin olacak.
İlle de bir şeye ait olacaksın, renklere ait olacaksın.
Mesela turuncuya, ya da pembeye.
Ya da cennete ait olacaksın.

Çok sahiplenmeden, Çok ait olmadan yaşayacaksın.
Hem her an avuçlarından kayıp gidecekmiş gibi,
Hem de hep senin kalacakmış gibi hayat.
İlişik yaşayacaksın. Ucundan tutarak...

Seninle Olmanın En Güzel Yanı

“Seninle olmanın en güzel yanı ne biliyor musun?

Elin elime değmeden avuçlarımı terleten sıcaklığını taa içimde hissetmek.

Seninle olmanın en kötü yanı ne biliyor musun?

“Seni seviyorum” sözcüğü dilimin ucunu ısırırken her konuşmamızda boş yere saatlerce havadan sudan söz etmek.

Seninle olmanın en heyecanlı yanı ne biliyor musun?

Aynı şeyleri seninle aynı anda düşünmek birlikte ağlamak gülmek. Ve buradayken bile seni gılgınca özlemek...

Seninle olmanın en acı yanı ne biliyor musun?

Seni hiç tanımadığım bir sürü insanlarla paylaşmak. Senin yanında olan, seninle konuşan herkesi çocukça kıskanmak.

Seninle olmanın en mutlu yanı ne biliyor musun?

Tanıdık birileriyle karşılaşma tedirginliği ile yollarda yürümek yan yana... Elimdeki şemsiyeye inat yağmurda ıslanmak birlikte. Elimde kır çiçeğiyle seni beklemek... Aynı mekanlarda aynı yiyecekleri yemek.

Seninle olmanın en romantik yanı ne biliyor musun?

Sensiz gecelerde sana söyleyemediklerimi yıldızlara aya anlatmak... Okuduğum kitabın sayfalarında dinlediğim şarkıların türkülerin şiirlerin her mısrasında seni bulmak.

Seninle olmanın en zor yanı ne biliyor musun?

Seni kaybetme korkusuyla hayatta ilk kez tattığım o tarifsiz duygularımı umut denizinin ortasında küreksiz bir sandala hapsedmek. Sevgili yerine yıllarca dost kalmayı başarmak. Yalın ayak yürümek bıçağın en keskin yerinde. Kanadıkça tuz yerine gözyaşlarımı basmak yüreğime.

Seninle olmanın tek yan etkisi ne biliyor musun?

Nereden bileceksin?

Sen benimle hiç olmadın ki. Olsaydın avuçlarım terlemezdi... Isırmazdım dilimin ucunu... Özlemezdim seni yanımdayken. Kıskanmazdım.

Korkmazdım yollarda yürümekten. Islanmazdım yağmurlarda... Yıldızlara aya dert yanmaz, böyle her şarkıda serhoş olmazdım.

Korkmazdım seni kaybetmekten ayaklarım kan revan atlardım sandaldan denize... Ve her kulaçta haykırırdım seni..

Ama sen hiç benimle olmadın ki...

CAN DÜNDAR ŞİİRLER

Sonsuz Bir Karanlığın İçinden Doğdum

Sonsuz bir karanlığın içinden doğdum.
Işığı gördüm, korktum.
Ağladım.

Zamanla ışıhta yaşamayı öğrendim.
Karanlığı gördüm, korktum.
Gün geldi sonsuz karanlığa uğurladım sevdiklerimi. ..
Ağladım.

Yaşamayı öğrendim.
Doğumun, hayatın bitmeye başladığı an olduğunu;
aradaki bölümün, ölümden çalınan zamanlar... olduğunu
öğrendim.

Zamanı öğrendim.
Yarıştım onunla...
Zamanla yarışılmayacağını,
zamanla barışılacağını, zamanla öğrendim...

İnsanı öğrendim.
Sonra insanların içinde iyiler ve kötüler olduğunu...
Sonra da her insanın içinde
iyilik ve kötülük bulunduğunu öğrendim.

Sevmeyi öğrendim.
Sonra güvenmeyi...
Sonra da güvenin sevgiden daha kalıcı olduğunu,
sevginin güvenin sağlam zemini üzerine kurulduğunu öğrendim.

İnsan tenini öğrendim.
Sonra tenin altında bir ruh bulunduğunu.. .
Sonra da ruhun aslında tenin üstünde olduğunu öğrendim.

Evreni öğrendim.
Sonra evreni aydınlatmanın yollarını öğrendim.
Sonunda evreni aydınlatmak için önce çevreni aydınlatmak
Gerektiğini öğrendim.

Ekmeği öğrendim.
Sonra barış için ekmeğin bolca üretilmesi gerektiğini.
Sonra da ekmeği hakça üleşmenin, bolca üretmek kadar önemli olduğunu öğrendim.

Okumayı öğrendim.
Kendime yazıyı öğrettim sonra...
Ve bir süre sonra yazı, kendimi öğretti bana...

Gitmeyi öğrendim.
Sonra dayanamayıp dönmeyi...
Daha da sonra kendime rağmen gitmeyi...

Dünyaya tek başına meydan okumayı öğrendim genç yasta...
Sonra kalabalıklarla birlikte yürümek gerektiği fikrine vardım.
Sonra da asil yürüyüşün kalabalıklara karşı olması gerektiğine vardım.

Düşünmeyi öğrendim.
Sonra kalıplar içinde düşünmeyi öğrendim.
Sonra sağlıklı düşünmenin kalıpları yıkarak düşünmek olduğunu öğrendim.

Namusun önemini öğrendim evde...
Sonra yoksundan namus beklemenin namussuzluk olduğunu; gerçek namusun, günah elinin altındayken, günaha el sürmemek olduğunu öğrendim.
Gerçeği öğrendim bir gün...
Ve gerçeğin acı olduğunu...
Sonra dozunda acının, yemeğe olduğu kadar hayata da "lezzet" kattığını öğrendim.

Her canlının ölümü tadacağını,
ama sadece bazılarının hayatı tadacağını öğrendim.

Ben dostlarımı ne kalbimle nede aklımla severim.
Olur ya ...
Kalp durur ...
Akıl unuttur ...
Ben dostlarımı ruhumla severim.
O ne durur, ne de unuttur

ATAOL BEHRAMOĞLU

Öğrendim Ki...

Öğrendim ki...
Kimseyi sizi sevmeye zorlayamazsınız.
Kendinizi sevilecek insan yapabilirsiniz,
Gerisini karşı tarafa bırakırsınız.

Öğrendim ki...
Güveni geliştirmek yıllar alıyor,
Yıkmak bir dakika.

Öğrendim ki...
Hayatında nelere sahip olduğun değil
Kiminle olduğun önemli.

Öğrendim ki...
Sevimlilik yaparak 15 dakika kazanmak mümkün
Ama sonrası için bir şeyler bilmek gerek.

Öğrendim ki...
Kendini en iyilerle kıyaslamak değil
Kendi en iyinle kıyaslamak sonuç getirir.

Öğrendim ki...
İnsanların başına ne geldiği değil
O durumda ne yaptıkları önemli.

Öğrendim ki...
Ne kadar küçük dilimlersen dilimle
Her işin iki yüzü var.

Öğrendim ki...
Olmak istediğim insan olabilmem
Çok vakit alıyor.

Öğrendim ki...
Karşılık vermek
Düşünmekten çok daha basit.

Öğrendim ki...
Bütün sevdiklerinle iyi ayrılman gerek
Hangisi son görüşme olacak bilemiyorsun.

Öğrendim ki...
'Bittim' dediğin andan itibaren
Pilin bitmesine daha çok var.

Öğrendim ki...
Sen tepkilerini kontrol edemezsen
Tepkilerin hayatını kontrol eder.

Öğrendim ki...
Kahraman dediğimiz insanlar
Bir şey yapılması gerektiğinde
Yapılması gerekeni
Şartlar ne olursa olsun yapanlar.

Öğrendim ki...
Affetmeyi öğrenmek deneyerek oluyor.

Öğrendim ki...
Bazı insanlar sizi çok seviyor
Ama bunu nasıl göstereceğini bilemiyor.

Öğrendim ki...
Ne kadar ilgi ve ihtimam gösterseniz
Bazıları hiç karşılık vermiyor.

Öğrendim ki...
Para ucuz bir başarı.

Öğrendim ki...
En iyi arkadaşla sıkıcı an olmaz.

Öğrendim ki...
Düştüğün anda seni tekmeleyeceğini düşündüklerinden bazıları
Kaldırmak için elini uzatır.

Öğrendim ki...
İki insan aynı şeye bakıp
Tamamen farklı şeyler görebilir.

Öğrendim ki...
Aşık olmanın ve aşkı yaşamanın çok çeşidi vardır.

Öğrendim ki...
Her şartta kendisiyle dürüst kalanlar
Daha uzun yol yürüyor.

Öğrendim ki...
Hiç tanımadığın insanlar,
iki saat içinde,
senin hayatını değiştirir.

Öğrendim ki...
Anlatmak ve yazmak ruhu rahatlatır.

Öğrendim ki...
Duvarda asılı diplomalar
İnsanı insan yapmaya yetmez.

Öğrendim ki...
Aşk kelimesi ne kadar çok kullanılırsa, anlam yükü o kadar azalır.

Öğrendim ki...
Karşısındakini kırmamak ve inançlarını savunmak arasında çizginin
nereden geçtiğini bulmak zor.

Öğrendim ki...
Gerçek arkadaşlar arasına mesafe girmez.
Gerçek aşkların da!

Öğrendim ki...
Tecrübenin kaç yaşgünü partisi yaşadığınızla ilgisi yok,
Ne tür deneyimler yaşadığınızla var.

Öğrendim ki...
Aile hep insanın yanında olmuyor.
Akrabanız olmayan insanlardan ilgi, sevgi ve güven öğrenebiliyorsunuz.
Aile her zaman biyolojik değil.

Öğrendim ki...

Ne kadar yakın olursa olsunlar
En iyi arkadaşlar da ara sıra üzebilir.
Onları affetmek gerekir.

Öğrendim ki...
Bazen başkalarını affetmek yetmiyor.
Bazen insanın kendisini affedebilmesi gerekiyor.

Öğrendim ki...
Yüreğiniz ne kadar kan ağlarsa ağlasın
Dünya sizin için dönmesini durdurmuyor.

Öğrendim ki...
Şartlar ve olaylar,
Kim olduğumuzu etkilemiş olabilir.
Ama ne olduğumuzdan kendimiz sorumluyuz.

Öğrendim ki...
İki kişi münakaşa ediyorsa,
Bu birbirlerini sevmedikleri anlamına gelmez.
Etmemeleri de sevdikleri anlamına gelmez.

Öğrendim ki...
Her problem kendi içinde bir fırsat saklar.
Ve problem, fırsatın yanında cüce kalır.

Öğrendim ki...
Sevgiyi çabuk kaybediyorsun, pişmanlığın uzun yıllar sürüyor.

MUARREM ÖZTÜRK ŞİİRLERİ

Sol Yanım Acıyor Anne

Merhaba anne, yine ben geldim
Merak etme okuldan çıktım da geldim.
Anneler de babalar gibi merak eder mi bilmiyorum ama,
Ali "okula gitmezsem annem çok kızar merak eder" demişti de onun için söylüyorum.
Geçen hafta öğretmen sağ elimde sarımsak,
sol elimde soğan dedirte dedirte
Öğretti sağımı solumu.
Ben biliyorum artık anne, sağım neresi solum neresi,
Ağrıyan yanımın neresi olduğunu şimdi iyi biliyorum anne...
Hani geçen geldiğimde, şuram acıyor, şuram işte demiştim de,
Bir türlü söyleyememişim ya acıyan yanımı anne,
Bak şimdi söylüyorum.
Şuram işte sol yanım çok acıyor anne,
Hem de her gün acıyor anne, her gün...
Dün sabah annesi Ayşe'nin saçlarını örmüştü.
Elinden tutup okula getirdi.
Yakası da danteldi. Zil çalınca öptü, hadi yavrum sınıfa dedi...

Bende ağladım... Ağladım işte utanmadım.
Öğretmen ne oldu dedi. Düştüm dizim çok acıyor dedim.
Yalan söyledim anne,
Dizim acımıyordu ama, sol yanım çok acıyordu anne!
Bu gün bende saçım örülsün istedim.
Babam ördü ama onunki gibi olmadı.
Dantel yaka istedim, babam ben bilmem ki kızım dedi
Bari okula sen götür dedim.
Kızım iş dedi. Bende bana ne dedim ağladım.
Kızım ekmek dedi babam.
Sustum ama , okula giderken yine ağladım anne.
Ha bide sol yanım yine çok acıdı anne...
Herkesin çorapları bembeyaz, benimkiler gri gibi.
Zeynep "annem beyazlara renkli çamaşır katmadan yıkıyormuş" dedi.
Babam hepsini birlikte yıkıyor,
babam çamaşır yıkamasını bilmiyor mu anne?
Of babam, her gün domates peynir koyuyor beslenmeme.
Üzülmesin diye söylemiyorum ama,
Arkadaşlarım her gün kurabiye, börek, pasta getiriyor.
E biliyorum babam pasta yapmasını bilmez anne.
Hava kararıyor, ben gideyim anne,
Babam bilmiyor kaçıp kaçıp sana geldiğimi?
Duyarsa kızmaz ama, çok üzülür biliyorum.
Kim bozuyor toprağını, çiçeklerini kim koparıyor!
izin verme anne, ne olur toprağına el sürdürme!
Eve gidince aklıma geliyor, bide bunun için ağlıyorum anne.
Bak kavanoz yanımda, toprağından bir avuç daha alayım.
Biliyor musun anne, her gelişimde aldığım topraklarını,
Şu kavanozda biriktirdim,
üzerine de resmini yapıştırıp baş ucuma koydum.
Her sabah onu öpüyor, kokluyorum.
Kimseye söyleme ama anne, bazen de konuşuyorum onunla.
Ne yapayım seni çok özleyorum anne.
Ha unutmadan! Öğretmen yarın
anneyi anlatan bir yazı yazacaksınız dedi.
Ben babama yazdıracağım,
öğretmen anlarsa çok kızar ama, bana ne,
Kızarsa kızsın. Ben seni hiç görmedim ki, neyi nasıl anlatacağım anne,
Senin adın geçince, sol yanım acıyor anne, Hiçbir şey yutamıyorum

Bazen de dayanamayıp ağlıyorum. Kağıda da böyle yazamam ya anne.
Ben gidiyorum anne, Toprağına öpeyim, sende rüyama gel beni öp,
Mutlaka gel anne. Sen rüyama gelmeyince,
sol yanımın acısıyla uyanıyorum anne
Sol yanım açıyor anne. İşte tam şurası,
Sol yanım... Çok acıyor anne.
Seni çok özledim, çok...anne...

MAKEDON ŞAİRLERİNDEN ŞİİRLER

ATSO ŞOPOV

Eskiler Alıyorum

Eskiler alıyorum, eskiler alıyorum, eskiler alıyorum.

Eski giysiler, eski yelekler,
eski demirler, eski sevgiler.

Eskiler alıyorum.

Eski çabalar, eski kaygılar
yırtık potinler, eski gömlekler, kara talihler.

Eskiler alıyorum.

Eskiler alıyorum.

Eskimiş didinmeler
küçük büyük üzüntüler
dolapta kalmış eski hırkalar
ocakta kalmış eski bakraçlar
yürekta kalmış eski anılar
düşlerde kalmış eski umutlar.
Eskiler, eskiler alıyorum.

Her günkü didinmeler
küçük büyük üzüntüler
eski sevgiler, eski talihler, eski günahlar
eskiler alıyorum
eski sevinçler, eski gençlikler
eskiler eskiler alıyorum.

Eskiler alıyorum, yeniler satıyorum.
Be efendi n'olursun
in aşağı azıcık
yoksulluğumu altüst etsen
bir papelden fazla etmez.
Eh bir bilsen bizim oğlanları
Hele Galip'i bir görsen efendim
n'olursun ver şu eski potinlerini
önünde yüz kez eğilirdi o
sonra yamayıp boyardı bunları
göklerin rengini verirdi onlara
ışığı potinler tan yeri gibi
geç vakit inerdi bunlarla mahalleye
serbestçe, açıkça, başı göklerde
kızlar hayran hayran bakardı ona
kadınlar koşardı ardından onun
oğlanlar boyuna kıskanırlardı.
Ah şu eski potinler, şu eski potinler
Eskiler eskiler alıyorum.

Eskiler alıyorum, yeniler satıyorum
Aman efendi, Allah yardımcın olsun
Bu kadar pahalılık olur mu söyle?

Evliyim, karım, çoluk çocuğum var,
Allah'a şükür
Karımın başına yemin ederim
Şu küçükler diri diri yediler beni.
Bu yelek sana göre değil hanımefendi
İşte bu yüzük tam sana, som altın,
Haydi, hayırlısıyla de, sevaptır.
Şu genç Kalinka yok mu?
Bir görsen, gelinlik kız oldu
Sana türkü söyleyecek
Talih dileyecek sana
Bizim soydan inanın herkes
Size hayır dua edecek.
Eh eski yelekler, eski gelinler
Eskiler eskiler alıyorum.

Eskiler eskiler alıyorum
Eski giysiler, eski yelekler
Eski umutlar, eski sevgiler
Her günkü didinmeler
Küçük büyük bütün üzüntüler
Eski kaygılar, eski namuslar
Eskiler eskiler alıyorum,
Eski talihler, eski sevgiler,
Eski sevinçler, eski gençlikler
Eski urbalar
Eski hırkalar
Eskiler eskiler alıyorum,
Eskiler alıyorum, yeniler satıyorum.

Türkçesi: Necati Zekeriya

BLAJE KONESKİ

Göl Kıyısında Uyuyan Çocuk

Sen uyuyorsun küçük çocuk
göl ise düşünceye dalmış
senin alın yazını yazmaya başlıyor.
Sen uyuyorsun oysa,
sezilemeksizin giriyor senin içine,
her taşın görüldüğü, taşları bembeyaz
bir koya dalgaların girdiği gibi.
Sen uyuyorsun,
fakat onun en küçük birikimi
bir kez doğup ağılayacak ve seni taşıyacak
ara vermeden de sesli dağlara götürecekt.

Uyu sen küçük çocuk,
göl senin ruhunu yaşıyor
ve senin yarınki heyecanını düşünüyor.

Dinlenme

Sonbahar sakın, aydınlık içinde,
İnsan dolaşmak istiyor uzak bir yerde.
Güzellik, sen yoruyorsun beni artık.

Heyecan yaratan her yeri geçeceğim.
Yalnız olduğumuz yerleri göreceğim.
Güzellik, sen yoruyorsun beni artık.

Sakinlik akıllılık, tutku aptallıktır.
Parkta herhangi bir bankta oturacağım.
Güzellik, sen yoruyorsun beni artık.

Elimde sigarayla uzunca oturacağım.
Gelen akşamı böyle karşılayacağım.
Güzellik, sen yoruyorsun beni artık.

Türkçesi: Fahri Kaya

WILLIAM SHAKESPEARE - SONELER

13. Sone

Ah sen keşke sen olsan! Ne var ki, canlar canı,
Sen değilsin sen, ne de burada yaşayan sensin.
Dilerim şu yaklaşan ecele hazırlanmanı;
Güzel yüzünü başka birine vermelisin.
Şu emanet güzellik böylece son bulmazsa,
Benliğin, sen öldükten sonra yaşatır seni;
Bir çocuğun olursa sürdürür, hiç olmazsa,
O tatlı varlığıyla senin güzelliğini.
Kimse cânım bir evi bırakmaz çürümeye
Görkemini şerefle ayakta tutmak varken,
Kış günlerinde azgın bora öldüresiye,
Sonsuz ecel ayazı, onu yaman sarsarken.

Ah! bu israf, sevgilim. Sen kendinden bilirsin:
Babam var diyorsun ya; bırak, oğlun da desin.

30. Sone

Bazan geçmiş günlerden kalanları anarım
Bir araya gelince hoş sessiz düşünceler;
Aradığım şeylerin yokluğuna yanarım
Gönlümü yitenlerle çektiğim yaslar deler:
Yaş bilmeyen gözlerim boğulur da yaşlara
Ölüm gecesindeki sevgili dostlar için
Depreşir yüreğimde nice kapanmış yara
Yitip gitmiş yüzlere inlerim için için.
Geçmiş yaslar yeniden beni yürekten vurur

Acıları saydıkça bir bir içim kan ağlar;
Gönlüm eski dertleri anıp çile doldurur.
Borcum bitmemiş gibi yine keder borcum var.

Ama sevgili dostum seni andım mı yeter:
Bütün yitenler döner bütün acılar biter.

50. Sone

Yola koyuldum ama ilerlemek ne de zor;
Şu yorucu yol var ya ben sonuna vararak
Rahata kavuşmayı umarken şöyle diyor:
"Sen ne kadar gidersen dostun o kadar ırak."
Beni götüren hayvan üzüntümün yorgunu
Güçbelâ yürür benim dert yükümü taşırken;
Zavallı bir sezgiyle öğrenmiş sanki şunu:
Binicisi hız sevmez senden uzaklaşırken.
Kanlı mahmuzum bile onu öne süremez
Sağrısını öfkeyle bazen dürtükleyince;
Yalnız inilder de başka yanıt veremez
O derisini deşen mahmuzdan keskin bence.
çünkü o inleyişten şu doğuyor kafamda:
benim derdim önümde sevincimse arkamda.

63. Sone

Bumburuşuk yapacak ezecek sevgilimi
Zamanın gaddar eli nasıl beni yıktıysa;
Günler kanını emip alınına işledi mi
Kırışıklar bir kere; gençlik tanı çıktıysa
Yaşlılık gecesinin karanlık yokuşunu
Hükümdarı olduğu güzellikler kaçışır
Gözden ırak olarak yalnız bırakır onu
Bahar hazinesini çalıp yokluğa taşır;
Kaygım bütün gücümle karşılamak o çağı:
Gözlerden gönüllerden yok edemesin diye
Yaşlılığın amansız öldürücü bıçağı
Tatlı güzelliğini - kıysa da sevgiliye:

Kara satırlarımda gözler yüzünü görsün
Şiirim yaşadıkça taptaze ömür sürsün.

99. Sone

Erken açan menekşeyi payladım şöyle diyerek:
"Tatlı hırsız, nerden çaldın o güzel kokuyu öyle,
"Aşkımın soluğundan mı? Çekip almış olsan gerek
"Yumuşak yanağındaki o allığı, görkemiyle,
Beyaz zambak benden zılgıt yedi eli senden diye,
Fesleğen de, koncasını senden çalmış ya, ondan.
Güller, dikenler üstünde kapılmıştı ürpertiye:
Biri, alı al utançtan, öteki apak, kahrından;
Üçüncüsü ne al, ne ak, her birinden nemalanmış,
Aşırdıklarına bir de senden soluk eklemişti;
Büyümüş böbürlenmişti de, bu soygundan cezalanmış,
Bir solucan öç alarak onu öldürüp yemişti.

Bildiğim bunca çiçek var, her birinde gördüm şunu:
Ya rengini senden çalmış, ya da cânım kokusunu.

154. Sone

Ufacık aşk tanrısı, yanında yürekleri
Dağlayan kızgın kama, bir gün yatmış uyurken,
Kız oğlan kız kalmağa and içmiş birçok peri üşüştü.
El değmemiş eliyle kaptı birden
Bu adaklı kızların en güzeli, bir ordu kadar
çok yürek yakmış olan kızgın kamayı:
İşte bir bakirenin eli, silahsız kodu
uykuda , isteklerle yanıp duran paşayı.
Kız kamayı ordaki bir kuyuda söndürdü;
Sonsuz ateşe verip aşk kendi aleviyle
Pınarı şifalı bir kaplıcaya döndürdü.
Hastalara birebir. Ben, sevgilime köle.
Şifa bulmağa geldim ve gördüm ki gerçek şu:
Sevgi suyu kaynatır;sevgiyi söndürmez su.

Türkçesi: Talat Sait Halman

KAYNAKÇA

- Diksiyon alıştırma kitabı – hazırlayan: Levent İnce
- Spikerlik Sunuculuk Programı – Diksiyon bölümü
- Fonetik ve Diksiyon – Prof. Dr. Nilüfer Sezer
- Nüzhet Şenbay, DİKSİYON SANATI - ANKARA, 1954
- diksiyonakademi.com
- antoloji.com
- DİKSİYON – SÖZÜN BESTESİ – SEZGİN KOÇYIĞIT - 2013
- Homeros, İLYADA- CAN YAYINLARI LTD.ŞTİ. 8. Basım: 1996, Can
- WILLIAM SHAKESPEARE – SONELER - TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI - 2011
- MEVLANA CELALETTİN RUMİ – Mesnevi’den Seçme Hikayeler – BEYAN YAYINLARI - 2005
- NASRETTİN HOCA FIKRALARI – Şenyıldız Yayınevi – 1997
- La Fontaine’in Masalları –Yapı Kredi Yayınları – 2003
- YUGOSLAVYA TÜRK HİKAYESİ ANTLOJİSİ – Fahri Kaya – BİRLİK YAYINLARI – 1990
- MAKEDONYA TÜRK ŞİİR ANTOLOJİSİ – NECATİ ZEKERİYA – BİRLİK YAYINLARI – 1971
- YAHYA KEMAL BEYATLI – Kendi Gök Kubbemiz – İSTANBUL FETİH CEMİYETİ – 2007
- SEVELÜM SEVİLELİM - YUNUS EMRE – “BİRLİK YAYINLARI” – ÜSKÜP 1991
- Hans Christian Andersen – Andersen Masalları – PARILTI YAYINCILIK – İstanbul 2015
- KÜÇÜK PRENS – A.DE SAINT-EXUPÉRY – HECE YAYINLARI – 2004
- Dino Buzzati – Tanrı Görmüş Köpek – Milliyet YAYINLARI – 1995
- ANTON ÇEHOV – Hikayeler – Akvaryum Yayın Evi - 2005

Ниту еден дел од оваа публикација не смее да биде репродуциран на било кој начин без претходна писмена согласност на авторот

Е-издание: https://www.ukim.edu.mk/e-izdanija/FDU/Uchebnik_za_dikcija.pdf

